RADA GMINY
STUDZIENICE

UCHWAŁA Nr ...III/17/2015...
RADY GMINY STUDZIENICE
z dnia ...5 lutego 2015 r.

w sprawie zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Studzienice.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 5 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. Dz. U. z 2013 r. poz. 594 ze zm.) oraz na podstawie art.12 ust.1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t. j. Dz. U. z 2012r., poz. 647 ze zm.), w związku z uchwałą Nr XXXI/222/2014 Rady Gminy Studzienice z dnia 23 stycznia 2014 w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Studzienice, Rada Gminy Studzienice:

§1.

1. Uchwala zmianę Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Studzienice, uchwalonego uchwałą Rady Gminy Studzienice nr XXX/265/2010 z dnia 17 czerwca 2010r. w sprawie: zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Studzienice.

2. Zmianę określoną w § 1 ust. 1 zawierają załączniki do niniejszej uchwały:

1) **Załącznik nr 1**: tekst ujednolicony„Załącznik nr 1 – tekst: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Studzienice (zmiana) – Tom I. Uwarunkowania Zagospodarowania Przestrzennego, Tom II. . Kierunki zagospodarowania przestrzennego";
2) **Załącznik nr 2**: rysunek ujednolicony „Załącznik nr 3 - Plansza Kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Studzienice sporządzona na podkładzie mapowym w skali 1 : 25 000, załącznik graficzny nr 3.2 – Kierunki zagospodarowania przestrzennego – Rozwój osadnictwa i funkcji gospodarczych oraz polityka planistyczna".

3. Rozstrzygnięcie o sposobie rozpatrzenia uwag wniesionych do projektu zmiany studium stanowi **Załącznik nr 3** do niniejszej uchwały.

§2.

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Studzienice.

§3.

Uchwała wraz z załącznikami podlega publikacji na stronie internetowej www.bip.studzienice.pl. Urzędu Gminy Studzienice.

§4.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

PRZEWODNICZĄCY
Rady Gminy
Artur Kobiella
mgr Artur Kobiella

RADA GMINY
STUDZIENICE

Uzasadnienie
do Uchwały nr ...III/19/2015...
Rady Gminy Studzienice
z dnia ...5 lutego 2015r.

Na podstawie uchwały Nr XXXI/222/2014 Rady Gminy Studzienice z dnia 23 stycznia 2014 r. w celu umożliwienia realizacji planowanej inwestycjicelu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym(zwaną dalej Planowaną inwestycją) przystąpionodo sporządzenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Studzienice. Planowana inwestycja polegająca na budowie dwutorowej linii elektroenergetycznej 400 kV Gdańsk Przyjaźń – Żydowo Kierzkowo wynika z Planu w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na energię elektryczną opracowanego przez Polskie Sieci Elektroenergetyczne Operator S. A. (obecnie Polskie Sieci Elektroenergetyczne S. A.). Zgodnie z programem inwestycja zakwalifikowana została do grupy bezpieczeństwa pracy sieci związanej ze strategią zmiany napięcia sieci – likwidacja ograniczeń sieciowych wynikających ze wzrostu zapotrzebowania na energię, potrzeby zwiększenia pewności zasilania oraz regulacji napięcia i mocy biernej, jak również sprzęganiem sieci 400 i 220 kV. Realizacja inwestycji przełoży się wprost na poprawę bezpieczeństwa energetycznego kraju, w szczególności województwa pomorskiego i zachodniopomorskiego.

Realizacja projektowanej linii 400kV wiąże się z likwidacją istniejącej linii 220kV. Powyższe natomiast wpisuje się Politykę energetyczną Polski do 2030r. opracowaną i przyjętą przez Ministerstwo Gospodarki.Planowana inwestycja stanowi inwestycję celu publicznego w rozumieniu art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 21.08.1997r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2010r. Nr 102, poz. 651 ze zmianami). Zgodnie art. 10 ust. 2 pkt. 7 ustawy z 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2012r. poz. 647 ze zmianami) *„W studium uwzględnia się w szczególności obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa i ustaleniami programów, o których mowa w art. 48 ust. 1”.*
Specyfika projektowanej inwestycji wiąże się z wprowadzeniem ograniczeń przestrzennych oraz prawnych wynikających między innymi z charakteru liniowego tej inwestycji, czy konieczności ustanowienia pasa technologicznego o szerokości 35 m na każdą stronę od osi linii.

Najlepszą formą prawnego umocowania przedmiotowej inwestycji w przestrzeni gminy jest ujęcie jej w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Konieczność zastosowania trybu planu wynika również z obowiązujących przepisów z zakresu ochrony gruntów rolnych i leśnych. Przepisy te narzucają konieczność uzyskania zgody właściwych organów na zmianę przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze

i nieleśne. Specyfika inwestycji oraz terenów przez które przechodzi projektowana linia wymusza taką konieczność, zaś przedmiotowe zgody można uzyskać jedynie w procedurze planu miejscowego.

Zgodnie z treścią art. 9 ust. 4 ustawy z 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2012r. poz. 647 ze zmianami) *„Ustalenia studium są wiążące dla organów gminy przy sporządzaniu planów miejscowych"*. Wobec powyższego, wprowadzenie przedmiotowej inwestycji w planie miejscowym wymaga podjęcia niezbędnych działań przy studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

Budowa linii 2x400kV relacji Gdańsk – Żydowo służy poprawie bezpieczeństwa energetycznego kraju, w tym województw: pomorskiego i zachodniopomorskiego w ramach realizacji celów przyjętych w *Polityce energetycznej Polski do 2030 roku*. Inwestycja wpisuje się również w zalecenia Unii Europejskiej w zakresie rozbudowy i modernizacji sieci przesyłowych. Dodatkowo stanowić będzie łącznik miedzy połączeniami transgranicznymi z Litwą i Niemcami. Inwestycja jest odpowiedzią na rosnące potrzeby w zakresie energii elektrycznej w ujęciu regionalnym i krajowym, jak również potrzebę zapewnienia ciągłości dostaw energii elektrycznej.

Mając na uwadze powyższe podjęcie uchwały jest w pełni uzasadnione.

PRZEWODNICZĄCY
Rady Gminy

mgr Artur Kobiella

RADA GMINY STUDZIENICE

Załącznik nr 1 do Uchwały Nr ...III/17/2015... Rady Gminy Studzienice z dnia 5 lutego 2015 r. w sprawie zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Studzienice:

tekst ujednolicony „Załącznik nr 1 – tekst: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Studzienice (zmiana) – Tom I. Uwarunkowania Zagospodarowania Przestrzennego, Tom II. Kierunki zagospodarowania przestrzennego"

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY STUDZIENICE (ZMIANA)

TOM I: UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

WOJEWÓDZKIE BIURO PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO

Jednostka Samorządu Województwa Pomorskiego 76-200 Słupsk, ul. Banacha 12, tel/fax (59) 84 31 060

ZESPÓŁ AUTORSKI:

KRZYSZTOF WOJCIESZYK - generalny projektant Studium Członek Północnej Okręgowej Izby Urbanistów, Nr wpisu: G- 194/2005

ANDRZEJ HAŁUZO MIROSŁAWA HAŁUZO GRAŻYNA KUBICZ HANNA WOJCIESZYK AGNIESZKA ŻEBIAŁOWICZ- ŁACH

Dziedzictwo kulturowe na podstawie opracowań:
CZESŁAWY BETLEJEWSKIEJ IWONY KOZERSKIEJ

GRAFIKA:
BARBARA BROKOS ANNA MAZUR GRAŻYNA RADZISZEWSKA

– tekst wyróżniony czcionką Arial stanowi dotychczasową treść, pozostawioną w dokumencie studium
– tekst *wyróżniony* czcionką *Arial* (kolorem, kursywą i pogrubieniem) stanowi zmianę w treści dokumentu studium

~~SŁUPSK - STUDZIENICE 2009~~

OLSZTYN – STUDZIENICE 2014

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY STUDZIENICE (ZMIANA)

TOM I: UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

WOJEWÓDZKIE BIURO PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO

Jednostka Samorządu Województwa Pomorskiego
76-200 Słupsk, ul. Banacha 12, tel/fax (59) 84 31 060

ZESPÓŁ AUTORSKI:

KRZYSZTOF WOJCIESZYK – generalny projektant Studium
Członek Północnej Okręgowej Izby Urbanistów ,
Nr wpisu: G- 194/2005

ANDRZEJ HAŁUZO
MIROSŁAWA HAŁUZO
GRAŻYNA KUBICZ
HANNA WOJCIESZYK
AGNIESZKA ŻEBIAŁOWICZ- ŁACH

Dziedzictwo kulturowe na podstawie opracowań:
CZESŁAWY BETLEJEWSKIEJ
IWONY KOZERSKIEJ

GRAFIKA:
BARBARA BROKOS
ANNA MAZUR
GRAŻYNA RADZISZEWSKA

SŁUPSK - STUDZIENICE * 2009

Spis treści (tom I):

I. Wprowadzenie 4
I - 1. Podstawa prawna sporządzenia Studium… 4
I - 2. Zakres sporządzanej zmiany Studium 5
I - 3. Analizy i opracowania wykonane na potrzeby Studium 7
II. UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY STUDZIENICE....8
1. Ogólna charakterystyka gminy Studzienice 9
2. Uwarunkowania ponadlokalne, związki gminy z otoczeniem 10
2.1. Miejsce gminy Studzienice w województwie pomorskim 10
2.2. Połączenia komunikacyjne....11
2.3. Infrastruktura techniczna o charakterze ponadlokalnym....12
2.4. Europejskie, krajowe i regionalne systemy i obszary ochrony przyrody w przestrzeni gminy Studzienice....13
2.5. Rola gminy Studzienice w realizacji ponadlokalnych celów publicznych....15
3. Uwarunkowania wynikające z zasobów środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego 17
3.1. Przyrodnicze uwarunkowania zagospodarowania....17
3.1.1. Tereny i obiekty chronione na podstawie ustawy o ochronie przyrody 24
3.2. Dziedzictwo kultury materialnej w gminie Studzienice....28
3.3. Uwarunkowania sozologiczne 32
3.4. Uwarunkowania rozwoju funkcji użytkowych wynikające z predyspozycji i przydatności środowiska gminy Studzienice 35
3.4.1. Obszary zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia 35
3.4.2. Obszary naturalnych zagrożeń geologicznych....37
3.4.3. Obszary występowania udokumentowanych złóż kopalin, terenów górniczych oraz zasobów wód podziemnych 37
3.4.4. Uwarunkowania przyrodnicze rozwoju struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy 38
4. Ludność i sieć osadnicza....42
4.1. Uwarunkowania demograficzne 42
4.1.1. Liczba ludności, jej rozmieszczenie i dynamika zmian....42
4.1.2. Struktura wieku ludności 49
4.1.3. Struktura wykształcenia 51
4.1.4. Źródła utrzymania ludności 52
4.1.5. Aktywność zawodowa ludności 53
4.1.6. Gospodarstwa domowe 54
4.1.7. Prognoza liczby ludności gminy Studzienice do 2030 r....55
4.2. Jakość życia mieszkańców 55
4.2.1. Mieszkalnictwo 55
4.2.2. Ocena warunków zamieszkiwania....57
4.2.3. Stopień wyposażenie w urządzenia infrastruktury technicznej 58

4.3. Sieć osadnicza 60
4.3.1. Sieć osadnicza, ośrodki rozwoju i obsługi mieszkańców 60
4.3.2. Dostępność do usług komercyjnych 62
5. Stan systemów infrastruktury transportowej i technicznej 62
5.1. Komunikacja i tereny zamknięte 62
5.2. Zaopatrzenie w wodę 69
5.3. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków 72
5.4. Gospodarka odpadami 74
5.5. Zaopatrzenie w energię elektryczną, ciepło i gaz 78
5.6. Telekomunikacja 80
6. Gospodarka gminy Studzienice 83
6.1. Użytkowanie terenu 83
6.2. Własność gruntów 86
6.3. Dochody i wydatki budżetu gminy 89
6.4. Rynek pracy, bezrobocie 91
6.5. Rolnictwo 96
6.5.1. Przemiany w rolnictwie, struktura agrarna gospodarstw rolnych 96
6.5.2. Warunki glebowe oraz struktura jakościowa użytków rolnych 98
6.5.3. Zasobność gleb w podstawowe składniki pokarmowe 101
6.5.4. Melioracje rolne 102
6.5.5. Produkcyjność przestrzeni rolnej i kierunki produkcji 103
5.5.6. Techniczna obsługa rolnictwa i przetwórstwo rolne 105
6.5.7. Dochodowość indywidualnych gospodarstw rolnych 106
6.5.8. Ludność związana z rolnictwem 107
6.5.9. Gospodarka rybacka 107
6.6. Leśnictwo 108
6.7. Przemysł 111
6.8. Usługi 111
6.9. Turystyka i rekreacja 116
7. Uwarunkowania formalno-prawne - sytuacja planistyczna 120
7.1. Dokumenty sporządzane na podstawie przepisów o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym 120
7.2. Pozostałe dokumenty związane z planowaniem rozwoju gminy Studzienice 121
8. Kluczowe problemy i potencjalne obszary konfliktowe gospodarki przestrzennej 125
9. Wnioski złożone do sporządzanego projektu 126
III. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO (tom II)

I. Wprowadzenie

I - 1. Podstawa prawna sporządzenia Studium...

Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Studzienice została sporządzona w oparciu o przepisy ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80 z 2003, poz. 717 z późn. zm.). Podstawą prawną opracowania jest Uchwała Nr X/95/2007 Rady Gminy Studzienice z dnia 30 października 2007 roku w sprawie wprowadzenia zmian w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Studzienice. Zgodnie z przytoczoną uchwałą zmiany dotyczą terenu gminy w jej administracyjnych granicach.

Obowiązujące Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Studzienice, opracowane w oparciu o przepisy ustawy z dnia 7.07.1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym, zostało przyjęte uchwałą Rady Gminy w Studzienicach nr IX/40/95 z dnia 29 listopada 1995 r. o uchwaleniu studium.

Czas, jaki upłynął od przyjęcia uchwały - zdeterminowany utworzeniem województwa pomorskiego, przygotowaniem do przystąpienia i przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej - obfitował w znaczące, dostosowawcze zmiany w przepisach związanych z problematyką planowania i zagospodarowania przestrzennego. Najważniejsze z nich to:

- 11 lipca 2003 roku weszła w życie ustawa z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. 2003.80.717 z późn. zm.), która zastąpiła dotychczasową ustawę o zagospodarowaniu przestrzennym z 1994 r;
- nieustające zmiany w przepisach regulujących zagadnienia ochrony środowiska, których związek z planowaniem przestrzennym można dziś nazwać integralnym. Są to przede wszystkim: ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 Prawo Ochrony Środowiska, t. jedn. w Dz. U. 2008.25.150 z późn. zm; nowa Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 o ochronie przyrody - Dz. U. 2004.92.880 z późn. zm.; znaczące zmiany w ustawie z dnia 18 lipca 2001 Prawo Wodne - t. jedn. Dz. U. 2005.239.2019 z późn.zm. i wiele innych ;
- ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku o odpadach (Dz.U.62 poz. 628 z późn. zm.)
- 3 października 2009 roku Sejm uchwalił ustawę o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 199. 1227);
- Znaczące zmiany następują w przepisach prawa budowlanego - ustawa z dnia 7 lipca 1994 **-** Prawo Budowlane - t. jedn. (Dz. U. 2006.156.111 z późn. zm);
- Nowe przepisy regulują kwestie ochrony dóbr kultury - ustawa z dnia 23 lipca 2003 o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, (Dz. U. 162.1568);
- istotne zmiany w ustawie z 3 lutego 1995 o ochronie gruntów rolnych i leśnych (t.j. Dz. U. z 2004.121.1266 z późn. zm).

Znaczące zmiany zachodzą także w przepisach prawa budowlanego, o gospodarce nieruchomościami, drogach publicznych i wielu innych regulacjach. Zmianom ustawowym towarzyszą liczne i także zmieniające się przepisy wykonawcze.

Również w regionie powstają nowe i aktualizowane są obowiązujące regulacje w zakresie planowania rozwoju i przestrzeni. Najważniejsze z nich to:

- 30 września 2002 roku, Uchwałą nr 639/XLVI/02 Sejmik Województwa Pomorskiego przyjmuje Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego;
- 18 lipca 2005 roku uchwałą Sejmiku nr 587/XXXV/05 przyjęta zostaje zaktualizowana Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego do roku 2020;
- 6 września 2007 Komisarz ds. polityki regionalnej UE podpisuje Regionalny Program Operacyjny dla województwa pomorskiego na lata 2007-13; 2 października 2007 dokument przyjmuje Zarząd Województwa Pomorskiego;

- 26 października 2009 Sejmik Województwa Pomorskiego przyjmuje Uchwałe nr 1004/XXXIX/09 w sprawie zmiany Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego

Ponadto zostały przyjęte: Program Ochrony Środowiska województwa pomorskiego z planem gospodarki odpadami (Uchwała 191/XII/07 z dnia 24 września 2007 Sejmiku Województwa Pomorskiego), Strategia rozwoju turystyki województwa pomorskiego 2004-13 (UMWP, 2004), Program rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa w woj. pomorskim, Program małej retencji do roku 2015 (UMWP), Strategia rozwoju transportu w woj. pomorskim i wiele innych.

Aktualizacja Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Studzienice modyfikuje politykę przestrzenną dla całego obszaru gminy, uwzględniając ustalenia Strategii i Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego oraz Strategii rozwoju i Planu rozwoju lokalnego Gminy Studzienice. W Studium uwzględniono również – na ile było to możliwe - zasady określone w aktualizowanej właśnie Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju. Zatem niniejsza **Zmiana Studium stanowi całkowicie nowy dokument w stosunku do uchwalonego w 1995 roku.**

Dla projektu zmiany Studium przeprowadzono strategiczną ocenę oddziaływania na środowisko stosownie do wymagań ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227 z późn. zm, dział IV).

I - 2. Zakres sporządzanej zmiany Studium

Zakres przedmiotowy Studium jest zgodny z ustawą z dnia 27.03.2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz z rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 28.04.2004 r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz. U. Nr 118, poz. 1233).

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, określa politykę przestrzenną gminy, w tym lokalne zasady zagospodarowania przestrzennego, a także uwarunkowania (art. 9.3 ustawy) wynikające z:

- dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu,
- stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony;
- stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego;
- stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- warunków i jakości życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia;
- zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia;
- potrzeb i możliwości rozwoju gminy;
- stanu prawnego gruntów;
- występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych;
- występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych;
- występowania udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych;
- występowania terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych;
- stanu systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym stopnia uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami;
- zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych

W Studium ustala się w szczególności (art. 10 ust. 2 ustawy):

- kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów;
- kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów, w tym tereny wyłączone spod zabudowy;

- obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu kulturowego (..);
- obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej;
- obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym;
- obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa i ustaleniami programów, o których mowa w art. 48 ust. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym;
- obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, (...)
- obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne;
- kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej;
- obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi i osuwania się mas ziemnych;
- obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji;
- inne obszary problemowe, w zależności od uwarunkowań i potrzeb zagospodarowania występujących w gminie.

Na dokument Studium składają się:

- Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego gminy Studzienice
- Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy Studzienice

„Uwarunkowania" to opis, analiza i ocena czynników wynikających z położenia gminy, istniejącego zagospodarowania, zasobów przyrodniczych, kulturowych, demograficznych, gospodarczych oraz prawnych, znaczących dla rozwoju przestrzennego gminy. W części „środowiskowej" Uwarunkowania opierają się na Opracowaniu ekofizjograficznym gminy Studzienice, sporządzonym na potrzeby Studium. Ilustrowane są rysunkami i schematami w tekście oraz mapą w skali 1:25 000 syntetycznie określającą uwarunkowania:

„Kierunki" to zestawienie ograniczeń i zaleceń, wiążących i rekomendowanych do wzięcia pod uwagę przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego a także decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu w przypadku braku takiego planu. Zapisane w formie Celów i Kierunków polityki przestrzennej mają charakter wytycznych ukierunkowujących przyszłe prace planistyczne. Przy ich sformułowaniu została wzięta pod uwagę „Strategiczna Prognoza Oddziaływania na środowisko potencjalnych skutków realizacji projektu Studium".

Studium sporządzono w formie:

- Części tekstowej, w której pomieszczono liczne rysunki, mapki i wykresy;
- Części graficznej, obejmującej plansze sporządzone na podkładzie mapowym w skali 1:25 000, na którą składają się:
    - Załącznik 2.1. - Uwarunkowania ochrony i kształtowania środowiska
    - Załącznik 2.2. - Uwarunkowania rozwoju sieci osadniczej i gospodarki
    - Załącznik 3.1. – Kierunki zagospodarowania przestrzennego - Ochrona zasobów środowiska przyrodniczego
    - Załącznik 3.2. - Kierunki zagospodarowania przestrzennego – Rozwój osadnictwa i funkcji gospodarczych oraz polityka planistyczna

I - 3. Analizy i opracowania wykonane na potrzeby Studium

Dla potrzeb Studium wykonano lub w dokumencie wykorzystano następujące opracowania:

1. Wojcieszyk H., Hałuzo M., Kubicz G., Giorewa D., Opracowanie ekofizjograficzne gminy Studzienice (podstawowe), Wojewódzkie Biuro Planowania Przestrzennego w Słupsku, 2009,
2. Wojcieszyk H. Kubicz G. – Prognoza oddziaływania na środowisko ustaleń Studium Uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Studzienice, Słupsk 2009;
3. Mieńko W. i in., 2003, Inwentaryzacja i waloryzacja przyrodnicza gminy Studzienice, Biuro Dokumentacji i Ochrony Przyrody, Gdańsk – Słupsk,
4. Betlejewska Cz. – Dziedzictwo kulturowe gminy Studzienice, Gdańsk 2009;
5. Kozerska I. Studium ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego do Studium uwarunkowań i kierunków gminy Studzienice

II. UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY STUDZIENICE

1. Ogólna charakterystyka gminy Studzienice

Gmina Studzienice położona jest w środkowej części województwa pomorskiego na wschodnim skraju powiatu bytowskiego, w strefie pojeziernej na pograniczu Pojezierza Bytowskiego i Równiny Charzykowskiej. Graniczy z gminami: Bytów, Parchowo, Lipusz, Dziemiany (pow. kościerski), Brusy (pow. chojnicki) i Lipnica.

Odległość siedziby gminy – wsi Studzienice - w linii prostej do Bytowa wynosi 10 km, a do Gdańska około 80 km. Przez jej północną część biegnie droga krajowa nr 20 relacji Bytów – Kościerzyna – (Żukowo) - Gdynia.

POŁOŻENIE GMINY STUDZIENICE W WOJEWÓDZTWIE POMORSKIM RYS. 1

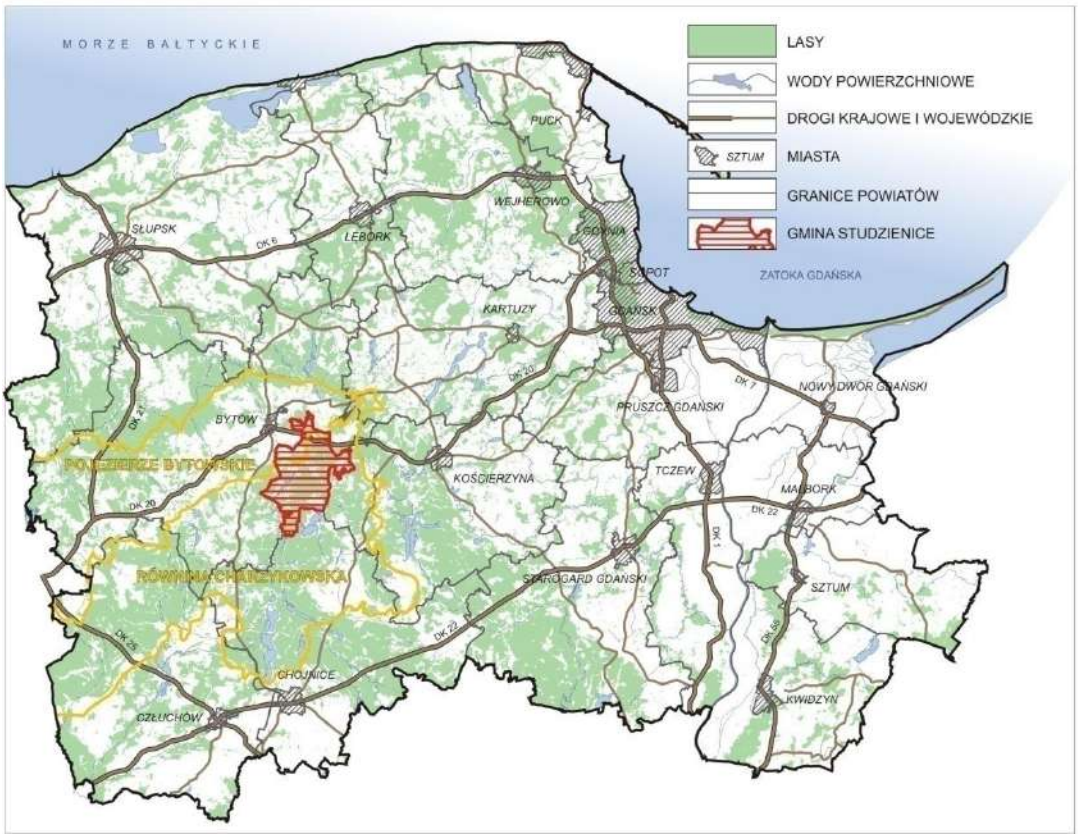

Źródło: opracowanie własne WBPP

Pod względem zajmowanej powierzchni, gmina Studzienice jest szóstą w powiecie bytowskim. Powierzchnia ewidencyjna gminy wynosi 17 626 ha, co stanowi ~1,0% powierzchni województwa pomorskiego.

Liczba ludności zamieszkałej w dniu 31 grudnia 2008 r. na terenie gminy Studzienice wynosiła 3 407 osób (GUS Bank Danych Regionalnych), co stanowiło:

- 4,51% ludności powiatu bytowskiego,
- 10,62 % ludności wiejskiej powiatu bytowskiego,
- 0,15 % ludności województwa pomorskiego,
- 0,57 % ludności wiejskiej województwa pomorskiego.

Gęstość zaludnienia na 1 km^2 wynosiła 19 osób (średnio w powiecie bytowskim - 34 osoby, w województwie pomorskim - 121 osób).

W granicach gminy leży 27 zamieszkałych miejscowości wiejskich, w tym 11 wsi sołeckich. Są one zróżnicowane pod względem zaludnienia (od 2 do 864 mieszkańców).

W strukturze funkcjonalno-przestrzennej gminy Studzienice dominują tereny leśne w postaci rozległych i zwartych kompleksów. Charakterystyczna jest wysoka jeziorność. Lasy i jeziora obejmują około 70% całkowitej powierzchni gminy i decydują o leśno - turystycznym charakterze użytkowania. Dopełnienie stanowi przestrzeń rolnicza ukształtowana w formie nieciągłej strefy na północy oraz enklaw o zróżnicowanym kształcie i rozmiarze położonych w obrębie kompleksu lasów.

Gmina graniczy z Zaborskim Parkiem Krajobrazowym oraz Lipuskim Obszarem Chronionego Krajobrazu.

2. Uwarunkowania ponadlokalne, związki gminy z otoczeniem

2.1. Miejsce gminy Studzienice w województwie pomorskim

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego (wrzesień, 2002) sytuuje gminę Studzienice w zachodnim kompleksie wielofunkcyjnej strefy leśno – pojeziernej. Gmina posiada predyspozycje do rozwoju gospodarki leśnej, a także - z uwagi na wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe - rozwoju turystyki i rekreacji oraz rolnictwa ekologicznego. Znajduje się w zasięgu aktywizującego oddziaływania miasta Bytowa – subregionalnego ośrodka osadniczego, planowanego regionalnego ośrodka turystyki krajoznawczej i obsługi ruchu turystycznego oraz ośrodka rozwoju przemysłu rolno-spożywczego.

Plan województwa umieszcza gminę Studzienice w obrębie dwóch nakładających się obszarów problemowych:

- Obszaru regresu społecznego i gospodarczego, zagrożonego stagnacją gospodarczą i strukturalnym bezrobociem oraz degradacją walorów środowiska przyrodniczego,
- Zlewni rzeki Brdy o szczególnym znaczeniu funkcjonalnym – obszaru o niedostatecznych warunkach ochrony zasobów wodnych, związanego z powierzchniowym ujęciem wody pitnej Czyżkówko dla Bydgoszczy.

Według planu zp województwa, do głównych problemów całego obszaru (występujących oczywiście w różnym nasileniu w poszczególnych gminach) należą tu:

- mała stabilność bazy ekonomicznej ograniczająca rozwój głównych funkcji gospodarczych,
- zagrożenia rozwoju demograficznego,
- stagnacja gospodarcza i strukturalne bezrobocie,
- zagrożenie i degradacja walorów środowiska przyrodniczego przez antropopresję na obszary objęte ochroną zasobów i walorów środowiska oraz obszary użytkowane i zagospodarowywane turystycznie,
- brak dostępności mieszkańców do urządzeń kanalizacyjnych i oczyszczania ścieków
- niedostateczne warunki ochrony zasobów wodnych w chronionej zlewni rzeki Brdy.

Większość z wymienionych problemów dotyka gminę Studzienice w niewielkim stopniu

Projekt zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego (w okresie sporządzania Studium w trakcie uzgodnienia/opiniowania) sytuuje gminę Studzienice w obrębie **wielofunkcyjnej strefy pojeziernej** o charakterze rolno-leśnym, leśnym i rekreacyjnym (część *Obszaru rolno – leśnego z rolnictwem ekologicznym i agroturystyką)*. Z uwagi na dominującą powierzchnię lasów oraz położenie w strefie o średniej i niskiej przy-

datności dla produkcji rolnej, gmina predysponowana jest głównie do rozwoju leśnictwa oraz rolnictwa ekologicznego. Bogate walory przyrodniczo-krajobrazowe[1] stanowią potencjał do rozwoju turystyki oraz osadnictwa o umiarkowanej intensywności. W zakresie uwarunkowań gospodarczych projekt planu podtrzymuje ustalenia planu obowiązującego.

Generalnie, w dokumentach planistycznych województwa pomorskiego gmina Studzienice traktowana jest jako problemowy obszar peryferyjny, dla którego polityka przestrzenna województwa nie przewiduje żadnych znaczących działań restrukturyzacyjnych. W związku z potrzebą modernizacji i rozbudowy istniejącej infrastruktury, przewidywane są jednak inwestycje celu publicznego w obrębie infrastruktury regionalnej w pojeziernym korytarzu transportowym.

Projekt Planu Zagospodarowania Przestrzennego WP wskazuje ogólne zasady gospodarowania na wiejskich obszarach strukturalnie słabych, m.in.:

- nowe tereny mieszkaniowe oraz rezerwy terenów dla funkcji gospodarczych lokalizować wyłącznie w bezpośrednim sąsiedztwie istniejących i planowanych dróg i sieci infrastruktury;
- projektując nową zabudowę mieszkalną, usługową i gospodarczą we wsiach i miejscowościach historycznych bezwzględnie stosować się do istniejących układów urbanistycznych, stosować tradycyjne zasady podziałów, detale i gabaryty obiektów;
- ograniczać przeznaczanie terenów otwartych na cele nowej zabudowy letniskowej, ukierunkowując jej ekspansję na adaptację niszczejącej zabudowy wiejskiej;
- zapewniać bezpieczną dla środowiska poprawę dostępności do atrakcyjnych zasobów środowiska i dziedzictwa kulturowego;
- uwzględniać projektowane przebiegi i potrzeby terenowe szlaków wodnych, rowerowych i pieszych;
- bezwzględnie unikać wylesień oraz osuszania terenów wodno-błotnych w celu uzdatniania pod zabudowę;
- przy zagospodarowaniu obrzeży zbiorników wodnych i otoczenia parków krajobrazowych dążyć do właściwego ukierunkowania presji masowej turystyki, odciążenia i ochrony najbardziej wrażliwych elementów środowiska;
- uwzględniać potrzeby zwiększania retencji wodnej i przeciwdziałania erozji gleb, także poprzez zalesianie słabych gruntów i obrzeży cieków wodnych;

Wszystkie wymienione powyżej zasady mają duże znaczenie dla rozwoju przestrzennego gminy Studzienice.

2.2. Połączenia komunikacyjne

Najwyższej rangi połączeniem komunikacyjnym gminy Studzience jest przecinająca północny skraj gminy droga krajowa DK 20 Bytów-Kościerzyna. Droga zapewnia najsprawniejszy dojazd do węzła komunikacyjnego rangi krajowej w stolicy województwa - Gdańsku. Wzdłuz tej drogi przebiega wskazany w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego pojezierny korytarz transportowy rangi regionalnej Trójmiasto – Kościerzyna - Bytów – Miastko.

Osią układu drogowego gminy Studzienice jest powiatowa droga DP-1780G (klasy Z) Udorpie-Sominy, przecinająca obszar gminy z północnego zachodu na południowy wschód. Wzdłuż drogi położone są największe miejscowości Ugoszcz, Studzienice (siedziba władz gminy) i Sominy. Droga ta łączy się (poza granicami gminy) z drogą wojewódzką nr 212

[1] *Rezerwat przyrody Jezioro Cechyńskie Małe, dwa obszary specjalnej ochrony ptaków Natura 2000, tj. Wielki Sandr Brdy i Bory Tucholskie, pięć projektowanych obszarów specjalnej ochrony siedlisk: Bytowskie Jeziora Lobeliowe, Sandr Brdy i Studzienickie Torfowiska oraz Dolina Stropnej, Ostoja Zapceńska (obszar potencjalny)*

Osowo Lęborskie-Bytów-Chojnice-Zamarte, która zapewnia połączenie z gminą Bytów i siedzibą powiatu, Słupskiem i Wybrzeżem Bałtyku, a w kierunku południowym – z węzłem komunikacyjnym rangi regionalnej w Chojnicach. Za południową granicą gminy (i powiatu bytowskiego) kontynuację stanowi droga powiatowa Dziemiany – Wąglikowice – DW 235, obsługująca połączenia do gminy Dziemiany i doprowadzającą do gminy Studzienice ruch turystyczny z południa Polski.

Skomunikowanie tych najważniejszych dla gminy szlaków zapewnia droga powiatowa DP 1761G, Półczno-Osława Dąbrowa-Studzienice.

Ważnym dla gminy połączeniem zewnętrznym jest też droga powiatowa DP 1769G Niezabyszewo-Sierżno-DP1780G. Zapewnia ona optymalny dojazd do regionalnego Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów w Sierżnie, gdzie dostarczane są odpady z obszaru gminy Studzienice.

Z zachodu na wschód przez obszar gminy biegnie linia kolejowa nr 212 Bytów – Lipusz, od kilkunastu lat wykorzystywana jedynie w ruchu towarowym, ostatnio również okazjonalnie dla nieregularnych przewozów pasażerskich. Jej główna rolą jest obsługa bocznic ważnych zakładów przemysłowych gminy w Ugoszczy i Osławie Dąbrowie.

2.3. Infrastruktura techniczna o charakterze ponadlokalnym

Potrzeby w zakresie zaopatrzenia w energię elektryczną na terenie gminy realizowane są ze źródeł krajowych. Źródłem mocy i energii dla odbiorów zlokalizowanych na terenie gminy są magistralne linie średniego napięcia wyprowadzone z GPZ 110/15kV Bytów.

Elementem krajowego systemu przesyłu energii elektrycznej jest napowietrzna linia elektroenergetyczna najwyższych napięć (220kV) Żydowo – Gdańsk I, której trasa przebiega przez północną część gminy, w rejonie wsi: Półczno, Czarna Dąbrowa, Rabacino, Ugoszcz. W *projekcie Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego* przewiduje się przebudowę istniejącej linii 220 kV na 400 kV – dopuszcza się linie wielonapięciowe lub budowę nowych linii po trasie istniejącej linii 220 kV.

Ważnym obiektem o znaczeniu ponadlokalnym jest gazociąg wysokiego ciśnienia Dn200 Pszczółki - Bytów, przebiegający przez północną część gminy (w rejonie wsi: Półczno, Półczenko i Łąkie). Gazociąg ten przesyła gaz ziemny do Bytowa, a od 2008 roku również do Słupska. W projekcie Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego gazociąg ten ma być źródłem gazu ziemnego, dla planowanego systemu gazyfikacji przewodowej na terenie gminy Studzienice.

Potrzeby w zakresie usług telekomunikacyjnych, w tym komunikacji internetowej realizowane są poprzez stacje abonenckie, włączone do ponadlokalnej sieci telekomunikacji stacjonarnej i mobilnej. Stacje bazowe telefonii komórkowej w Sominach i Studzienicach współpracują z krajową i europejską siecią, realizującą połączenia bezprzewodowe. Istotne elementy sieci telekomunikacyjnej o znaczeniu ponadlokalnym, przebiegające przez obszar gminy to: kabel optotelekomunikacyjny międzystrefowy przebiegający wzdłuż drogi krajowej Kościerzyna - Bytów oraz linie radiowe Wojsk – Szymbark i Wojsk - Czersk „Brusy”.

W ramach współpracy ponadlokalnej, poza obszarem gminy unieszkodliwiane są powstające na terenie gminy odpady komunalne. Ma to miejsce na terenie Zakładu Zagospodarowania Odpadów w Sierżnie (gm. Bytów).

2.4. Europejskie, krajowe i regionalne systemy i obszary ochrony przyrody w przestrzeni gminy Studzienice

W systemie przyrodniczych obszarów chronionych gminy Studzienice – jeszcze do 2007 roku bardzo ubogim – najważniejszą rolę odgrywają obecnie elementy Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 (ESE N2000), wyznaczane na podstawie dyrektywy „ptasiej"[2] i „siedliskowej"[3]. Tworzą go dwa wyznaczone przez Ministra Środowiska obszary specjalnej ochrony ptaków Natura 2000, cztery obszary specjalnej ochrony siedlisk zatwierdzone dotychczas decyzjami Komisji Europejskiej i jeden potencjalny specjalny obszar ochrony siedlisk z listy Ministra Środowiska. Pokrywają one łącznie 66,5 % ogólnej powierzchni gminy. Są to:

1. **obszar specjalnej ochrony ptaków Wielki Sandr Brdy** (PLB220001) zatwierdzony rozporządzeniem MŚ z dn.27.10. 2008 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. Nr 198, poz. 1226).
2. **obszar specjalnej ochrony ptaków Bory Tucholskie** (PLB 220009) zatwierdzony rozporządzeniem MŚ z dn.27.10. 2008 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. Nr 198, poz. 1226).
3. **specjalny obszar ochrony siedlisk Bytowskie Jeziora Lobeliowe** (PLH220005) zatwierdzony decyzją Komisji Europejskiej z dnia 13.11.2007r.
4. **specjalny obszar ochrony siedlisk Sandr Brdy** (PLH220026) zatwierdzony decyzją Komisji Europejskiej z dnia 13.11.2007 r. Jego granice mogą być jeszcze korygowane.
5. **specjalny obszar ochrony siedlisk Studzienickie Torfowiska** (PLH220028) zatwierdzony decyzją Komisji Europejskiej z dnia 13.11.2007 r.
6. **specjalny obszar ochrony siedlisk Dolina Stropnej** (PLH 220037) zatwierdzony decyzją Komisji Europejskiej z dnia 12.12 2008 r.
7. potencjalny **specjalny obszar ochrony siedlisk Ostoja Zapceńska** (PLH 22_02) z listy Ministra Środowiska z maja 2009 r, zatwierdzony przez Radę Ministrów 28.10.2009 i przekazany do KE.

W sąsiedniej gm. Bytów położona jest zatwierdzona decyzją KE ostoja siedliskowa Lasy Rekowskie (PLH220022) oraz ostoja potencjalna Dolina rz. Słupi (PLH220052) – Lista Shadow.

Od wielu lat planowane jest utworzenie Światowego Rezerwatu Biosfery Bory Tucholskie, obejmującego m.in. znaczną część gminy Studzienice (rys. 2).

Krajowy system obszarów chronionych to w gminie jeden **rezerwat przyrody: Jezioro Cechyńskie Małe**, utworzony zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 11 kwietnia 1985 w sprawie uznania za rezerwaty przyrody (MP. Nr 7, poz. 60, § 8).

Południowa, zalesiona część gminy leży w północno zachodniej części Charzykowsko-kościerskiego płata ekologicznego o randze ponadregionalnej[4], stanowiącego fragment Borów Tucholskich. Jest to zarazem fragment krajowego korytarza migracyjnego dużych zwierząt, określanego jako Korytarz Kaszubski Południowy[5], biegnący przez Bory Tucholskie i Pojezierze Kaszubskie w kierunku Puszczy Koszalińskiej.

W skład systemu regionalnego wchodzi początkowy fragment korytarza ekologicznego doliny Zbrzycy (wraz z jeziorami Dywańskim i Somińskim), biegnący w kierunku południowym ku dolinie Brdy oraz część otuliny Parku Krajobrazowego Dolina Słupi, obejmująca północny i zachodni fragment gminy.

[2] *Dyrektywa Rady 79/409/EWG z dnia 2.04.1979 w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (Dz. U.UE.L79.103.1)*
[3] *Dyrektywa Rady 92?43/EWG z dnia 21.05.1992 w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz.U.UE.L.92. Nr 206.7)*
[4] *Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego (projekt), UMWP, Gdańsk, 2009*
[5] *Projekt korytarzy ekologicznych łączących Europejską Sieć Natura 2000 w Polsce, Zakład Badania Ssaków PAN, Białowieża,*

Rys.2.

GMINA STUDZIENICE
POWIĄZANIA PRZYRODNICZE GMINY I JEJ OKOLIC

0 1000 3000 5000 7000 9000m

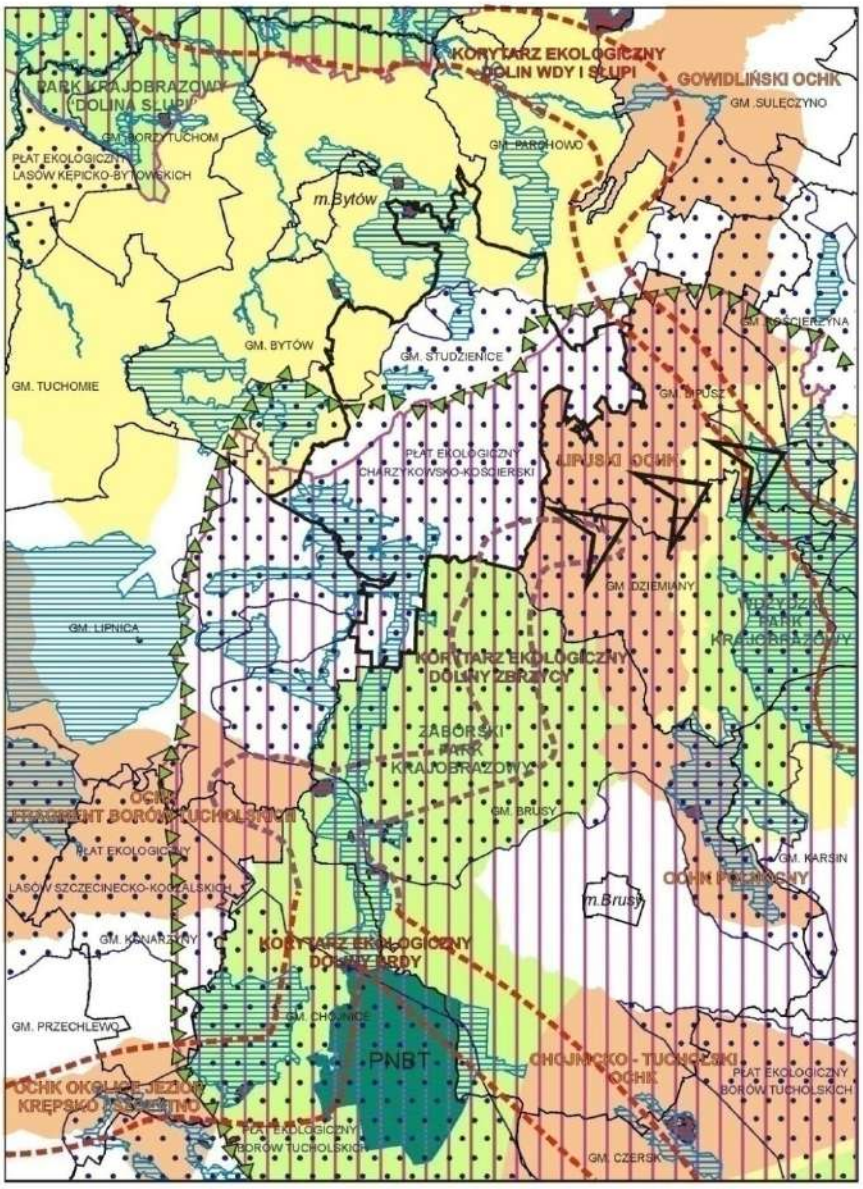

Źródło: System informacji o terenie woj. pomorskiego. Plan zagospodarowania przestrzennego woj.pomorskiego (projekt 2009)

Rozległy płat leśny wraz z korytarzami ekologicznymi w obrębie wymienionych dolin rzecznych, sprzyja zachowaniu integralności obszarów ESE Natura 2000, w tym ostoi ptasich Bory Tucholskie i Wielki Sandr Brdy oraz ostoi siedliskowych: Dolina rzeki Stropnej, Bytowskie Jeziora Lobeliowe, Studzienickie Torfowiska, Lasy Rekowskie, Ostoja Zapceńska, Sandr Brdy i innych, a także istniejących i projektowanych rezerwatów przyrody.

Gmina Studzienice styka się od południa z Zaborskim Parkiem Krajobrazowym, a od wschodu – z Lipuskim Obszarem Chronionego Krajobrazu. Niedaleko północno zachodnich granic, na terenie sąsiedniej gminy Bytów leżą trzy rezerwaty przyrody: Jezioro Głęboczko, Las nad Jeziorem Mądrzechowskim oraz Bukowa Góra nad Pysznem.

2.5. Rola gminy Studzienice w realizacji ponadlokalnych celów publicznych

Do głównych celów polityki zagospodarowania przestrzennego zapisanych w Planie ZP województwa pomorskiego (2002) należy kształtowanie harmonijnej struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa, przełamywanie regresu społecznego i gospodarczego, integracja obszaru województwa oraz określenie zasad wykorzystania jego zasobów i walorów przy zachowaniu wartości przyrodniczych.

Decydujące znaczenie dla aktywizacji obszaru gminy Studzienice powinno mieć wykorzystanie posiadanych walorów środowiska przyrodniczego i rozwijana w oparciu o nie nowoczesna gospodarka turystyczna (wzbogacanie oferty, podnoszenie atrakcyjności wypoczynku, przedłużanie sezonu), współzależne z nią leśnictwo i rolnictwo, a także komplementarna wobec nich infrastruktura społeczna i techniczna.

Pożądane według Planu kierunki przekształceń przestrzeni, w tym osadnictwa to:

- *harmonizowanie rozwoju osadnictwa z uwarunkowaniami wynikającymi z potrzeby ochrony walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych,*
- *stabilizacja i wzrost niektórych wiejskich jednostek osadniczych poprzez zatrzymywanie odpływu ludności w wyniku rozwoju miejsc pracy (np. w turystyce, przetwórstwie leśnym) w miejscu zamieszkania lub zasięgu dojazdu do miejsca pracy,*

W ramach realizacji ponadlokalnych celów publicznych w sferze infrastruktury, przewiduje się na terenie gminy :

- *budowę stacji redukcyjno-pomiarowej I^0 w ramach planowanego systemu gazyfikacji przewodowej na terenie gminy Studzienice,*
- *przebudowę linii elektroenergetycznej 220 kV Żydowo-Gdańsk Leźno do napięcia 400 kV. Będzie to wymagało od Gminy Studzienice zapewnienia dostępu do odpowiednich terenów,*

a w skali lokalnej:

- *zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii cieplnej,*
- *intensyfikację działań związanych z modernizacją i rozbudową wodociągów w połączeniu z rozbudową i modernizacją urządzeń kanalizacyjnych ze względu na duże obciążenie turystyczne gminy, w tym zwłaszcza w otoczeniu jeziora Somińskiego,*
- *zamknięcie do 31.12.2009 r, składowiska odpadów w Osławie Dąbrowie oraz jego rekultywację, a także rekultywację nielegalnych składowisk zamkniętych w latach 2000-2006 (zgodnie z Wojewódzkim Planem Gospodarki Odpadami),*

W zakresie ochrony przeciwpowodziowej, Plan ZP województwa przewiduje:

- *zapewnienie ochrony przeciwpowodziowej na zagrożonych terenach w zlewni Wdy i Zbrzycy poprzez uwzględnianie w dokumentach planistycznych i warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu zakazu zabudowy doliny rzeki Wdy oraz terenów narażonych na zalanie wezbranymi wodami powodziowymi (wokół jezior Dywańskiego i Somińskiego),*

- *wdrażanie projektów przewidujących ograniczanie ilości wód opadowych odprowadzanych do odbiorników, w tym realizację zastawki na rowie R-2 oraz stawów rybnych na działce nr 42 w Sominach (w nawiązaniu do Programu małej retencji),*
- *dla zmniejszenia spływu wód opadowych z terenów zabudowanych* ***należy w planach zagospodarowania przestrzennego dokonywać analiz możliwości wsiąkania wód opadowych do gruntu****, budowy zbiorników retencyjnych, retencji na „zielonych dachach", stosowania nawierzchni półprzepuszczalnych, wtórnego wykorzystania wód deszczowych itp.,*
- *planowanie ewentualnych inwestycji na terenach zmeliorowanych w dostosowaniu do istniejących systemów melioracyjnych, w tym ich odtwarzanie,*

Zaś w zakresie ochrony zasobów i walorów środowiska przyrodniczego:

- *oszczędne gospodarowanie przestrzenią szczególnie na obszarach istotnych z punktu widzenia ochrony bioróżnorodności,*
- *wyznaczanie w dokumentach planistycznych obszarów o znacznym nachyleniu terenu oraz zagrożonych ruchami masowymi, przy jednoczesnym ograniczaniu zabudowy,*
- *zapewnienie w dokumentach planistycznych ochrony zasobów geologicznych złóż kopalin oraz objęcie rekultywacją obszarów zdegradowanych w wyniku eksploatacji kopalin,*
- *zachowanie istniejących terenów hydrogenicznych – wód powierzchniowych, mokradeł i torfowisk oraz odtwarzanie i odnawianie obszarów tzw. małej retencji dla utrzymania i powiększania zasobów wodnych oraz kształtowania właściwego stanu stosunków wodnych,*
- *szczególna ochrona wód zlewni Brdy stanowiącej źródło wody dla mieszkańców Bydgoszczy,*
- *wdrożenie zasad ochrony Głównego Zbiornika Wód Podziemnych „Bytowskiego" po ustanowieniu jego obszaru ochronnego,*
- *kształtowanie spójności systemów obszarów chronionych i powiązań ekologicznych w postaci dwóch uzupełniających się podsystemów przestrzennych – przyrodniczych obszarów chronionych (rezerwaty przyrody, obszary Natura 2000, użytki ekologiczne itp.) oraz płatów (Charzykowsko-kościerski płat Borów Tucholskich) i korytarzy ekologicznych (doliny Zbrzycy), gwarantujących spójność terytorialną i tworzących podstawę funkcjonowania środowiska,*
- *w dokumentach planistycznych gminy należy zachować ciągłość przestrzenną i dostateczną szerokość korytarzy ekologicznych. Powinny charakteryzować się one wysokim stopniem zachowania naturalnych warunków pokrycia terenu oraz gwarantować zmienność siedlisk i typów środowiska dogodnych do rozprzestrzeniania się gatunków,*
- *zachowanie pozostałości izolowanych naturalnych kęp roślinności, nieużytków hydrogenicznych, kęp lasów itp. oraz poszukiwanie możliwości kształtowania i odtworzenia ciągłości powiązań przestrzennych,*
- *wprowadzanie zalesień, zakrzewień i zadarnień jako elementu odbudowy naturalnych powiązań ekologicznych m. in. wzdłuż dolin rzecznych – stanowiących potencjalne korytarze ekologiczne oraz na obszarach wzmacniających wewnętrzną spójność całej sieci i zwartość przestrzenną zbiorowisk leśnych, a także ograniczających spływ zanieczyszczeń obszarowych,*
- *objęcie ochroną jezior lobeliowych i dystroficznych,*

W zakresie ochrony zasobów i walorów środowiska kulturowego oraz ochrony krajobrazu będzie to:

- *wspieranie działań służących umacnianiu tożsamości regionalnej z zachowaniem różnorodności tradycji oraz kaszubskiego dziedzictwa kulturowego,*
- *łączenie ochrony środowiska kulturowego z ochroną środowiska przyrodniczego poprzez ochronę krajobrazu naturalnego związanego przestrzennie z historycznymi założeniami architektonicznymi, zachowanie i odtwarzanie dawnych układów i funkcji terenów zieleni,*
- *zachowanie i ochrona pradziejowych i wczesnośredniowiecznych mikroregionów osadniczych archeologicznego środowiska kulturowego,*
- *zachowanie, udostępnianie i zagospodarowanie stanowisk archeologicznych o zachowanych formach krajobrazowych w celach dydaktycznych, turystycznych itp,*
- *ochrona i rewaloryzacja starych układów ruralistycznych oraz części wsi – decydujących o zachowaniu walorów krajobrazowych, eksponowanie wsi o wybitnych walorach krajobrazowych,*
- *przeciwdziałanie bezplanowej, chaotycznej parcelacji terenu,*
- *zachowanie i utworzenie warunków ekspozycji panoram widokowych z tras komunikacyjnych na szczególnie interesujące obiekty krajobrazowe (naturalne i architektoniczne),*

- *rewaloryzacja zagospodarowania urządzonych punktów widokowych i ich otoczenia, uczytelnienie panoram widokowych i ochrona ekspozycji,*
- *likwidacja lub neutralizacja widokowa wszelkich elementów obniżających walory krajobrazowe oraz likwidacja obiektów rekreacyjnych wzniesionych z naruszeniem przepisów prawa budowlanego,*

A w zakresie turystyki:

- *ograniczenie negatywnego oddziaływania ruchu i zagospodarowania rekreacyjnego na zasoby przyrodnicze, kulturowe i krajobraz terenów rekreacyjnych,*
- *uporządkowanie istniejącego zainwestowania turystycznego zagrażającego czystości jezior poprzez podniesienie standardu oraz uporządkowanie gospodarki ściekowej,*
- *lokalizacja inwestycji turystycznych o wysokim standardzie na terenach o wysokich walorach przyrodniczo krajobrazowych, bez pomniejszania walorów rekreacyjnych obszaru,*
- *ochrona przed zainwestowaniem niezagospodarowanych brzegów jezior,*
- *realizacja infrastruktury organizującej penetrację turystyczną (szlaki piesze, trasy rowerowe, miejsca piknikowe), w tym wytyczenie i urządzenie szlaków turystyki pieszej i rowerowej, zgodnie z ideą „tu bezpiecznie zaparkuj, dalej jedź rowerem lub idź pieszo”,*
- *pełniejsze wykorzystanie sieci osadniczej do realizacji bazy noclegowej, w tym wykorzystanie na cele rekreacyjne oraz obsługi turystycznej obiektów pełniących obecnie inne funkcje, np. adaptacja obiektów architektury wiejskiej na bazę noclegową,*
- *zagospodarowanie turystyczne planowanego szlaku wodnego na rzece Wdzie wraz z jeziorem Wieckim i Kanałem Wdy - przystosowanie go do rekreacji, w tym budowa przystani wodnej i miejsc biwakowych dla potrzeb spływów kajakowych,*
- *rozbudowa zaplecza umożliwiającego rozwój sportów wodnych,*
- *ochrona i rewaloryzacja wędkarskiej przestrzeni rekreacyjnej, tworzenie stanic wędkarskich,*
- *rozbudowa i poprawa standardów bazy noclegowej i gastronomicznej w rejonach turystycznych,*
- *wspieranie rozwoju ekoturystyki na obszarach posiadających bogate walory przyrodnicze,*
- *realizacja tras rowerowych, w tym planowanej międzyregionalnej trasy rowerowej nr 14 Ustka-Słupsk-Bytów-Brusy-Czersk-Grudziądz (oznakowana fragmentarycznie); w miarę wzrostu natężenia ruchu rowerowego dążenie do podnoszenia standardów technicznych tras oraz ich otoczenia, w tym zapewnienia miejsc parkingowych przy przystankach PKS,*
- *rozwój agroturystyki - wypoczynek w gospodarstwach rolnych, prywatnych domach i pokojach wynajmowanych na terenach odznaczających się wysokimi walorami krajobrazu,*
- *teren gminy objęty jest Programem organizacji i rozwoju turystyki „Kaszubski Pierścień”.*

3. Uwarunkowania wynikające z zasobów środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego

3.1. Przyrodnicze uwarunkowania zagospodarowania

Gminę Studzienice wyróżnia wyjątkowo wysoka lesistość – 67,2%, duży udział wód powierzchniowych – 4,6% oraz stosunkowo niski udział użytków rolnych - 23,2%. Położenie gminy na obszarze dwóch bardzo różnych regionów fizycznogeograficznych – Pojezierza Bytowskiego i Równiny Charzykowskiej, rozdzielonych pasmem wzgórz głównego wododziału pomorskiego oraz istniejąca struktura użytkowania warunkują możliwości rozwoju przestrzennego na jej terytorium.

W obu wymienionych regionach występują specyficzne ograniczenia dla swobodnego kształtowania jednostek osadniczych[6]. W północno zachodniej pojeziernej części, w której występują malownicze wzniesienia moren czołowych, sięgające maksymalnie nawet 234,7 m npm w okolicach jeziora Łąkie i 233,4 m npm na wschód od jezior Cechyńskich, utrudnieniem dla zagospodarowania jest silna konfiguracja terenu. Nie zaleca się zwłaszcza przekształcania stoków wzniesień i rynien jeziornych o nachyleniu przekraczającym nierzadko 12%, by nie powodować wzmożenia procesów erozyjnych i naruszania stabilności stoków. Utrudnienia

[6] *Opracowanie ekofizjograficzne gminy Studzienice, 2009, Wojewódzkie Biuro Planowania Przestrzennego w Słupsku*

dla odprowadzania ścieków charakteryzują przywododziałowy obszar bezodpływowy w okolicach Rabacina i Czarnej Dąbrowy. Szczególnej ochrony wymagają ponadto zlewnie podatnych na degradację unikalnych jezior lobeliowych: Cechyńskie Małe, Cechyńskie Wielkie, Pipionek, Łąkie, Glinowskie, Czarne Dąbrówno. Duża zmienność litologiczna podłoża gruntowego wysoczyzny morenowej, możliwość występowania sączeń śródglinowych oraz z reguły znaczne spadki sprawiają, że grunty w tej części gminy nie są wskazane do wykorzystania jako podłoże budowlane bez szczegółowych badań geotechnicznych.

Na piaszczystej równinie sandrowej położonej na wysokości 160 – 180 m npm w środkowej i południowej części gminy, istotną barierę rozwoju stanowi stosunkowy zwarty rozległy kompleks lasów przynależny do Borów Tucholskich oraz słabo rozwinięta i mało pojemna sieć cieków powierzchniowych. Wzrost napływu ścieków sanitarnych i deszczowych może stanowić zagrożenie zanieczyszczeniem źródłowych odcinków rzek i wrażliwych jezior źródliskowych, w tym szczególnie płytkich jezior Somińskiego i Dywańskiego. Nieodporne na zmiany w środowisku są również jeziora ramienicowe: Lipuszek, Luboszki i Kielskie otoczone obecnie w większości lasami. Ograniczenie dla zagospodarowania stanowią również strefy krawędziowe wokół jezior (tereny szczególnie wrażliwe), charakteryzujące się lokalnie dużym nachyleniem terenu oraz zwiększonym spływem powierzchniowym i podziemnym w kierunku mis zbiorników. Zlewnia Kłoniecznicy z jeziorem Studzieniczno oraz zlewnia Zbrzycy z jeziorami Dywańskim i Somińskim stanowią fragment chronionej zlewni Brdy (ze względu na ujęcie powierzchniowe wód dla miasta Bydgoszczy).

Misy jeziorne, dna dolinek cieków, a także liczne zagłębienia terenowe wyścielają piaski rzeczne z wkładkami utworów organicznych lub torfy i namuły organiczne różnej miąższości. Ze względu na wysoki poziom wód gruntowych oraz osiadanie nie nadają się one do bezpośredniego posadowienia obiektów budowlanych. Są natomiast bardzo często ostojami cennych gatunków roślinności.

Przedstawione wyżej uwarunkowania sprawiają, że możliwości przestrzennego rozwoju gminy (**potencjał transurbacyjny**) są stosunkowo niskie – dopuszczalne prawie wyłącznie w obrębie istniejących jednostek osadniczych w dostosowaniu do warunków lokalnych. Największe ograniczenia rozwoju dotyczą obszarów bezodpływowych i okolic Somin, gdzie w granicach administracyjnych gminy możliwości zrzutu oczyszczonych ścieków do wód powierzchniowych są bardzo ograniczone. Projektowany rozwój osadnictwa, w tym również rekreacyjnego nie może zagrażać degradacją obszarów o wysokiej koncentracji cennych walorów środowiska. Wielkość i charakter zabudowy mieszkaniowej i rekreacyjnej powinny być dostosowane do chłonności środowiska, a jej intensywność w strefach szczególnie wrażliwych wokół jezior i cieków powinna być jak najniższa. Obiekty kubaturowe należy lokalizować w bezpiecznym oddaleniu od brzegów jezior i cieków. Architekturę obiektów powinna cechować specyficzna dla tradycji regionu prostota i wysokie walory estetyczne.

Gminę Studzienice charakteryzuje dość duży **potencjał wodny**, w tym przede wszystkim duża liczba jezior - ponad 50 zbiorników o powierzchni większej od 1 ha. Ich łączna powierzchnia całkowita wynosi 726,6 ha. W granicach gminy jest 29 jezior o powierzchni 1-5 ha, 8 jezior o powierzchni 5-10 ha, 13 jezior o powierzchni 10-50 ha, jedno jezioro o powierzchni 50-100 ha (północna część jez. Somińskiego) oraz jedno jezioro o powierzchni powyżej 200 ha (Studzienickie). Znaczna część tych zbiorników to bardzo podatne na degradację jeziora lobeliowe, dystroficzne, eutroficzne, czy ramieniowe, wymagające szczególnej ochrony ze względu na swą unikalność i wrażliwość na zmiany trofii (żyzność). Wiele spośród jezior stanowi też źródła zasilania biorących w nich początek rzek. Zatem zbiorniki wodne z terenu gminy nie powinny być wykorzystywane do intensywnej hodowli ryb. Nie wskazana jest również na akwenach i w ich sąsiedztwie rekreacja o charakterze masowym.

Gmina całkowicie zaspokaja swoje potrzeby wodne z dobrych jakościowo wód podziemnych. Na jej terenie znajduje się 18 ujęć czerpiących wodę głównie z piętra czwartorzędowego. Wysoką zasobność w wody podziemne stwierdzono w północnej części gminy (po Rabacino

Rys.3.

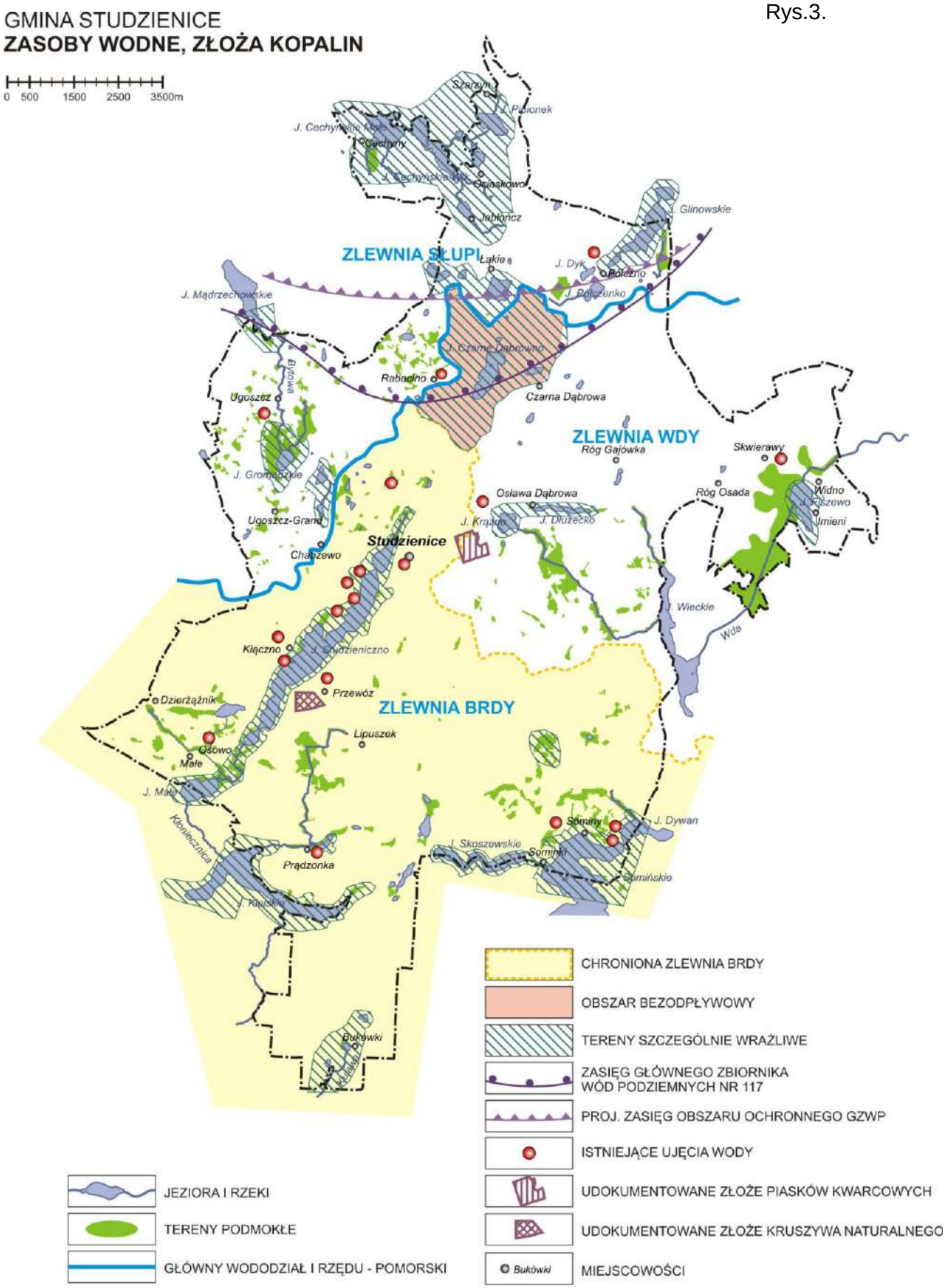

Źródło: System Informacji o terenie województwa pomorskiego. Rastrowa mapa podziału hydrograficznego Polski, KZGW 2007

i Półczno), gdzie udokumentowano fragment międzymorenowego Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Nr 117 „Bytów”[7].

Potencjał surowcowy jest średni. W granicach gminy udokumentowano dwa złoża kopalin. Są to piaski kwarcowe do produkcji cegły piaskowej eksploatowane ze złoża „Studzience” o zasobach geologicznych 4 407 600 m^3 i powierzchni całkowitej około 31 ha w okolicy Osławy Dąbrowy (wykorzystywane przez „PREFABET – Osława Dąbrowa” S.A.) oraz nieeksploatowane kruszywa naturalne złoża „Przewóz” o zasobach 2 641 800 Mg na powierzchni 18,66 ha. Umiarkowany obecny poziom wydobycia surowca gwarantuje dalsze utrzymanie funkcji produkcji materiałów budowlanych przez wiele lat. Eksploatacja kruszyw wymaga jednak ograniczenia dewastacji krajobrazu oraz nie rozszerzania wydobycia w sąsiedztwo cennych siedlisk przyrodniczych.

Niewielki jest **potencjał agroekologiczny**. Użytki rolne obejmują tylko 23,2% powierzchni gminy (w tym grunty orne 16,9% i trwałe użytki zielone - 5,7%). Gleby charakteryzują się ogólnie niską jakością, przy czym lepsze warunki panują na Pojezierzu Bytowskim w północnej części obszaru, niż na piaszczystej Równinie Charzykowskiej w centrum i na południu. Najwyższą przydatność rolniczą przedstawiają gleby brunatne kwaśne i brunatne wyługowane zaliczone do klasy IVa i IVb. Zajmują zaledwie 20% gruntów ornych gminy, a skoncentrowane są na północ od Ugoszczy oraz pomiędzy miejscowościami Łąkie i Jabłończ Wielki. Gleby o najwyższej bonitacji – kl. III b, zajmują obszar o śladowej powierzchni 0,7 ha (w obrębie Łąkie). Największą obszarowo grupę stanowią słabo urodzajne gleby piaskowe - przepuszczalne i bardzo wrażliwe na susze, należące do kompleksu typów bielicowo-brunatnych, klasy V i VI. Stosunkowo wysoki jest także udział gleb sklasyfikowanych jako nieprzydatne rolniczo RVIz i PsVIz (ok. 300 ha) - najwięcej w obrębach Kłączno, Studzienice, Skwierawy i Czarna Dąbrowa. Trwałe użytki zielone charakteryzują się na ogół średnią przydatnością rolniczą - około 67% zaliczana jest do kompleksu 2z. Pozostałą część stanowią użytki zielone słabej lub bardzo słabej jakości 3z.

Wykres 1. Struktura gruntów ornych i trwałych użytków zielonych wg klas bonitacyjnych.

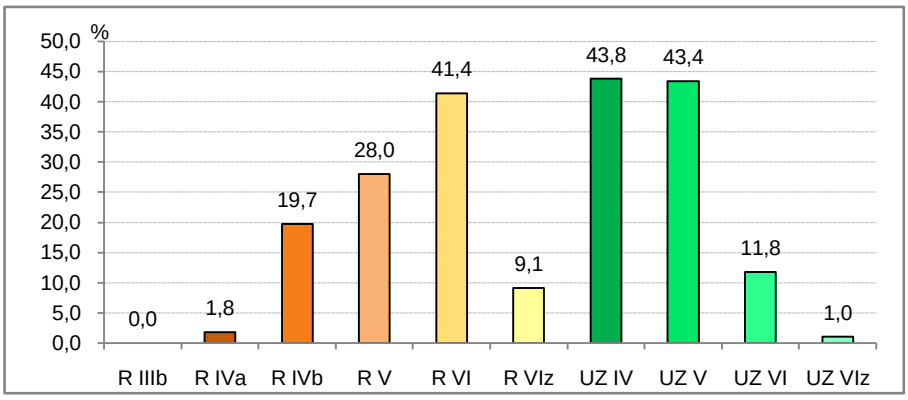

Źródło: Urząd Gminy w Studzienicach. Stan na 02.01.2007 r.

Rozwojowi rolnictwa na terenie gminy nie sprzyja też lokalny klimat - stosunkowo krótka jest długość trwania zarówno okresu wegetacyjnego (średnio 185 dni, pomiędzy między 24 kwietnia a 24 października) jak i gospodarczego (średnio 225 dni). Okres bezprzymrozkowy trwa przeciętnie 160 -170 dni, a okres zimy z temperaturą poniżej 0°C powyżej 120 dni.

Tereny biologicznie czynne obejmują łącznie aż 95% powierzchni gminy. O wysokim **potencjale ekologicznym, w tym leśnym,** obszaru stanowi przede wszystkim wysoki udział lasów, terenów zadrzewionych i zakrzewionych (łącznie 67,3%), stanowiących w większości północno zachodni skraj bardzo rozległego płata ekologicznego Charzykowsko-kościerskiego Borów Tucholskich rangi ponadregionalnej. Budowa geologiczna i uwarunko-

[7] *Dokumentacja Hydrogeologiczna GZWP 117- Bytów, 2002, ARCADIS EKOCONREM, Wrocław*

wane nią gleby zadecydowały o zróżnicowaniu układów ekologicznych. Stąd też w żyźniejszej części północno zachodniej dominują siedliska buczyn i lasów mieszanych z dużym udziałem buka, natomiast w części południowo wschodniej – borów świeżych i mieszanych zdominowane przez drzewostany sosnowe, stanowiące około ¾ siedlisk leśnych gminy. Najwyższe walory biotyczne charakteryzują zaś strefę przejściową między częścią morenową a sandrową.

Rangę walorów biotycznych gminy potwierdza występowanie następujących typów siedlisk naturalnych, będących w kręgu zainteresowania Wspólnoty Europejskiej[8]:

- kwaśne buczyny (kod 9110),
- żyzne buczyny (kod 9130),
- grądy subatlantyckie (9160),
- pomorskie kwaśne dąbrowy (kod 9190),
- brzeziny i bory bagienne (kod 91DO),
- lasy nadrzeczne – łęgi olszowe, olszowo-jesionowe (kod 91EO),
- jeziora oligotroficzne zawierające niewiele składników mineralnych – lobeliowe (3110),
- naturalne jeziora dystroficzne (kod 3160),
- naturalne jeziora eutroficzne, starorzecza (kod 3150),
- twardowodne zbiorniki z podwodnymi łąkami ramienic (kod 3140),
- nizinne rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników – jaskrów wodnych (3260),
- torfowiska przejściowe (kod 7140),
- torfowiska zasadowe (poligeniczne), turzycowiska i mechowiska (kod 7230),
- żywe torfowiska wysokie (7110),
- łąki świeże użytkowane ekstensywnie (kod 6510),
- zmiennowilgotne łąki trzęślicowe na wapiennych, torfowych lub gliniastych glebach (kod 6430)

Do grupy jezior lobeliowych należą: Czarne Dąbrówno, Cechyńskie Małe, Cechyńskie Wielkie, Łąkie, Pipionek, Glinowskie, a zbiorniki ramienicowe reprezentują jeziora: Luboszki, Lipuszek, Kielskie (brzeg tego ostatniego stanowi fragment południowo zachodniej granicy gminy). Na terenie gminy liczne są także przeważnie małe zbiorniki eutroficzne[9] i dystroficzne[10]. Rzeki ze zbiorowiskami jaskrów wodnych to Kłoniecznica poniżej jez. Kielskiego i jej dopływ spod Dzierżążnika.

Teren gminy Studzienice jest interesujący pod względem ornitologicznym. Według „Inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczej gminy" napotkano łącznie 120 gatunków ptaków, w tym 107 objętych ochroną ścisłą, 4 objęte ochroną częściową oraz 9 gatunków łownych o różnych okresach polowań. Z ogólnej liczby gatunków 113 uznano za lęgowe lub prawdopodobnie lęgowe. W jej granicach gniazdują 4 gatunki ptaków zagrożone globalnie (bocian biały, kania ruda, bielik, kulczyk), 15 zagrożonych w Europie (bocian czarny, błotniak stawowy, orlik krzykliwy, żuraw, puchacz, włochatka, zimorodek, dzięcioł czarny, lerka, świergotek polny i gąsiorek, a z dodatkowych gatunków zagrożonych: brzegówka, pokląskwa, trzciniak i srokosz*)*, 7 nielicznych w kraju i 8 w regionie oraz 5 wpisanych do "Polskiej czerwonej księgi zwierząt". Za zalatujące można uznać: 3 gatunki zagrożone w Europie, jeden nieliczny w kraju, 3 w regionie oraz 2 wpisane do "Polskiej czerwonej księgi zwierząt". Wyjątkowe znaczenie ma stwierdzenie gniazdowania gatunków objętych szczególnymi środkami ochronnymi i wymienionych w załączniku Nr I do Dyrektywy Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 roku w sprawie ochrony dzikich ptaków tj.: bociana czarnego, bociana białego*,* kani rudej, bielika, orlika krzykliwego, błotniaka stawowego, żurawia, puchacza, włochatki, zimorodka, dzięcioła czarnego, lerki, świergotka polnego i gąsiorka oraz zalatywania rybołowa i rybitwy

[8] *Mapa przeglądowa siedlisk Natura 2000 Nadleśnictwa Bytów wymagających ochrony na podstawie zał. 1 Dyrektywy Rady 92/43/EWGz 21.05.1992 w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory oraz informacje Wojewódzkiego Zespołu Specjalistycznego o chronionych siedliskach w granicach potencjalnego obszaru N2000 „Ostoja Zapceńska", styczeń 2009*

[9] *Zbiorniki eutroficzne odznaczają się dużą koncentracją substancji odżywczych rozpuszczonych w wodzie, co powoduje silny rozwój życia biologicznego, w tym glonów powodujących zielone zabarwienie wody*

[10] *Zbiorniki dystroficzne, tzw. suchary, charakteryzuje chemizm wód zdominowany przez substancje humusowe, nadające wodzie barwę od żółtawej do ciemnobrązowej i (najczęściej) kwaśny odczyn*

rzecznej. Terenami szczególnie ważnymi dla ptaków są jezioro Fiszewo z okolicznymi łąkami, łąki między Koźlicami a Sominami, mała wyspa na jez. Somińskim (pierwsza od wsi Sominy), stawy w Bukówkach, jezioro Gromadzkie z okolicznymi terenami podmokłymi[11]

Na terenie gminy Studzienice stwierdzono 42 gatunki ssaków, w tym 18 objętych ochroną ścisłą, 13 łownych o różnych okresach polowań i 11 pozbawionych ochrony. Pośród występujących ssaków nocek Natterera, nocek rudy, mroczek późny, karlik większy, borowiec, gacek brunatny i wydra europejska zaliczone zostały do ściśle chronionych gatunków fauny wymienionych w załączniku Nr II do Konwencji o ochronie gatunków dzikiej fauny i flory europejskiej oraz ich siedlisk. Wydra należy do gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty Europejskiej, których ochrona wymaga wyznaczenia specjalnych obszarów ochrony i wymienionych w załączniku Nr II do Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory. Jej siedliskiem jest rzeka Kłoniecznica pomiędzy jeziorami Ryńskim i Małym oraz poniżej jeziora Kielskiego, a także okolice jeziora Lipuszek. Nocek Natterera, nocek rudy, mroczek późny, karlik malutki, karlik większy, borowiec i gacek brunatny zaliczone zostały do gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty Europejskiej, które wymagają ścisłej ochrony i wymienionych w załączniku Nr IV do powyższej Dyrektywy. Rzęsorek mniejszy i popielica wpisane zostały do “Polskiej czerwonej księgi zwierząt”.

Na terytorium gminy bytuje również 8 gatunków płazów. Wszystkie objęte są ochroną ścisłą. Tereny szczególnie ważne dla płazów to: jeziora Gromadzkie i Fiszewo - godowiska ropuchy szarej i żab oraz stawy w Bukówkach - ważne godowisko kumaków nizinnych i żab. Spośród 9 gatunków gadów występujących w Polsce, w gminie Studzienice stwierdzono 4 gatunki (jaszczurka zwinka, jaszczurka żyworodna, padalec zwyczajny, żmija zygzakowata) - wszystkie one podlegają ochronie ścisłej.

W strukturze ekologicznej gminy najważniejszą rolę spełnia Charzykowsko-kościerski płat ekologiczny Borów Tucholskich rangi ponadregionalnej oraz biegnący wschodnim skrajem gminy lokalny korytarz ekologiczny Wdy-Zbrzycy umożliwiający migrację roślin, zwierząt i grzybów (rys. 4). Powiązanie korytarza Wdy z obszarem źródliskowym Zbrzycy (wraz z jeziorami Dywańskim i Somińskim) spełnia ważną rolę łącznika pomiędzy krajowymi korytarzami: Słupi na północy z doliną Brdy na południu (tzn. stanowi łącznik ekologiczny krajowego korytarza pojeziernego północnego z pojeziernym południowym). Zachowanie tych obszarów i wzmacnianie ciągłości korytarzy ekologicznych stanowi podstawę prawidłowego funkcjonowania sieci ekologicznej województwa pomorskiego oraz zachowania spójności i integralności Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000.

Z uwagi na charakter zasobów przyrodniczych oraz w celu prawidłowego funkcjonowania środowiska zachowania i ochrony wymagają ponadto następujące tereny:

- lokalne ciągi ekologiczne obejmujące dolinki cieków wodnych (w tym Kłoniecznicy i jej dopływu spod Dzierżążnika) i rynien jeziornych wraz z obudową biologiczną wzdłuż cieków i wokół jezior (w obrębie terenów szczególnie wrażliwych),
- oczka wodne i torfowiska,
- pozostałe kompleksy leśne i zadrzewienia,
- ekosystemy łąkowe,
- tereny zieleni parkowej i cmentarnej,
- inne tereny zieleni zorganizowanej,
- miejsca ważne dla ptaków, płazów i innych chronionych gatunków zwierząt.

[11] *Opracowanie ekofizjograficzne gminy Studzienice, 2009, Wojewódzkie Biuro Planowania Przestrzennego w Słupsku*

Rys. 4.

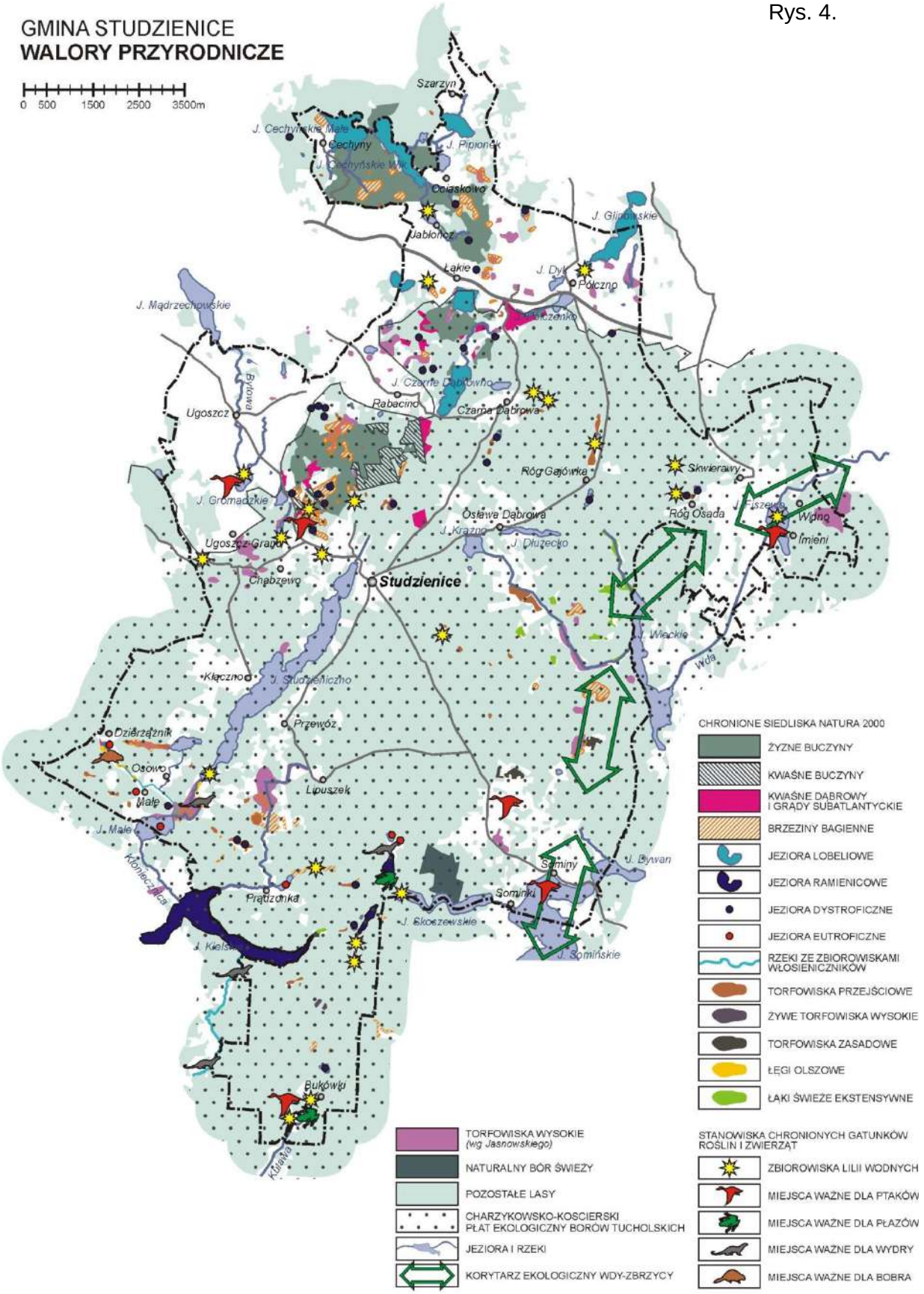

Źródło: Mapa przeglądowa siedlisk Natura 2000 Nadleśnictwa Bytów, obręb Bytów, skala 1: 25000. Informacje Wojewódzkiego Zespołu Specjalistycznego 2009. Inwentaryzacja i waloryzacja przyrodnicza gm. Studzienice, BDiOP, Gdańsk 2003. Jasnowski M 1990, Torfowiska województwa słupskiego AR Szczecin

3.1.1. Tereny i obiekty chronione na podstawie ustawy o ochronie przyrody

Teren gminy Studzienice wyróżnia się nagromadzeniem walorów przyrodniczych, a występowanie licznych obiektów cennych przyrodniczo potwierdza „Inwentaryzacja i waloryzacja przyrodnicza gminy Studzienice"[12]. Cechy te znajdują coraz większe odzwierciedlenie w liczbie i randze obiektów poddanych ochronie prawnej.

Spośród form ochrony przyrody na obszarze gminy utworzono do 2008 roku jeden rezerwat przyrody oraz dwa obszary specjalnej ochrony ptaków, zaliczane do Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 (ESE N2000). Ponadto dwa fragmenty północno zachodniej części gminy stanowią skrajną część otuliny Parku Krajobrazowego Dolina Słupi. Zaawansowany jest proces tworzenia specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000.

Założeniem ESE Natura 2000 jest ochrona najważniejszych elementów przyrody Europy i jej piękna oraz ułatwienie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, w tym tworzenie przyjaznych środowisku miejsc pracy. Celem tworzenia sieci obszarów jest powstrzymanie wymierania gatunków zwierząt i roślin na obszarze Unii Europejskiej oraz ochrona różnorodności biologicznej na jej obszarze. Najpoważniejszą przyczyną wymierania gatunków jest **zawłaszczanie ich przestrzeni życiowej**, przekształcanie miejsc gdzie one naturalnie występują w przydatne człowiekowi tereny – np. osuszanie bagien i mokradeł, czy wycinanie naturalnych wielogatunkowych lasów i przekształcanie ich obszarów w grunty orne lub w jednogatunkowe plantacje drzew, np. sosnowe. Innym poważnym zagrożeniem dla przyrody są odprowadzane do środowiska zanieczyszczenia, które powstają w wyniku działalności człowieka, a które zmieniają właściwości tego środowiska w sposób niekorzystny. Wiele gatunków nie jest w stanie przystosować się do tych zmian. Istotnym elementem systemu ochrony będzie monitoring stanu siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków roślin i zwierząt, za pomocą którego sprawdzana będzie skuteczność działań ochronnych. W terminie 6 lat od zatwierdzenia obszarów naturowych przez KE sporządzone zostaną dla nich plany zadań ochronnych na okres 10 lat, a następnie plany ochrony. Projekty tych planów sporządza sprawujący nadzór na obszarem N2000, a ustanawia w drodze zarządzenia Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska, po przeprowadzeniu postępowania z udziałem społeczeństwa.

- **Rezerwat przyrody Jez. Cechyńskie Małe** utworzony zarządzeniem MLiPD z dnia 11 kwietnia 1985 w sprawie uznania za rezerwaty przyrody (MP. Nr 7, poz. 60, § 8). Przedmiotem ochrony jest jezioro lobeliowe o powierzchni 49,05 ha z reliktową roślinnością. Występują tu wszystkie gatunki wskaźnikowe tego typu zbiorników wodnych, tzn. stroiczka wodna *Lobelia dortmana*, poryblin jeziorny *Isoëtes lacustris* i brzeżyca jednokwiatowa *Litorella uniflora*. Cechy jeziora lobeliowego są dobrze zachowane. Może być ono jednak zagrożone rozległymi rębniami w otoczeniu. Rezerwat nie ma planu ochrony. Na terenie rezerwatu obowiązują zakazy określone ustawą z dnia 16.04.2004 o ochronie przyrody z późn. zm.

- **Obszary specjalnej ochrony ptaków sieci Natura 2000,** utworzone w celu ochrony populacji dziko występujących gatunków ptaków to.:
  1. **Wielki Sandr Brdy (**kod PLB220001) utworzony na mocy rozporządzenia MŚ z dn. 21.07.2004 (Dz. U. Nr 229, poz. 2313 oraz z 2007 r. Nr 179, poz. 1275). Powierzchnia ostoi na terenie gm. Studzienice – 239,0 ha (0,6% powierzchni całkowitej OSOP). Przedmiotem ochrony są gatunki ptaków wymienione w załączniku nr 2 do w/w rozporządzenia oraz ich naturalne siedliska.
  2. **Bory Tucholskie** (kod PLB220009) utworzony na mocy rozporządzenia MŚ z dn.27.10.2008 (Dz. U. Nr 198, poz.1226). Powierzchnia ostoi na terenie gm. Studzienice – 10 182,6 ha (3,2 % powierzchni całkowitej OSOP). Przedmiot ochrony j.w.

- **Specjalne obszary ochrony siedlisk Europejskiej Sieci Ekologicznej NATURA 2000**. Przedmiotem ochrony są wytypowane siedliska ważne dla zachowania różnorodności biologicznej kontynentu europejskiego, w tym kwaśne i żyzne buczyny, grądy subatlantyckie, śródlądowe

[12] *Inwentaryzacja i waloryzacja przyrodnicza gminy Studzienice, Biuro Dokumentacji i Ochrony Przyrody, Gdańsk – Słupsk 2003*

pomorskie kwaśne dąbrowy, brzeziny i bory bagienne, lasy nadrzeczne – łęgi olszowe, olszowo-jesionowe, jeziora oligotroficzne – lobeliowe, naturalne jeziora dystroficzne, naturalne jeziora eutroficzne, starorzecza, jeziora ramienicowe, rzeki ze zbiorowiskami jaskrów wodnych, torfowiska przejściowe, torfowiska zasadowe, żywe torfowiska wysokie, łąki świeże użytkowane ekstensywnie, zmiennowilgotne łąki trzęślicowe. Cztery spośród pięciu projektowanych na obszarze gminy ostoi siedliskowych zatwierdzono dotychczas decyzjami Komisji Europejskiej z dnia 13.11.2007 i z 12.12.2008 r. jako posiadające znaczenie dla Wspólnoty. Są to:

3. **Bytowskie Jeziora Lobeliowe** (PLH220005). W granicach gm. Studzienicy leży 105 ha, tj około 42% tego obszaru.
4. **Sandr Brdy** (PLH220026) - w granicach gminy Studzienicy leży około 1,7% tego obszaru. Jego granice mogą być jeszcze korygowane.
5. **Studzienickie Torfowiska** (PLH220028) - cały obszar o powierzchni około 175 ha leży w granicach gm. Studzienice.
6. **Dolina Stropnej** (PLH220037) - powierzchnia ostoi na terenie gm. Studzienice około 60 ha tj. 6,2% powierzchni całkowitej SOOS).
7. **Ostoja Zapceńska** (PLH 22_02) obejmująca na terenie gm. Studzienice 1656,7 ha (tj. około 43,5% powierzchni całkowitej) - m. in. z jeziorami eutroficznymi, dystroficznymi, ramienicowymi, torfowiskami, rzekami ze zbiorowiskami jaskrów wodnych i stanowiskami wydry i bobra)), to obszar potencjalny umieszczony na liście Ministra Środowiska z maja 2009 r.zatwierdzonej przez Radę Ministrów 28.10.2009 r,, przekazanej do Komisji Europejskiej.

Na podstawie przepisów ustawy o ochronie przyrody (Dz. U.z 2004 r. Nr 92, poz. 880 z późn. zm.) w odniesieniu do obszarów Natura 2000 zabrania się:

- *podejmowania działań mogących, osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru N2000, w tym pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar N2000, lub wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar N2000, lub pogorszyć integralność obszaru N2000 lub jego powiązania z innymi obszarami (art. 33). Powyższy zakaz stosuje się również do projektowanych obszarów N2000 do czasu zatwierdzenia przez Komisję Europejską jako obszary mające znaczenie dla Wspólnoty i wyznaczenia ich jako specjalne obszary ochrony siedlisk,*
- *projekty planów i programów oraz zmian do takich dokumentów, a także planowane przedsięwzięcia, które mogą znacząco oddziaływać na obszar N2000, a które nie są bezpośrednio związane z ochroną obszaru Natura 2000, lub nie wynikają z tej ochrony, wymagają przeprowadzenia odpowiedniej oceny oddziaływania na zasadach określonych w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko,*
- *jeżeli przemawiają za tym konieczne wymogi nadrzędnego interesu publicznego, w tym wymogi o charakterze społecznym lub gospodarczym, i wobec braku rozwiązań alternatywnych, regionalny dyrektor ochrony środowiska w Gdańsku, może zezwolić na realizację planu lub działań, mogących znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000 lub projektowane obszary N2000, zapewniając wykonanie kompensacji przyrodniczej niezbędnej do zapewnienia spójności i właściwego funkcjonowania sieci obszarów Natura 2000 (art. 34. 1.);*
- *w przypadku, gdy znaczące negatywne oddziaływanie dotyczy siedlisk i gatunków priorytetowych, zezwolenie, o którym mowa wyżej, może zostać udzielone wyłącznie w celu:*
  1) ochrony zdrowia i życia ludzi;
  2) zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego;
  3) uzyskania korzystnych następstw o pierwszorzędnym znaczeniu dla środowiska przyrodniczego;
  4) wynikającym z koniecznych wymogów nadrzędnego interesu publicznego, po uzyskaniu opinii Komisji Europejskiej."

Wobec obszarów zatwierdzonych przez Komisję Europejską można stosować pełną procedurę ***z art. 6 dyrektywy siedliskowej.*** *Z chwilą wydania rozporządzenia Ministra Środowiska obszary te formalnie* ***staną się specjalnymi obszarami ochrony siedlisk.*** *Natomiast w stosunku do projektowanych obszarów siedliskowych (Ostoja Zapceńska i Dolina rzeki Słupi) do czasu odmowy lub zatwierdzenia obszaru przez Komisję Europejską obowiązują przepisy takie same jak dla obszarów N2000 już zatwierdzonych (jw.) z tym, że nie można stosować zezwolenia na realizację planu lub*

działań, mogących znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000 lub projektowane obszary N2000 nawet wtedy, kiedy przemawiają za tym konieczne wymogi nadrzędnego interesu publicznego (o charakterze społecznym lub gospodarczym i wobec braku rozwiązań alternatywnych).

- **Pomnik przyrody - głaz narzutowy** o obwodzie 10,8 m zlokalizowany w oddziale 150d w obrębie Bytów Nadleśnictwo Bytów jest obecnie jedynym obiektem chronionym w tej formie na terenie gminy. Umieszczony w rejestrze wojewódzkim pod nr 61(S)(Orzeczenie WRN Koszalin nr 19/05 z 1971 r). Przepisy ochronne w sprawie pomników przyrody wprowadzają lokalne ograniczenia dla zagospodarowania przestrzennego nieistotne w skali gminy.
- **Otulina Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi"**, dla której określono granice w rozporządzeniu nr 10/98 Wojewody Słupskiego z dnia 19 sierpnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Słupskiego z dn. 21.08.1998, poz. 82), a następnie ich przebieg potwierdzono w rozporządzeniu Wojewody Pomorskiego z dnia 15.05. 2006 r. w sprawie Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi" (Dz. Ur. Woj. Pom. Nr 58, poz. 1195, zał. Nr 2) obejmuje dwa fragmenty w północno zachodniej części gminy.

  Dla otuliny ustalono w Planie ochrony PKDS następujące zasady zagospodarowania (Rozporządzenie Nr 15/2003 Wojewody Pomorskiego z dn. 23.06. 2003 Dz. Urz. Woj. Pom. Nr 83 z dn. 30.06.2003, poz. 1362, dział VII):

  - *Na obszarze otuliny Parku nie należy lokalizować obiektów i podejmować przedsięwzięć mogących degradować walory przyrodnicze i krajobrazowe Parku,*
  - *zaleca się, aby w postępowaniach w sprawach ocen oddziaływania na środowisko planowanych na obszarze otuliny Parku przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, uwzględniano przewidywane oddziaływanie tych przedsięwzięć na środowisko Parku,*
  - *zaleca się, aby w postępowaniach w sprawach ocen oddziaływania na środowisko nowych obiektów (oczyszczalni ścieków, ośrodków hodowli ryb, łososiowatych, zakładów produkcyjnych itp.) lokalizowanych na obszarze otuliny Parku, w zlewni rzeki Słupi, uwzględniano sumaryczne oddziaływanie zanieczyszczeń odprowadzanych z projektowanych i istniejących obiektów na jakość wód rzeki w Parku,*
  - *zaleca się, aby budowę nowych obiektów hydrotechnicznych oraz wykonanie melioracji odwadniających w zlewni rzeki Słupi, na obszarze otuliny Parku, realizowano wyłącznie w niezbędnych przypadkach, w sposób nie zakłócający stosunków wodnych w Parku i nie powodujący pogarszania warunków życia biologicznego w wodach na obszarze Parku.*

- **Postulowane do ochrony tereny i obiekty**

  W ocenie walorów przyrodniczych dokonanej w „Inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczej gminy Studzienice" wskazuje się potrzebę utworzenia na jej terenie 7 kolejnych rezerwatów przyrody o łącznej powierzchni około 190 ha oraz 12 użytków ekologicznych obejmujących dobrze zachowane torfowiska i jeziorka dystroficzne o łącznej powierzchni około 56,5 ha. Postuluje się również objęcie ochroną w formie pomników przyrody 23 pojedynczych drzew, 4 grup drzew oraz 4 głazów narzutowych (łącznie 31 pomników).

Rys.5.

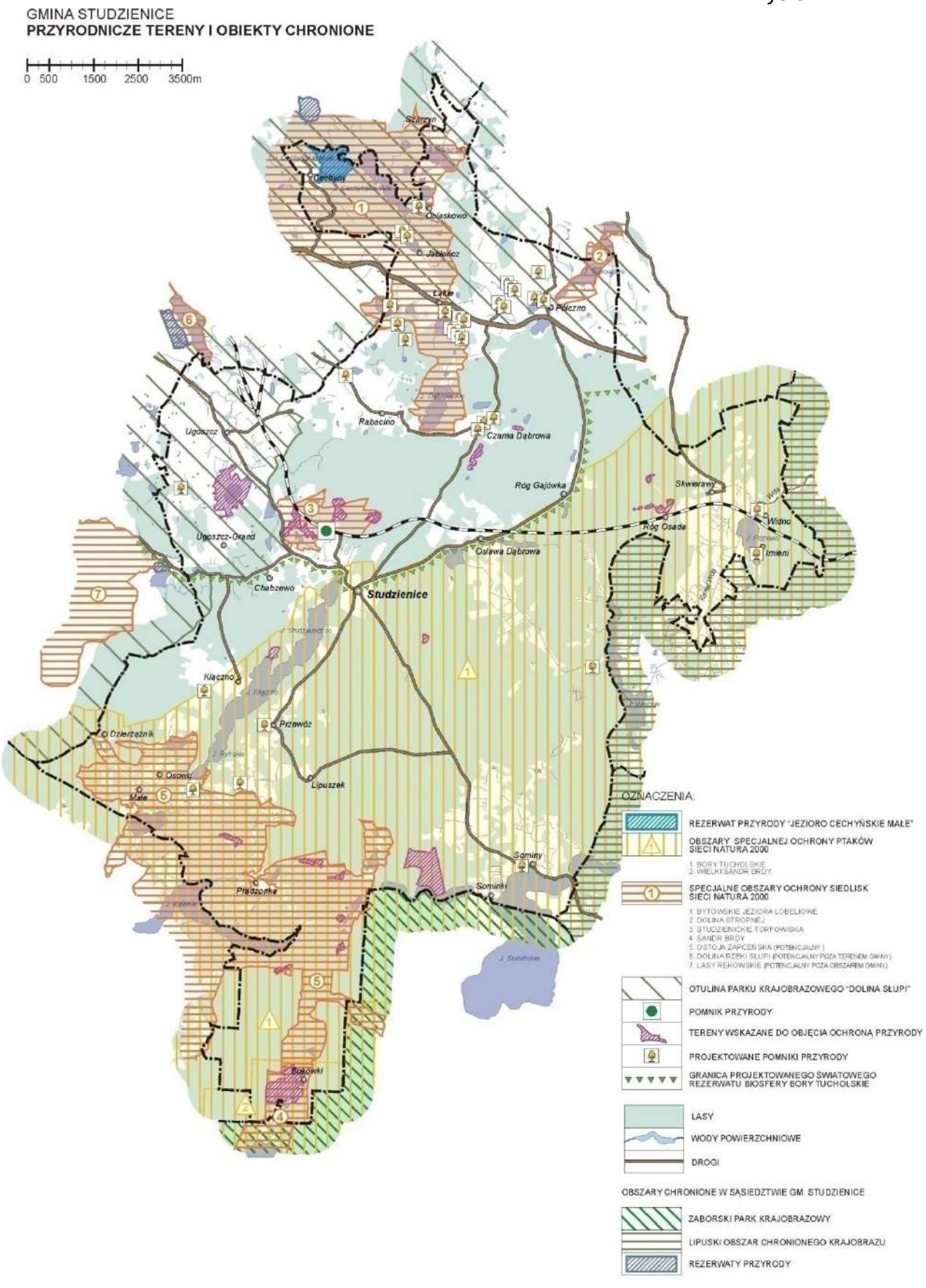

Źródło: System informacji o terenie woj. pomorskiego. Inwentaryzacja i waloryzacja przyrodnicza gm. Studzienice BD i OP, Gdańsk 2003

3.2. Dziedzictwo kultury materialnej w gminie Studzienice

Gmina Studzienice to obszar gdzie od średniowiecza lokowane były wsie i osady. Osiedlani tutaj chłopi mieli za zadanie trzebić puszcze dla pana lennego, rozwijać hodowlę i uprawę ziemi.

Bogactwo drewna, przyczyniło się do wykształcenia charakterystycznego dla regionu budownictwa drewnianego. Były to budynki mieszkalne i gospodarcze wznoszone z bali drewnianych, w konstrukcji zrębowej, lub z bali łączonych na jaskółczy ogon. Skutkiem nacisków rządu pruskiego upowszechniła się również w powiecie bytowskim konstrukcja szkieletowa (mur pruski, fachwerk). Tak drewniane, jak i szkieletowe obiekty prawie całkowicie znikły z krajobrazu gminy, wyparte przez budynki murowane.

Istniejące tutaj niegdyś folwarki książęce nie zachowały się, natomiast przestrzeń kulturową gminy tworzą przede wszystkim wsie chłopskie. Wyjątkowym atutem siedlisk ludzkich jest ich osadzenie w pięknym krajobrazie.

Zachowane zasoby dziedzictwa kulturowego gminy są elementami identyfikującym przestrzeń i składają się na jej tożsamość. Zasoby dziedzictwa kulturowego określić można następująco:

- Układy ruralistyczne wsi lokowanych w średniowieczu
- Układy ruralistyczne wsi lokowanych w czasach nowożytnych
- Zabytki budownictwa wiejskiego
- Architektura sakralna
- Cmentarze przykościelne i wiejskie, jako miejsca pamięci i dokument przeszłości miejscowości

Zasoby środowiska kulturowego i wyjątkowe walory krajobrazowe gminy stanowią jej bogactwo również w sensie ekonomicznym i zdecydują o możliwościach rozwoju społecznego i indywidualnego jej mieszkańców. Z tej przyczyny ochrona tych zasobów jest w najlepiej pojętym interesie lokalnych społeczeństw, które z rozwoju turystyki i rekreacji czerpać mogą środki do wszechstronnego rozwoju.

Układy ruralistyczne

Wsie gminy Studzienice podzielić można, według czasu powstania, na trzy grupy:

- Wsie lokowane w średniowieczu – Czarna Dąbrowa, Kłączno, Osława Dąbrowo, Półczno, Sominy, Studzienice, Ugoszcz
- Wsie lokowane zapewne w XVII wieku – Przewóz, Prądzonka, Skwierawy
- Wsie lokowane rozkazem gabinetowym króla Fryderyka Wielkiego, około 1750-52 – Łąkie, Jabłończ Wielki, Lubieniec, Rabacino

Kształt układów przestrzennych wsi jest niezależny od czasu powstania. Analiza planów i rozpoznanie wsi pozwala na wyciągnięcie następujących wniosków:

- Układy owalnicowe, silnie zatarte i zniekształcone, można zrekonstruować we wsiach: Studzienice, Ugoszcz i do pewnego stopnia w Sominach. Wymienione wsie powstały w średniowieczu.
- Układ przestrzenny z trójkątnym placem w centrum wsi: prezentuje wieś Przewóz(wieś z pocz. XVII w.) i Osława Dąbrowa (wieś średniowieczna)
- Układy wsi ulicowych, z trójkątnym placem na styku ulicówki z linią brzegową jeziora są nadal czytelne w układzie przestrzennym w Czarnej Dąbrowie, Kłącznie i Półcznie (teraz odcięty drogą Kościerzyna Bytów), w Sominach (po stronie zachodniej). Wszystkie w/w wsie powstały w średniowieczu.
- Typowo ulicowy układ zachował się we wsiach Prądzonka i Rabacino, które powstały w XVII wieku i XVIII wieku

Reasumując można zatem powiedzieć, że wsie o metryce średniowiecznej, być może przedkrzyżackiej, posiadają w układzie przestrzennym relikty układów owalnicowych. Układ typowych ulicówek posiadają natomiast wsie lokowane w czasach nowożytnych. Szczegółowe omówienie układów przestrzennych wsi pozwala zrozumieć, która przestrzeń poza układem drogowym jest cenna i wymaga ochrony. Są to relikty owalnic i trójkątne place we wskazanych wsiach.

W procesie historycznego rozwoju wsie stały się w większości wsiami wielodrożnymi. Większość ma jednak wielodrożne wyjście z granic wsi, rzadziej drogi przecinające centrum wsi.

W przestrzeni krajobrazu wiejskiego gminy wykształciły się dwa typy zagród:

- typ zagrody otwartej od strony drogi wiejskiej; z domem posadowionym w tylnej granicy podwórza i budynkami położonymi po jego bokach (Przewóz zagroda 4, Somin zagroda nr 6).
- typ zagrody zamkniętej:
  - budynkiem stodoły od strony drogi wiejskiej; Dom i budynki gospodarcze posadowione były po bokach podwórza, w które wjeżdżano przez wrota stodoły;
  - domem mieszkalnym od drogi wiejskiej, z budynkami gospodarczymi po bokach podwórza. Na podwórze wjeżdżano z boku domu,

Zabytki budownictwa wiejskiego

Na terenie gminy wykształciły się następujące typy zabudowy:

- Budynki mieszkalne, wznoszone z bali łączonych na jaskółczy ogon i w konstrukcji zrębowej. Były to niewielkie domy parterowe, nakryte dachami dwuspadowymi, posiadające we wnętrzu 2-3 izb, sień i tzw. czarną kuchnię. Do rzadszych odmian tego typu domów należały te z podcieniem w szczycie. Ten typ drewnianego budynku mieszkalnego nie wykształcił żadnych zdobień na elewacjach. Żaden taki budynek nie zachował się.
- We wsiach było wiele budynków gospodarczych (stodoły, obory) zbudowanych z bali w konstrukcji zrębowej. Do dnia dzisiejszego zachowany przykład takiego budynku w skansenie w Sominach nr 19. Częściej spotykane są drewniane budynki gospodarcze, o konstrukcji słupowej oszalowane deskami.
- Liczne budynki mieszkalne, eklektyczne, o elewacjach wzbogaconych detalem architektonicznym, z lat 1880- 1910 (Ugoszcz – dom nr 40).
- Liczne budynki mieszkalne murowane, o elewacjach licowanych cegłą, dekorowanych ceglanymi fryzami z przełomu XIX/XX wiek i pocz. XX wieku.
- Liczne budynki mieszkalne i gospodarcze wznoszone w konstrukcji szkieletowej.
- Liczne budynki gospodarcze murowane, często na kamiennej podmurówce, licowane cegłą, ze ścianka kolankową w konstrukcji szkieletowej.

Wszystkie wymienione typy budynków wzbogacają przestrzeń kulturową wsi i decydują o ich zindywidualizowanym wyrazie. Podlegają ochronie.

Architektura sakralna:

W gminie Studzienice przykłady architektury sakralnej nie są liczne. Zachowane kościoły, ulokowane zostały na wzniesieniach i z tego względu mają wielkie znaczenie dla panoram wsi. Są elementami krystalizacji przestrzennej tych założeń wiejskich. Mimo, że przynależą do wsi lokowanych w średniowieczu, to jednak zbudowane zostały stosunkowo późno. Najstarszy i niezmiernie cenny dla tradycji regionalnego, drewnianego budownictwa gminy jest kościół p.w. Matki Boskiej Królowej Polski w Sominach wzniesiony w latach 1755-57.

Nieco młodszy, osadzony w podobnych tradycjach regionalnego budownictwa jest kościół p.w. Św. Marii Magdaleny w Ugoszczy, wzniesiony w 1822 r.

Pozostałe dwa, neoromańskie, pw. Św. Piotra i Pawła w Półcznie z lat 1907/1909 i p.w. Matki Boskiej Szkaplerznej w Ugoszczy z 1897 r. nawiązują do historyzujących stylów w architekturze europejskiej i są godnymi ich przedstawicielami.

Cmentarze przykościelne i wiejskie:

W ewidencji konserwatorskiej pozostaje 10 cmentarzy (Półczno-2, Studzienice-2, Sominy- 3, Ugoszcz – 2, Rabacino - 1). Najstarszy zachowany (z 2 połowy XVIII wieku) położony jest w Sominach, kolejnych siedem powstało w XIX w., a dwa w 2 połowie XX wieku. Jako miejsca szczególne pamięci, szacunku i kultu winny być starannie utrzymane i pozostawać jako trwałe tereny zieleni.

Zasoby i waloryzacja archeologicznego dziedzictwa kulturowego

Gmina Studzienice nie wyróżnia się bogactwem znalezisk świadczących o szczególnych wartościach zasobu archeologicznego. Żaden spośród dotychczas zidentyfikowanych obiektów nie został wpisany do rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku. Największą wartość, znaczącą w skali regionalnej i ponadregionalnej, stanowią trzy stanowiska archeologiczne o własnej formie krajobrazowej – cmentarzyska kurhanowe. Położone są w sąsiedztwie miejscowości Półczno, Rabacino oraz w lesie, nieopodal jeziora Opławiec. Zostały ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków i objęte **strefą W.I.** pełnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej. Zainwestowanie w strefach jest wykluczone.

Strefą W.II. częściowej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej objęto 16 obiektów. Obejmuje ona 20 stanowisk archeologicznych płaskich, posiadających istotne wartości dla dziedzictwa kulturowego gminy i budujących jej lokalną tożsamość. Proces zainwestowania terenu winny poprzedzać archeologiczne badania ratownicze prowadzone w zasięgu występowania stanowisk.

109 stanowisk archeologicznych o mniejszej lub nierozpoznanej wartości objęto **strefą W.III** – ograniczonej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej. W trakcie robót należy prowadzić archeologiczne badania interwencyjne w formie obserwacji archeologicznej. W szczególnych przypadkach może być konieczne również przeprowadzenie badań ratowniczych.

Postępująca destrukcja stanowisk archeologicznych stwarza zagrożenie stopniowej likwidacji tego najstarszego dziedzictwa kulturowego. Podstawowe zagrożenia dla obiektów archeologicznych stanowią:

- Prace ziemne, w trakcie których może dojść do naruszenia oraz zniszczenia warstw i obiektów archeologicznych zalegających pod powierzchnią ziemi. Do takich prac zaliczamy – wykopy fundamentowe, wykopy liniowe pod sieci i przyłacza infrastruktury technicznej, budowę i modernizację dróg.
- Zalesienia, a na terenach leśnych – karczowanie drzew i orka leśna
- Zabudowa terenów otaczających obiekty archeologiczne o własnej formie krajobrazowej, np. grodzisk i cmentarzysk kurhanowych

Pełny wykaz obiektów budownictwa objętych ochroną konserwatorską oraz stanowisk archeologicznych dla których ustalono strefy ochrony archeologicznej zamieszczono w aneksie na końcu opracowania.

Rys. 6

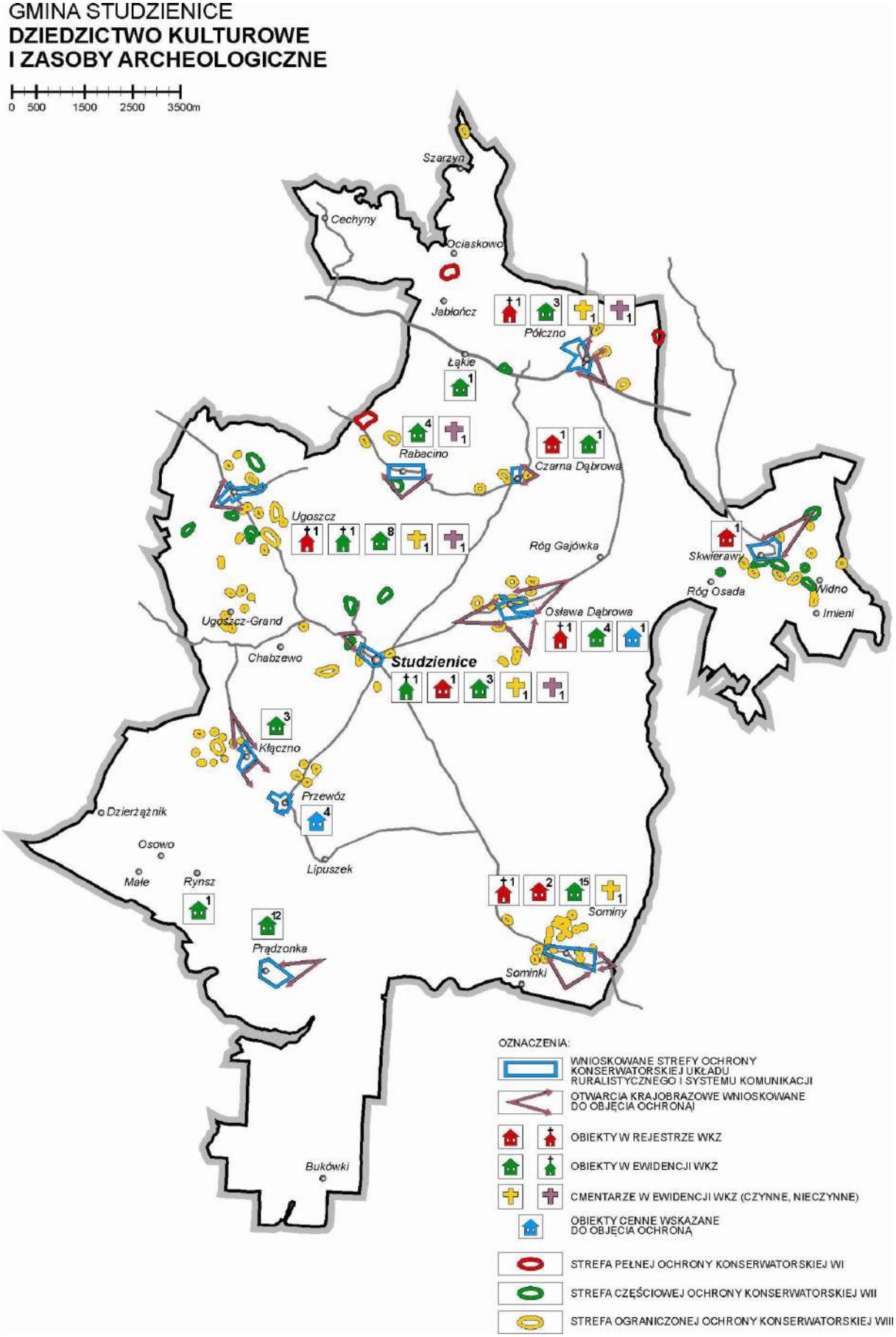
GMINA STUDZIENICE
DZIEDZICTWO KULTUROWE
I ZASOBY ARCHEOLOGICZNE
0 500 1500 2500 3500m
Szarzyn
Cechyny
Ociaskowo
Jabłończ
Półczno
Łąkie
Rabacino
Czarna Dąbrowa
Ugoszcz
Róg Gajówka
Skwierawy
Róg Osada
Widno
Imieni
Osława Dąbrowa
Ugoszcz-Grand
Chabzewo
Studzienice
Kłączno
Przewóz
Dzierżążnik
Osowo
Małe
Rynsz
Lipuszek
Sominy
Prądzonka
Sominki
Bukówki
OZNACZENIA:
WNIOSKOWANE STREFY OCHRONY KONSERWATORSKIEJ UKŁADU RURALISTYCZNEGO I SYSTEMU KOMUNIKACJI
OTWARCIA KRAJOBRAZOWE WNIOSKOWANE DO OBJĘCIA OCHRONĄ
OBIEKTY W REJESTRZE WKZ
OBIEKTY W EWIDENCJI WKZ
CMENTARZE W EWIDENCJI WKZ (CZYNNE, NIECZYNNE)
OBIEKTY CENNE WSKAZANE DO OBJĘCIA OCHRONĄ
STREFA PEŁNEJ OCHRONY KONSERWATORSKIEJ WI
STREFA CZĘŚCIOWEJ OCHRONY KONSERWATORSKIEJ WII
STREFA OGRANICZONEJ OCHRONY KONSERWATORSKIEJ WIII

3.3. Uwarunkowania sozologiczne

Jakość powietrza atmosferycznego w gminie Studzienice jest dobra - strefa bytowsko - chojnicka, w której położona jest gmina została zaliczona do klasy „A", co oznacza, że mierzone parametry zarówno dla ochrony zdrowia (SO_2, NO, pył zawieszony, Pb, benzen, CO i ozon), jak i ochrony roślin (SO_2, NO_x, ozon) nie przekraczały wartości dopuszczalnych w 2008 roku[13] ani w latach poprzednich. O dobrej jakości powietrza decyduje znaczne oddalenie od dużych źródeł emisji zanieczyszczeń, duży odsetek gruntów leśnych, niewielka ilość terenów zabudowanych i mała gęstość zaludnienia oraz niska gęstość dróg. Zatem ilość substancji szkodliwych pochodzących zarówno z ogrzewania gospodarstw domowych, jak i ze środków transportu jest niewielka.

Obiektem emitującym największe ilości zanieczyszczeń do powietrza jest kotłownia przemysłowa należąca do zakładu „Prefabet" Osława Dąbrowa S.A. W kotłowni o łącznej mocy 12,8 MW (paliwem jest węgiel groszek oraz olej opałowy) wytwarza się ciepło dla potrzeb technologicznych, a ciepło odpadowe wykorzystywane jest do ogrzewania budynków mieszkalnych w Osławie Dąbrowie. Pozostałe większe źródła emisji zanieczyszczeń do atmosfery to kotłownie:

- Urzędu Gminy w Studzienicach – 0,12 MW; opalana miałem węglowym;
- Szkoły Podstawowej w Ugoszczy – 0,12 MW; opalana miałem węglowym;
- Szkoły Podstawowej w Półcznie – 0,21 MW; opalana miałem węglowym;
- Wiejskiego Domu Kultury w Półcznie – 0,056 MW; opalana miałem węglowym;
- Wiejskiego Domu Kultury w Ugoszczy – 0,056 MW; opalana miałem węglowym;
- Przedszkola w Studzienicach – 0,036 MW; opalana miałem węglowym;
- Szkoły Podstawowej w Studzienicach – 0,40 MW; wykorzystująca olej opałowy;

Głównymi źródłami emisji w odniesieniu do podstawowych zanieczyszczeń powietrza są procesy spalania paliw w indywidualnych źródłach ciepła, przeważających na terenie gminy. Są to najczęściej małe systemy grzewcze o mocy do 25 kW i niskiej sprawności (52 - 58%), opalane głównie węglem, koksem, drewnem oraz w niewielkim stopniu olejem opałowym, gazem oraz biomasą. Do ogrzewania pomieszczeń wykorzystuje się także piece kaflowe lub trzony kuchenne o sprawności 40 - 50%. Liczne źródła (niskoenergetyczne paleniska domowe) wprowadzające do powietrza zanieczyszczenia ze spalania paliw stałych, z kominów o niewielkiej wysokości powodują, że emitowane z nich zanieczyszczenia - tzw. „niska emisja", przy niekorzystnych warunkach pogodowych, może powodować okresowe pogorszenie jakości powietrza, zwłaszcza w zakresie zawartości benzo(a)pirenu[14] w pyle zawieszonym.

Wody powierzchniowe na terenie gminy Studzienice charakteryzują się dużą wrażliwością na wpływy zewnętrzne. Podatność na degradację wód w rzekach uzależniona jest głównie od wielkości ich przepływu. W granicach obszaru opracowania leży wiele obszarów źródliskowych, z których biorą początek niewielkie cieki o bardzo małych przepływach, co rzutuje na ich niską zdolność do samooczyszczania i dużą podatność na zanieczyszczenie. Dotyczy to wypływającej z jez. Gromadzkiego Bytowy, Kłoniecznicy wypływającej z jez. Studzieniczno-Kłączno-Ryńskie, Stropny wypływającej z jez. Glinowskiego na terenie gm. Parchowo, cieku wypływającego z jezior Cechyńskich, jeziora Krążno i Wiecko (źródła Wdy). Nie prowadzi się badania czystości wód źródłowych odcinków rzek wypływających z terenu gminy.

Jeszcze bardziej wrażliwe są wody stojące. W rejonie miejscowości Czarna Dąbrowa znajduje się rozległy obszar bezodpływowy, który ze względu na brak odpływu powierzchniowego narażony jest na kumulację zanieczyszczeń i ma ograniczone możliwości samooczyszczania. Cały spływ powierzchniowy odbywa się tu w kierunku głębokich mis bezodpływowych jezior Czarne Dąbrówno i Wiejskie.

[13] *Ocena roczna jakości powietrza w woj. pomorskim za 2008 rok, PWIOŚ Gdańsk 2009*
[14] *Benzo(a)piren jeden z najbardziej rakotwórczych węglowodorów aromatycznych powstający m.in. w procesie niecałkowitego spalania związków organicznych, w tym odpadów*

Spośród 18 większych jezior położonych w granicach gminy Studzienice, w latach 1986 – 2006 badaniom pod względem stanu czystości poddano tylko 9 zbiorników (tab. 1).

Tabela. 1. Stan czystości jezior badanych w latach 1986 - 2006

lp	Nazwa zbiornika	Głębokość śr./max w m	Rok badań	Klasa czystości (ustalona na podstawie badań)	Podatność na degradację
1	**Cechyńskie Wielkie**	4,5 / 13,3	1993/98	II/II	III/III
2	**Cechyńskie Małe**	8,5 / 19,7	1992/98	II/II	II/II
3	**Pipionek** (Pipionko)	5,7 / 10,7	2005	II	II
4	**Łąkie**	9,7 / 23,0	2006	I	II
5	**Glinowskie**	5,3 / 25,8	1994	II	II
6	**Czarne Dąbrówno**	12,2 / 32,1	2004	I	I
7	**Studzienickie** (Studzieniczno-Kłączno-Ryńskie)	6,9 / 17,1	1986/94/99	II/II/II	III/II/II
8	**Somińskie**	2,8 / 17,1	2000	III	III
9	**Krążno**	6,5 /15,0	1990	III	-
10	Kielskie (na granicy gminy)		2003	II	II

źródło: Raporty o stanie środowiska województwa pomorskiego z lat 1987 – 2007, WIOŚ, Gdańsk, Słupsk

Większe, głębsze, przepływowe zbiorniki wodne, takie jak kompleks Studzieniczno-Kłączno-Ryńskie mają większe zdolności do samooczyszczania niż jeziora takie jak Somińskie. Zespół cech naturalnych stanowi o silnej podatności tego jeziora na degradację (III kategoria[15]). Najmniej korzystna jest jego niewielka średnia głębokość (2,8 m) oraz wynikająca z przyczyn naturalnych łatwość wykorzystania materii organicznej do produkcji biologicznej (szybkie tempo eutrofizacji). Somińskie położone jest w ciągu jezior, przez który przepływa źródłowy odcinek rzeki Zbrzycy. Zasila go również kilka cieków, których początek stanowią okoliczne łąki i bagna. Silna podatność na degradację charakteryzuje również jezioro Cechyńskie Wielkie, ze względu na niekorzystny stosunek objętości mas wodnych do długości linii brzegowej oraz brak stratyfikacji wód. Odrębną grupę wśród jezior gminy Studzienice stanowią nieduże unikatowe jeziora lobeliowe – Cechyńskie Wielkie i Małe, Pipionek, Łąkie, Glinowskie, Czarne Dąbrówno, z występującymi w nich gatunkami roślin reliktowych, objętymi całkowitą ochroną. Te skąpożywne zbiorniki, niektóre bezodpływowe, są szczególnie podatne na degradację środowiska niezbędnego dla życia unikalnej roślinności. Zagraża im eutrofizacja w postaci spływów związków biogennych ze zlewni, użyźnianie wód dla celów hodowli ryb, niszczenie roślinności i zabudowywanie obrzeży jezior. Zaprzestanie użytkowania rekreacyjnego i rolniczego brzegów jezior i rzek sprzyja samoistnemu odtworzeniu trwałej pokrywy roślinnej w strefie brzegowej, jednak w przypadku jezior lobeliowych, skutki nadmiernej eutrofizacji są często nieodwracalne. Ochrony wymagają również jeziora Luboszki, Lipuszek i Kielskie z wrażliwymi na zanieczyszczenia podwodnymi łąkami ramienic - glonów zasiedlających czyste zbiorniki wodne.

Na terenie gminy Studzienice działa w sezonie letnim 6 kąpielisk zorganizowanych na wodach śródlądowych. Zlokalizowane są w następujących miejscowościach: Czarna Dąbrowa (jez. Czarne Dąbrowno), Sominy (jez. Dywańskie), Kłączno (jez. Studzieniczno-Kłączno), Osowo (jez. Studzieniczno-Ryńskie), Studzienice (2 kąpieliska nad jez. Studzieniczno). Według komunikatu Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego z 2008 r. wszystkie dopuszczono do organizowania kąpielisk – wody jezior spełniały kryteria sanitarne.

[15] *Raport o stanie środowiska województwa pomorskiego w 2000 roku, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Gdańsku*

W 2008 roku wprowadzono zmiany w sposobie prowadzenia monitoringu jakości wód[16]. Przyjęto różną ilość klas określających odpowiednio stan biologiczny, stan ekologiczny, stan chemiczny, potencjał ekologiczny jednolitych części wód oraz stan jednolitych części wód. Wymagane Ramową Dyrektywą Wodną[17] osiągnięcie co najmniej dobrego stanu wód według nowej klasyfikacji do 2015 roku będzie wymagało większych starań niż dotychczas.

Jakość wód podziemnych badana przez Państwowy Instytut Geologiczny w ramach krajowego monitoringu w punkcie badawczym w Ugoszczy była w 2005 i 2007 roku bardzo dobra – I klasa. Natomiast wyniki badań wód podziemnych, przeprowadzane na poszczególnych ujęciach wody wykazują, że wartości żelaza i manganu zawarte w wodzie są wyższe od wartości dopuszczalnych, ustalonych dla wody do spożycia przez ludzi. Dlatego pobierana studniami głębinowymi woda, przed wprowadzeniem do sieci wodociągowej wymaga jedynie prostego uzdatniania (poza ujęciem wody w Skwierawach). Wody podziemne nie wykazywały zanieczyszczeń antropogenicznych.

Klimat akustyczny gminy jest dobry z racji dużego udziału obszarów leśnych oraz słabo rozwiniętej sieci dróg. O stopniowym narastaniu uciążliwości hałasu drogowego może świadczyć nieznaczny wzrost natężenia ruchu na drodze krajowej nr 20 (Bytów - Korne), które w roku 2000 wynosiło 2 362 poj/dobę, a w 2005 r. wzrosło o ponad 300 poj/dobę[18]. Natężenie ruchu na drodze powiatowej 1780 G Udorpie – Studzienice wynosiło 1 833 poj/dobę w godz. 6^{00} – 18^{00}. W skali województwa wymienione odcinki dróg należą do stosunkowo mniej obciążonych ruchem samochodowym. Lokalne źródła hałasu stanowią dwa tartaki. Pierwszy zlokalizowany jest w sąsiedztwie miejscowości Przewóz, natomiast drugi oddalony jest od zabudowy mieszkaniowo-rekreacyjnej miejscowości wypoczynkowej Sominy oraz osłonięty lasem stanowiącym barierę dla rozprzestrzeniania się hałasu.

Pomiary wykonane w latach 2005-2007 przez WIOŚ w sąsiedztwie wybranych linii wysokiego napięcia oraz wokół wybranych stacji bazowych GSM (poza gminą) nie wykazały przekroczeń dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych. **Źródłem promieniowania elektromagnetycznego** na terenie gminy jest linia elektroenergetyczna najwyższych napięć (220kV) relacji Żydowo – Gdańsk I, planowana do rozbudowy o nową linię dwutorową 400 kV po trasie obecnej linii biegnącej w rejonie wsi Półczno, Rabacino, Ugoszcz. Linia 400 kV wymaga pasa technologicznego o szerokości 35 m po obu stronach od jej osi, wyłączonego z zabudowy budynkami mieszkalnymi i innymi przeznaczonymi na stały pobyt ludzi. Dwie stacje bazowe telefonii komórkowej zlokalizowane są z dala od zabudowy mieszkaniowej: na północ od nieczynnej stacji kolejowej Studzienice oraz w sąsiedztwie tartaku w Sominach.

Obiekty stanowiące **potencjalne zagrożenia dla środowiska** oraz dla zdrowia ludzi skoncentrowane są w północnej części gminy oraz w rejonie Osławy Dąbrowy.

Na terenie gminy Studzienice zlokalizowane są trzy zakłady zaliczane do **potencjalnych sprawców poważnych awarii przemysłowych**[19]. Ze względu na ilość substancji niebezpiecznych dwa z nich, położone w Ugoszczy, zaliczane są do zakładów o dużym ryzyku: Baza Paliw Płynnych spółki Operator Logistyczny Paliw Płynnych sp. z o.o w Płocku, posiadająca zbiorniki na etylinę i olej napędowy oraz Rozlewnia Gazu Płynnego (Orlen Gaz Płock) posiadająca zbiorniki naziemne z gazem płynnym propan-butan o pojemności 480 m^3. Jeden zakład o zwiększonym ryzyku to: Petro-Gaz Sp. z o.o. Rozlewnia Gazu Płynnego Zakład w

[16] *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20.08.2008 w spr. prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych, Dz. U. Nr 162, poz. 1008*
[17] *Ramowa Dyrektywa Wodna – Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dn. 23.10.2000 ustalająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej*
[18] *Generalny Pomiar Ruchu w 2005 Roku, GDDKiA oddział Gdańsk, 2005, s 2.*
[19] *Rejestr potencjalnych sprawców poważnych awarii, WIOŚ w Gdańsku, 7.03.2007*

Osławie Dąbrowie, posiadający zbiorniki naziemne z gazem płynnym propan-butan o pojemności 148 m^3.

Potencjalne zagrożenie dla środowiska w przypadku awarii lub przeciążenia stanowią dwie **oczyszczalnie ścieków**: mechaniczno-biologiczna w Ugoszczy oraz działająca sezonowo w Ośrodku Kolonijnym „Miechowice" w Osowie. Potencjalne zagrożenie wiąże się również ze stopniem skanalizowania gminy. Z sieci kanalizacji sanitarnej korzystało na koniec 2007 r. 51,6% ogółu mieszkańców gminy[20]. Jest to dobry wynik w skali województwa - niezadowalający jednak w stosunku do potrzeb wrażliwego środowiska. Z uwagi na to, iż nie wszystkie obszary zamieszkane są podłączone do sieci kanalizacyjnej, znaczna część ścieków sanitarnych odprowadzana jest do systemów przydomowych (zbiorników bezodpływowych lub przydomowych oczyszczalni ścieków). Na terenie gminy nie prowadzono badań szczelności eksploatowanych zbiorników bezodpływowych oraz nie przeprowadzono inwentaryzacji miejsc bezpośredniego zrzutu nieoczyszczonych ścieków do wód powierzchniowych i ziemi.

Obiektem stwarzającym potencjalne zagrożenie dla środowiska jest **nieczynne składowisko odpadów w Osławie Dąbrowie**. Monitoring poeksploatacyjny prowadzony w pięciu piezometrach w 2007 r. jak do tej pory nie wykazał przekroczeń najwyższych dopuszczalnych stężeń dla terenów upraw rolniczych, obszarów leśnych i terenów zabudowy mieszkaniowej, na które mają wpływ wody z podłoża składowiska.

3.4. Uwarunkowania rozwoju funkcji użytkowych wynikające z predyspozycji i przydatności środowiska gminy Studzienice

3.4.1. Obszary zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia

- **Zagrożenie powodziowe** w granicach gminy Studzienice praktycznie nie istnieje – dotyczy niewielkich wschodnich fragmentów. Obszary bezpośredniego zagrożenia powodzią o prawdopodobieństwie pojawienia się raz na 100 lat (tzw. prawopodobieństwo 1% - zagrożenie „wodą stuletnią") obejmują wąskie obrzeża następujących jezior: Dywańskie, Somińskie, Wieckie oraz Fiszewo, a także wąską dolinę Kanału Wdy w okolicy Skwieraw.

  Na obszarach bezpośredniego zagrożenia powodzią obowiązują zakazy art. 40 i 82 Prawa wodnego[21], w tym w szczególności:
  - *wykonywania urządzeń wodnych oraz wznoszenia innych obiektów budowlanych;*
  - *sadzenia drzew lub krzewów, z wyjątkiem plantacji wiklinowych na potrzeby regulacji wód oraz roślinności stanowiącej element zabudowy biologicznej dolin rzecznych lub służącej do wzmacniania brzegów, obwałowań;*
  - *zmiany ukształtowania terenu, składowania materiałów oraz wykonywania innych robót, z wyjątkiem robót związanych z regulacją lub utrzymywaniem wód, a także utrzymywaniem lub rozbudową wałów przeciwpowodziowych wraz z ich infrastrukturą,*
  - *lokalizowania inwestycji zaliczanych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, gromadzenia ścieków, odchodów zwierzęcych, środków chemicznych, a także innych materiałów, które mogą zanieczyścić wody, prowadzenia odzysku lub unieszkodliwiania odpadów, w tym w szczególności ich składowania.*

[20] *Bank Danych Regionalnych , GUS Warszawa.*
[21] *Ustawa z dnia 18.07.2001 Prawo wodne, t.j. Dz.U. 2005, Nr 239, poz. 2019 z późn. zm.*

Rys. 7.

GMINA STUDZIENICE
JAKOŚĆ I POTENCJALNE ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA

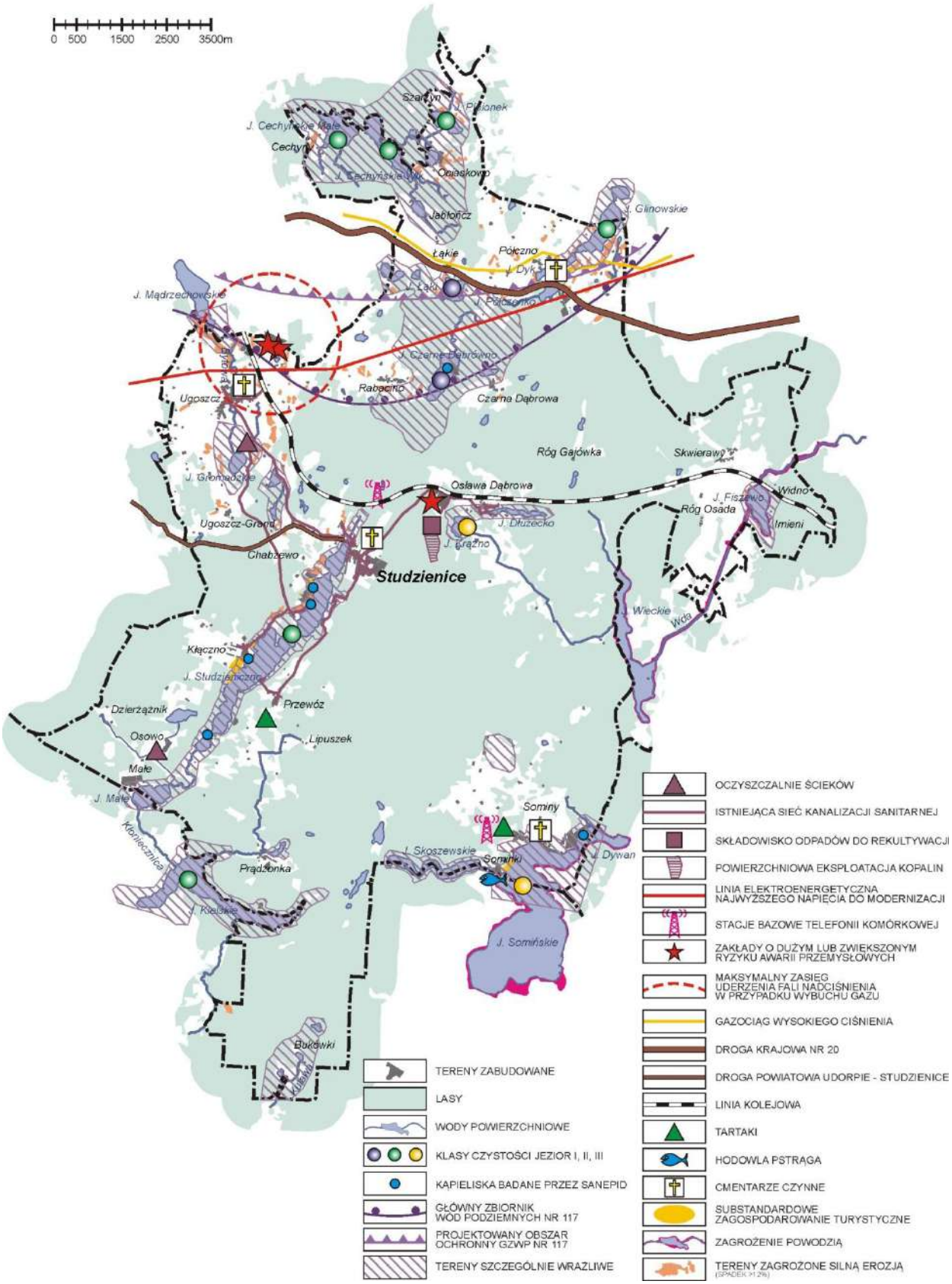

Opracowanie: WBPP w Słupsku

- **Zakłady o dużym ryzyku awarii przemysłowej**: Baza Paliw Płynnych nr 20 (OLPP) i Rozlewnia Gazu Płynnego (ORLEN Petrogaz Płock) zlokalizowane są na północny wschód od Ugoszczy, poza terenami zamieszkanymi. Opracowane dla Bazy OLPP i Rozlewni w Ugoszczy raporty bezpieczeństwa wskazują, że zagrożenie w przypadku awarii będzie wykraczało poza teren zakładów. Dla Bazy Paliw Płynnych maksymalny zasięg pożaru określono na 94 m od potencjalnego ogniska. Dla Rozlewni Gazu Płynnego potencjalne skutki uderzenia fali nadciśnienia oszacowano maksymalnie na obszar o promieniu 1 558 m od centrum wybuchu. Rozlewnia Gazu „Joker" – Paweł Jankowski w Osławie Dąbrowie należy do grupy zakładów o zwiększonym ryzyku awarii – wymagane jest opracowanie Programu zapobiegania awariom (obecnie brak). Zagrożenie stanowi również transport drogowy autocysternami przewożącymi paliwa płynne – do zakładów w Ugoszczy odbywa się on poza terenem gminy.
- **Gazociąg wysokiego ciśnienia Pszczółki - Bytów** Dn200 o ciśnieniu 6MPa biegnie przez północną część gminy, w rejonie wsi: Półczno, Półczenko i Łąkie.

3.4.2. Obszary naturalnych zagrożeń geologicznych

Na terenie gminy nie występują zarejestrowane tereny zagrożone powstawaniem osuwisk[22] (katalogowane przez geologa powiatowego).

Północno zachodnią, wysoczyznową część gminy, wyróżnia silna konfiguracja terenu. Znajdują się tu wzgórza morenowe i obniżenia rynnowe charakteryzujące się, w obrębie stoków wzniesień i krawędzi rynien, dużym nachyleniem, miejscami przekraczającym 12%. Głęboko wcięte w teren rynny jeziorne występują również w obrębie Równiny Charzykowskiej (m.in. rynny jez. Studzieniczno, Dłużecko). Są to tereny szczególnie zagrożone erozją. Naruszanie stabilności tych stoków wskutek niewłaściwego zagospodarowania (mechaniczne podcinanie zboczy, obciążanie ich przez budowę budynków lub nasypów, niewłaściwa orka), wobec wystąpienia ekstremalnych opadów atmosferycznych może stać się przyczyną wzmożenia procesów erozyjnych, a nawet powstawania osuwisk. Na znacznym obszarze gminy zagrożenia tego rodzaju ograniczone są przez duży udział lasów.

3.4.3. Obszary występowania udokumentowanych złóż kopalin, terenów górniczych oraz zasobów wód podziemnych

- Udokumentowane obszary zasobowe złóż kopalin „Studzienice" oraz „Przewóz" należy chronić przed zmianą dotychczasowego sposobu użytkowania w celu umożliwienia eksploatacji górniczej w przyszłości. Prowadzenie wydobycia kopalin powinno uwzględniać zasady ochrony środowiska.**Złoże piasków kwarcowych „Studzienice"** położone jest w obrębie kompleksu leśnego około 1 km na wschód od miejscowości Studzienice. Zasoby geologiczne piasków do produkcji cegły piaskowej ustalone w Dodatku nr 3 do dokumentacji geologicznej złoża ustalone na dzień 31.12.2002 r. wynoszą ogółem: 4 407 600 m^3 (w tym w kat. B – 1 082 200 m^3, w kat. C_1 – 1 055000 m^3, w kat. C_2 – 1 370 000 m^3). Złoże eksploatowane o powierzchni 8,59 ha zlokalizowane jest na działkach 205/8 i 206 obrębu Osława Dąbrowa. Całkowita powierzchnia złoża wynosi około 31 ha. Jego miąższość wynosi 14,6 -14,8 m, a grubość nadkładu 0,2 – 0,4 m. Kopalina wydobywana jest w dwóch poziomach przez „PREFABET – Osława Dąbrowa" S.A. na podstawie koncesji udzielonej przez wojewodę pomorskiego na okres do dnia 31.12.2033 r. (decyzja nr 073/03 z dnia 28.11.2003). Wyeksploatowana część złoża (działka 205/5 i 205/7) została wykorzystana jako gminne składowisko

[22] *Osuwisko – powtarzająca się skłonność do osuwania się mas ziemnych wywołana warunkami zewnętrznymi (wysycenie wodą opadową, lub roztopową oraz działalność człowieka) lub przyczynami wewnętrznymi (erozja wgłębna i boczna stoków, ruchy tektoniczne). Procesy osuwiskowe to spływanie, spełzywanie, osuwanie i obrywanie się mas ziemnych.*

odpadów. Z dniem 1.04.2006 zaprzestano deponowania odpadów na składowisku, a jego teren wymaga rekultywacji.

- **Granice terenu górniczego „Studzienice"** o powierzchni 149 382 m^2 (prawie 15 ha) oraz obszaru górniczego o powierzchni 129 0574 m^2 określono w koncesji udzielonej przez wojewodę pomorskiego (decyzja nr 073/03 z dnia 28.11.2003). W granicach terenu górniczego możliwe jest powstawanie różnego rodzaju szkód górniczych i niekorzystne oddziaływanie eksploatacji kopaliny na środowisko[23].

- **Złoże kruszywa naturalnego „Przewóz"** o powierzchni 18,66 ha zlokalizowane jest na zachodnim obrzeżu miejscowości Przewóz. Zasoby geologiczne kruszywa dla potrzeb budownictwa drogowego ustalone w Dodatku do dokumentacji geologicznej w kat. C_1 według stanu na dzień 31.12.2001 wynoszą 2 641 800 Mg (decyzja nr 471/01 wojewody pomorskiego z dn. 31.12.2001). Większość stanowią piaski ze żwirem o średnim punkcie piaskowym 68,3% - 2 297,5 tys. ton. Średnia głębokość spągu złoża wynosi 8,9 m; a średnia grubość nadkładu - 1,1m. Średnia miąższość złoża piasku wynosi 1,1 m; a złoża piasku ze żwirem – 5,8 m. Złoże nie jest eksploatowane.
- **Udokumentowany Główny Zbiornik Wód Podziemnych Nr 117 „Bytów"** o całkowitej powierzchnia 514 km^2 i strategicznych szacunkowych zasobach dyspozycyjnych aż 140 000 m^3/dobę (3,15 l/s km^2)[24], obejmuje swym skrajem północną część gminy Studzienice po Rabacino i Półczno. Na obszarze gminy znajduje się około 5,5% całkowitej powierzchni GZWP. Jest to zbiornik międzymorenowy. Odporność jego zasobów na zanieczyszczenia z powierzchni terenu jest zróżnicowana. Słabszą odpornością charakteryzuje się fragment na północnym skraju gminy, sięgający po jezioro Łąkie i miejscowość Półczno, dokąd sięga projektowany obszar ochronny GZWP

3.4.4. Uwarunkowania przyrodnicze rozwoju struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy

Właściwości środowiska naturalnego gminy Studzienice, w tym przede wszystkim wysokie walory przyrodnicze, zdecydowały, że w jej strukturze funkcjonalno-przestrzennej wyraźnie dominują funkcje przyrodnicze. Udział lasów w powierzchni gminy wynosi 67,2%, wód powierzchniowych – 4,6%, a obszary chronione ESE Natura 2000 obejmują 66,5%. Dotychczasowe zagospodarowanie oraz związane z nim stosunkowo niewielkie przekształcenia antropogeniczne, pozwalają na utrzymanie równowagi przyrodniczej, tj. stanu w którym na obszarze gminy lub jej części istnieje równowaga we wzajemnym oddziaływaniu: człowieka, składników przyrody żywej i układu warunków siedliskowych tworzonych przez składniki przyrody nieożywionej[25]. W celu zachowania tej równowagi proponuje się podział obszaru gminy na trzy podstawowe strefy (rys. 8):

- przyrodniczo-leśną z enklawami osadniczymi (**A**),
- przyrodniczo-jeziorną (**B**),
- rolno-osadniczą (**C**)

Podstawę ich wydzielenia stanowił zasięg barier fizjograficznych i prawnych, w tym zasięg dużych kompleksów leśnych, koncentracja obszarów sieci Natura 2000, zlewnia chroniona rzeki Brdy oraz odporność środowiska na antropopresję.

Niska odporność na degradację niektórych elementów środowiska, w tym zwłaszcza wód powierzchniowych, obszarów bezodpływowych, lekkich piaszczystych gleb, silnie nachylonych stoków wzgórz i rynien jeziornych, zbiorowisk roślinnych zależnych od wody, przy niewłaściwym lub zbyt intensywnym ich użytkowaniu sprzyja ich degradacji. Dlatego też na ob-

[23] *Ustawa z dnia 4.02.1994 Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U z 2005 Nr 228, poz. 1947 z późn. zm.)*
[24] *Dokumentacja hydrogeologiczna GZWP NR 117 – Bytów, 2002, ARCADIS EKOKONREM Wrocław , przyjęta przez MŚ nr pisma DG/kdh/ED/489-6417a/2003 z dn. 5.06.2003(mscr)*
[25] *Definicja równowagi przyrodniczej wg Prawa ochrony środowiska*

szarze gminy wskazano **obszary szczególnie wrażliwe na degradację** koncentrujące wymienione elementy. Należą do nich strefy krawędziowe rynien jeziornych, zlewnie bezpośrednie jezior lobeliowych i obszary bezodpływowe.

Wydzielone strefy przyrodnicze stykają się ze sobą w obrębie kompleksów leśnych, co sprzyja trwałości Charzykowsko-kościerskiego ponadregionalnego płata ekologicznego, posiadającego łączność z korytarzami ekologicznymi na obrzeżu i w sąsiedztwie gminy. Sprzyja również integralności utworzonej sieci obszarów Natura 2000. Obie strefy przyrodnicze stanowią również bezpieczne sąsiedztwo dla sąsiadującego z gminą od południa Zaborskiego Parku Krajobrazowego, od wschodu - Lipuskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu i pobliskiego Parku Krajobrazowego Dolina Słupi.

- **Strefa przyrodniczo-leśna**, obejmuje około 80% powierzchni ogólnej gminy. W jej zasięgu dominuje rozległy kompleks Borów Tucholskich porozcinany dolinami rynnowymi dość dużych jezior i niewielkimi enklawami, w których koncentruje się osadnictwo wiejskie i rekreacyjne, umiarkowanie zasobne w obiekty dziedzictwa kulturowego. Wschodnim obrzeżem strefy biegnie regionalny korytarz ekologiczny dolin Wdy i Zbrzycy, integrujący m. in. miejsca ważne dla ptaków na obszarze gminy (jezioro Fiszewo, łąki między Koźlicami a Sominami, jezioro Somińskie). Około 2/3 obszaru tej strefy objęto już ochroną w formie obszarów sieci Natura 2000 - ostoje ptasie Bory Tucholskie i Wielki Sandr Brdy oraz ostoje siedliskowe: Studzienickie Torfowiska, Sandr Brdy, Ostoja Zapceńska.

  W strefie przyrodniczo-leśnej zaleca się nadrzędność, lub co najmniej równoważność funkcji przyrodniczych z użytkowymi. Dominować tu będzie nadal leśnictwo, lecz o bardziej zrównoważonym charakterze ze względu na potrzebę ochrony unikatowych zbiorowisk roślinnych oraz siedlisk bytowania i żerowania licznych chronionych gatunków ptaków (obszary N2000). Wskazane jest wzmacnianie funkcji ochronnej najcenniejszych ekosystemów poprzez ustanawianie rezerwatów przyrody lub innych łagodniejszych form ochrony. W bardziej rozległych enklawach nieleśnych, w tym w rejonie Studzienic, dopuszczalny jest rozwój osadnictwa o umiarkowanej intensywności w powiązaniu z istniejącymi jednostkami osadniczymi. W gospodarowaniu rolniczym zalecany jest rozwój produkcji żywności metodami ekologicznymi oraz ekstensywne formy rybactwa śródlądowego (niektóre z jezior to zbiorniki źródliskowe), a także rozwój agro- i ekoturystyki. W ramach działań rolno środowiskowych zalecane jest także realizowanie przez rolników tzw. pakietów przyrodniczych[26] służących ochronie różnorodności biologicznej na terenach wiejskich. W obrębie bardzo atrakcyjnych dla rekreacji, lecz bardzo wrażliwych na degradację stref krawędziowych jezior wskazane jest porządkowanie dotychczasowej bazy rekreacyjnej z dostosowaniem do wymogów ochrony środowiska. Dalszy uzupełniający jej rozwój w obrębie stref szczególnie wrażliwych jest możliwy jedynie w formach o najniższej intensywności i dużym udziale powierzchni biologicznie czynnych.

  Ze względu na daleko posuniętą degradację wód jezior Somińskiego i Krążno, dalszy rozwój osadnictwa w strefach szczególnie wrażliwych tych zbiorników należy uzależnić od uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej.

  Spośród dwu udokumentowanych dotychczas złóż kopalin „Studzienice" i „Przewóz" prowadzona jest umiarkowana eksploatacji pierwszego z nich. Jednak wnioskowane przeniesienie jej, wymagające udokumentowania kolejnych, nowych zasobów w bliskim sąsiedztwie Zakładu „PREFABET" w Osławie Dąbrowie może spowodować konflikt z potrzebą

[26] *PROW 2007-13. Pakiet 4. Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych poza obszarami Natura 2000.*
Pakiet 5. Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych na obszarach Natura 2000.

ochrony siedliska (śródlądowa kwaśna dąbrowa) wytypowanego w ramach programu Natura 2000. Także podjęcie eksploatacji ze złoża „Przewóz" wydaje się wątpliwe z uwagi na walory krajobrazu i letniskowy charakter wsi.

Wyłączone z eksploatacji składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Osławie Dąbrowie należy zamknąć, a zajmowany przez nie teren zrekultywować. Pożądany jest leśny kierunek rekultywacji.

- **Strefa przyrodniczo-jeziorna** wydzielona z uwagi na potrzebę ochrony zlewni zespołu jezior lobeliowych z otaczającymi je cennymi zbiorowiskami buczyn pomorskich i lasów mieszanych, obejmuje około 10,5% powierzchni gminy w jej środkowo-północnej części. Obszary leśne w okolicach Czarnej Dąbrowy posiadają bezpośredni styk z kompleksem Borów Tucholskich w strefie przyrodniczo-leśnej. Większość strefy uznana została za specjalny obszar ochrony siedlisk Natura 2000 Bytowskie Jeziora Lobeliowe. Do tej strefy zaliczono również, oddalone od niej jezioro Glinowskie ze strefą krawędziową, należące również do ESE N2000 – Dolina Stropnej. Oprócz unikatowych, bardzo wrażliwych na eutrofizację (przeżyźnienie) jezior lobeliowych, znajdują się tu bardzo liczne leśne i torfowiskowe chronione siedliska Natura 2000.

  W strefie przyrodniczo-jeziornej**,** gdzie ochrony wymagają podatne na degradację jeziora lobeliowe oraz leśne i torfowiskowe siedliska Natura 2000, zaleca się nadrzędność, lub co najmniej równoważność funkcji przyrodniczych z użytkowymi. Preferowana jest trwale zrównoważona gospodarka leśna. W jeziorach lobeliowych niewskazana jest hodowla ryb, wapnowanie, zarybianie nieodpowiednimi gatunkami ryb, wędkowanie na przynęty i zanęty, intensywne wykorzystanie dla celów kąpieliskowych. Wokół tych zbiorników zalecane jest tworzenie obudowy biologicznej stref brzegowych ograniczających spływ zanieczyszczeń z otoczenia, a także tworzenie stref ochronnych wyłączonych z zabudowy, intensywnego użytkowania rolnego oraz ze stosowania zrębów zupełnych w lasach. Konieczne jest ograniczenie dopływu zanieczyszczeń z obszaru zlewni jezior. Poza strefami ochronnymi jezior lobeliowych dopuszczalny jest niewielki rozwój mało intensywnego osadnictwa z uzupełniającymi funkcjami nieuciążliwymi dla środowiska. Zalecany jest rozwój rolnictwa ekologicznego i ekoturystyki.

- **Strefa rolno-osadnicza** obejmująca zaledwie około 9,5 % ogólnej powierzchni gminy, położona w jej północnej części, charakteryzuje się stosunkowo dobrymi warunkami dla rolnictwa. Rozdzielona jest strefą przyrodniczo-jeziorną na dwie podstrefy: Ugoszcz - Rabacino na zachodzie i Łąkie – Półczno na wschodzie. Niewielka izolowana enklawa rolna, powiązana z rozłogami użytków rolnych gminy Bytów, znajduje się ponadto na północnym skraju gminy.

  Relatywnie korzystne warunki do produkcji rolnej predestynują utrzymanie lub rozwój tej funkcji w strefie, przy zachowaniu dobrych praktyk rolniczych - szczególnie wymaganych w obrębie terenów zagrożonych erozją i terenów wodno-błotnych. Zaleca się stosowanie ochronnych zabiegów przeciwerozyjnych, w celu zahamowania lub spowolnienia procesów erozyjnych oraz szersze stosowanie przez rolników programów rolno-środowiskowych. Rozwój osadnictwa oraz funkcji gospodarczych zalecany jest poza terenami o niekorzystnych warunkach budowlanych oraz przy uwzględnieniu ograniczeń związanych z obiektami uciążliwymi. Zalecane jest zalesianie gleb o najniższych klasach bonitacyjnych oraz pokrywanie roślinnością ochronną (drzewa, krzewy, darń) terenów zagrożonych erozją silną i bardzo silną.

Rys. 8

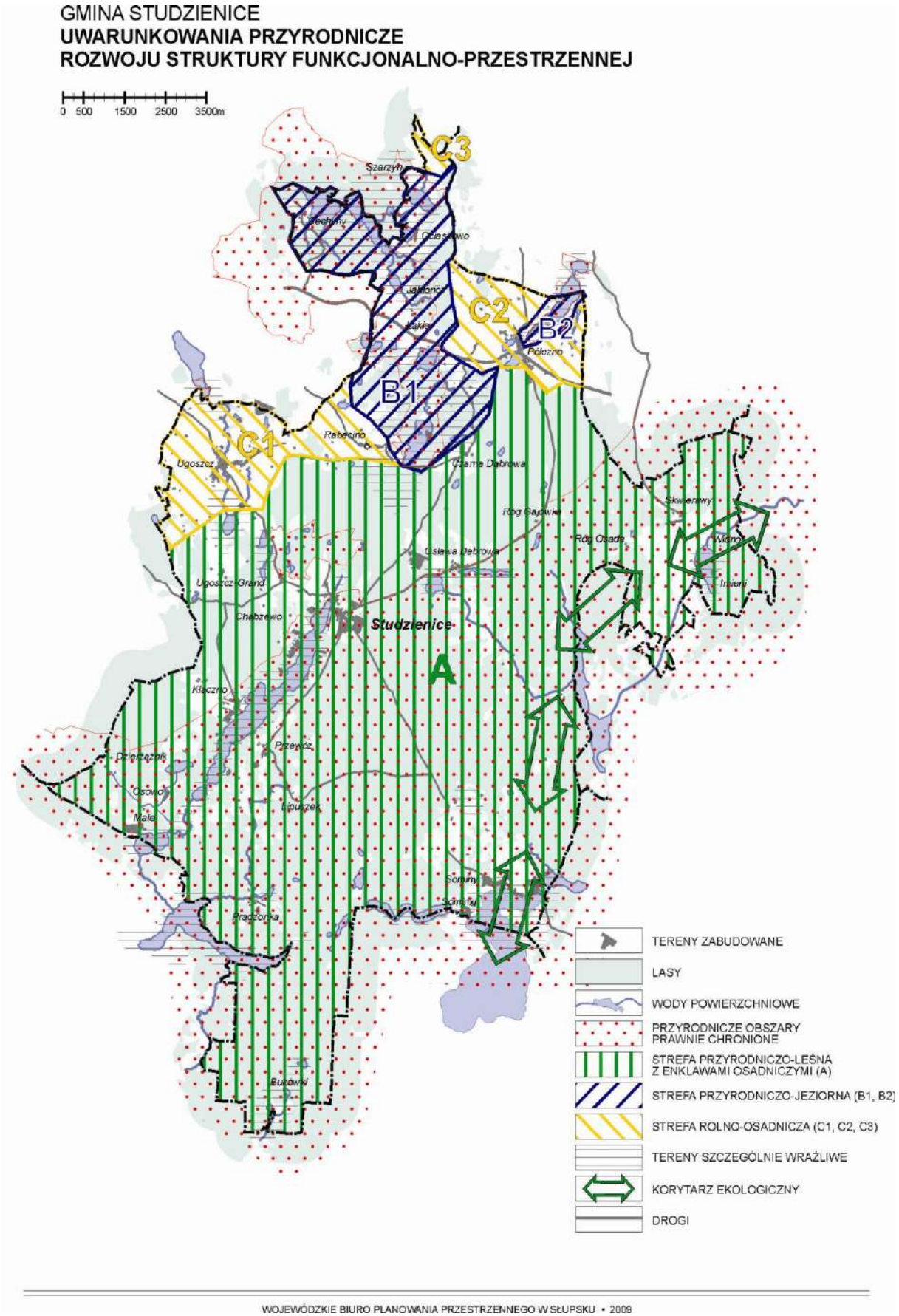
GMINA STUDZIENICE
UWARUNKOWANIA PRZYRODNICZE
ROZWOJU STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ
0 500 1500 2500 3500m
C3
C2
B2
B1
C1
A
Studzienice
Szarzyn
Jakonin
Pólczno
Rabacino
Ugoszcz
Ugoszcz-Grand
Chebrzewo
Kłaczno
Przewóz
Osowo
Małe
Lipuszek
Sominy
Pradzonka
Bukowki
TERENY ZABUDOWANE
LASY
WODY POWIERZCHNIOWE
PRZYRODNICZE OBSZARY PRAWNIE CHRONIONE
STREFA PRZYRODNICZO-LEŚNA Z ENKLAWAMI OSADNICZYMI (A)
STREFA PRZYRODNICZO-JEZIORNA (B1, B2)
STREFA ROLNO-OSADNICZA (C1, C2, C3)
TERENY SZCZEGÓLNIE WRAŻLIWE
KORYTARZ EKOLOGICZNY
DROGI
WOJEWÓDZKIE BIURO PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W SŁUPSKU • 2009

- **Uwarunkowania rozwoju przestrzennego wspólne dla opisanych stref**

  W przeznaczeniu określonych terenów do pełnienia konkretnych funkcji należy uwzględnić ograniczenia, jakie wynikają z prawnej ochrony przyrody, zasobów środowiska i warunków życia ludzi.

  W każdej z w/w stref funkcjonalno-przestrzennych uregulowania wymaga gospodarka ściekowa. Niezbędna jest dalsza rozbudowa i budowa sieci i urządzeń kanalizacji sanitarnej w ramach aglomeracji Studzienice obejmującej miejscowości: Przewóz, Kłączno, Studzienice, Ugoszcz, Osława Dąbrowa, Czarna Dąbrowa, Półczno. Konieczna jest również budowa zbiorowego systemu kanalizacji sanitarnej zakończonego oczyszczalnią ścieków na terenie obrębu Sominy lub przyłączenie zbiorczych sieci kanalizacji sanitarnej tej wsi do aglomeracji Studzienice. Na terenach zabudowy rozproszonej zalecana jest budowa przydomowych oczyszczalni ścieków. Docelowo opisane systemy powinny zapewnić unieszkodliwianie wszystkich powstających na terenie gminy ścieków komunalnych.

  W dominujących na terenie gminy indywidualnych źródłach ciepła, zwiększyć należy udział odnawialnych nośników energii do wytwarzania energii cieplnej.

  Modernizacja i rozbudowa sieci telekomunikacyjnej powinna odbywać się w oparciu o sieci podziemne z uwagi na wysokie walory przyrodniczo – krajobrazowe terenu gminy.

4. Ludność i sieć osadnicza

4.1. Uwarunkowania demograficzne

Opracowanie aktualizuje analizę sporządzoną dla "Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Studzienice" opracowanego w roku 1995 r. przez Biuro Planowania Przestrzennego w Gdańsku. Aktualizacja obejmuje uzupełnienie danych demograficznych o lata 2000 - 2008 oraz dokonaną w niezbędnym zakresie weryfikację wniosków.

Aktualizacja opiera się na następujących źródłach danych:

- NSP / PSR 2002,
- roczniki Urzędu Statystycznego w Gdańsku,
- Główny Urząd Statystyczny - Bank Danych Regionalnych[27],
- informacje Wojewódzkiego Urzędu Pracy i Powiatowego Urzędu Pracy o bezrobociu,
- dane referatu ewidencji ludności Urzędu Gminy Studzienice.

4.1.1. Liczba ludności, jej rozmieszczenie i dynamika zmian

Liczba ludności zamieszkałej w dniu 31 grudnia 2008 r. na terenie gminy Studzienice wynosiła 3 407 osób (GUS Bank Danych Regionalnych), co stanowiło:

- 4,68% ludności wiejskiej powiatu bytowskiego,
- 4,54% ludności ogółem powiatu bytowskiego,
- 0,46% ludności wiejskiej województwa pomorskiego,
- 0,16% ludności ogółem województwa pomorskiego.

Gęstość zaludnienia na 1 km^2 wynosiła 19,5 os. (śr. w powiecie bytowskim – 34,6 os., w województwie pomorskim – 121,2 os.). Na 100 mężczyzn przypadało 98 kobiet (śr. w powiecie - 101, w województwie – 106 kobiet).

[27] *http://www.stat.gov.pl*

Mieszkańcy gminy zamieszkują na terenie 11 sołectw, bardzo zróżnicowanych pod względem ludnościowym - od 54 do 792 mieszkańców (*Tab. 2*.).

Tabela 2. Rozmieszczenie ludności w gminie Studzienice i zmiany w l. 2000 – 2007.

Sołectwo (miejscowości)		2000 r.	2008 r.	% 2000 r.	% 2007 r.	2000 r. =100
1.	**Studzienice** (Studzienice, Chabzewo)	769	878	24,5	25,3	114,2
2.	**Czarna Dąbrowa** (Czarna Dąbrowa)	89	93	2,8	2,7	104,5
3.	**Kłączno** (Kłączno, Dzierżążnik, Małe, Osowo)	131	136	4,2	3,9	103,8
4.	**Łąkie** (Łąkie, Ociaskowo)	30	50	1,0	1,4	166,7
5.	**Osława Dąbrowa:** (Osława Dąbrowa, Róg Gajówka)	320	321	10,2	9,2	100,3
6.	**Półczno** (Półczno, Jabłończ Wielki)	367	417	11,7	12,0	113,6
7.	**Przewóz** (Przewóz, Lipuszek, Prądzonka, Bukówki)	180	214	5,7	6,2	118,9
8.	**Rabacino** (Rabacino)	123	128	3,9	3,7	104,1
9.	**Skwierawy:** (Skwierawy, Róg, Imieni, Widno)	185	201	5,9	5,8	108,6
10.	**Sominy** (Sominy, Sominki)	263	298	8,4	8,6	113,3
11.	**Ugoszcz** (Ugoszcz)	678	738	21,6	21,2	108,8
Ogółem		**3 135**	**3 477**	**100,0**	**100,0**	**110,9**

Źródło: Gminna ewidencja ludności. Urząd Gminy w Studzienicach. Stan na dzień 1.01..

Według ewidencji Urzędu Gminy w Studzienicach stan ludności ogółem w gminie na dzień 1.01.2008 r. wynosił: 3 477 osób. W 3 najludniejszych sołectwach, w których liczba mieszkańców przekracza 400 osób (Studzienice, Ugoszcz i Półczno), zamieszkuje 58,5% ludności gminy (2 033 osoby). Na terenie sołectw tej wielkości istnieją większe możliwości zapewnienia mieszkańcom usług na wyższym poziomie, a co za tym idzie stworzenia lepszych warunków życia mieszkańcom.

Tabela 3. Zmiany w zaludnieniu największych miejscowości na terenie gminy Studzienice.

Miejscowość	1995 r.	2000 r.	2008 r.	Miejscowość	1995 r.	2000 r.	2008 r.
Studzienice	729	757	864	Kłączno	135	104	109
Ugoszcz	682	678	738	Czarna Dąbrowa	99	89	93
Półczno	382	352	401	Lipuszek	bd	30	35
Osława Dąbrowa	384	316	317	Róg	bd	28	30
Sominy	297	253	288	Okuny	bd	18	19
Skwierawy	195	154	173	Prądzonka	27	17	23
Przewóz	185	128	152	Łąkie	54	16	35
Rabacino	130	123	128	Jabłończ Wielki	bd	15	16

Źródło: Według ewidencji ludności. UG w Studzienicach. Stan na 1.01.

W okresie pomiędzy 1.01.2000 r.[28] a 1.01.2008 r. nastąpiły zmiany w zaludnieniu największych wsi. Znaczny przyrost liczby ludności miał miejsce we wsiach: Przewóz (19%), Studzienice, Półczno, Sominy (14%), Skwierawy (12%), Ugoszcz (9%), jednakże największą, dynamiką wzrostu liczby mieszkańców charakteryzowały się miejscowości mniejsze - Łąkie (wzrost o 119%), Pradzonka (35%) i Lipuszek (17%). W żadnej z miejscowości nie zanotowano spadku liczby mieszkańców. W liczbach bezwzględnych najwięcej ludności przybyło we wsiach: Studzienice - 107 osób, Ugoszcz - 60 osób i Półczno - 49 osób (*Tab. 3.*).

[28] *Brak pełnych danych o zaludnieniu wszystkich miejscowości w 1995 r.*

Rys. 9

GMINA STUDZIENICE
SIEĆ OSADNICZA I ZALUDNIENIE JEDNOSTEK OSADNICZYCH

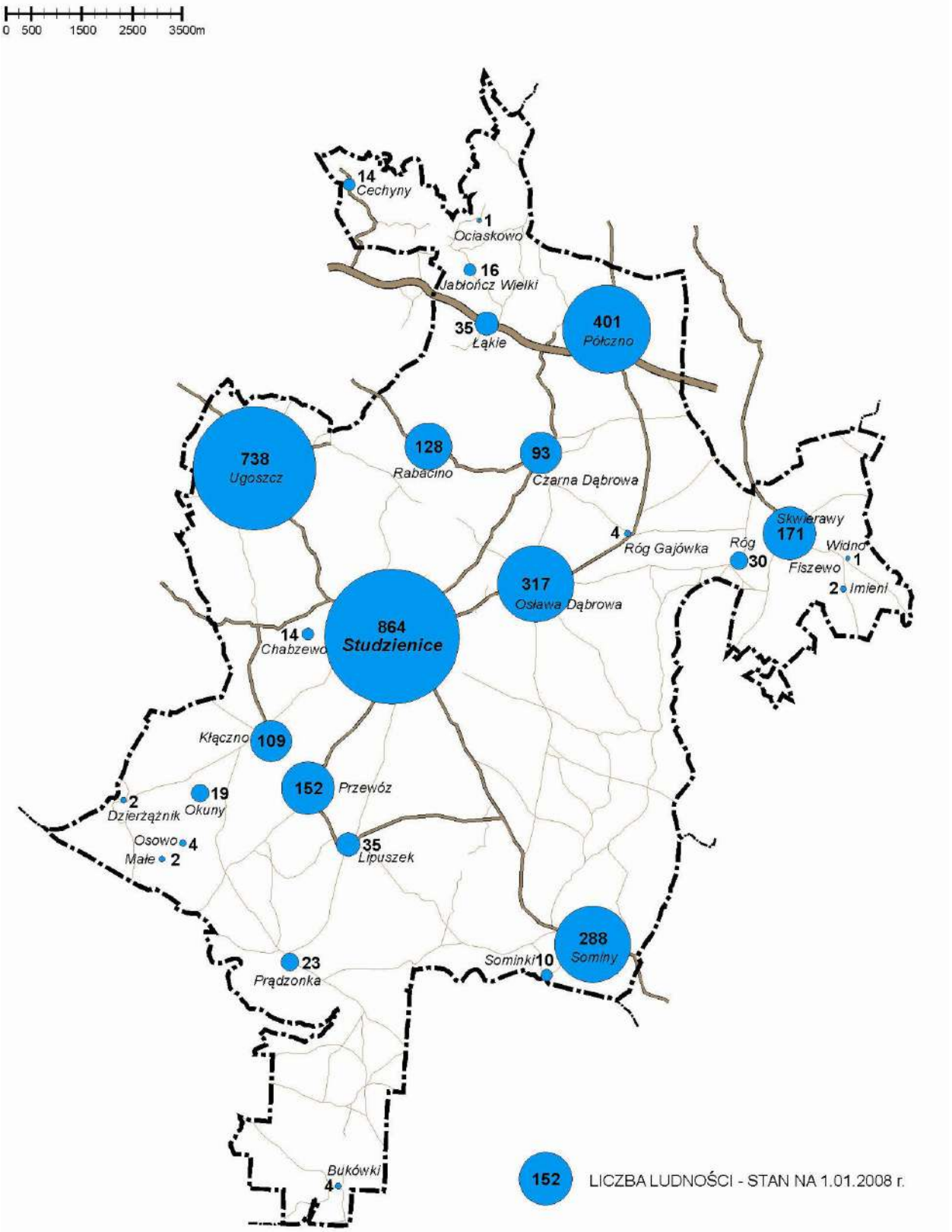

Źródło: Dane ewidencji ludności (wg urzędowego wykazu miejscowosci). Urząd Gminy w Studzienicach

Rys. 10.

GMINA STUDZIENICE

ZMIANY LICZBY LUDNOŚCI W JEDNOSTKACH OSADNICZYCH W LATACH 2000 - 2008

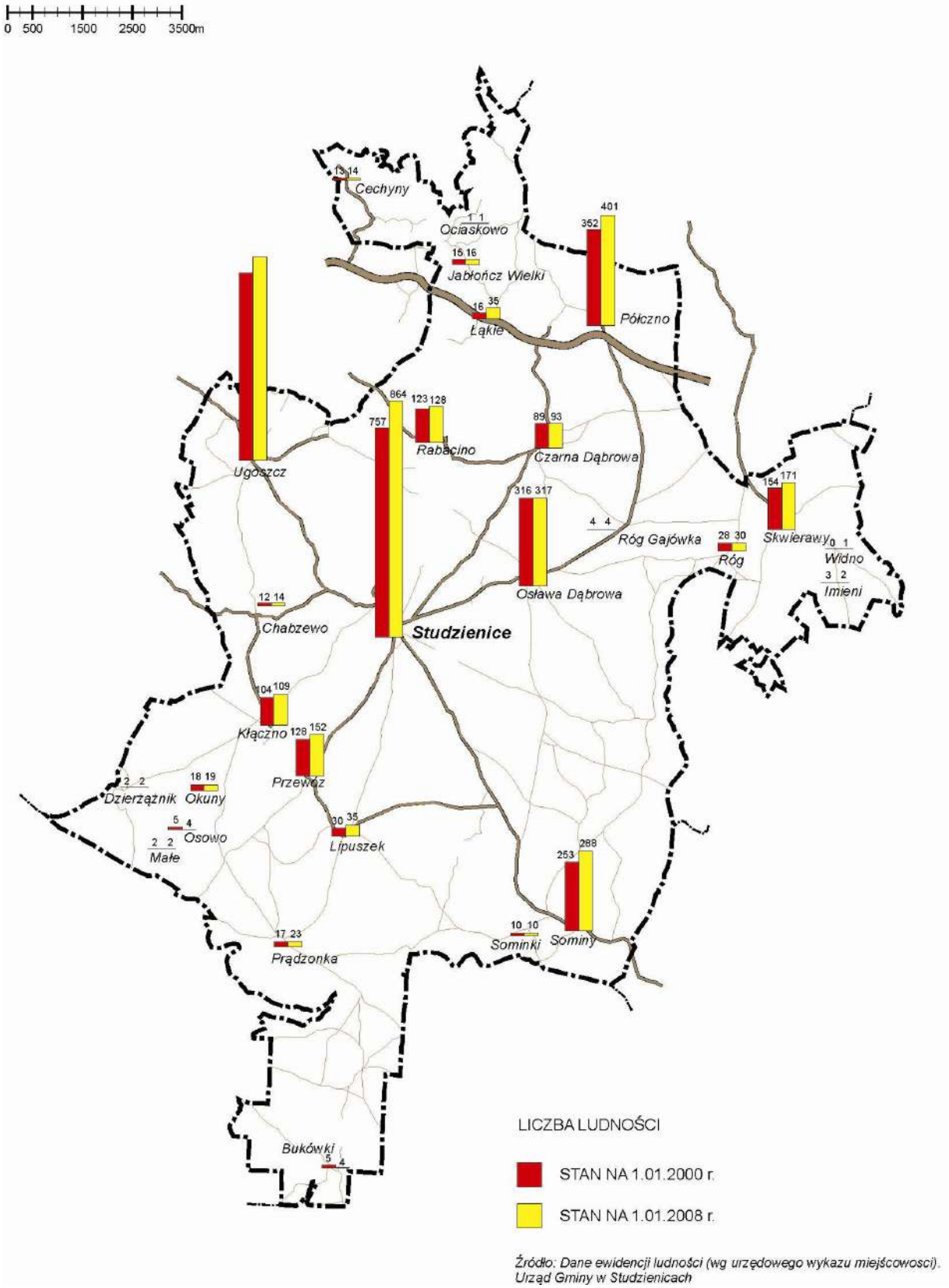

Źródło: Dane ewidencji ludności (wg urzędowego wykazu miejścowosci). Urząd Gminy w Studzienicach

Według danych statystycznych, w okresie pomiędzy 31.12.1995 r. – 31.12.2007 r. liczba ludności zamieszkałej na terenie gminy Studzienice wzrosła o 218 osób, tj. o 6,8%. Analiza danych z tego okresu wskazuje na zdecydowany trend rosnący, pomimo niewielkiego załamania w liczbie ludności w 2002 r. (*Wykres 2.*), wywołanego wyjątkowo niskim w tym roku przyrostem naturalnym (*Tab. 6.*).

Tabela 4. Ruch naturalny w gminie Studzienice w latach 1995 –2007

Rok	Małżeństwa	Urodzenia żywe	Zgony	Przyrost naturalny
1995	18	41	23	18
1996	16	42	29	13
1997	21	45	24	21
1998	26	46	18	28
1999	22	54	25	29
2000	17	47	24	23
2001	13	48	11	37
2002	15	33	31	2
2003	17	39	24	15
2004	23	35	19	16
2005	23	37	14	23
2006	33	50	22	28
2007	22	47	23	24
na 1000 ludności				
1995	5,6	12,8	7,2	5,6
1996	5,0	13,1	9,0	4,1
1997	6,5	14,0	7,4	6,5
1998	8,0	14,1	5,5	8,6
1999	6,7	16,4	7,6	8,8
2000	5,3	14,6	7,4	7,1
2001	3,9	14,4	3,3	11,1
2002	4,5	10,0	9,3	0,6
2003	5,1	11,7	7,2	4,5
2004	6,9	10,5	5,7	4,8
2005	6,8	10,3	5,6	4,7
2006	9,8	14,8	6,5	8,3
2007	6,5	13,8	6,8	7,0

Źródło: BDR GUS.

W latach 1995-2007 nastąpiły nieznaczne zmiany w strukturze płci przejawiające się wzrostem udziału kobiet z 48,9% do 49,1%, co jest zjawiskiem bardzo korzystnym w warunkach istniejącej od lat wysokiej defeminizacji wsi. W badanym okresie wskaźnik feminizacji wzrósł z 95,8 do 96,5 kobiet na 100 mężczyzn (śr. na wsi woj. pomorskiego wzrósł z 97,4 do 98,6 K/100 M).

Wskaźnik przyrostu naturalnego (przyrost naturalny na 1000 ludności) podlegał w badanym okresie dużym wahaniom (*Wykres 2*). Zwraca uwagę gwałtowny spadek wskaźnika w 2002 r. spowodowany niskim w tym roku stanem urodzeń oraz wysoką śmiertelnością (*Tab. 5.*).

Tabela 5. Dynamika zmian liczby ludności w gminie Studzienice w l. 1995 - 2007

Rok	Ogółem	1995=100	Mężczyźni	1995=100	Kobiety	1995=100
1995	3 189	100,0	1 629	100,0	1 560	100,0
1996	3 206	100,4	1 625	99,8	1 567	100,4
1997	3 225	101,1	1 654	101,5	1 571	100,7
1998	3 251	101,9	1 669	102,5	1 582	101,4
1999	3 290	103,2	1 670	102,5	1 620	103,8
2000	3 299	103,4	1 674	102,8	1 625	104,2
2001	3 340	104,7	1 707	104,8	1 633	104,7
2002	3 316	104,0	1 691	103,8	1 625	104,2
2003	3 330	104,4	1 694	104,0	1 636	104,9
2004	3 343	104,8	1 711	105,0	1 632	104,6
2005	3 383	106,1	1 722	105,7	1 661	106,5
2006	3 381	106,0	1 714	105,2	1 675	107,4
2007	3 407	106,8	1 734	106,4	1 673	107,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDR GUS.

***Wykres 2*. Przyrost naturalny w gminie Studzienice w latach 1995-2007**

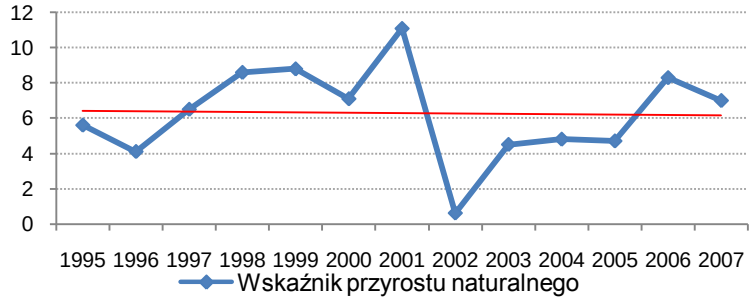

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDR GUS.

W najbliższych latach można się spodziewać poprawy wskaźnika przyrostu naturalnego, z uwagi na wchodzenie w okres rozrodczy pokolenia wyżu demograficznego z lat 80.

Tabela 6. Dynamika demograficzna i przyrostu naturalnego w latach 1995 i 2007

Wyszczególnienie	Wskaźnik dynamiki demograficznej		Przyrost naturalny /1000 ludności	
	1995 r.	2007 r.	1995r.	2007 r.
Polska	1,12	1,03	1,22	0,28
Polska (wieś)	1,23	1,08	2,56	0,78
woj. pomorskie	1,40	1,30	3,44	2,67
woj. pomorskie (wieś)	1,96	1,80	7,77	6,12
powiat bytowski	1,96	1,66	7,09	4,97
gmina Studzienice	1,78	2,04	6,82	7,04

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDR GUS.

Wskaźnik dynamiki demograficznej, wyrażony stosunkiem liczby urodzeń do liczby zgonów, kształtuje się w gminie zdecydowanie powyżej wskaźników dla Polski, województwa pomorskiego, terenów wiejskich województwa pomorskiego oraz powiatu bytowskiego, przy czym w porównaniu z 1995 r. wskaźnik ten, w odróżnieniu od pozostałych w/w obszarów wzrósł i to znacznie (tab. 7). Korzystniej, szczególnie na tle Polskiej wsi, utrzymuje się także wskaźnik przyrostu naturalnego na 1000 ludności, co świadczy o młodości demograficznej oraz wzrastającej rozrodczości populacji gminy.

Wykres 3. **Zmiany wskaźnika przyrostu naturalnego w gminie Studzienice na tle kraju, województwa i powiatu w latach 1995-2007**

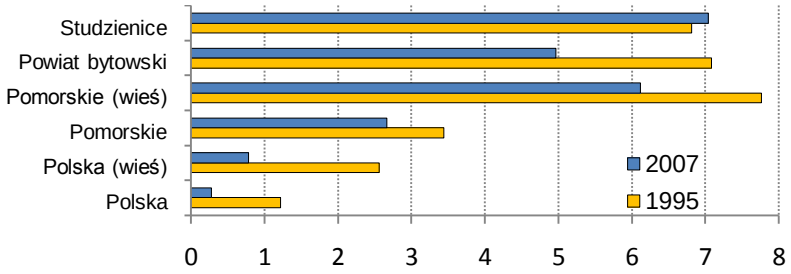

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDR GUS.

W badanym okresie na pobyt stały zameldowano w gminie 528 osób ogółem, w tym 25 stanowiły osoby pochodzące z zagranicy. W tym samym okresie wymeldowano 609 osób, w tym 87 - z powodu wyjazdu na stałe za granicę. W wyniku powyższego ruchu migracyjnego ujemne saldo migracji w l. 1995-2007 wyniosło 81 osób ogółem, w tym 19 osób w ruchu wewnętrznym i 62 osoby w związku z migracjami za granicę (*Tab. 6.*). Migracje ludności z terenu gminy za granicę na pobyt stały dotyczyły w większym stopniu mężczyzn niż kobiet.

Tabela 7. Ruch migracyjny w gminie Studzienice w latach 1995-2007

Rok	Napływ		Odpływ		Saldo migracji
	ogółem	w tym z zagranicy	ogółem	w tym za granicę	
1995	35	1	61	23	-26
1996	33	3	51	3	-18
1997	44	0	36	0	8
1998	47	2	51	0	- 4
1999	25	0	39	7	-14
2000	37	0	53	11	-16
2001	35	4	37	11	- 2
2002	25	0	44	2	-19
2003	52	2	49	7	3
2004	45	4	53	5	- 8
2005	55	4	32	1	23
2006	45	2	47	11	- 2
2007	50	3	56	6	- 6

Źródło: BDR GUS.

Wykres 4. **Wielkość migracji wewnętrznych i zewnętrznych w gminie w latach 1995-2007**

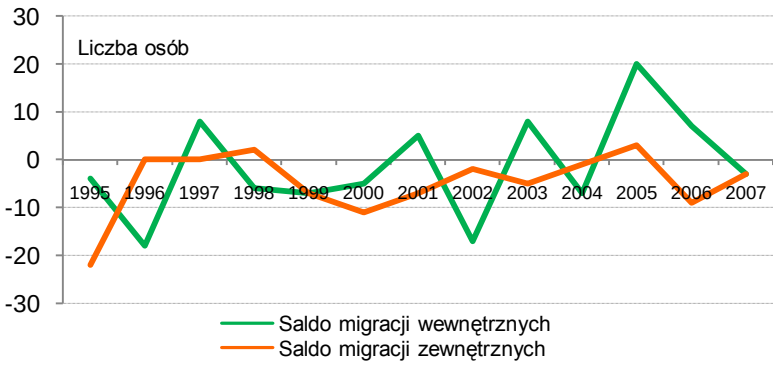

W latach 90. nastąpił spadek liczby ludności migrującej do miast, co było wywołane kurczącym się rynkiem pracy oraz wzrastającymi kosztami utrzymania w mieście. Wysokie ujemne saldo migracji wewnętrznych ulegało sukcesywnemu zmniejszeniu, występuje zjawisko powrotów ludności na wieś lub napływem ludności z innych części regionu (lub kraju). Od kilkunastu lat utrzymuje się ujemne saldo migracji za granicę (*Tab. 7.*).

4.1.2. Struktura wieku ludności

Wiek ludności zamieszkałej na terenie gminy Studzienice jest zbliżony do średniej wieku ludności z terenów wiejskich województwa pomorskiego. Różnice widoczne są w niższym niż średnio na wsi województwa udziale dzieci i młodzieży (o 1,7 pkt. proc.) oraz wyższym udziale mężczyzn w wieku produkcyjnym (o 0,7 pkt. proc.) i ludności w wieku poprodukcyjnym (o 0,9%) - *Tab. 8*.

Tabela 8. Struktura wieku ludności gminy na tle województwa pomorskiego (stan na 31.12.07)

Grupa wieku	1995 r.	2007 r.	Struktura w %			
			Gmina Studzienice		Województwo pomorskie - wieś	
			1995 r.	2007 r.	1995 r.	2007 r.
0-2	134	130	4,2	3,8	5,0	3,9
3-5	174	108	5,5	3,2	5,6	3,7
6	62	48	1,9	1,4	1,9	1,3
7-12	400	248	12,5	7,3	12,2	8,6
13-15	188	173	5,9	5,1	5,7	4,9
16-17	119	120	3,7	3,5	3,5	3,6
18-59 kobiety	840	1 158	26,3	29,8	25,5	29,7
18-64 mężczyźni	962	1 014	30,2	34,0	30,0	33,3
60 i więcej kobiety	210	255	6,6	7,5	7,2	7,3
65 i więcej mężczyźni	100	153	3,1	4,5	3,3	3,8
Ogółem	3 189	3 407	100,0	100,0	100,0	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDR GUS.

Wskaźnik obciążenia demograficznego rozumiemy jako liczbę ludności w wieku nieprodukcyjnym (przed- i poprodukcyjnym) przypadającą na 100 osób w wieku produkcyjnym.

Tabela 9. Wskaźnik obciążenia demograficznego

Wyszczególnienie	1995 r.	2007 r.
Polska	70,5	55,3
Polska - wieś	82,1	61,5
Województwo pomorskie	68,4	54,8
Województwo pomorskie - wieś	80,0	58,8
Powiat bytowski	77,1	56,3
Gmina Studzienice	**77,0**	**56,9**

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDR GUS

Wskaźnik ten w gminie Studzienice wynosił w 2007 r. 55,6, wobec 77,0 w 1995 r.

Widoczny, na przestrzeni badanego okresu, wyraźny spadek wskaźnika obciążenia demograficznego spowodowany jest przede wszystkim wzrostem liczby ludności w wieku produkcyjnym oraz zmniejszeniem liczby dzieci i młodzieży.

Z przedstawionych poniżej danych statystycznych wynika, że w badanym okresie obciążenie nieprodukcyjnymi grupami wieku, zarówno w gminie Studzienice, jak i na pozostałych tere-

nach znacznie się obniżyło. Podobnie, jak w latach poprzednich jest ono niższe w gminie Studzienice, niż na terenach wiejskich województwa pomorskiego (*Wykres 5.*).

***Wykres 5.* Wskaźnik obciążenia demograficznego w gminie Studzienice na tle kraju, województwa oraz powiatu w latach 1995-2007**

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDR GUS.

Tabela 10. Małżeństwa, urodzenia i zgony w gminie Studzienice w latach 2002-2007

Rok	Małżeństwa	Urodzenia	Zgony
2002	15	33	31
2003	17	39	24
2004	23	35	19
2005	23	37	14
2006	33	50	22
2007	22	47	23

Źródło: BDR GUS.

Przewiduje się, że obciążenie osobami nieprodukcyjnymi w gminie będzie nieznacznie rosło w związku z utrzymującym się po 2002 r. wzrostowym trendem wskaźników zawieranych małżeństw oraz urodzeń i spadkowym trenem wskaźnika liczby zgonów (*Wykres 6.*). Obserwuje się jednocześnie rosnący udział grupy ludności w wielu poprodukcyjnym (*Wykres 7.*)

***Wykres 6.* Małżeństwa, urodzenia i zgony na 1000 mieszkańców w latach 2002-2007**

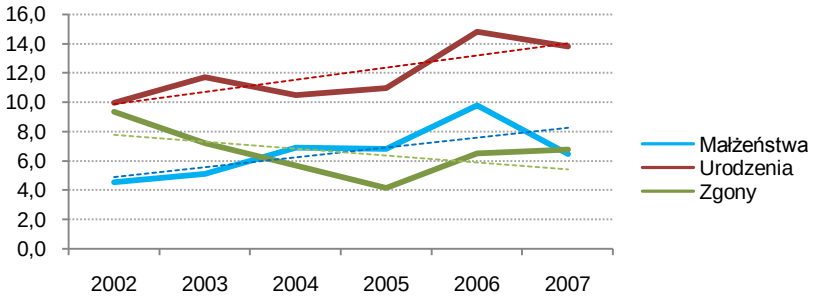

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDR GUS.

W latach 1995-2007 nastąpił wzrost udziału kobiet w wieku matrymonialnym (20-29 lat) z 46,7% do 49,2%, oraz wartości współczynnika feminizacji w tej grupie wiekowej z 91,1 do 96,7. Zjawisko to spowodowane jest zahamowaniem migracji młodych kobiet ze wsi do miast i stanowi pozytywną przesłankę dla naturalnego rozwoju demograficznego. W 2007 r. oba w/w wskaźniki kształtowały się w gminie korzystniej niż średnio na wsi województwa pomorskiego, gdzie wynosiły odpowiednio 48,5% i 94,2.

Tabela 11. Udział ludności w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym /%/

Grupa wieku	Przedprodukcyjny			Produkcyjny			Poprodukcyjny		
	1995	2000	2007	1995	2000	2007	1995	2000	2007
Polska	27,6	24,4	19,6	58,7	60,8	64,4	13,8	14,8	16,0
Polska - wieś	29,7	27,6	22,6	54,9	56,8	61,9	15,4	15,6	15,5
Pomorskie	28,7	25,5	20,9	59,4	61,4	64,6	11,9	13,1	14,5
Pomorskie – wieś	33,9	31,6	25,9	55,6	57,5	63,0	10,6	10,9	11,1
Powiat bytowski	33,5	30,6	24,2	56,5	58,6	64,0	10,0	10,8	11,8
Gm. Studzienice	**33,8**	**30,8**	**24,3**	**56,5**	**58,8**	**63,8**	**9,7**	**10,4**	**12,0**

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDR GUS.

Struktura ekonomicznych grup wieku ludności gminy i jej zmiany w latach 1995-2007 kształtują się mniej korzystnie niż średnio na pomorskiej wsi. Ludność gminy charakteryzuje się niższym udziałem ludności w wieku przedprodukcyjnym oraz wyższym – w wieku poprodukcyjnym. W obu przypadkach dynamika niekorzystnych zmian była wyższa w gminie, niż średnio na wsi województwa, co świadczy o szybszym tempie starzenia się ludności gminnej. Zauważalny jest niewielki trend wzrostowy udziału ludności w wielu poprodukcyjnym (*Wykres 7.*). Struktura ekonomicznych grup wieku ludności gminy jest jednakże znacznie korzystniejsza niż średnio na wsi Polski (*Tab. 11.*).

Wykres 7. **Zmiany w udziale ekonomicznych grup ludności w gminie Studzienice w l. 1995-2007**

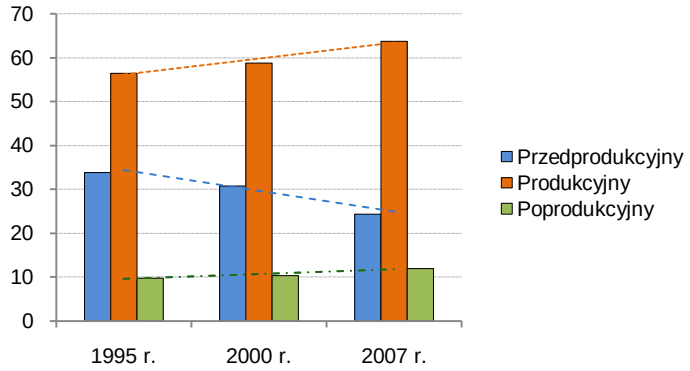

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDR GUS.

4.1.3. Struktura wykształcenia

Informacje na temat wykształcenia mieszkańców gminy Studzienice pochodzą z Narodowych Spisów Powszechnych 1988 i 2002.

W latach 1988-2002 nastąpiła znacząca poprawa struktury wykształcenia mieszkańców gminy Studzienice. Podwoił się udział osób z wykształceniem wyższym, znacząco wzrósł odsetek ludności z wykształceniem średnim, zauważalnie zwiększył się także udział osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (*Tab. 12.*).

Udział osób z wykształceniem podstawowym i bez wykształcenia obniżył się z 60% do 44% (głównie na skutek naturalnego spadku liczby ludności w najstarszej grupie wiekowej). Zestawienie porównawcze struktury wykształcenia mieszkańców gminy oraz mieszkańców powiatu i województwa w 2002 r. przedstawia tabela.13.

Tabela 12. Struktura wykształcenia mieszkańców gminy Studzienice wg NSP

Wykształcenie	1988[1/]	2002[2/]
Wyższe	2,2	4,7
Średnie i policealne	13,6	22,1
Zasadnicze zawodowe	24,2	29,2
Podstawowe	56,6	39,7
Nieukończone podstawowe i bez wykształcenia	3,4	4,2

1/ Ludność w wieku 15 lat i więcej. 2/ Ludność w wieku 13 lat i więcej.

Poziom wykształcenia ludności wiejskiej, mimo wyraźnej poprawy, jest nadal niższy niż mieszkańców miast. Z danych przytoczonych powyżej wynika, że pomimo odnotowanego w latach 1988 - 2002 dynamicznego wzrostu udziału osób z wykształceniem wyższym i średnim, struktura wykształcenia mieszkańców gminy Studzienice w 2002 r. była w dalszym ciągu mniej korzystna od przeciętnej dla powiatu bytowskiego i województwa pomorskiego. Szczególne dysproporcje widoczne są w zakresie wykształcenia wyższego i średniego.

Tabela 13. Struktura wykształcenia mieszkańców gminy Studzienice na tle struktury wykształcenia ludności woj. pomorskiego wg NSP 200**2**[1/]

Wykształcenie	Gm Studzienice	Powiat bytowski	Woj. pomorskie
Wyższe	4,7	5,9	11,2
Policealne	2,5	2,1	3,1
Średnie	19,6	21,6	29,3
Zasadnicze zawodowe	29,2	27,7	24,4
Podstawowe ukończone	39,7	38,6	29,2
Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia	4,2	4,2	2,8

[1/]Ludność w wieku 13 lat i więcej.
Źródło: opracowanie własne na podstawie BDR GUS.

4.1.4. Źródła utrzymania ludności

Informacje na temat źródeł utrzymania ludności pochodzą z Narodowych Spisów Powszechnych 1988, 2002.

Struktura ludności wg źródeł utrzymania w gminie Studzienice kształtowała się następująco:

a) utrzymujący się ogółem – 1 736 os., w tym:
- z pracy – 1 008 os.:
  - poza rolnictwem, najemnej - 671 os.,
  - poza rolnictwem, na rachunek własny lub z najmu - 103 os.,
  - w rolnictwie – 234 os., w tym z pracy w swoim gospodarstwie rolnym – 221 os.
- z niezarobkowych źródeł – 728 os.:
  - emerytur i rent – 564 os.,
  - pozostałych niezarobkowych - 164 os.,

b) na utrzymaniu – 1 597 os., w tym dzieci do lat 24 – 1 597 os.

Z przytoczonych powyżej danych wynika, że podstawowym źródłem utrzymania mieszkańców gminy była praca najemna poza rolnictwem (dla 45% ludności) oraz emerytury i renty (dla 23%). Znaczącą pozycję stanowiły także różnego rodzaju zasiłki dla bezrobotnych i inne świadczenia społeczne (dla 10% mieszkańców). Rolnictwo stanowiło podstawę utrzymania dla niespełna 15% ludności gminy.

Tabela 14. Struktura ludności według źródeł utrzymania (% ludności ogółem).

Źródła utrzymania	Utrzymujący się (%)	Utrzymywani (%)	Razem (%)
Ogółem	52,1	47,9	100,0
w tym: - praca poza rolnictwem, najemna	20,2	24,8	44,9
- praca poza rolnictwem, na rachunek własny lub z najmu	3,1	4,5	7,5
- praca w rolnictwie	7,0	7,5	14,5
- niezarobkowe źródła (emerytura, renta)	16,9	6,1	23,0
- pozostałe niezarobkowe	4,9	5,0	9,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie NSP 2002. BDR GUS.

W latach pomiędzy spisami powszechnymi 1988 i 2002 nastąpił nieznaczny spadek udziału osób aktywnych zawodowo na rzecz udziału osób biernych zawodowo (wzrost ten wynikał przede wszystkim ze zwiększenia udziału osób posiadających wyłącznie niezarobkowe źródło utrzymania tj. renty, emerytury, zasiłek dla bezrobotnych i zasiłki socjalne - z 13,3% do 28,6%. Zmiany te uwidoczniły się we wzroście wskaźnika liczby osób biernych zawodowo na 100 osób zawodowo czynnych (*Tabela 15*.).

Tabela 15. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej (w %)

Wyszczególnienie	1988 r.	2002 r.
Czynni (aktywni) zawodowo	67,2	59,7
Bierni zawodowo	32,8	40,3
Na 100 czynnych (aktywnych) zawodowo przypada biernych	48,9	67,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie NSP 1988, NSP 2002.

Wzrost liczby osób utrzymujących się z niezarobkowych źródeł utrzymania i utrzymywanych jest na ogół oznaką pogarszającej się sytuacji materialnej ludności gminy, co oznacza spadek poziomu życia jej mieszkańców oraz niesie za sobą ograniczenie dla rozwoju usług komercyjnych.
W badanym okresie wzrosło znaczenie rent i emerytur, jako źródła dochodów, z których często utrzymują się także pozostali członkowie rodzin. Są to często osoby w wieku produkcyjnym, uzyskujące bardzo niskie dochody z działalności rolniczej oraz osoby bezrobotne.

4.1.5. Aktywność zawodowa ludności

Informacje na temat aktywności zawodowej mieszkańców gminy pochodzą z Narodowych Spisów Powszechnych. Grupę osób aktywnych zawodowo, stanowią osoby pracujące w gospodarce narodowej oraz osoby zarejestrowane w urzędach pracy, jako bezrobotne.
W 2002 r. liczba osób aktywnych zawodowo w wieku powyżej 15 roku życia zamieszkałych na terenie gminy wynosiła 1 456 osób, w tym mężczyźni stanowili 55,8%. W tej grupie liczba osób w wieku produkcyjnym wynosiła 1 438, tj. 98,8%, co oznacza, ze zaledwie 1,2% osób aktywnych zawodowo stanowiły osoby w wieku nieprodukcyjnym (*Tab. 16*).
Wskaźnik aktywności zawodowej, tj. udział osób aktywnych zawodowo (pracujących i bezrobotnych) w ludności ogółem w wieku 15 lat i więcej, wynosił 59,7%, w tym ludności w wieku produkcyjnym – 75,6%..Wskaźnik zatrudnienia – udział osób pracujących w ludności ogółem w wieku 15 lat i więcej wynosił analogicznie 40,9% i 51,4%.

Tabela 16. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej w 2002 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Udział kobiet %
Ogółem	2 545	1 278	1 267	49,8
w tym w w. produkcyjnym	2 002	1 048	954	47,7
Aktywni zawodowo	1 456	813	643	44,1
w tym - pracujący	996	612	384	38,6
- bezrobotni	460	201	259	56,3
Bierni zawodowo	981	413	568	57,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Gmina Studzienice NSP/PSR 2002. US w Gdańsku.

Aktywność ekonomiczna kobiet na rynku pracy jest niższa niż mężczyzn (tab. 14). Wśród osób pracujących, kobiety stanowiły niespełna 39%, zaś mężczyźni ponad 61%. Znacznie wyższy jest także odsetek kobiet bezrobotnych oraz biernych zawodowo.

Tabela 17. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej gminy Studzienice w 2002 na tle województwa pomorskiego (wg wyników NSP 2002)

Wyszczególnienie	Ogółem		Mężczyźni		Kobiety	
	Gmina	Pomorskie	Gmina	Pomorskie	Gmina	Pomorskie
Współczynnik aktywności zawodowej %	59,7	56,1	66,3	63,6	53,1	49,2
Wskaźnik zatrudnienia %	40,9	43,6	49,9	50,3	31,7	37,4
Stopa bezrobocia %	31,6	22,3	24,7	20,9	40,3	24,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Gmina Studzienice NSP/PSR 2002. US w Gdańsku. BDR GUS..

W 2002 r. współczynnik aktywności zawodowej był w gminie wyższy, niż średnio w województwie, co wynikało z niższego udziału ludności biernej zawodowo, w tej grupie wiekowej. Natomiast wskaźnik zatrudnienia był w gminie niższy o 2,7 pkt proc. ogółem, w tym wskaźnik zatrudnienia kobiet - niższy o 5,7 pkt proc. Stopa bezrobocia, wyrażająca stosunek liczby osób bezrobotnych do liczby ludności aktywnej ekonomicznie, była w gminie wyższa o 9,3 pkt proc. niż średnio w województwie, zaś w odniesieniu do kobiet - analogicznie wyższa o 16,5 pkt proc. (wg NSP 2002). Dysproporcje te są zjawiskiem powszechnym na obszarach wiejskich regionu, jednakże w gminie Studzienice są znacznie mniejsze niż w gminach popegeerowskich.

4.1.6. Gospodarstwa domowe

Informacje na temat liczby i struktury gospodarstw domowych pochodzą ze spisów powszechnych 1988 i 2002..

W latach 1988-2002 zmniejszyła się średnia wielkość gospodarstwa domowego, co jest zjawiskiem powszechnie obserwowanym na terenie województwa i kraju. Tempo tych zmian jednakże jest na terenie gminy Studzienice wolniejsze niż średnio na terenach wiejskich województwa. Główną przyczyną tych zmian był znaczny wzrost udziału gospodarstw 1- osobowych oraz spadek udziału gospodarstw dużych 5 i więcej osobowych (*Tab. 18*).

W 2002 r. według NSP na terenie gminy Studzienice było 878 gospodarstw domowych, w których żyło 3 333 osoby, co stanowiło 100,0 % ludności gminy. Strukturę gospodarstw domowych według liczby osób (w %) w spisach powszechnych 1988, 2002 oraz średnią wielkość gospodarstwa domowego przedstawia poniższa tabela.

Tabela 18. Gospodarstwa domowe w gminie Studzienice (%)

Wyszczególnienie	1988 NSP	2002 NSP	
	Gmina Studzienice		Pomorskie wieś
1-osobowe	10,1	13,9	15,8
2-osobowe	14,4	15,0	18,1
3-4-osobowe	36,3	38,1	39,7
5 i więcej osobowe	39,2	33,0	26,4
Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym	4,10	3,80	3,50

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDR GUS

W w/w okresie przybyło 115 gospodarstw domowych (z 763 do 878). Szacuje się, że w 2007 r. na terenie gminy Studzienice znajdowało się około 920 gospodarstw domowych.

W porównaniu ze średnią strukturą gospodarstw domowych na wsi województwa pomorskiego w 2002 r., gmina Studzienice charakteryzowała się wyższym udziałem gospodarstw wieloosobowych (5 i więcej osobowych) oraz większą liczbą osób przypadających na jedno gospodarstwo domowe.

4.1.7. Prognoza liczby ludności gminy Studzienice do 2030 r.

Prognoza liczby ludności w gminie Studzienice, sporządzona na potrzeby Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego przewidywała wzrost liczby mieszkańców gminy do poziomu 3 500 – 3 700. W prognozie tej uwzględniono zarysowującą się wśród ludności miejskiej tendencję do posiadania „drugiego domu" na wsi a z czasem do osiedlania się tam na stale. Dokonano założenia, że możliwy jest migracyjny odpływ młodych i lepiej wykształconych ludzi z części wsi przy równoczesnym napływie ludności miejskiej w wieku emerytalnym. Oba te procesy będą prowadziły do starzenia się wsi.

Obecna, zaktualizowana prognoza liczby ludności gminy Studzienice powstała w oparciu o założenia wspólne dla terenów wiejskich Polski, województwa pomorskiego i powiatu bytowskiego. Przyjęto ją na podstawie *Prognozy ludności na lata 2003 - 2030* sporządzonej w Głównym Urzędzie Statystycznym na podstawie wyników NSP 2002[29]. Według w/w *Prognozy..,* w latach 2007-2030 liczba ludności wiejskiej w powiecie bytowskim będzie wykazywała powolny trend rosnący i wzrośnie średnio o około 10% (tab. 19).

Tabela 19. *Orientacyjna prognoza ludności gminy Studzienice na lata 2010 - 2030*

Lata	2007	2010	2015	2020	2025	2030
Liczba ludności	**3 407**	**3 457**	**3 560**	**3 647**	**3 720**	**3 753**

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Prognozy ludności na lata 2003 - 2030 BDR GUS

4.2. Jakość życia mieszkańców

4.2.1. Mieszkalnictwo

Zasoby mieszkaniowe gminy Studzienice na koniec 2007 r. wynosiły 900 mieszkań o powierzchni użytkowej 86,9 tys. m^2 i 4 320 izb. W latach pomiędzy spisami liczba mieszkań wzrosła o 108, zaś liczba gospodarstw domowych o 135. Dane przytoczone w tabeli 20 wskazują na sukcesywnie postępującą poprawę warunków mieszkaniowych w gminie, przy czym tempo pozytywnych przemian jest w ostatnich latach coraz szybsze (*Wykres 10.)*

[29] *http://www.stat.gov.pl/gus/45_648_PLK_HTML.htm*

Tabela 20. Dynamika zmian zasobów mieszkaniowych w gminie Studzienice (wg BDR GUS).

Wyszczególnienie	1988	1995	2002	2007
Ilość gospodarstw domowych	743	szac. 811	878	szac. 926
Ilość mieszkań	665	722	773	900
Ilość izb	2 925	3 232	3 707	4 320
Powierzchnia użytkowa mieszkań tys. m^2	52 578	58,5	73,5	86,7
Ilość gospodarstw domowych na 1 mieszkanie	1,12	szac. 1,12*	1,14	szac. 1,03*
Ilość osób zamieszkałych w 1 mieszkaniu	4,59	4,42	4,31	3,79
Ilość mieszkańców na 1 izbę	1,04	0,99	0,90	0,79
Ilość izb na 1 mieszkanie	4,40	4,48	4,80	4,80
Średnia powierzchnia użytkowa 1 mieszkania (m^2)	79,1	81,1	95,1	96,3
Przeciętna powierzchnia użytkowa na osobę (m^2)	17,20	18,4	22,0	25,4
Niedobór mieszkań w stosunku do gospodarstw domowych	78	szac. 89	105	szac. 26

** *Liczbę gospodarstw domowych w 2007r. wyszacowano na podstawie średniorocznego przyrostu liczby gospodarstw domowych w latach 1988– 2002.*

W latach 1995 r. - 2007 r. liczba mieszkań wzrosła o 178, tj. o 24,7%, ich powierzchnia użytkowa - o 28,2 tys. m^2 (48,1%), zaś liczba izb - o 1 088 (33,7%). Średnia powierzchnia użytkowa 1 mieszkania wzrosła o blisko 1/5, zmalała natomiast liczba gospodarstw domowych i liczba osób mieszkających w 1 mieszkaniu (*Tab. 20*).

Obserwuje się wysoką dynamikę pozytywnych zmian zachodzących w gospodarce mieszkaniowej gminy (wyższą niż średnio w powiecie i województwie). Stan ten wynika prawdopodobnie z wolniejszego wzrostu liczby gospodarstw 1 osobowych (utrzymywanie tradycyjnych więzi rodzinnych). Mimo to w gminie nadal utrzymuje się niewielki niedobór mieszkań, który w ostatnich latach, z uwagi na dynamiczny ich przyrost, wykazuje silne tendencje spadkowe..

Tabela 21. Wskaźniki warunków mieszkaniowych w gminie Studzienice na tle powiatu bytowskiego oraz województwa pomorskiego. Stan na 31.XII 2007 r.

Wyszczególnienie	Liczba mieszkań na 1000 ludności	Przeciętna powierzchnia użytkowa /m^2//		Przeciętna liczba izb w mieszkaniu	Przeciętna liczba osób	
		na 1 mieszkanie	na 1 osobę		na 1 mieszkanie	na 1 izbę
Woj. pomorskie	334,3	68,5	22,9	3,71	2,99	0,81
Powiat bytowski	280,6	76,3	21,4	4,09	3,56	0,87
Gm. Studzienice	**264,2**	**96,3**	**25,4**	**4,80**	**3,79**	**0,79**

Obliczenia własne na podstawie Rocznik statystyczny Województwo pomorskie 2008, US w Gdańsku.

Wskaźnik zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych w gminie Studzienice kształtuje się na znacznie wyższym poziomie niż ogólnie w powiecie bytowskim, a tym bardziej - w województwie pomorskim, co obrazują wskaźniki zawarte w tabeli 21. Analiza poszczególnych wskaźników wskazują (przy niższej liczbie mieszkań/1000 M) na ogólnie lepsze warunki zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych – (wysoki metraż, większa liczba izb w mieszkaniu, mniej osób przypadających na 1 mieszkanie) przy czym uwidacznia się jednocześnie tendencję do zamieszkiwania wspólnie większej liczby osób (rodziny wielodzietne lub 2 pokoleniowe).

Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na 1 osobę jest wyższa od przeciętnej w miastach powiatu bytowskiego (Bytów – 20,7 m^2, Miastko – 20,5 m^2) oraz, na tle pozostałych gmin powiatu – druga (po gminie Lipnica – 26,5 m^2. Mieszkania w gminie Studzienice są na ogół znacznie większe i choć zamieszkuje w nich na ogół więcej osób, (tworzących niekiedy odrębne gospodarstwa domowe - wg danych ostatniego spisu powszechnego wspólnie zamieszkiwało 27,1% gminnych gospodarstw domowych), to wskaźniki obrazujące przeciętne zaludnienie 1 mieszkania oraz 1 izby są tutaj znacznie lepsze niż średnio w miastach.

Tabl. 22. Mieszkania według okresu wybudowania (wg BDR GUS)

Wyszczególnienie	Ogółem do NSP 2002 r.	Budynki wybudowane w okresie						
		przed 1918 r.	1918 - 1944	1945 - 1970	1971 - 1978	1979 - 1988	1989 - 2002	2003 - 2007
Mieszkania	773	142	169	118	96	140	108	66
Izby	3 591	578	774	528	451	770	490	361
Pow. użytkowa mieszkań w m^2	73 478	10 603	14 739	10 463	8 236	15 898	13 539	8 817
Przec. powierzchnia 1 mieszkania w m^2	95,1	74,7	87,2	88,7	85,8	113,6	125,4	134,7

Źródło: NSP 2002, Roczniki statystyczne Województwo pomorskie 2003 -2008, US w Gdańsku.

Tabela 22 przedstawia wielkość i wiek zasobów mieszkaniowych w okresach spisów NSP 1988 i NSP 2002 a także ilość oddanych do użytku mieszkań w okresie 2003-2007[30] (w nowo wybudowanych w tym okresie budynkach do użytku oddano 79 mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 6 612 m^2). Dane te wskazują na tendencję do budowy mieszkań o większym metrażu i większej liczbie izb.

Dynamika wzrostu przeciętnej powierzchni 1 mieszkania w gminie jest znacznie wyższa niż w powiecie bytowskim oraz w województwie pomorskim - w latach 1995-2007 średnia powierzchnia użytkowa mieszkania w województwie wzrosła z 59,2 m^2 do 68,5 m^2, w powiecie z 67,4 m^2 do 76,3 m^2, w gminie Studzienice zaś z 81,0 m^2 do 96,3 m^2. Skalę budownictwa na danym obszarze najlepiej określa wskaźnik ilości wybudowanych mieszkań na 1000 mieszkańców (dla zobrazowania przyjęto lata 2006 i 2007). Dla całego województwa wskaźnik ten wnosił odpowiednio 4,5 i 5,3 dla powiatu bytowskiego – 2,4 i 1,3 zaś dla gminy Studzienice - 3,8 i 3,2. Dla porównania na obszarach sąsiadujących z aglomeracją wynosił on odpowiednio: w powiecie wejherowskim - 6,6 i 8,5, w gdańskim - 8,6 i 12,9.

Poziom budownictwa mieszkaniowego w gminie Studzienice kształtuje się na poziomie znacznie wyższym niż średnio w powiecie bytowskim. Z zestawienia liczby oddanych w latach 2003 2007 r. mieszkań (118) z liczbą zawartych w tych latach małżeństw (118), oraz widocznej tu względnej równowagi można teoretycznie założyć, że każda nowo zakładana rodzina ma szansę na osobne mieszkanie. Różnica między szacunkową liczbą gospodarstw domowych w 2007 r. (około 926) i liczbą mieszkań (900) wskazuje, że obecnie około 30 gospodarstw domowych nie posiada możliwości samodzielnego zamieszkiwania.

4.2.2. Ocena warunków zamieszkiwania

Od czasu sporządzenia aktualizowanego Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy nastąpiła w gminie Studzienice znacząca poprawa warunków zamieszkania:

[30] *Dane za okres 2003-2007 dotyczą informacji o oddanych do użytku mieszkaniach, powierzchni użytkowej mieszkań oraz izbach, zarówno w budynkach nowo wybudowanych i rozbudowywanych, jak też uzyskanych w wyniku przebudowy pomieszczeń niemieszkalnych.*

- przeciętna wielkość mieszkania wzrosła o blisko 50% i wynosi 86,7 m^2,
- przeciętna powierzchnia użytkowa na 1 osobę wzrosła z 18,4 m^2 do 25,4 m^2,
- liczba mieszkańców na 1 izbę zmniejszyła się z 0,99 do 0,79,
- liczba mieszkańców na 1 mieszkanie zmniejszyła się z 4,42 do 3,79,
- obniżyła się liczba gospodarstw domowych przypadających na 100 mieszkań z 114 (NSP 2002) do ok. 103 (wielkość szacunkowa), co oznacza znaczną poprawę samodzielności zamieszkiwania.

Wskaźniki zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych w gminie kształtują się korzystniej niż średnio w powiecie bytowskim i województwie pomorskim (*Tab. 22.*), w związku z czym ocena warunków zamieszkania w gminie Studzienice wypada pozytywnie.

4.2.3. Stopień wyposażenie w urządzenia infrastruktury technicznej

Na ocenę warunków życia wpływa stopień wyposażenie w infrastrukturę techniczną. W 1988 r. w czasie NSP udział ludności (% ogółu ludności) korzystającej z wodociągu i kanalizacji w gminie Studzienice wynosił odpowiednio: 86,6% i 63,3%. W roku kolejnego spisu powszechnego (2002) z wodociągu korzystało 98,3% ludności (w tym: z wodociągu z sieci – 76,1%, z wodociągu lokalnego – 22,1%), zaś z kanalizacji – 91,5% (w tym z sieci kanalizacyjnej – 46,4%). Odsetek ludności korzystającej z ustępu spłukiwanego wzrósł z 63,3% do 91,5%, ciepłej bieżącej wody – z 62,9% do 86,7%.

Odsetek ludności nie korzystającej z wodociągu zmniejszył się z 14,9% do 1,7% mieszkańców gminy.

Gmina nie posiada instalacji gazu przewodowego, w 2002 r. w gaz z butli wyposażonych było 82,3% mieszkań na jej terenie, korzystało z niego 86,7% jej mieszkańców.

Tabela 23. Wyposażenie mieszkań w urządzenia infrastruktury technicznej (% ogółu mieszkań)

Wyszczególnienie	1988 r.	2002 r.
Mieszkania ogółem - liczba	100,0	100,0
Wodociąg / w tym z sieci	85,1	97,7 / 76,3[31]
Łazienka	63,3	88,1
Ciepła woda bieżąca	60,6	83,2
Ustęp spłukiwany / w tym do sieci	62,7	89,4 / 45,9
Centralne ogrzewanie	37,9	64,6
Gaz z butli	b.d.	82,3
Bez wodociągu	14,9	2,3

Źródło: NSP 1988 WUS Słupsk, NSP 2002 BDR GUS. Dane za 2007 r. wg BDR GUS.

Problem telefonizacji gminy został praktycznie rozwiązany przez rozwój telefonii komórkowej. Operatorzy pokrywają swymi zasięgami cały obszar gminy. Nowym, w stosunku do lat poprzednich, wyznacznikiem poziomu życia jest dostęp do szerokopasmowego Internetu. Dostęp ten ma ją mieszkańcy miejscowości: Studzienice, Ugoszcz, Półczno, Czarna Dąbrowa, Osława Dąbrowa, Łąkie i Rabacino. Pozostali mieszkańcy gminy mają możliwość korzystania z Internetu za pomocą łączy radiowych.

Łączna długość dróg publicznych na terenie gminy Studzienice wynosi 125 km, w tym dróg utwardzonych – 61,55 km.

Kategorie w/w dróg:

- droga krajowa – 6,7 km - utwardzona,

[31] *W roku 2009 jest to ok. 90%*

- drogi powiatowe – 52,3 km, w tym utwardzone – 51,5 km, gruntowe – 0,8 km,
- drogi gminne - 66 km, w tym utwardzone - 3,35 km, gruntowe – 62,5 km.

Około 50% dróg gminnych gruntowych zostało wzmocnionych (podsypki, żużel itp.) i charakteryzuje się bardzo dobrą przejezdnością.

Wskaźnik długości dróg powiatowych i gminnych o twardej nawierzchni na 1 km^2 w 2007 r. wynosił:

- w gminie Studzienice - 0,31 km,
- w powiecie bytowskim - 0,34 km,
- w województwie pomorskim - 0,50 km.

Wielkość tego wskaźnika dla gminy kształtuje się poniżej przeciętnej dla powiatu bytowskiego i dużo poniżej przeciętnej dla województwa pomorskiego, co jest związane ze znacznie niższą gęstością zaludnienia w gminie Studzienice oraz brakiem większych ośrodków osadniczych. Wszystkie miejscowości sołeckie i przysiółki są dobrze skomunikowane drogami publicznymi, utrudniony jest jedynie dostęp do przysiółka Ociaskowo (obecnie nie zamieszkanego).

Tabela 24. Wskaźniki jakości środowiska życia mieszkańców - stan wyjściowy 2007 r

Rodzaj wskaźnika	Wartość wskaźnika w gminie	Wartość wskaźnika w województwie
Gęstość zaludnienia terenów zurbanizowanych	7,4 os/ha	397 os/ha
Powierzchnia terenów zabudowanych i zurbanizowanych/liczba mieszkańców	0,14 ha/1M	0,04 ha/1M
Powierzchnia terenów mieszkaniowych/liczby mieszkańców	146,7 m^2/1M	73,2 m^2/1M
Powierzchnia użytków rolnych/liczba mieszkańców	1,2 ha/1M	0,42 ha/1M
Powierzchnia lasów/liczba mieszkańców	3,4 ha/1M	0,3 ha/1M
Powierzchnia terenów objętych ochroną przyrody[32]/liczba mieszkańców	1,4 m^2/1M bez Natura 2000 34 000 m^2/1M (z N2000)	2 696 m^2/1M (bez N2000) b.d.
Długość dróg o nawierzchni utwardzonej / powierzchnia gminy	0,35 km/1km^2	0,6 km/1km2
Długość dróg o nawierzchni utwardzonej / liczba ludności	1,7 km/100M	0,5 km/100M
Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych / mieszkańca wg WUS	23,6 m^3/1M	33,5 m^3/1M
% ludności korzystającej z sieci wodociągowej	78,2%[33]	ok.92% , w tym na obszarach wiejskich 80%
Długość sieci kanalizacji sanitarnej/liczba ludności	7m/1M	2,85m/1M
% ludności obsługiwanej przez oczyszczalnię ścieków	66,3 %	79,9 %
Wielkość rezerwy oczyszczalni ścieków	3,8%	-
Ilość zebranych odpadów komunalnych/liczba mieszkańców	62,6 kg/1M	300 kg/1M
Powierzchnia użytkowa mieszkań wg WUS	25,4 m^2/1os	22,9 m^2/1os
Dochody z podatku PIT/liczba mieszkańców		b.d.
Całkowity budżet gminy/liczba mieszkańców wg WUS	2 602 zł/1M	2 490 zł/1M
Wydatki inwestycyjne/liczba mieszkańców wg WUS	321 zł/1M	443 zł/1M

Źródło: Ochrona Środowiska 2008, GUS Warszawa 2008; Województwo Pomorskie – Podregiony, powiaty, gminy 2008, US Gdańsk 2008, częściowo przeliczenia własne

[32] *Wraz z obszarami zatwierdzonymi przez Komisję Europejską*
[33] *W roku 2009 ok. 90%*

Jakość środowiska życia mieszkańców gminy Studzienice, na tle uśrednionych warunków województwa pomorskiego wydaje się być relatywnie wysoka: gminę wyróżnia bardzo wysoki udział powierzchni leśnej zarówno w powierzchni ogólnej gminy, jak też na jednego mieszkańca. W związku z utworzeniem Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 (N2000) bardzo wysoki jest udział przyrodniczych obszarów chronionych. Utrzymaniu komfortowych warunków środowiska zamieszkania sprzyja niska gęstość zaludnienia 50-krotnie niższa niż przeciętnie na terenach zurbanizowanych województwa oraz 2-krotnie wyższa powierzchnia terenów mieszkaniowych i 3-krotnie wyższa powierzchnia użytków rolnych przypadających na 1 mieszkańca gminy.

Dochody, jaki i wydatki inwestycyjne gm. Studzienice w przeliczeniu na 1 mieszkańca należały w 2007 r do nieco wyższych niż średnio w powiecie bytowskim, jednak wydatki inwestycyjne były wyraźnie niższe od średnich dla województwa. Szerzej o finansach gminy napisano w rozdziale: „Gospodarka gminy"

4.3. Sieć osadnicza

4.3.1. Sieć osadnicza, ośrodki rozwoju i obsługi mieszkańców

Według Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego, gmina znajduje się w zasięgu aktywizującego oddziaływania miasta Bytowa – subregionalnego ośrodka osadniczego, planowanego regionalnego ośrodka turystyki krajoznawczej i obsługi ruchu turystycznego oraz ośrodka gospodarczego.

Na rozwój sieci osadniczej gminy Studzienice znaczący wpływ ma jej wysoka lesistość. Większość jednostek osadniczych zlokalizowano w różnej wielkości enklawach śródleśnych. Nie są to jednostki duże - spośród 27 zamieszkałych miejscowości tylko dwie liczą ponad 700 mieszkańców, w tym siedziba władz gminy - Studzienice (864). Kolejne trzy miejscowości przekraczają liczbę 300 mieszkańców (Półczno – 401, Osława Dąbrowa – 317) lub jej sięgają (Sominy – 288). Pozostałe miejscowości gminy Studzienice nie przekraczają liczby 200 stałych mieszkańców.

Dominujący wpływ na sieć osadniczą gminy mają połączenia komunikacyjne. Największe miejscowości gminy – Studzienice i Ugoszcz (738 mieszkańców) oraz nieco mniejsze Sominy zlokalizowane są wzdłuż drogi powiatowej Udorpie - Sominy, przy czym na rozwój dwu pierwszych miała również wpływ przebiegająca równolegle linia kolejowa Bytów - Lipusz (od kilkunastu lat nieczynna). Trzecia co do wielkości miejscowość gminy Studzienice – Półczno – położona jest przy drodze krajowej nr 20 Kościerzyna – Bytów.

W oparciu o wspomnianą linię kolejową rozwinęły się dwie kolejne znaczące wsi: Osława Dąbrowa (317 mieszkańców) oraz Skwierawy (173). Ta ostatnia, po zamknięciu linii kolejowej, nie ma połączenia komunikacyjnego o utwardzonej nawierzchni z pozostałym obszarem, od którego oddziela ją kompleks leśny. Skomunikowanie drogą publiczną możliwe jest jedynie przez terytorium gminy Parchowo, możliwa jest natomiast komunikacja drogą leśną o dobrze utrzymanej nawierzchni żwirowej.

Ludność gminy Studzienice zamieszkuje w 11 sołectwach, bardzo zróżnicowanych pod względem liczby ludności. W trzech największych: Studzienice, Ugoszcz i Półczno, zamieszkuje łącznie 2 033 mieszkańców, czyli 59,7% społeczności gminy.

Liczba ludności gminy Studzienice charakteryzuje się znaczną sezonową zmiennością. Szczególnie miejscowości położone nad jeziorami (Sominy, Kłączno, Przewóz, Prądzonka) w okresie letnim wypełniają się wczasowiczami i letnikami. Związane z tym jest świadczenie sezonowych usług.

Główny ośrodek usługowy gminy stanowi miejscowość **Studzienice**. Jest to w pełni wykształcony ośrodek administracyjno - usługowy. Ma tu miejsce największa koncentracja usług pu-

blicznych. Składa się na nią siedziba władz gminy (usługi administracji), zespół szkół ogólnokształcących (gimnazjum, szkoła podstawowa), przedszkole, zespół gabinetów lekarskich, poczta, apteka oraz ośrodek pomocy społecznej. Zespół szkół dysponuje halą sportową i stadionem, na którym organizowane są imprezy gminne (Dni Studzienic) oraz mecze piłkarskie klubu Kaszubia. Studzienice są też siedzibą Ośrodka Kultury, integrującego działalność wiejskich domów kultury w mniejszych miejscowościach. We wsi zlokalizowano 4 przystanki PKS. Mieszkańcy Studzienic należą do parafii rzymskokatolickiej w Ugoszczy – na miejscu jest jedynie filialna kaplica.

Praktycznie równorzędnym ośrodkiem usługowym jest położona kilka kilometrów na północ od Studzienic Ugoszcz. Funkcjonuje tam Zespół Szkół, w którego skład wchodzi szkoła podstawowa, gimnazjum i oddziały przedszkolne. Kilka lat temu zbudowano nowoczesną salę gimnastyczną. We wsi działa Wiejski Dom Kultury, jedna z dwu w gminie parafia rzymskokatolicka (druga w Półcznie), dzielnicowy rewir policji, placówka pocztowa, filia banku spółdzielczego i placówki handlowe.

Zespół szkół z salą gimnastyczną działa również w Półcznie. W sąsiedztwie remizy miejscowej OSP funkcjonuje tam Wiejski Dom Kultury (również w Sominach). Nad jeziorem zorganizowano teren rekreacyjny, opodal otwarty jest niewielki bar.

Sominy, Osława Dąbrowa, Kłączno i Skwierawy to miejscowości gdzie mieszkańcy mogą korzystać wyłącznie z niewielkich placówek handlowych i gastronomicznych (Kłączno, Sominy).

W zabudowie większych miejscowości (Studzienice, Ugoszcz, Sominy) można wyróżnić część centralną (ulicę główną i kilka bocznych) o względnie zwartej zabudowie. Pozostała zabudowa jest luźna - dominuje ona zresztą w przestrzeni całej gminy. Mniejsze miejscowości (w sołectwach Kłączno, Skwierawy) składają się wyłącznie z wybudowań i nieregularnie rozrzuconych siedlisk rolniczych. Nierzadko pojedyncze zabudowania (leśniczówki, gajówki, gospodarstwa rolne) powstawały w znacznym oddaleniu od wsi.

Na obrzeżach większych miejscowości od lat 60-tych rozbudowują się osiedla domów jednorodzinnych. Budownictwo wielorodzinne w gminie związane jest prawie wyłącznie z gospodarką leśną – w wielu miejscowościach dla robotników leśnych wzniesiono w latach międzywojennych niewielkie budynki. Nieco większe osiedle budynków wielorodzinnych powstało w miejscowości gminnej, jednak i tam nie przekracza ono skali i jest dobrze wkomponowane w strukturę wsi. Pojedynczy blok (szpecący krajobraz i zasłaniający otwarcie krajobrazowe) stoi w Ugoszczy. W Osławie Dąbrowie, w bezpośrednim sąsiedztwie zakładu produkcji betonów komórkowych zrealizowano typowe osiedle mieszkaniowe, składające się z czterech bloków – jest ono jednak oddalone od drogi i osłonięte zadrzewieniem.

Niewielkie kościoły wzniesiono w centrum miejscowości. Kompleksy szkolne położone są natomiast na ich obrzeżach. Również na obrzeżach zbudowano w latach 60-tych i 70-tych ośrodki wypoczynkowe, a w Sominach i Kłącznie – osiedla zabudowy letniskowej. Ośrodki wypoczynkowe powstały w gminie także w oddaleniu od wsi, przykładem ośrodek „Miechowice" w Osowie, „Grzybia Dąbrowa" nad jez. Czarne Dąbrówno i ośrodki po zachodniej stronie jez. Studzieniczno („Czerwiński", Jezioro"). Satelitarne osiedla letniskowe zaś, to dwa kompleksy w Przewozie, na południowym wschodzie od Studzienic (lata 70-te XX w.), w Prądzonce i Osowie nad jez. Małym (XXI w.)

Ruch inwestycyjny na obszarze gminy jest stosunkowo duży. W latach 2002-2007 wydano około 390 pozwoleń na budowę (2002 r – 65, 2003 r – 74, 2005 r – 55, 2006 – ok.75, 2007 r – 48). Dotyczyły one przede wszystkim zabudowy jednorodzinnej. W latach 2005-2007 oddano do użytkowania 7 budynków w Studzienicach oraz 1 w Sominach.

4.3.2. Dostępność do usług komercyjnych

Sieć handlowa w gminie Studzienice nie jest rozwinięta – przyczyną tego jest bardzo bliskie sąsiedztwo Bytowa, gdzie mieszkańcy gminy zaopatrują się w większość artykułów przemysłowych. Sklepów w miejscowościach gminy – nawet tych największych – jest niewiele i oferują głownie artykuły codziennego użytku. Wyjątkiem jest miejscowość gminna, gdzie w centrum wsi funkcjonuje nowoczesny i dobrze zaopatrzony niewielki kompleks handlowy.

W miejscowościach letniskowych (Kłączno, Sominy) w sezonie letnim otwierane są (niezbyt liczne) placówki nastawione na obsługę letników. Wśród świadczonych usług bardzo niewielkie znaczenie ma gastronomia – jest to nietypowe dla rejonów turystycznych. Usługi turystyczne opisano szerzej w części poświęconej gospodarce gminy.

5. Stan systemów infrastruktury transportowej i technicznej

5.1. Komunikacja i tereny zamknięte

Sieć drogowa istniejąca na obszarze gminy zapewnia wystarczające połączenia zewnętrzne i wewnętrzne dla przeważającej części miejscowości gminnych. Tworzą ją

- drogi publiczne: droga krajowa nr 20, drogi powiatowe, drogi gminne,
- drogi wewnętrzne (prywatne, zakładowe, leśne - należące do Lasów Państwowych Nadleśnictw: Bytów, Lipusz i Osusznica oraz będące własnością gminy bez określonej kategorii).

Droga krajowa DK 20 biegnąca przez północną część gminy (sołectwa Łąkie i Półczno) umożliwia mieszkańcom gminy połączenie z aglomeracją trójmiejską i siedzibą powiatu - Bytowem. Dochodzą do niej powiatowe drogi nr: 1761G, 1775G,1762G,1760G 1772G oraz drogi gminne nr: 183005G i 183001G.

W strukturze sieci drogowej gminy główną rolę pełnią **drogi powiatowe**, w tym przede wszystkim droga powiatowa nr 1780G (gr. Gminy – Ugoszcz – Studzienice – Sominy) klasy Z, biegnąca z pn.-zach. na pd. wsch. Zapewnia ona, dla większości mieszkańców gminy, łączność komunikacyjną z siedzibą powiatu poprzez połączenie z drogą wojewódzką nr 212, a w kierunku południowym, przez Dziemiany - z drogą wojewódzką nr 235.

Znaczącą rolę dla obsługi transportowej obszaru gminy Studzienice odgrywa droga powiatowa nr 1761G (Pólczno – Osława Dąbrowa – Studzienice). Umożliwia ona połączenie siedziby gminy z drogą krajową nr 20, a także zapewnia obsługę komunikacyjną największemu na terenie gminy zakładowi produkcyjnemu „Prefabet Osława Dąbrowa".

Transport odpadów z terenu Gminy do Zakładu Zagospodarowania Odpadów w Sierżnie zapewnia droga nr 1760G.

Wymienione powyżej cztery drogi tworzą podstawę sieci komunikacyjnej gminy. która wiąże ze sobą największe miejscowości: Ugoszcz, Studzience, Sominy (leżące na trasie drogi nr 1780G), Osława Dąbrowa (nr 1761G) oraz Półczno (DK nr 20). Miejscowości te zamieszkuje około 80% ludności gminy.

Łączna długość dróg publicznych na terenie gminy Studzience wynosi 125 km, w tym dróg utwardzonych - 61,55 km. Kategorie w/w dróg:

- droga krajowa - 6,7 km - utwardzona,
- drogi powiatowe - 52,3 km, w tym utwardzone - 51,5 km, gruntowe - 0,8 km,
- drogi gminne – 66 km, w tym utwardzone - 3,35 km.

Drogi powiatowe docierają do wszystkich wsi sołeckich gminy:

- Czarna Dąbrowa - droga nr 1775G,
- Kłączno – droga nr 1774G,
- Osława Dąbrowa – droga nr 1761G,
- Przewóz – droga nr 1777G,
- Rabacino – droga nr 1772G,
- Skwierawy – droga nr 1762G,
- Sominy – droga nr 1780G,
- Studzience drogi nr: 1780G, 1761G, 1777G,
- Ugoszcz – droga nr 1780G
- sołectwa Łąkie i Półczno leżą przy drodze krajowej nr 20 i przez drogę powiatową nr 1761G mają połączenie z siedzibą gminy.

Informacje dotyczące dróg powiatowych pomieszczono w tabeli nr 25

Sołectwa Skwierawy, Rabacino i Czarna Dąbrowa najkrótsze połączenia z siedzibą gminy mają za pomocą następujących dróg gminnych i dróg należących do Nadleśnictwa Bytów:

- Skwierawy – drogi gminne nr 183009G i nr 183008G do drogi nr 1761G. Drogi te posiadają nawierzchnię gruntową, na wielu odcinkach utwardzoną tłuczniem, dobrze przejezdną (obsługuje transport publiczny). Połączenie drogą o nawierzchni bitumicznej możliwe jest wyłącznie przez odcinek DK 20.
- Czarna Dąbrowa – odcinek dawnej drogi powiatowej nr 1775G, zaliczonej Uchwałą Rady Gminy do kategorii dróg gminnych (bez numeracji). Nawierzchnia drogi jest w złym stanie.
- Rabacino – od stacji kolejowej Studzienice bitumiczna droga należąca do Nadleśnictwa Bytów. Stan dobry, zaniżone parametry

Drogi powiatowe zapewniają również dobre połączenia w ruchu turystycznym do głównych ośrodków wypoczynkowych w miejscowościach Sominy, Przewóz, Kłączno, Czarna Dąbrowa, Cechyny (droga 1760G).

W sołectwie Łąkie miejscowości Jabłończ, Cechyny i Ociaskowo obsługuje również sieć dobrze utrzymanych dróg leśnych

Gmina Studzience, która graniczy od południa z gminami Lipnica i Brusy nie posiada z nimi bezpośredniego (najkrótszego) połączenia drogami powiatowymi.

Drogi powiatowe nie mają poboczy, ani oznakowania poziomego. Nie wydzielono dróg rowerowych – ani w koronie drogi, ani też równolegle w terenie. Droga nr 1780G kategorii Z na odcinku Studzienice – granica gminy (w kierunku Bytowa) jest w złym stanie technicznym (szczególnie lewy pas jezdni). Ma to związek z odbywającym się tym pasem drogi ciężkim transportem wyrobów z Zakładu „Prefabet” z Osławy Dąbrowy.

Tabela 25. Wykaz dróg powiatowych na terenie gminy Studzienice.

Lp.	Nr drogi	Nazwa drogi	Lokalizacja		Długość [km]	Grunt. natural	Grunt. wzmocn.	Beton	Bitumiczna	Bruk	Wiadukty i mosty	Przepusty
			Od km	Do km								
1.	*2.*	*3.*	*4.*	*5.*	*6.*	*7.*	*8.*	*9.*	*10.*	*11.*	*12.*	*13.*
1.	1760GL	Cechyny – DK 20	0+000	1+550	1,550	0,800				0,750		2
2.	1761GL	Parchowo-Półczno-Studzienice	6+408	17+446	11,038				11,038			7
3.	1762GL	Parchowo-Skwierawy	9+956	12+240	2,284				2,284			
4.	1769GL	Niezabyszewo-Sierżno-DP nr 1780G	7+926	10+760	2,834				2,834			
5.	1772GL	Mądrzechowo-Rabacino	4+500	7+030	2,530				2,530			
7.	1773GL	Ugoszcz- stacja kolejowa	0+000	0+900	0,900				0,900			
8.	1774GL	DP nr 1769G- Kłączno	0+000	2+500	2,500				2,500			
9.	1775GL	Półczenko-Czarna Dąbrowa	0+000	2+500	2,500				2,500			
10.	1776GL	Studzienice-stacja kolejowa	0+000	0+819	0,819				0,819			
11.	1777GL	Studzience-Przewóz-DP nr 1780G	0+000	8+862	8,862				8,862			
6.	1780GZ	Udorpie Sominy	1+000	17+486	16,486				16,486		1/6,5	36
Razem					52,303	0,800			50,753	0,750	1/6,5	45
L					35,817	0,800			34,267	0,750		9
Z					16,486				16,486		1/6,5	36

Znaczącym uzupełnieniem systemu komunikacyjnego Gminy są **drogi gminne** Szczególnie dotyczy to sołectw Kłączno, Skwierawy, Ugoszcz i Przewóz.
Na terenie sołectwa Kłączno umożliwiają komunikację miejscowościom:

- Dzierżążnik - droga nr 183015G
- Małe – nr 183023G
- Osowo – nr 183015G
- Rynsz – nr 183016G

oraz do zabudowań letniskowych nad jeziorem Małe.

W sołectwie Skwierawy - zabudowania Błotowo, Bielawy, Kamionka mają połączenie z wsią sołecką poprzez drogę nr 183009G.

Droga leśna nr Z 3932113 o nawierzchni bitumicznej, należąca do Nadleśnictwa Osusznica, zapewnia dojazd do miejscowości Prądzonka. Do ośrodka wypoczynkowego nad jeziorem Kielskim doprowadza droga o nawierzchni gruntowej, stanowiąca własność gminy Studzienice. Końcowy odcinek ok. 200 m długości to znów droga we władaniu Nadleśnictwa Osusznica (gruntowa).

Rozproszoną i zgrupowana w osiedlach zabudowę letniskową obsługują wyłącznie drogi gminne o nawierzchni gruntowej. Stan ich jest dobry i w sezonie letnim zapewniają bezpieczny dojazd.

Ważną rolę w ruchu lokalnym odgrywa droga nr 183025G (Ugoszcz – Grand) na terenie sołectwa Ugoszcz, ponieważ łączą się z nią drogi gminne nr:183029G,183033G,183026G i 183027G prowadzące do wielu zabudowań. Droga posiada dobrze odwodnioną i utwardzoną, przejezdna nawierzchnię gruntową.

Dostępność do rozproszonych zabudowań na obszarze sołectwa Półczno zapewniają drogi nr: 183002G, 183003G, 183004G.

Droga nr 183015G Studzience – Kłączno, jest jedyną w gminie, drogą utwardzoną na odcinku o długości 3,35 km (od Studzienic do ośrodka wypoczynkowego „Czerwiński” – ulica Wczasowa), na dalszym odcinku jest drogą gruntową, piaszczystą lecz dobrze przejezdną.

Pozostałe drogi są drogami gruntowymi, na wielu odcinkach utwardzonymi tłuczniem. W szczególnie złym stanie jest część dawnej drogi powiatowej nr 1772G (Rabacino – Czarna Dąbrowa), zaliczonej obecnie do kategorii dróg gminnych – droga ta na znacznym odcinku nie nadaje się do przejazdu.

Bardzo słabe oznakowanie dróg gminnych uniemożliwia sprawne poruszanie się po terenie Gminy osobom przyjezdnym. W tabeli nr 26 zamieszczono informacje dotyczące dróg gminnych.

W okresie zimowym drogi utrzymywane są przez przedsiębiorców, i mieszkańców, z którymi zarządcy zawierają umowy na zapewnienie przejezdności dróg – przede wszystkim dla umożliwienia funkcjonowania komunikacji publicznej.

Komunikacja publiczna na terenie Gminy realizowana jest przez PKS Bytów i prywatnego przewoźnika. Gmina nie dysponuje transportem szkolnym a dojazd do szkół odbywa się dzięki odpowiednio dostosowanemu rozkładowi jazdy PKS.

Mieszkańcy Gminy w zdecydowanej większości korzystają z własnych środków lokomocji – na terenie Gminy jest zarejestrowanych ok. 3500 pojazdów mechanicznych.

Tabela 26. Wykaz dróg gminnych na terenie Gminy Studzienice

Lp.	Nr drogi	Nazwa drogi / początek-koniec/	Stary nr drogi
1.	2.	3.	4.
1.	183001G	dr. Nr 3932101 Z – Łąkie DK 20	3932001
2.	183002G	Kolonia Półczno nr 46 – Półczno - dr. nr 1761G	3932002
3	183003G	dr. nr 183002G – Półczenko - DK 20	3932003
4.	183004G	dr. nr 1761G – Półczno – granica gminy	3932004
5.	183005G	DK 20 – Łubieniec – dr. nr 1772G – 1773G	3932005
6.	183006G	dr. nr 183005G – dr. nr 1772G	3932006
7.	183007G	Studzienice – dr. Nr 1777G	3932007
8.	183008G	dr. Nr 1761G – stacja PKP Róg – Kamionka	3932008
9.	183009G	Skwierawy – dr. nr 183008G – Błotowo	3932009
10.	183010G	Skwierawy – Widno	3932010
11.	183011G	Osława Dąbrowa – dr.nr 3932110 Z – Leśnictwo Koźlice – dr.nr 1780G	3932011
12.	183012G	dr. nr 3932109 Z – dr. nr 1780G	3932012
13.	183013G	Sominy – Sominki	3932013
14.	183014G	Wybud. Posesji nr 40 – dr. nr 1780G	3932014
15.	183015G	dr. nr 1780G – dr. nr 1774G – dr. Nr 183022G – Dzierżąźnik – Osowo – Rynszt	3930015
16.	183016G	Przewóz – dr. nr 183015G – granica gminy /Hamer Młyn /	3932016
17.	183017G	Jezioro Studzieniczno – Przewóz	3932017
18.	183018G	Kąpielisko – dr. nr 1777G	3932018
19.	183019G	dr. nr 1774G – Jezioro Studzieniczno	3932019
20.	183020G	wybud. posesji nr 24 – dr. nr 1774G	3932020
21.	183021G	wybud. posesji nr 24 – dr. nr 183015G	3932021
22.	183022G	dr. nr 183015G – dr. nr 183023G	3932022
23.	183023G	Małe – dr. Nr 183015G	3932023
24.	183024G	dr. Nr 1780G – osiedle – dr. nr 1777G	3932024
25.	183025G	Ugoszcz – dr. nr 1769G	3932025
26.	183026G	dr. nr 183025G – granica gminy /dr. nr 1769G/	3932026
27.	183027G	wybud. posesji nr 59 - Ugoszcz	3932027
28.	183028G	dr. nr 1780G – dr. nr 183029G – dr. Nr 183027G	3932028
29.	183029G	dr. nr 183028G – Ugoszcz	3932029
30.	183030G	dr. nr 1780G – stacja PKP Ugoszcz – dr. nr 1773G	3932030
31.	183031G	Ugoszcz wybud. posesji nr 94 – dr. nr 183005G	3932031
32.	183032G	Ugoszcz wybud. posesji nr 84 – dr. nr 183005G	3932032
33.	183033G	dr. nr 183025G – wybul. Posesji nr 63 – dr. nr 183026G	3932033
34.	183034G	Przewóz wybud. posesji nr 29 – dr. nr 1777G	3932034

Źródło: Załącznik nr 2 do Uchwały nr XXIII/142/2005 Rady Gminy w Studzienicach z dn. 28.02.2005 r.

Do dróg gminnych zaliczone zostały także **ulice** znajdujące się w miejscowości Studzienice.

Tabela 27. Wykaz ulic na terenie Gminy Studzienice zaliczonych do kategorii dróg gminnych

Lp.	Nr drogi	Nazwa ulicy / początek – koniec /	Nr działki
1.	183035G	Skrzyżowanie z drogą 1780G od posesji nr 1 do 19, ul. Wczasowa	91
2.	183036G	Skrzyżowanie z drogą 1780G do posesji nr 1 do 11, ul. Górna	325
3.	183037G	Skrzyżowanie z drogą 1780G od posesji nr 2 do 4, ul. Wąska	199/6
4.	183038G	Skrzyżowanie z drogą 1777G od posesji nr 1 do 4, ul. Krótka	266/26
5.	183039G	Skrzyżowanie z drogą 1777G od posesji nr 1 do 10, ul. Prosta	301
6.	183040G	Skrzyżowanie z drogą 1777G od posesji nr 1 do 11, ul. Wrzosowa	307
7.	183041G	Skrzyżowanie z drogą 1780G od posesji nr 1 do 23, ul. Brzozowa	231
8.	183042G	Skrzyżowanie z drogą 183041G od posesji nr 1 do 20, ul. Klonowa	228/3
9.	183043G	Skrzyżowanie dróg 183041G z drogą 1780G od posesji nr 1 do 4 - ul. Topolowa	314
10.	183044G	Skrzyżowanie drogi nr 183041G z drogą 1780G od posesji nr 1 do 13 – ul. Spokojna	274/3
11.	183045G	Skrzyżowanie z drogą 1761G od posesji nr 1 do 1 ul. Polna	217
12.	183046G	Skrzyżowanie z drogą 1780G od posesji nr 1 do 2, ul. Łąkowa	190/2
13.	183047G	Skrzyżowanie z drogą 1761G od posesji nr 1 do 18, ul. Zielona	381
14.	183048G	Skrzyżowanie z drogą 183047G z 183049G od posesji nr 1 do 8 - ul. Słoneczna	396
15.	183049G	Skrzyżowanie z drogą 183047G z 183048G od posesji nr 1 do 9 – ul. Wspólna	403
16.	183050G	Skrzyżowanie z drogą 183041G od posesji nr 1 do 25, Osiedle Leśne	345/1
17.	183051G	Skrzyżowanie drogi 1780G od posesji nr 1 do 22, Skrzyżowanie drogi 1777G – ul. Kwiatowa	266/22

Źródło. Załącznik nr 1 do Uchwały Nr XXIII/142/2005 Rady Gminy w Studzienicach z dn. 28.02.2005 r.

Linia kolejowa nr 212 Bytów - Lipusz, na obszarze gminy Studzience ma długość 10,8 km (od przystanku Róg do przystanku Ugoszcz). Linia wykorzystywana jest wyłącznie w ruchu towarowym, cztery razy w miesiącu przez PREFABET SA z Osławy Dąbrowy. Wyroby Zakładu są wywożone głównie transportem kołowym co powoduje znaczące obciążenie dwóch głównych dróg Gminy (1780G i 1761G)

Teren linii kolejowej jest obecnie terenem zamkniętym w rozumieniu przepisów o zagospodarowaniu przestrzennym. Zajmuje on ok. 55 ha (ok. 0,3% powierzchni gminy.

Rada Gminy Bytów uchwałą nr XXXVII/319/2006 z dn. 21.06.2006 r. wyraziła wolę nabycia prawa własności i ponoszenia kosztów utrzymania linii. Dnia 29.06.2007 r. została podpisana umowa o przekazaniu przez PKP PLK S.A. Gminie Bytów praw zarządzania i udostępniania dla ruchu kolejowego linii nr 212 na odcinku Lipusz – Bytów od dnia 01.07.2007 r. Obecnie linią zarządza Firma Pol-Miedź-Trans z Lubina wykonując niezbędne prace w celu utrzymania ruchu.

Rys. 11

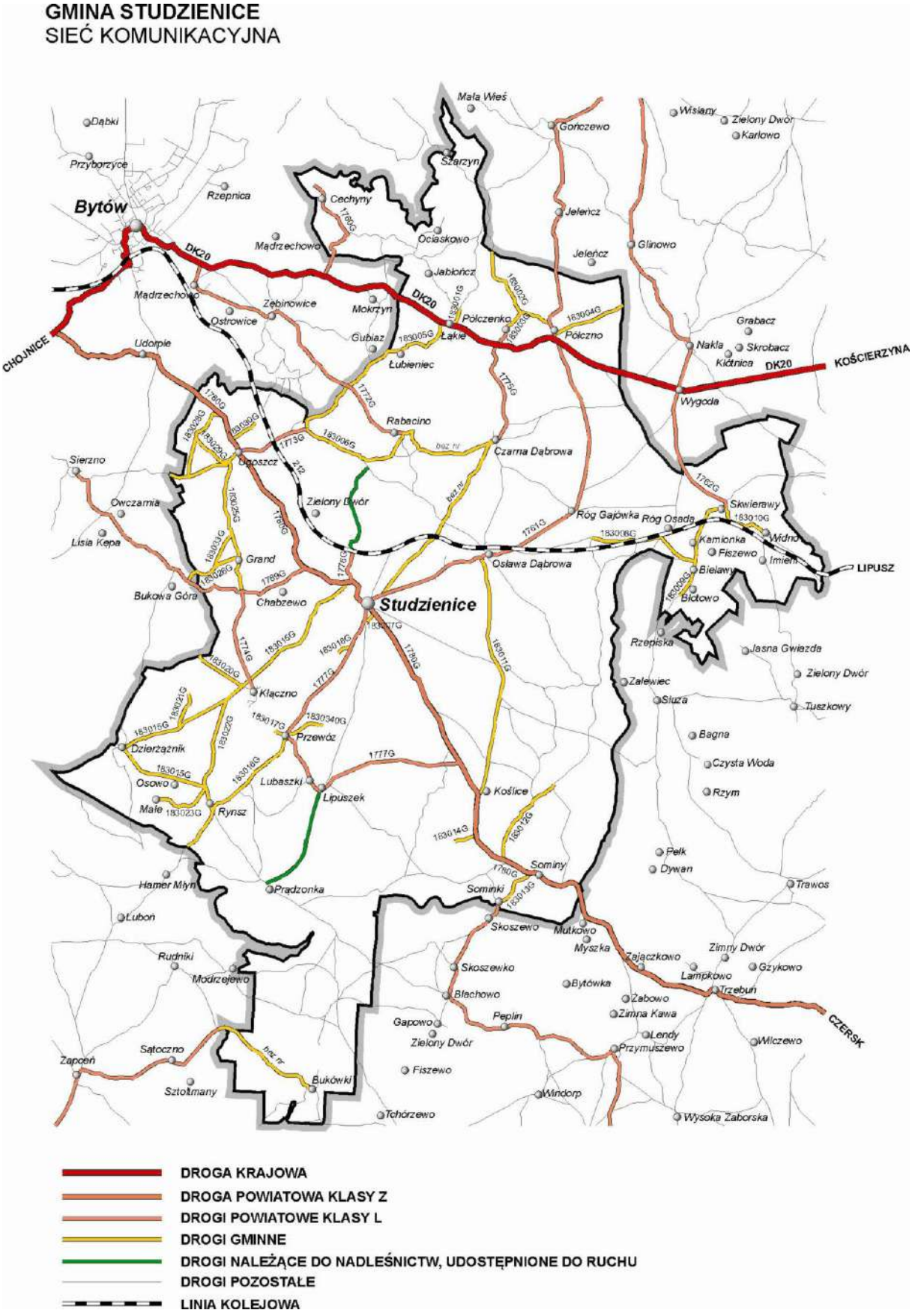
GMINA STUDZIENICE
SIEĆ KOMUNIKACYJNA
Bytów
Studzienice
DK20
CHOJNICE
KOŚCIERZYNA
LIPUSZ
CZERSK
Dąbki
Przyborzyce
Rzepnica
Cechyny
Mała Wieś
Szarzyn
Gołczewo
Wiślany
Zielony Dwór
Karlowo
Jeleńcz
Glinowo
Ociaskowo
Mądrzechowo
Jabłończ
Zębinowice
Ostrowice
Mokrzyn
Połczenko
Połczyno
Grabacz
Skrobacz
Nakla
Kiotnica
Udorpie
Gubiaz
Łąkie
Łubieniec
Wygoda
Rabacino
Czarna Dąbrowa
Sierzno
Owczarnia
Lisia Kępa
Grand
Bukowa Góra
Chabzewo
Osława Dąbrowa
Róg Gajówka
Róg Osadę
Skwierawy
Kamionka
Widno
Fiszewo
Imielno
Bielawy
Białowo
Rzepiska
Jasna Gwiazda
Zielony Dwór
Zalewiec
Służa
Tuszkowy
Bagna
Czysta Woda
Rzym
Klączno
Przewóz
Dzierżążnik
Osowo
Małe
Rynsz
Lubaszki
Lipuszek
Koślice
Pelk
Dywan
Trawos
Sominy
Sominki
Hamer Młyn
Prądzonka
Luboń
Skoszewo
Mutkowo
Myszka
Zajączkowo
Zimny Dwór
Gzykowo
Lampkowo
Trzebuń
Rudniki
Modrzejewo
Skoszewko
Bytówka
Błachowo
Żabowo
Zimna Kawa
Peplin
Gapowo
Zielony Dwór
Lendy
Przymuszewo
Wiczewo
Zapoeń
Sątoczno
Sztolmany
Bukówki
Fiszewo
Windorp
Tchórzewo
Wysoka Zaborska
DROGA KRAJOWA
DROGA POWIATOWA KLASY Z
DROGI POWIATOWE KLASY L
DROGI GMINNE
DROGI NALEŻĄCE DO NADLEŚNICTW, UDOSTĘPNIONE DO RUCHU
DROGI POZOSTAŁE
LINIA KOLEJOWA

5.2. Zaopatrzenie w wodę

Podstawę zaopatrzenia w wodę mieszkańców gminy stanowi 9 wodociągów zbiorowych, ujmujących wody podziemne, z których dwa mają charakter grupowy:

- wodociągi zbiorowe obsługują wsie: Studzience, Przewóz, Sominy, Kłączno, Ugoszcz, Rabacino, Osława Dąbrowa.
- wodociągi grupowe: Półczno – Półczenko – Łąkie – Czarna Dąbrowa z ujęciem wody w Półcznie oraz Cechyny – Mądrzechowo z ujęciem wody w Mądrzechowie (gm. Bytów);

Pośród ww. wodociągów tyko dwa nie stanowią własności gminy: są to wodociąg w Osławie Dąbrowie będący własnością przedsiębiorstwa Prefabet - Osława Dąbrowa S.A. oraz wodociąg Cechyny – Mądrzechowo będący własnością gminy Bytów. Na terenie gminy funkcjonuje ponadto kilka lokalnych ujęć wody zaopatrujących w wodę ośrodki wypoczynkowe położone nad jeziorami Studzieniczno – Kłączno – Ryńskie w obrębie Studzienice i Kłączno. Lokalne ujęcia wody eksploatowane są też w obiektach ALP oraz ośrodkach wypoczynkowych położonych w obrębach: Sominy, Czarna Dąbrowa i Prądzonka.

Dobowa zdolność produkcyjna komunalnych, czynnych ujęć wody na koniec 2007 roku wynosiła 4.890 m^3/d, natomiast instalacji do uzdatniania wody 3.700 m^3/d.

Charakterystykę ważniejszych ujęć wód podziemnych na terenie gminy Studzienice zamieszczono w tabeli 28.

Tabela 28. Charakterystyka ważniejszych ujęć wód podziemnych w gminie Studzienice

Lp.	Lokalizacja ujęcia wody	Rok wykonania studni	Głębokość otworu [m p.p.t.]	Zasoby eksploatacyjne studni [m^3/h]	Depresja [m]	Stratygrafia	Wydajność ujęcia wody, depresja [m^3/h / m]	Zasięg stref ochronnych (promień strefy) [m]
1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*
1	Kłączno	1996	60,0	45,0	2,4	Q	45,0 / 2,4	10^{1}
2	Osława Dąbrowa	1970	62,5	55,0	1,55	Q	55,0 / 1,55	$8^{1)}$
		1976	58,0	55,0	1,55			$8^{1)}$
3	Półczno	1964	45,0	15,0	1,4	Q	24,0 / 1,2	10^{1}
		1974	44,0	24,0	1,2	Q		10^{1}
4	Prądzona	1980	37,0	15,0	0,65	Q	15,0 / 0,65	10^{1} 60^{2}
5	Przewóz	1997	55,0	25,0	2,0	Q	25,0 / 2,0	10^{1}
6	Rabacino	2007	90	44,1	1,53	Q	44,1 / 1,53	10^{1}
7	Ugoszcz	1981	49,0	10,0		Q	40,0 / 25-26	10^{1}
		2007	118,0	30,0	14,6	Q		10^{1}
8	Skwierawy	1988	151,5	31,9	6,75	Q	32,0 / 6,75	10^{1}
9	Sominy	1995	50,0	64,0	1,85	Q	64,0 / 1,85	10^{1}
10	Studzienice	1984	90,0	72,0	4,5	Q	72,0 / 4,5	10^{1}
		1984	89,0	72,0	4,0	Q		10^{1}

1) strefy ochrony bezpośredniej;
2) strefy ochrony pośredniej;

Na podstawie wyników badań wód podziemnych, przeprowadzonych w czasie próbnych pompowań można stwierdzić, że wartości żelaza i manganu zawarte w wodzie są wyższe od wartości dopuszczalnych, ustalonych dla wody do spożycia przez ludzi. Dlatego pobierana

studniami głębinowymi woda, przed wprowadzeniem do sieci wodociągowej wymaga prostego uzdatniania (poza ujęciem wody w Skwierawach).

Przeprowadzona przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Bytowie ocena, jakości wody przeznaczonej dla spożycia przez ludzi z wodociągów zbiorowego zaopatrzenia w gminie Studzienice za rok 2007 wykazała w dwóch wodociągach zbiorowych przekroczenia dopuszczalnych wartości parametrów fizykochemicznych. I tak:

- w wodociągu zbiorowym Sominy odnotowano przekroczenia najwyższych dopuszczalnych stężeń zawartości związków żelaza,
- w wodociągu zbiorowym Przewóz odnotowano przekroczenia najwyższych dopuszczalnych stężeń zawartości związków żelaza, manganu oraz ponadnormatywną mętność.

W pozostałych wodociągach zbiorowych woda podawana zarówno do sieci jak i woda z sieci nie wykazywała przekroczeń parametrów dla wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi[34].

Na koniec 2007 r. na terenie gminy funkcjonowało 36,5 km sieci wodociągowej rozdzielczej i 550 przyłączy wodociągowych prowadzących do budynków mieszkalnych. W stosunku do 2000 roku nastąpił przyrost długości sieci wodociągowej o 9 km tj. o 32,7%. Długość czynnej sieci wodociągowej rozdzielczej w latach 2000 - 2007 przedstawiono na wykresie 8.

Wykres 8. Długość czynnej sieci wodociągowej rozdzielczej w latach 2000-2007

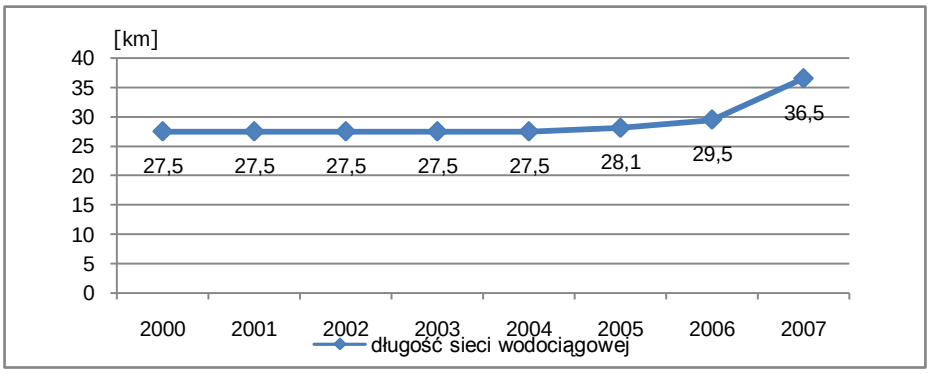

Źródło: Bank Danych Regionalnych, GUS Warszawa, Urząd Gminy Studzienice.

Wykres 9. Zużycie wody na terenie gminy Studzienice w latach 2000-2007 [dam^3]

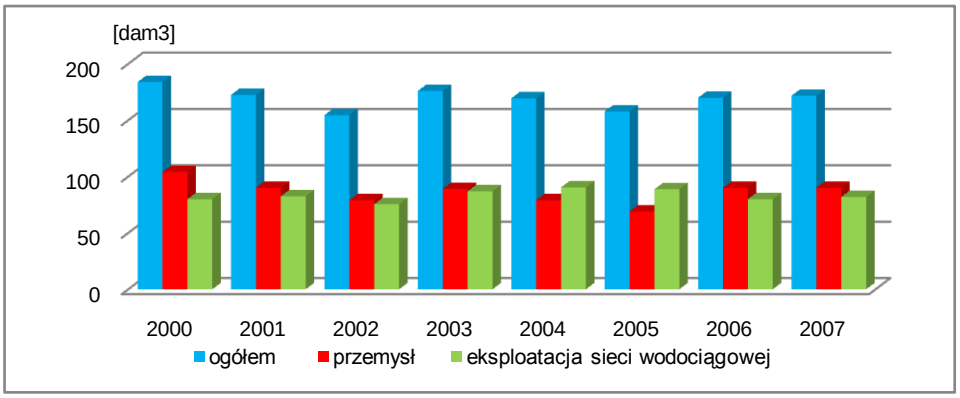

Źródło: Bank Danych Regionalnych, GUS Warszawa.

Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2007 roku wynosiło ok. 171,7 dm^3, z czego 81,7 dam^3 to eksploatacja sieci wodociągowej (w roku 2000 - 79,9 dam^3), natomiast 90 dm^3 to zużycie w przemyśle (spadek o 15,5% w stosunku do roku 2000). W stosunku do roku 2000 odnotowano spadek zużycia wody o ok. 6,6%.

[34] *Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 27 marca 2007 r. w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać woda przeznaczona do spożycia przez ludzi (Dz. U. Nr 61, poz. 417).*

Informacje o poborze wody w poszczególnych systemach wodociągowych zamieszczono w tabeli 29. Z porównania ilości wody zużytej i ustalonych zasobów eksploatacyjnych dla poszczególnych ujęć wody wynika, że posiadają one rezerwy wody możliwe do wykorzystania.

Tabela 29. Zużycie wody w systemach wodociągowych na terenie gminy Studzienice w 2007 r

Lp.	Nazwa wodociągu zbiorowego	Nazwa użytkownika ujęcia wody	Wydajność ujęcia [m^3/h]	Zużycie wody w 2007 r.	
				[m^3/rok]	[m^3/h]
1	*2*	*3*	*5*	*6*	*7*
1	Kłączno	Urząd Gminy	45,0	5056	0,58
2	Osława Dąbrowa	PREFABET Osława Dąbrowa S.A.	55,0	13 457[1)] 89 798[2)]	11,78
3	Półczno – Półczenko – Łąkie – Czarna Dabrowa	Urząd Gminy	24,0	12814	1,46
4	Przewóz	Urząd Gminy	25,0	1510	0,17
5	Rabacino	Urząd Gminy	44,1	7103	0,81
6	Ugoszcz	Urząd Gminy	40,0	18342	2,09
7	Skwierawy	Urząd Gminy	32,0	3129	0,35
8	Sominy	Urząd Gminy	64,0	6782	0,77
9	Studzienice	Urząd Gminy	72,0	30183	3,44

1) przez zabudowę mieszkaniową,
2) przez „Prefabet" S.A.

Stan zaopatrzenia w wodę, mieszkańców gminy ze zbiorowych urządzeń wodociągowych jest dobry. Na koniec 2008 r. z sieci wodociągowej korzystało ok. 90% ogółu mieszkańców gminy. Pozostali mieszkańcy zaopatrywani byli w wodę z indywidualnych studni głębinowych lub studni kopanych. Są to mieszkańcy wsi i osad: Prądzonka, Osowo, Chabzewo, Sominki, Imieni, Lipuszek, Bukówki, Ociaskowo, Róg – osada, Róg – gajówka, Jabłończ Wielki, Okuny, Małe, Dzierżążnik.

W ostatnich kilku latach na terenie gminy prowadzono działania mające na celu zwiększenie dostępu mieszkańców gminy do sieci wodociągowej oraz zapewnienia dobrej, jakości wody. I tak, wyposażono w instalacje do uzdatniania stacje wodociągowe w Przewozie, Rabacinie i Półcznie. Wybudowano nowe studnie głębinowe na ujęciach wody w Ugoszczy, Rabacinie i Półcznie. Rozbudowano sieć wodociągową w północnym fragmencie gminy na trasie Półczno – Półczenko – Czarna Dąbrowa – Łąkie. Sieć wodociągową wybudowano na terenie wsi Cechyny. Jest ona podłączona do zbiorowych urządzeń wodociągowych wsi Mądrzechowo (gm. Bytów). Ocenę stanu technicznego zbiorowych urządzeń wodociągowych na terenie gminy zamieszczono w tabeli 30.

Tabela 30. Ocena stanu technicznego zbiorowych urządzeń wodociągowych na terenie gminy Studzienice

L.p.	Wodociąg	Aktualne pozwolenie wodnoprawne	Ocena stanu technicznego ujęć i stacji wodociągowych
1	2	3	4
1	Kłączno	+	Stan techniczny zarówno sieci jak i stacji wodociągowej dobry.
2	Osława Dąbrowa	+	Stan techniczny sieci wodociągowej dobry. Przeprowadzenia remontu oraz wyposażenia w urządzenia do uzdatniania wody wymaga stacja wodociągowa.

3	Półczno – Półczenko – Łąkie – Czarna Dąbrowa	+	Stan techniczny stacji wodociągowej i ujęcia wody dobry, wymiany wymaga sieć wodociągowa wykonana z rur azbestocementowych we wsi Półczno.
4	Przewóz	+	Nowa stacja wodociągowa i ujęcie wody, stan techniczny sieci wodociągowej dobry.
5	Rabacino UG	+	Stan techniczny zarówno sieci jak i stacji wodociągowej dobry.
6	Ugoszcz UG	+	Stan techniczny zarówno sieci jak i stacji wodociągowej dobry.
7	Skwierawy	+	Stan techniczny zarówno sieci jak i stacji wodociągowej dobry.
8	Sominy	+	Wymagana budowa instalacji do uzdatniania wody
9	Studzienice	+	Stan techniczny zarówno sieci jak i stacji wodociągowej dobry.

Dalsza poprawa stanu zaopatrzenia w wodę oraz zapewnienie mieszkańcom dobrej jakości wody wymagać będzie:

- wymiany sieci wodociągowej z rur azbestocementowych na terenie wsi Półczno,
- wyposażenia w instalacje do uzdatniania stacji wodociągowej w Sominach;
- likwidacji nieczynnych ujęć wody we wsi Rabacino,
- budowy studni awaryjnych na ujęciach jednootworowych;
- rozbudowy istniejących systemów wodociągowych w celu objęcia zbiorowym zaopatrzeniem w wodę mieszkańców wsi oraz większych skupisk zabudowy zagrodowej zaopatrywanych ze studni indywidualnych.

5.3. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków

Powstające na terenie gminy ścieki komunalne odprowadzane są do zbiorowego systemu kanalizacji sanitarnej zakończonego oczyszczalnią ścieków w Ugoszczy, lokalnego systemu kanalizacyjnego w Osowie oraz systemów przydomowych. Funkcjonujący na terenie gminy zbiorowy system kanalizacji sanitarnej swoim zasięgiem obejmuje wsie: Studzienice, Ugoszcz, Osława Dąbrowa, Kłączno, Przewóz oraz zespoły zabudowy letniskowej Jeziorno I i Jeziorno II. Zakończony jest oczyszczalnią ścieków w Ugoszczy. Jest to oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna wyposażona w dwa segmenty typu ECOLO-CHIF o wydajności 260 m^3/d każdy (520 m^3/d). Odbiornikiem oczyszczonych ścieków jest rów melioracyjny o długości ok. 270 m uchodzący do rzeki Bytowy. Przy oczyszczalni wybudowano punkt zlewny dla ścieków dowożonych ze zbiorników bezodpływowych. Aktualną przepustowość oczyszczalnia osiągnęła w 2006 roku, kiedy to ciąg technologiczny oczyszczalni doposażono w drugi segment typu ECOLO-CHIF o wydajności 260 m^3/d.

W sezonie letnim funkcjonuje też lokalny system kanalizacji sanitarnej zakończony oczyszczalnią ścieków, obsługujący Ośrodek Kolonijno-Wczasowy "MIECHOWICE" w Osowie.
Spora objętość ścieków jest na terenie gminy odprowadzana do systemów przydomowych (zbiorników bezodpływowych lub przydomowych oczyszczalni ścieków). Liczba zbiorników bezodpływowych, w których czasowo gromadzi się nieczystości ciekłe, spadła z 291 sztuk w roku 2005 do 205 sztuk w roku 2007, przy wzroście liczby przydomowych oczyszczalni ścieków z 18 w 2005 roku do 23 w roku 2007. Pomimo spadku liczby zbiorników bezodpływowych wzrosła ilość nieczystości ciekłych wywiezionych do oczyszczalni z 754 m^3 w 2005 do 2 468 m^3 w roku 2007. Przy braku znaczącego wzrostu liczby mieszkańców gminy, przyrost ilość ścieków bytowych wywiezionych ze zbiorników bezodpływowych wskazuje na coraz skuteczniejsze egzekwowania prawa w tym zakresie.

Na koniec 2007 roku sieć kanalizacyjna osiągnęła długość 24,3 km (o 12,7 km więcej jak w roku 2000). Z sieci kanalizacji sanitarnej korzystało ok. 51,6% ogółu mieszkańców gminy[35]. Funkcjonowało 364 przyłączy kanalizacyjnych prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania.

Wykres 10. Długość sieci kanalizacyjnej na terenie gminy Studzienice w latach 2000-2007 [km].

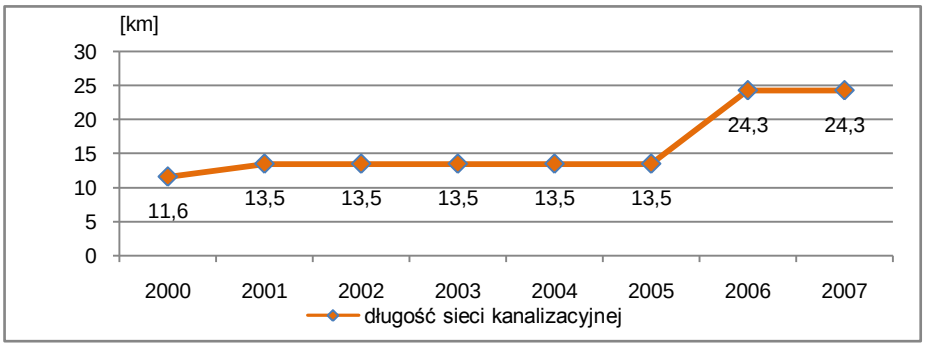

Źródło: Bank Danych Regionalnych, GUS, Warszawa.

W 2007 r. na oczyszczalnie ścieków odprowadzono 56.319 m^3 ścieków w tym 2.468 m^3 pochodziło ze zbiorników bezodpływowych[36]. Z różnicy pomiędzy ilością sprzedanej wody (88,8 tys. m^3), a ilością ścieków oczyszczonych (56,32 tys. m^3), przy założeniu, że 20% sprzedanej wody wykorzystana została do podlewania zieleni i na potrzeby gospodarskie wynika, że ok. 14,72 tys.m^3 (ok. 26%) ścieków bytowych trafia bez oczyszczenia do śródlądowych wód powierzchniowych i ziemi. Na terenie gminy nie prowadzono badań szczelności eksploatowanych zbiorników bezodpływowych oraz nie przeprowadzono inwentaryzacji miejsc bezpośredniego zrzutu nieczyszczonych ścieków do wód powierzchniowych i ziemi.

Zasady zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków realizowane na terenie Gminy Studzienice, określa Uchwała Nr IX/74/2007 Rady Gminy Studzienice z dnia 30 sierpnia 2007 r. w sprawie regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków.

Z uwagi na tylko zadowalający stopień skanalizowania obszaru gminy, w najbliższych latach niezbędna jest dalsza rozbudowa i budowa sieci i urządzeń kanalizacji sanitarnej w ramach wyznaczonej rozporządzeniem nr 32/06 Wojewody Pomorskiego z 19 stycznia 2006 roku aglomeracji Studzienice obejmującej miejscowości: Przewóz, Kłączno, Studzienice, Ugoszcz, Osława Dąbrowa, Czarna Dąbrowa, Półczno, Rabacino. Ze względu na duże obciążenie turystyczne jeziora Somińskiego konieczna jest budowa zbiorowego systemu kanalizacji sanitarnej zakończonego oczyszczalnią ścieków na terenie obrębu Sominy lub przyłączenie systemu kanalizacyjnego do zbiorowych urządzeń kanalizacyjnych aglomeracji Studzienice. W przypadku podłączenia sieci kanalizacji sanitarnej wsi Sominy do aglomeracji Studzienice, wymagana będzie rozbudowa oczyszczalni ścieków w Ugoszczy.

Na terenach zabudowy rozproszonej zaleca się budowę przydomowych oczyszczalni ścieków.

Docelowo wszystkie opisane systemy powinny zapewnić unieszkodliwianie powstających na terenie gminy ścieków komunalnych w 100%.
Wody opadowe i roztopowe na terenie gminy odprowadzane są powierzchniowo do gruntu lub poprzez lokalne systemy kanalizacji deszczowej do wód powierzchniowych lub ziemi. Lokalny system kanalizacji deszczowej funkcjonuje na terenie zakładu „Prefabet" Osława Dąbrowa Sp. z o.o., gdzie wody opadowe i roztopowe zbierane są siecią kanalizacji deszczowej i odprowadzane na urządzenia oczyszczające. Jest to prostokątna studnia z przegrodą, w której pierwsza część pełni rolę piaskownika, natomiast druga osadnika. Odbiornikiem pod-

[35] *Bank Danych Regionalnych, GUS Warszawa.*
[36] *Dane uzyskane z Urzędu Gminy Studzienice.*

czyszczonych wód opadowych i roztopowych jest jezioro Krążno. Oprócz tego niewielkie powierzchnie ulic i terenów utwardzonych odwadniane są przez fragmentaryczne odcinki kanałów deszczowych w Studzienicach, Ugoszczy i Półcznie.

5.4. Gospodarka odpadami

Zasady funkcjonowania systemu gospodarki odpadami na terenie gminy reguluje uchwała nr II/19/2006 Rady Gminy Studzienice z dnia 6 grudnia 2006 r. w sprawie „Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Studzienice" oraz „Plan gospodarki odpadami dla Gminy Studzienice na lata 2004-2007" przyjęty uchwałą nr XXI/125/2004 Rady Gminy Studzienice z dnia 10 listopada 2004 r. w sprawie przyjęcia Programu ochrony środowiska i Planu gospodarki odpadami dla gminy Studzienice.

Regulamin utrzymania czystości i porządku nakłada na każdego właściciela posesji obowiązek wyposażenia jej w pojemnik do gromadzenia odpadów komunalnych oraz zawarcia umowy na wywóz odpadów z firmą, która posiada na terenie gminy stosowną koncesję. Zgodnie w/w Regulaminem stałe odpady komunalne usuwane są z terenu nieruchomości okresowo, w wyznaczonych terminach, z częstotliwością, co najmniej raz na miesiąc z obszarów zabudowy jednorodzinnej oraz budynków użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych wielorodzinnych. Na koniec 2007 r. zorganizowanym wywozem odpadów komunalnych objętych było 820 gospodarstw domowych, w których zamieszkuje 97% ogółu mieszkańców gminy. Zbieraniem i transportem odpadów zajmuje się Urząd Gminy w Studzienicach, posiadający na wyposażeniu jeden samochód śmieciarkę. Zebrane odpady zmieszane unieszkodliwiane są na składowisku odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Sierżnie (gm. Bytów). W 2007r. z terenu gminy zebrano i unieszkodliwiono przez składowanie 217,5 Mg zmieszanych odpadów komunalnych (o 17% więcej w stosunku do 2005r).

Od 2006 r. na terenie gminy funkcjonuje system selektywnej zbiórki odpadów w oparciu o kontenery ustawiane „ w sąsiedztwie". Jest to system polegający na ustawieniu w wybranych punktach wsi — specjalnych, odpowiednio oznakowanych pojemników do selektywnej zbiorki odpadów użytkowych. W pierwszej fazie wprowadzania systemu ustawiono zbiorniki na surowce, których udział w odpadach jest znaczący oraz występuje możliwość zbytu tych surowców tj. szkła, tworzyw sztucznych oraz papieru i tektury. Na koniec 2007 roku w ramach systemu rozstawiono 11 kompletów w skład, których wchodziły pojemniki na szkło, tworzywa sztuczne i makulaturę. Od 2007 roku w wybranych miejscowościach wprowadzono ponadto system zbiórki odpadów w oparciu o dostarczane mieszkańcom worki (zbiórka „u źródła"). Na koniec 2007 roku systemem selektywnej zbiórki odpadów objęto 95% mieszkańców gminy. W 2007 roku selektywnie zebrano 58,7 Mg odpadów, w tym 28,6 Mg opakowań ze szkła, 21,5 Mg z tworzyw sztucznych i 8,6 Mg z papieru i tektury. Ilości zebranych selektywnie odpadów w 2005 i 2007 roku przedstawiono na wykresie 4. Zbierane surowce (oprócz makulatury) charakteryzują się wysokim stopniem zanieczyszczenia i wymagają doczyszczania. Zebrane selektywnie odpady z terenu gminy odbiera Grupa ELWOZ Miejskie Przedsiębiorstwo Komunalne Bytów.

Regulamin utrzymania czystości i porządku zobowiązuje mieszkańców gminy do selektywnej zbiórki odpadów wielkogabarytowych i budowlanych w oparciu o indywidualne zgłoszenie. Brak jest jednak informacji o ilości zebranych odpadów tych grup. Na terenie gminy nie wdrożono systemu selektywnej zbiórki odpadów niebezpiecznych oraz odpadów ulegających biodegradacji wydzielonych ze strumienia odpadów komunalnych. Niewielka ilość odpadów ulegających biodegradacji skarmiana była w gospodarstwach rolnych oraz kompostowana w ogrodach przydomowych.

Wykres 11. Selektywna zbiórka odpadów w 2005 i 2007 roku [Mg]

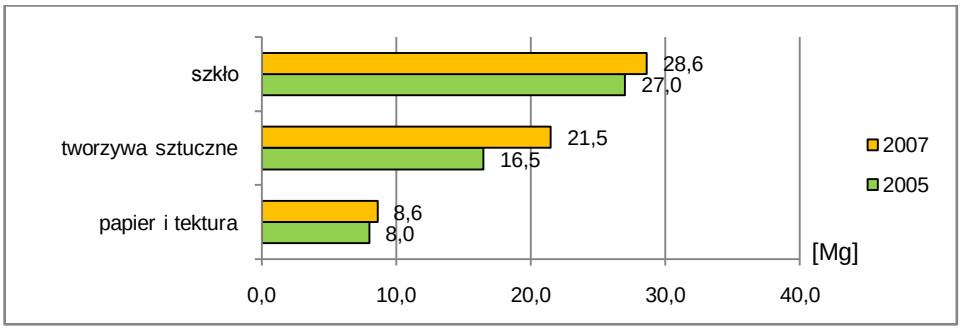

źródło danych: Urząd Gminy Studzienice

Istniejące na terenie gminy składowisko odpadów, zlokalizowano w północno wschodniej części wyrobiska kopalni kruszywa naturalnego, na działce nr 205/5 w obrębie Osława Dąbrowa. Czasza składowiska o pojemności 9.625 m^3, została w 1996 r. zaizolowana folią IZOFREX gr. 0,8 cm. Składowisko odwadniane jest przez studnie chłonne. Pierwotny właściciel Przedsiębiorstwo Przemysłu Betonów „Prefabet" w Osławie Dąbrowie uzyskał pozwolenie na budowę składowiska z Urzędu Rejonowego w Bytowie znak: UAN-7451.I./25/16/91/S z dnia 07.08.1991. Pozwolenie na budowę zostało przeniesione na obecnego właściciela (Urząd Gminy w Studzienicach) decyzją Urzędu Rejonowego w Bytowie znak: UAN-7351.II/3 /95/S z dnia 04.04.1995. Po kontroli inspektorów delegatury WIOŚ w Słupsku przeprowadzonej w 2006 roku, Wójt Gminy Studzienice zobowiązany został do wystąpienia z wnioskiem do Starosty Bytowskiego o uzyskanie zgody na zamknięcie składowiska i z takim wnioskiem w marcu 2007 roku wystąpił. Jednak z uwagi na brak projektu rekultywacji składowiska decyzja taka nie została wydana. Po mimo braku decyzji o zamknięciu składowiska od dnia 1.04.2006 r. zaprzestano deponowania na nim odpadów.

Dla składowiska prowadzony jest monitoring poeksploatacyjny w pięciu piezometrach, w tym dwóch usytuowanych na kierunku spływu wód podziemnych. Badania przeprowadzone w maju 2007 r. nie wykazały przekroczeń najwyższych dopuszczalnych stężeń dla obszarów „B", do których zalicza się, według wskazówek metodycznych PIOŚ tereny upraw rolniczych, obszary leśne i tereny zabudowy mieszkaniowej, na które wpływają wody z podłoża składowiska. Porównanie wyników badań przeprowadzonych w 2006 i 2007 r. wykazało poprawę dwóch wskaźników (przewodności elektrolitycznej i ogólnego węgla organicznego) dla wody wypływającej z podłoża składowiska.

Duże rozproszenie źródeł powstawania odpadów komunalnych utrudnia selektywne ich zbieranie i zagospodarowanie. Odpady powstające na terenach wiejskich są też bardzo zróżnicowane pod względem pochodzenia i stopnia szkodliwości dla środowiska. W gospodarstwach rolnych prowadzona jest produkcja przy użyciu maszyn i środków chemicznych. Sprawia to, że powstające odpady zawierają m.in. odpady niebezpieczne: używane w rolnictwie opakowania po środkach chemicznej ochrony roślin – pestycydach i insektycydach. Są to niewielkie ilości w odniesieniu do pojedynczego gospodarstwa, jednak biorąc pod uwagę ilość gospodarstw, odpady tej grupy mogą stanowić problem. Kolejne problemy to: zbiórka niesegregowanych odpadów zmieszanych, jako podstawa systemu zbierania odpadów komunalnych, niezadowalająca skala selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, w tym brak systemu zbiórki odpadów ulegających biodegradacji oraz odpadów niebezpiecznych wydzielonych ze strumienia odpadów komunalnych.

Rys 12.

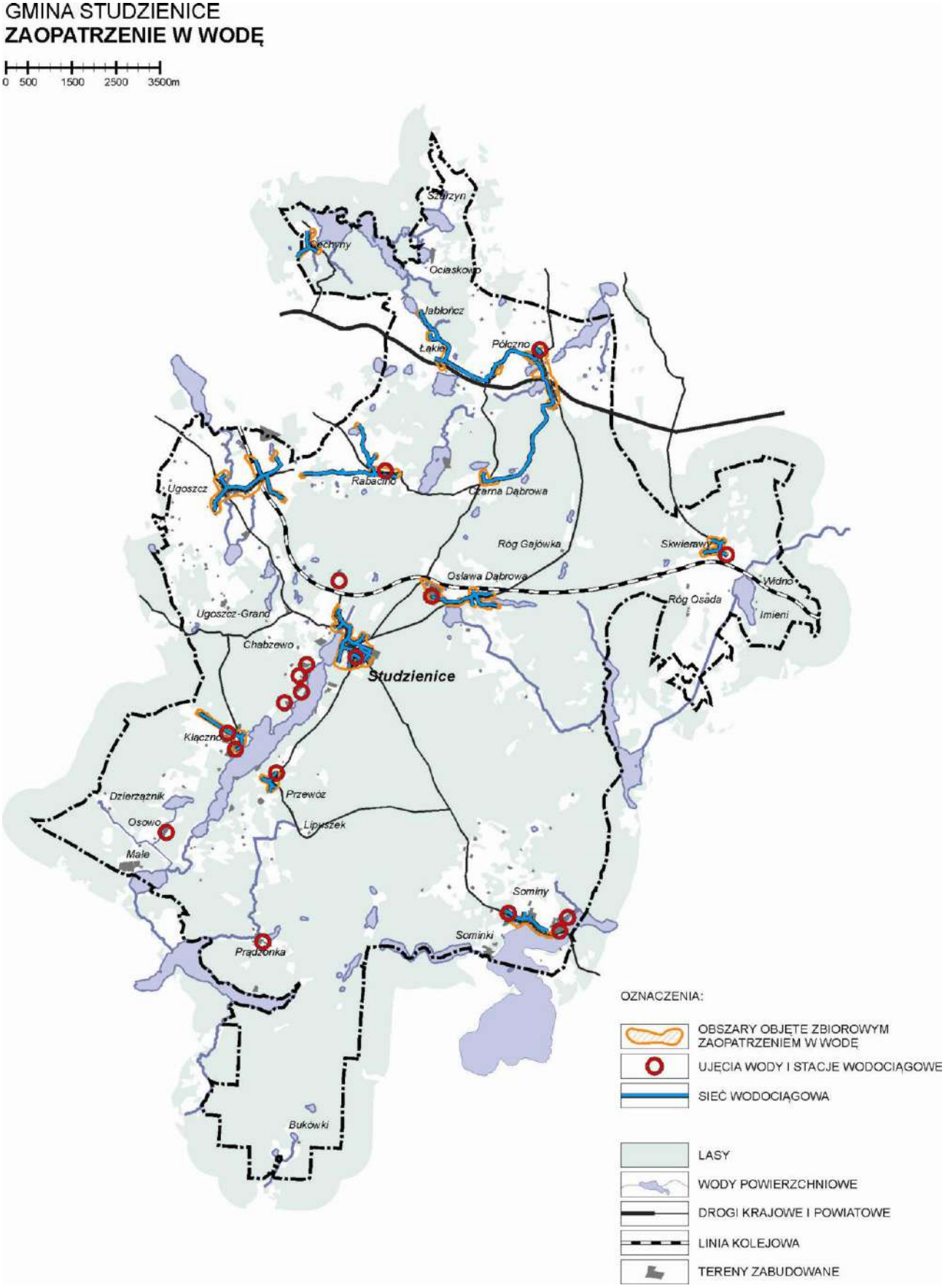
GMINA STUDZIENICE
ZAOPATRZENIE W WODĘ
0 500 1500 2500 3500m
Szczyn
Cechmy
Ociaskowo
Jabłończ
Łąkie
Półczno
Ugoszcz
Rabacino
Czarna Dąbrowa
Róg Gajówka
Skwierawy
Osława Dąbrowa
Widno
Róg Osada
Imieni
Ugoszcz-Grand
Chabzewo
Studzienice
Kłączno
Przewóz
Dzierzążnik
Osowo
Lipuszek
Małe
Sominy
Sominki
Prądzonka
Bukowki
OZNACZENIA:
OBSZARY OBJĘTE ZBIOROWYM ZAOPATRZENIEM W WODĘ
UJĘCIA WODY I STACJE WODOCIĄGOWE
SIEĆ WODOCIĄGOWA
LASY
WODY POWIERZCHNIOWE
DROGI KRAJOWE I POWIATOWE
LINIA KOLEJOWA
TERENY ZABUDOWANE

Rys 13.

GMINA STUDZIENICE
OCZYSZCZANIE ŚCIEKÓW, GOSPODARKA ODPADAMI

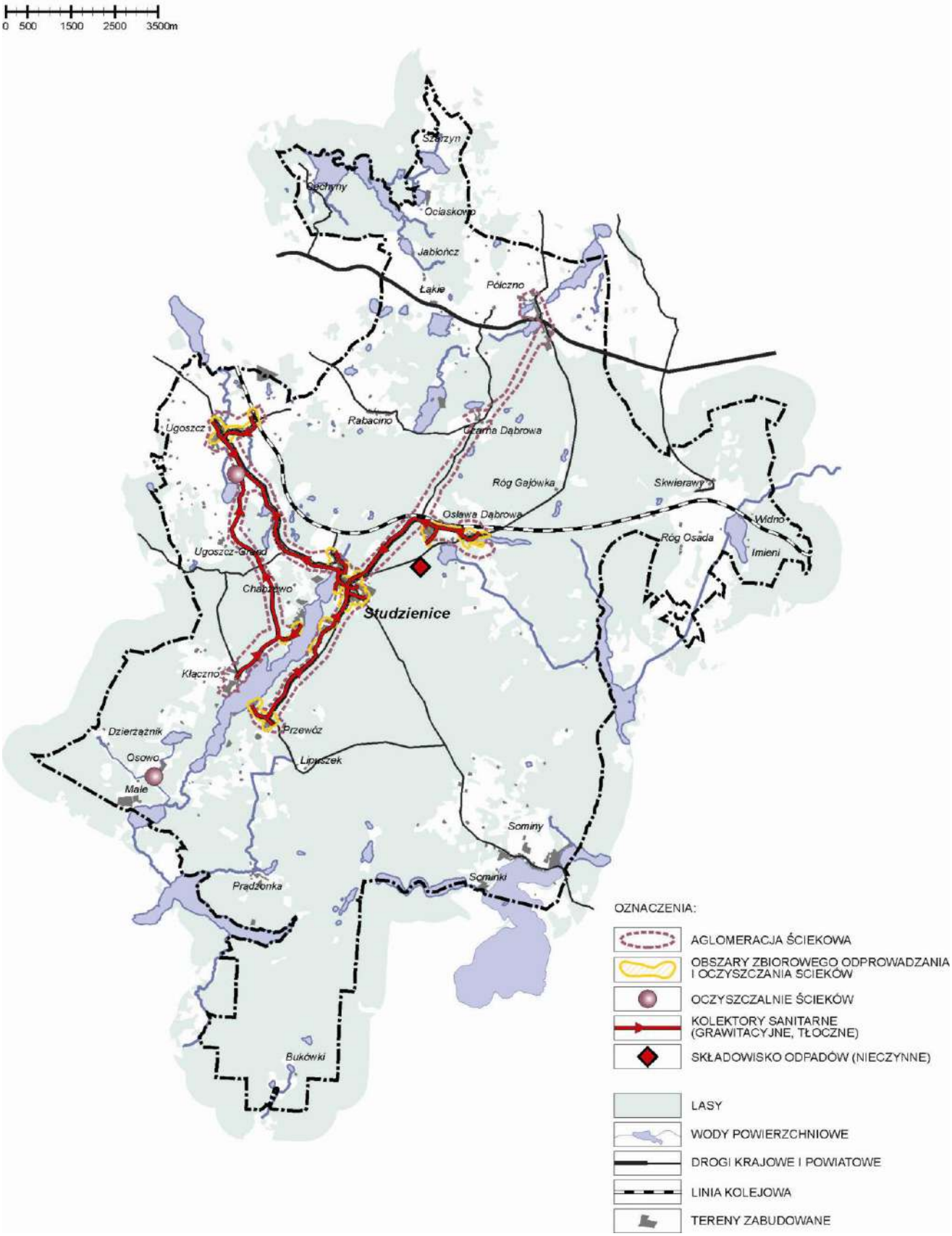

5.5. Zaopatrzenie w energię elektryczną, ciepło i gaz

Zaopatrzenie w energię elektryczną

Potrzeby w zakresie zaopatrzenia w energię elektryczną realizowane są ze źródeł krajowych za pomocą urządzeń do rozdziału i przesyłu energii elektrycznej, połączonych w system umożliwiający dostawy energii elektrycznej w sposób ciągły i nieprzerwany. Operatorem sieci przesyłowej i jej właścicielem są Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A. (PSE S.A.). Sieć dystrybucyjna i sieci niskiego napięcia podlegają Koncernowi Energetycznemu „Energa" S.A., Oddział w Słupsku, Rejon Dystrybucji Bytów.

Zasilanie terenu gminy w energię elektryczną odbywa się dwoma liniami elektroenergetycznymi 15kV nr 412 i nr 413 wyprowadzonymi z GPZ Bytów. Są to linie stalowo-aluminiowe o przekroju 25 – 50mm^2 oddane do użytku w latach siedemdziesiątych. Linie te posiadają znaczną rezerwę mocy dla nowych podłączeń. Z linii tych wyprowadzone są linie odczepowe (odgałęzienia), wykonane jako napowietrzne z przewodami AFL o przekroju 3x70 mm^2, 3x50 mm^2, 3x35 mm^2 oraz 3x25 mm^2 i zasilają bezpośrednio stacje transformatorowe 15/0,4 kV. Rozwój tej sieci jest uzależniony od lokalnych potrzeb pojawiających się odbiorców. Typowy promień strefy wokół stacji 15/04 kV, zapewniający dostawę energii o prawidłowych parametrach, wynosi w zależności od intensywności zabudowy 200 – 800 m.

Na terenie gminy funkcjonuje ok. 40 stacji transformatorowych 15/0,4kV zasilanych z odgałęzień wyprowadzonych z linii magistralnych 15kV. Większość stacji ma rezerwy mocy w zainstalowanych transformatorach. Dominujący typ stacji, to stacja wieżowa, a sieci zasilające - to sieci napowietrzne. Cechą tych linii jest to, że są prowadzone po liniach prostych bez uwzględniania warunków środowiskowych oraz zagospodarowania terenu. Osiągnięto w ten sposób lepsze warunki zasilania kosztem ładu przestrzennego. Stan sieci elektroenergetycznej średniego napięcia należy uznać za dobry. Także sieć rozdzielcza niskiego napięcia w zdecydowanej większości napowietrzna, jest o odpowiednich parametrach i w dobrym stanie technicznym. System elektroenergetyczny w pełni zaspokaja dotychczasowe zapotrzebowanie na energię elektryczną. Zakładany przyrost terenów budowlanych na terenie gminy, wymagać będzie rozbudowy sieci SN i NN oraz budowy nowych stacji transformatorowych.

Przez północną część gminy, w rejonie wsi: Półczno, Rabacino, Ugoszcz przebiega linia elektroenergetyczna najwyższych napięć (220kV) relacji Żydowo – Gdańsk I, będąca własnością Polskich Sieci Elektroenergetycznych – Północ S.A. Ze względu na wysokość napięcia i gabaryty, linia stanowi duże ograniczenie dla zabudowy. Zgodnie z planem rozwoju sieci Polskich Sieci Elektroenergetycznych – Północ S.A po trasie istniejącej linii planowana jest budowa nowej linii dwutorowej 400kV relacji Kępiny – Żydowo – Gdańsk. I – Gdańsk Błonia, której jeden tor będzie pracował na napięciu 400kV, a drugi czasowo na napięciu 220kV. Dla nowej linii należy zapewnić pas technologiczny o szerokości 70m (po 35 m od osi linii w obu kierunkach). Linia ta nie ma bezpośredniego powiązania z siecią energetyczną na terenie gminy.

Zaopatrzenie w ciepło

Ciepło niezbędne do zaspokojenia potrzeb mieszkańców gminy w obiektach usługowych i przemysłowych jest wytwarzane głównie w obiektach należących bezpośrednio do odbiorców ciepła (indywidualne źródła). Jedynie sześć budynków wielorodzinnych (trzy w Studzienicach i trzy w Osławie Dąbrowie) zaopatrywane są w ciepło siecią ciepłowniczą, wyprowadzoną z kotłowni lokalnych.

Największym obiektem wytwarzającym ciepło na terenie gminy jest kotłownia przemysłowa należąca do zakładu „Prefabet" Osława Dąbrowa S.A. W kotłowni o łącznej mocy 12,799 MW wytwarza się głównie ciepło dla potrzeb technologicznych. Kotłownia wyposażona jest w trzy kotły o mocy 2,95 MW każdy, opalane węglem groszkiem oraz kocioł olejowy o mocy

3,949 MW. Każdy z kotłów węglowych wyposażono w baterię cyklonów 2x1000 o sprawności odpylania 85%. Para odpadowa poprzez wymienniki ciepła jest wykorzystywana do ogrzewania zakładu oraz na potrzeby cieplne związane z ogrzewaniem i przygotowaniem ciepłej wody użytkowej trzech bloków wielorodzinnych. Bloki te posiadają dodatkowo rezerwę w postaci kotła olejowego o mocy 285 kW.

Większe indywidualne źródła ciepła, zasilające w ciepło budynki użyteczności publicznej to kotłownie, w bardzo dobrym stanie technicznym, opalane miałem węglowym:

- Urzędu Gminy w Studzienicach – 0,12 MW;
- Szkoły Podstawowej w Ugoszczy – 0,12 MW;
- Szkoły Podstawowej w Studzienicach – 0,40 MW;
- Szkoły Podstawowej w Półcznie – 0,21 MW;
- Wiejskiego Domu Kultury w Półcznie – 0,056 MW;
- Wiejskiego Domu Kultury w Ugoszczy – 0,056 MW;
- Przedszkola w Studzienicach – 0,036 MW.

Kotłownia Szkoły Podstawowej w Studzienicach wykorzystuje do spalania olej opałowy.

Źródła indywidualne wykorzystywane do ogrzewania budynków to najczęściej, małe systemy grzewcze o mocy do 25kW i niskiej sprawności (52 - 58%), w których spalane są: węgiel i drewno. Zdecydowanie rzadziej używany jest gaz LPG i olej opałowy. Do ogrzewania pomieszczeń wykorzystuje się także piece kaflowe lub trzony kuchenne o sprawności 40 - 50%. Wybór nośnika energii uzależniony jest od aktualnego kosztu paliw i możliwości finansowych mieszkańców.

Struktura zużycia paliw na terenie gminy kształtowała się następująco[37]:

- węgiel, miał – 58,6%;
- biomasa (drewno, zrębki, trociny) – 33,2%;
- gaz LPG – 2,9%;
- olej opałowy – 2,2%;
- energia elektryczna - 1%
- ciepło odpadowe – 2,0%.

U przemysłowych oraz handlowo-usługowych wytwórców ciepła brak jest znaczących nadwyżek mocy cieplnej możliwych do zagospodarowania. W okresie perspektywicznym nie przewiduje się też zwiększenia udziału wykorzystania ciepła odpadowego z zakładu „Prefabet" S.A. w Osławie Dąbrowie. Stąd przyszłe potrzeby cieplne odbiorców powinny być zaspokajane z indywidualnych źródeł ciepła wykorzystujących do spalania paliwa niskoemisyjne i nieemisyjne, w tym surowce odnawialne tj. biomasę w postaci drewna, zrębek, pelletów oraz słomy.

Z „Projektu założeń do planu zaopatrzenia gminy Studzienice w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe" wynika, że na terenie gminy, z uwagi na rozległe tereny leśne, które stanowią 67,2% powierzchni gminy, istnieją potencjalne możliwości pozyskania drewna na potrzeby wytwarzania energii cieplnej. Z terenów leśnych można pozyskać ok. 7,8 tys. ton/rok drewna do jej produkcji.

Przykładowo ilość biomasy ze słomy możliwej do zagospodarowania na cele energetyczne oszacowano na poziomie około 2,4 tys. ton rocznie.

Położenie geograficzne gminy stwarza potencjalne możliwości wykorzystania energii słonecznej do przygotowania ciepłej wody użytkowej. Bardzo ograniczona jest natomiast możliwość wykorzystywania energii słonecznej do ogrzewania pomieszczeń.

[37] *Bronk L. i inni. 2002. „Projekt założeń do planu zaopatrzenia Gminy Studzienice w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe". Instytut Energetyki Jednostka Rozwojowo – Badawcza Oddział Gdańsk;*

Energię cieplną można pozyskać także, przez zastosowanie pomp cieplnych, urządzeń wykorzystujących ciepło zawarte w glebie, wodach powierzchniowych i podziemnych oraz ściekach komunalnych.

Zaopatrzenie w gaz

Potrzeby ludności w zakresie zaopatrzenia w gaz realizowane są przez dobrze rozwiniętą sieć dystrybucji gazu płynnego (propan-butan). Dystrybucja gazu płynnego dla potrzeb przygotowania posiłków odbywa się poprzez punkty wymiany butli znajdujące się w każdej wsi, natomiast gaz płynny do ogrzewania pomieszczeń, dowożony jest z Rozlewni Gazu Płynnego w Ugoszczy i Osławie Dąbrowie zbiornikowymi naczepami samochodowymi. W zaopatrzeniu w gaz płynny obserwuje się nasycenie dla potrzeb przygotowania posiłków i umiarkowany rozwój dla potrzeb grzewczych.

Mieszkańcy gminy nie posiadają dostępu do krajowego systemu gazyfikacji przewodowej, pomimo że przez północną część gminy, w rejonie wsi: Półczno, Półczenko i Łąkie przebiega gazociąg wysokiego ciśnienia Pszczółki - Bytów Dn200, będący własnością Pomorskiego Operatora Systemu Dystrybucyjnego Sp. z o.o. Oddział Dystrybucji Gazu w Gdańsku. Zgodnie z wnioskiem właściciela, gazociąg ten stwarza ograniczenia dla zabudowy w pasie położonym wzdłuż jego osi. Odległości podstawowe obiektów terenowych od gazociągu zawiera rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 14 listopada 1995 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać sieci gazowe (Dz. U. Nr 139, poz. 686). I tak np. budynki mieszkalne mogą być lokalizowane w odległości nie mniejszej niż 20 m od osi gazociągu, budynki użyteczności publicznej w odległości nie mniejszej niż 35 m od osi gazociągu.

Gazociąg wysokiego ciśnienia relacji Pszczółki - Bytów może być źródłem gazu ziemnego dla planowanego systemu gazyfikacji przewodowej na terenie gminy Studzienice.

5.6. Telekomunikacja

Usługi telekomunikacyjne na terenie gminy są realizowane przez dwie grupy operatorów: sieci stacjonarnej i sieci ruchomej. Dominującym operatorem telefonii stacjonarnej jest Telekomunikacja Polska S.A. Istotnym elementem sieci telekomunikacyjnej, przebiegającym przez obszar gminy jest kabel optotelekomunikacyjny, międzystrefowy przebiegający wzdłuż drogi krajowej Kościerzyna – Bytów. Sieci miejscowe w większości zbudowane są z linii telekomunikacyjnych nadziemnych z niewielkimi odcinkami kabli światłowodowych.

Usługi telekomunikacyjne za pomocą sieci ruchomej świadczone są głównie przez trzech operatorów tj.: Polską Telefonię Komórkową „Centertel" Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie operatora dwóch sieci telefonii komórkowej: cyfrowej sieci 'Orange' oraz analogowej sieci NMT450 'Centertel', Polską Telefonię Cyfrową Sp. z o.o. i „Polkomtel" S.A. Operatorzy ci świadczą usługi przy wykorzystaniu własnej sieci telekomunikacyjnej, w tym stacje bazowe telefonii komórkowej zlokalizowane w Sominach i Studzienicach. Zasięg sieci ruchomej obejmuje całość gminy, a występujące lokalne braki pokrycia siecią są związane z rzeźbą terenu i rozległymi obszarami leśnymi.

Pomimo odnotowanego w ostatnich latach przyrostu przyłączeń do telefonii stacjonarnej oraz wzrostu długości sieci światłowodowej, stan wyposażenia teleinformatycznego obszaru gminy pozostawia w dalszym ciągu wiele do życzenia. Dostęp do nowoczesnych usług teleinformatycznych jest tu ograniczony.

Rys 14.

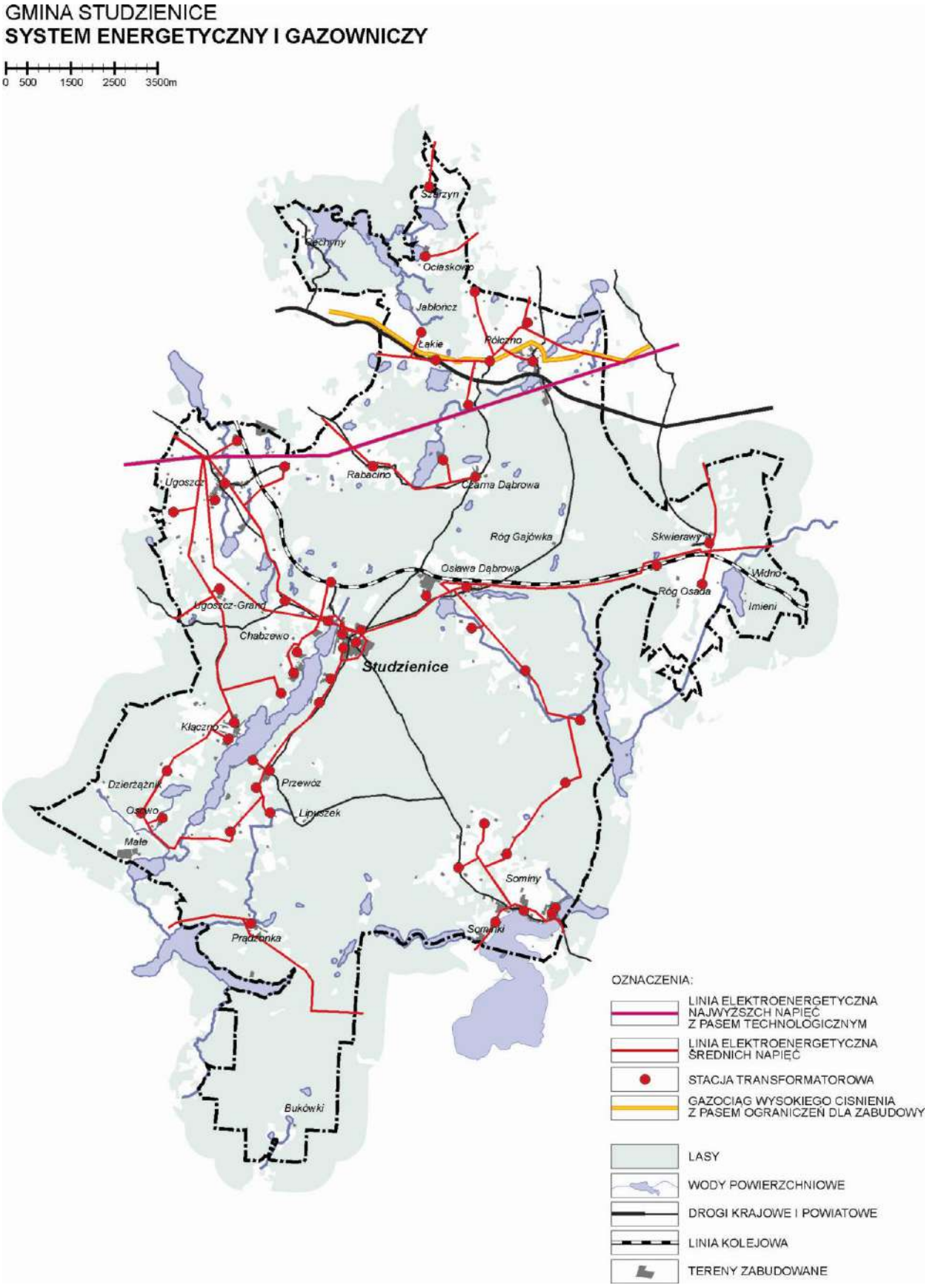
GMINA STUDZIENICE
SYSTEM ENERGETYCZNY I GAZOWNICZY
0 500 1500 2500 3500m
Szczyn
Ociąskowo
Jabłonicz
Łąkie
Różyno
Ugoszcz
Rabacino
Czarna Dąbrowa
Róg Gajówka
Skwierawy
Osława Dąbrowa
Widno
Róg Osada
Imieni
Ugoszcz-Grand
Chabzewo
Studzienice
Kłączno
Dzierżążnik
Przewóz
Osowo
Liniszek
Małe
Sominy
Somińki
Prądzonka
Bukówki
OZNACZENIA:
LINIA ELEKTROENERGETYCZNA NAJWYŻSZCH NAPIĘĆ Z PASEM TECHNOLOGICZNYM
LINIA ELEKTROENERGETYCZNA ŚREDNICH NAPIĘĆ
STACJA TRANSFORMATOROWA
GAZOCIĄG WYSOKIEGO CIŚNIENIA Z PASEM OGRANICZEŃ DLA ZABUDOWY
LASY
WODY POWIERZCHNIOWE
DROGI KRAJOWE I POWIATOWE
LINIA KOLEJOWA
TERENY ZABUDOWANE

Rys 15.

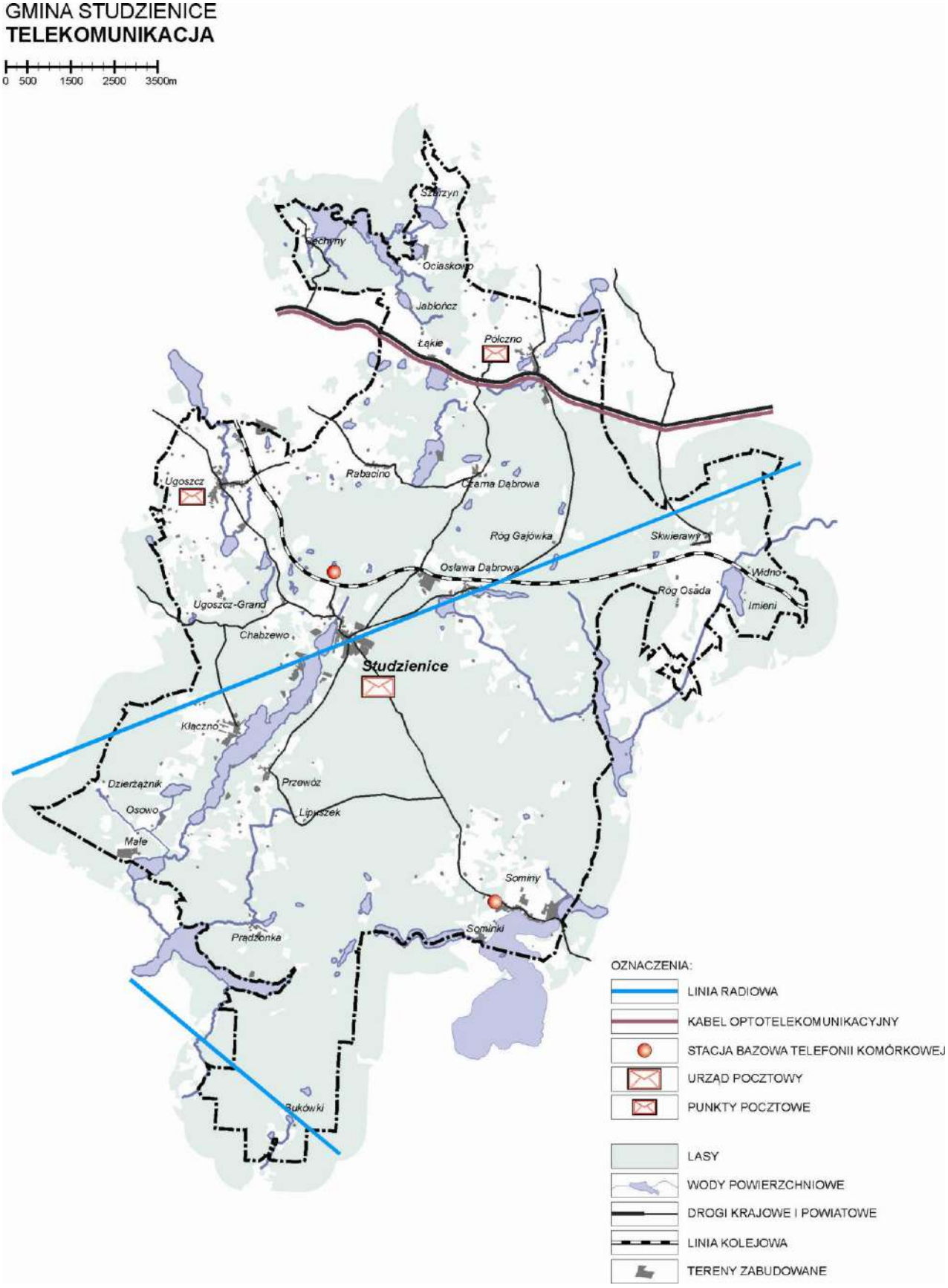
GMINA STUDZIENICE
TELEKOMUNIKACJA
0 500 1500 2500 3500m
Szarzyn
Cechymy
Ociaskowo
Jabłończ
Łąkie
Połczno
Ugoszcz
Rabacino
Czarna Dąbrowa
Róg Gajówka
Skwierawy
Osława Dąbrowa
Widno
Róg Osada
Imieni
Ugoszcz-Grand
Chabzewo
Studzienice
Kłaczno
Dzierżążnik
Przewóz
Osowo
Lipuszek
Małe
Sominy
Sominki
Prądzonka
Bukówki
OZNACZENIA:
LINIA RADIOWA
KABEL OPTOTELEKOMUNIKACYJNY
STACJA BAZOWA TELEFONII KOMÓRKOWEJ
URZĄD POCZTOWY
PUNKTY POCZTOWE
LASY
WODY POWIERZCHNIOWE
DROGI KRAJOWE I POWIATOWE
LINIA KOLEJOWA
TERENY ZABUDOWANE

Z usługi szerokopasmowego dostępu do Internetu sieci stacjonarnej, korzystać mogą mieszkańcy wsi: Ugoszcz, Półczno, Czarna Dąbrowa, Osława Dąbrowa, Rabacino, Łąkie i Studzienice. Pozostali mieszkańcy gminy mają możliwość korzystania z Internetu poprzez sieć ruchomą o niskiej jakości. Poprawa dostępu do nowoczesnych usług telekomunikacyjnych wymaga rozbudowy infrastruktury telekomunikacyjnej, w tym sieci nowej generacji (NGN) bazującej zarówno na technologii stacjonarnej, jak i komórkowej.

Przez obszar gminy przebiegają dwie linie radiowe: Wojsk-Szymbark na kierunku wschód – zachód w rejonie wsi Studzienice, Osława Dąbrowa i Skwierawy oraz Wojsk – Czersk „Brusy" zahaczająca o zalesiony południowo zachodni fragment gminy Studzienice, służące do przesyłania programów radiowych i telewizyjnych.

6. Gospodarka gminy Studzienice

6.1. Użytkowanie terenu [38]

Powierzchnia geodezyjna gminy Studzienice wynosi 17 626 ha, co stanowi 1,0% powierzchni województwa pomorskiego (wg stanu na 1.01.2008 r.). W przestrzeni gminy dominują lasy, które zajmują ponad $^2/_3$ obszaru gminy (Tab. 31). Drugą, pod względem zajmowanej powierzchni grupę, stanowią użytki rolne pokrywające niespełna ¼ obszaru gminy. Odsetek w/w użytków przesądza o leśno-rolnym charakterze użytkowania terenu gminy, wywołanym dominacją historycznie wykształconych funkcji gospodarczych. O ostatecznych rozmiarach i rozkładzie przestrzennym pól i lasów zadecydowały przede wszystkim uwarunkowania geograficzno–przyrodnicze (jakość gleb, rzeźba terenu, poziom wód gruntowych, obecność wód powierzchniowych) oraz prowadzona polityka rolna i leśna państwa.

Tabela 31. Powierzchnia geodezyjna według kierunków wykorzystania w gminie Studzienice

Wyszczególnienie	1.01.2002 r.		1.01.2008 r.	
	Powierzchnia /ha/	Struktura /%/	Powierzchnia /ha/	Struktura /%/
Ogółem	**17 596**	**100,0**	**17 626**	**100,0**
Użytki rolne	**4 206**	**23,9**	**4 091**	**23,2**
– grunty orne	3 015	17,1	2 980	16,9
– sady	13	0,1	12	0,1
– łąki trwałe	782	4,4	789	4,5
– pastwiska trwałe	231	1,3	215	1,2
– grunty rolne zabudowane	86	0,5	70	0,4
– stawy	53	0,3	0	0
– grunty pod rowami	26	0,1	25	0,1
Grunty leśne, zadrzewione i zakrzewione	**11 664**	**66,3**	**11 871**	**67,3**
– lasy	11 648	66,2	11 854	67,2
– grunty zadrzewione i zakrzewione	16	0,1	17	0,1
Grunty zabudowane i zurbanizowane	**539**	**3,1**	**471**	**2,7**
– tereny mieszkaniowe	45	0,3	51	0,3
– tereny przemysłowe	23	0,1	22	0,1
– inne tereny zabudowane	16	0,1	39	0,2

[38] *Z uwagi na wprowadzone z dniem 1.01.2002 r. zmiany w metodyce sporządzania Wykazów gruntów, dla umożliwienia porównywalności danych oraz zmian zachodzących w zakresie użytkowania i władania gruntów, za rok początkowy przyjęto 2002 r.*

– zurbanizowane tereny niezabudowane	59	0,3	15	0,1
– tereny rekreacyjno-wypoczynkowe	13	0,1	8	0,05
– tereny komunikacyjne (drogi / koleje)	312 / 64	1,8 / 0,4	267 / 61	1,5 / 0,4
– użytki kopalne	7	0,04	8	0,05
Grunty pod wodami płynącymi i stojącymi	**759**	**4,3**	**817**	**4,6**
Użytki ekologiczne	**0**	**0**	**0**	**0**
Nieużytki	**375**	**2,1**	**376**	**2,1**
Tereny różne	**53**	**0,3**	**0**	**0**

Źródło: Geodezyjne wykazy gruntów. Starostwo Powiatowe w Bytowie

W zestawieniu ze średnimi wartościami dla województwa, gmina charakteryzuje się większym odsetkiem lasów (śr. woj. 36,9%) i wód powierzchniowych (śr. woj. 4,0%), mniejszym zaś udziałem użytków rolnych (śr. woj. 51,1%), terenów zadrzewionych i zakrzewionych (śr. woj. 0,4%), terenów zabudowanych i zurbanizowanych (śr. woj. 4,8%), użytków ekologicznych (śr. woj. 0,1%) oraz nieużytków i terenów różnych (śr. woj. 2,3% i 0,4%) – *Wykres 12*.

***Wykres 12.* Struktura użytkowania gruntów gminy Studzienice na tle województwa. Stan na 1.01. 2008 r.**

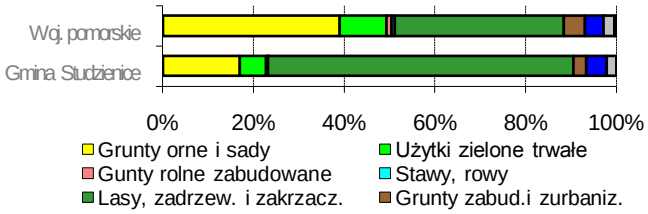

źródło: Geodezyjne wykazy gruntów. DGiGN UM w Gdańsku

Przestrzeń rolnicza ukształtowana jest w formie enklaw śródleśnych o zróżnicowanej powierzchni. Struktura użytków rolnych jest następująca: grunty orne – 72,8%, trwałe użytki zielone – 24,6%, sady - 0,3%, grunty rolne zabudowane (tj. siedliska rolnicze, tereny dawnych ośrodków SKR itp. ośrodków obsługi) - 1,7%, grunty pod rowami - 0,6% użytków rolnych.

Obszary przestrzeni rolniczej występują przede wszystkim w rejonach zalegania najlepszych gleb – w północnej i północno-zachodniej części gminy, w obrębach: Ugoszcz, Półczno, Rabacino, Skwierawy oraz Łąkie (zajmują tam ok. 40-80% powierzchni obrębu). Ponadto, pomimo ogólnie bardzo słabych warunków do produkcji, przestrzeń rolnicza ukształtowała się także w sąsiedztwie większych jezior - w obrębach: Studzienice, Sominy, Kłączno, co jest wynikiem zaszłości historycznych oraz istniejącego tam od stuleci tradycyjnego osadnictwa wiejskiego. Najmniejszym odsetkiem gruntów rolnych (poniżej 5%) dysponują obręby Czarna Dąbrowa i Prądzonka (*Wykres 13*).

Lasy stanowią zasadniczy element użytkowania terenu. Do najbardziej zalesionych obrębów należą: Prądzonka, Czarna Dąbrowa, Sominy, Przewóz, Osława Dąbrowa (ok. 80 – 90% powierzchni obrębu), najmniej lasów posiada obręb Półczno (8%).

Obszar gminy cechuje duża jeziorność.

Wykres 13. **Struktura użytkowania gruntów w gminie Studzienice wg obrębów geodezyjnych[39].**

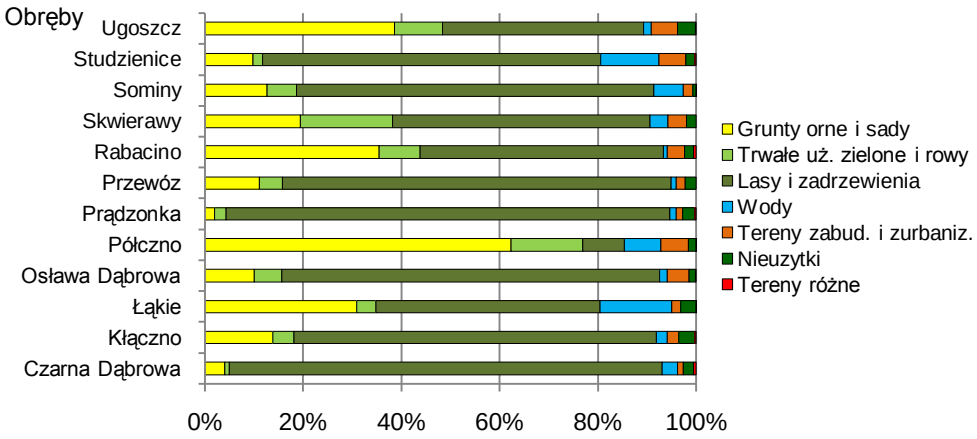

Źródło: Dane dla obrębów według stanu na dzień 03.01.2007 r.. Urząd Gminy Studzienice.

Zasoby wód powierzchniowych uzupełniają liczne mniejsze jeziorka i oczka wodne a także cieki płynące przez gminę, w tym rzeka Wda, Kanał Wda oraz rzeka Kłoniecznica.

Grunty zabudowane i zurbanizowane zajmują ogółem niespełna 3% powierzchni gminy. Największe ich obszary (łącznie z zabudową siedliskową), znajdują się w obrębach: Studzienice (ok. 100 ha), Ugoszcz (ok. 90 ha) i Osława Dąbrowa (ok. 80 ha). Do najmniej zurbanizowanych obrębów należą: Czarna Dąbrowa, Prądzonka, Przewóz i Łąkie (Wykres 13).

Udział nieużytków jest stosunkowo niewielki. Znaczna ich część (oczka wodne, bagna śródpolne i śródleśne), posiada duże walory przyrodnicze, ważne dla zachowania i kształtowania lokalnych warunków ekologicznych. Największym ich nagromadzeniem charakteryzują się obręby: Ugoszcz, Prądzonka, Kłączno i Czarna Dąbrowa.

Wielkość poszczególnych obrębów geodezyjnych jest bardzo zróżnicowana i waha się od 504 ha (Rabacino) do 2 247 ha (Sominy). Do największych należą: Sominy, Czarna Dąbrowa, Studzienice, Prądzonka, Osława Dąbrowa i Ugoszcz (1,7 – 2,2 tys. ha), do najmniejszych – Rabacino, Półczno i Łąkie (0,5 – 1,2 tys. ha).

Zmiany w użytkowaniu gruntów w okresie 1.01.2002 r. – 1.01.2008 r.

Porównanie danych geodezyjnych z lat 2002 i 2008 wskazuje na nieznaczne zmiany w sposobie wykorzystania gruntów. Do najistotniejszych należą: zmniejszenie powierzchni użytków rolnych o 115 ha i spadek jej udziału w powierzchni ogólnej o 0,7 pkt proc. oraz zwiększenie powierzchni lasów o 206 ha i ich udziału w powierzchni ogólnej o 1,0 pkt proc. (*Tab. 31*)[40].

Zmiany w grupie użytków rolnych dotyczyły przede wszystkim ubytku powierzchni gruntów ornych (o 35 ha) i trwałych użytków zielonych (o 9 ha) oraz przeniesienia powierzchni stawów (53 ha) z grupy użytków rolnych do gruntów pod wodami stojącymi. W rezultacie tego przesunięcia oraz innych zmian, ewidencjonowana powierzchnia gruntów pod wodami powierzchniowymi ogółem (pozornie) wzrosła o 58 ha. Część gruntów rolnych została wyłączona z użytkowania rolniczego w ramach prowadzonych procedur planistycznych.

W badanym okresie nastąpiło zmniejszenie powierzchni gruntów zabudowanych i zurbanizowanych ogółem. Zmiany, jakie zaszły w tej grupie, w odniesieniu do poszczególnych jej elementów, przebiegały w różnych kierunkach i w różnym natężeniu, w szczególności: wzrosła powierzchnia terenów mieszkaniowych (o 6 ha) i innych terenów zabudowanych (o 23

[39] *Suma użytków rolnych nie obejmuje gruntów rolnych zabudowanych, które zostały doliczone do gruntów zabudowanych i zurbanizowanych.*

[40] *W porównaniu z 1995 r. powierzchnia gruntów ornych zmalała o 67 ha, użytków zielonych o 19 ha, sadów o 1 ha, zaś powierzchnia gruntów zalesionych i zadrzewionych ogółem wzrosła o 0,5 tys. ha.*

ha), zmniejszyła się natomiast powierzchnia terenów przemysłowych (o 1 ha), zurbanizowanych terenów niezabudowanych (o 44 ha) oraz terenów rekreacyjno – wypoczynkowych (o 5 ha). Przyrost terenów mieszkaniowych i innych terenów zabudowanych odbywał się głównie kosztem zmniejszenia powierzchni zurbanizowanych terenów niezabudowanych. Ubytek powierzchni terenów rekreacyjno-wypoczynkowych jest prawdopodobnie wynikiem porządkowania terenów po byłych ośrodkach wczasowych, sukcesywnie poddawanych podziałom geodezyjnym i prywatyzacji (część z tych gruntów przypuszczalnie wróciła do lasów). W grupie terenów zurbanizowanych istotne zmiany dotyczyły także zmniejszenia ewidencjonowanej powierzchni terenów komunikacyjnych ogółem o 48 ha, w tym dróg o 45 ha.

Powierzchnia terenów różnych zmalała w tym okresie z 53 ha do 0 ha. Były to przede wszystkim grunty przeznaczone do rekultywacji oraz niezagospodarowane grunty zrekultywowane. Po rekultywacji i zagospodarowaniu grunty te powiększyły powierzchnię lasów. W pozostałej grupie użytków uwidoczniły się minimalne zmiany obszarowe.

Nowe uwarunkowania prawne[41] umożliwiły rolnikom od 2003 r. przeznaczanie własnych, nieprzydatnych rolniczo gruntów rolnych do zalesienia. Zainteresowanie rolników jest niewielkie, pierwszych zalesień dokonano w 2005 r. - w latach 2005-2008 zalesiono ogółem 21,06 ha[42].

Tabela 32. Zalesienia gruntów prywatnych w latach 2003 – 2007 (ha) w gminie Studzienice

Obręb	Lata				Razem
	2005	2006	2007	2008	
Osława Dąbrowa	5,39	-	2,87	-	8,26
Czarna Dąbrowa	-	0,61	-	-	0,61
Łąkie	-	4,81	-	-	4,81
Skwierawy	-	-	6,38	-	6,38
Ugoszcz	-	-	-	1,0	1,00
Ogółem	5,39	5,42	9,25	1,0	21,06

Źródło: Nadleśnictwo Bytów, Nadleśnictwo Osusznica

Ewidencjonowane zmiany zachodzące w strukturze użytkowania gruntów są na ogół korzystne dla środowiska przyrodniczego. Wzrasta udział lasów, maleje natomiast niskoprodukcyjna przestrzeń rolnicza.

Przytoczone dane ewidencji gruntów nie wskazują na szczególny wzrost procesów urbanizacyjnych kosztem powierzchni biologicznie czynnych. Niekorzystnym zjawiskiem, jest rosnąca wśród rolników, tendencja do bezplanowego dzielenia własnych gruntów rolnych z przeznaczeniem na cele budowlano-rekreacyjne.

6.2. Własność gruntów

Dominujący udział w strukturze stanu władania gruntami ogółem gminy posiada Skarb Państwa[43], który jest właścicielem 11 846 ha, tj. 67,4% gruntów ogółem gminy (*Wykres 14*). Główną grupę stanowią tu grunty w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe - 10 724 ha, pozostałą zaś - grunty pozostające w Zasobie Własności Rolnej Skarbu Państwa - 912 ha, oraz będące w trwałym zarządzie państwowych jednostek organizacyjnych – 73 ha (stan w dniu 1.01.2008 r.).

[41] Ustawa z dnia 8 czerwca 2001 r. o przeznaczeniu gruntów rolnych do zalesienia (Dz.U. Nr 73 z 2001 r.).
[42] Zalesianie gruntów gospodarstw rolnych rozpoczęto w ramach Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2004-2006 (działanie Zalesianie gruntów rolnych). Kontynuowane jest w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (działanie Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne) .
[43] Geodezyjny wykaz gruntów - grupa rejestrowa 1, 2, 3.

We władaniu osób fizycznych znajduje się 5 335 ha, tj. 30% powierzchni gminy. Są to przede wszystkim użytki rolne, lasy, jeziora oraz tereny mieszkaniowe. Znaczący odsetek gruntów prywatnych stanowią także nieużytki (ok. 11%).

Gminę Studzienice, podobnie jak większość gmin kaszubskich, cechuje stosunkowo wysoki udział lasów prywatnych – 1 505 ha, co stanowi 12,7% lasów ogółem. Lasy te wchodzą głównie w skład gospodarstw rolnych (wg PSR 2002 lasy zajmowały ok. 20% gruntów w gospodarstwach).

W zarządzie PGL LP znajduje się 87,2% powierzchni leśnej gminy, znikomy odsetek stanowią lasy SP przekazane w użytkowanie wieczyste oraz lasy komunalne.

Wykres 14.

Struktura stanu władania gruntów ogółem

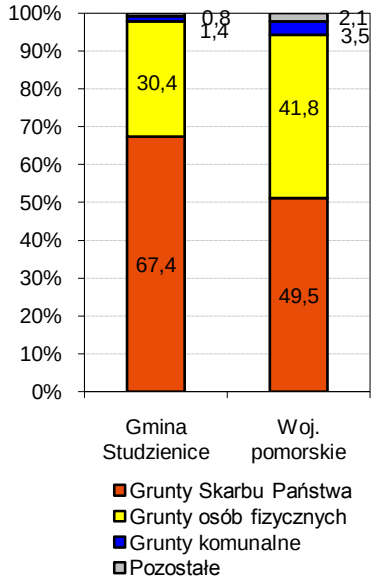

Wykres 15.

Struktura stanu władania użytkami rolnymi

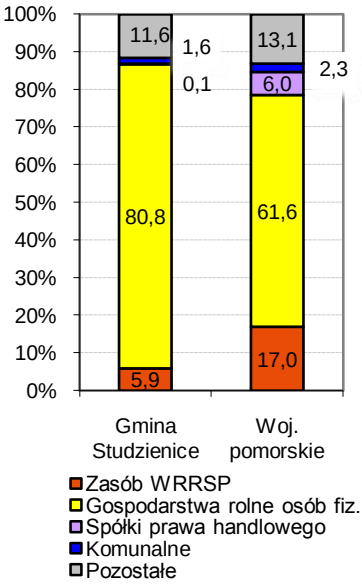

Źródło: Geodezyjne wykazy gruntów. DGiGN UM w Gdańsku. Stan w dniu 1.01.2008 r

Zmiany we władaniu gruntami ogółem w okresie 1.01.2002 r. – 1.01.2008 r.

Relację stosunków własnościowych pomiędzy sektorem publicznym i prywatnym cechuje w gminie Studzienice stosunkowo duża stabilizacja. Zmiany, jakie zaszły w badanym okresie w strukturze władania gruntami są nieznaczne. Nastąpił niewielki przepływ gruntów SP - głównie na rzecz gruntów prywatnych i komunalnych. Spowodowało to spadek udziału gruntów sektora państwowego z 69,1% do 67,4% oraz wzrost udziału gruntów osób fizycznych z 29,6% do 30,4% i komunalnych z 0,9% do 1,4% (*Wykres16*).

***Wykres 16.* Zmiany we władaniu gruntami ogółem w okresie 1.01.2002 – 1.01.2008.**

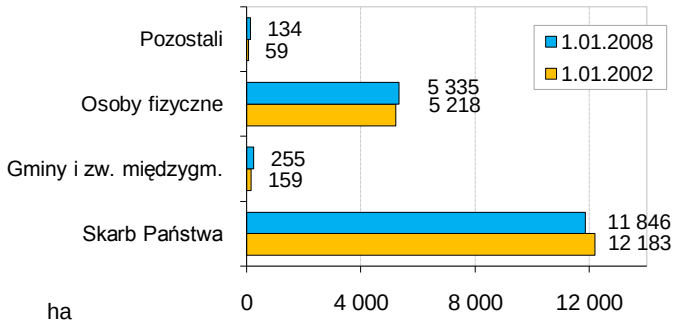

Źródło: Geodezyjne wykazy gruntów dla Gminy Studzienice. DGiGN UM w Gdańsku

Władanie użytkami rolnymi.

Gmina Studzienice posiada typową dla gmin kaszubskich strukturę władania przestrzenią rolniczą (Wykres 3). Dominująca jej część znajduje się we władaniu osób fizycznych – 3 447 ha (84,5% użytków rolnych gminy), w tym gospodarstw rolnych – 3 297 ha (80,8% UR). Użytki rolne we władaniu SP zajmują obszar 510 ha (12,5% UR), przy czym w Zasobie WRSP pozostaje 241 ha (5,9% UR), w zarządzie PGL – 249 ha (6,1% UR gminy). Spółki prawa handlowego władają znikomym obszarem użytków rolnych – 9 ha (0,2% UR gminy).

Zmiany we władaniu przestrzenią rolniczą w okresie 1.01.2002 r. – 1.01.2008 r.

Historycznie uwarunkowany charakter własności przestrzeni rolniczej, dominacja gruntów we władaniu rolników indywidualnych w okresie powojennym sprawiły, że w okresie transformacji ustrojowej, przestrzeń rolnicza gminy w niewielkim stopniu objęta została międzysektorowymi przekształceniami własnościowymi. Obrazuje je poniższa tabela.

Tabela 33. Zmiany w strukturze władania użytkami rolnymi (% UR ogółem)

Wyszczególnienie	1.01.2002	1.01.2008 r.
Zasób WRSP	9,2	5,9
Gospodarstwa indywidualne	79,5	80,8
Osoby fizyczne pozostałe	1,9	3,7
Pozostali	9,4	9,6

Źródło: Geodezyjne wykazy gruntów dla Gminy Studzienice. DGiGN UM w Gdańsku

Przekształcenia własnościowe dotyczyły zarówno transferu użytków rolnych z Zasobu WRSP (ubyło 160 ha) [44] - na rzecz rolników i innych osób fizycznych i prawnych, jak również z gospodarstw indywidualnych (ubyło 51 ha) – głównie na rzecz osób fizycznych, nie będących rolnikami (wzrost z 79 ha do 150 ha) – *Wykres 17.*

Odsprzedawanie przez rolników indywidualnych gruntów rolnych, z zamiarem ich przyszłościowego przekształcenia na cele rekreacyjno-mieszkaniowe, odbywa się zazwyczaj w sposób bezplanowy i prowadzący do naruszenia ładu przestrzennego. Proceder ten w ostatnich latach uległ nasileniu. Skutkuje „dziką", często prowizoryczną zabudową gruntów rolnych, prowadzącą m.in. do dewastacji krajobrazu i naruszenia stabilności ekosystemów, w tym szczególnie zagrożone są wrażliwe ekosystemy łąkowe, przyleśne i leśne, a przede wszystkim brzegi jezior

***Wykres 17.* Zmiany obszarowe we władania użytkami rolnymi (ha)**

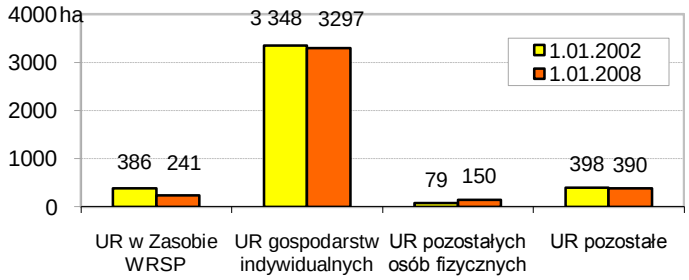

Źródło: Geodezyjne wykazy gruntów dla województwa pomorskiego. DGiGN UM w Gdańsku

[44] *W 1995 r. udział użytków rolnych we władaniu Skarbu (PGR, PFZ) wynosił ok. 11% użytków rolnych gminy).*

6.3. Dochody i wydatki budżetu gminy

W 2007 r. dochody budżetu gminy Studzienice wyniosły 8,8 mln zł. W przeliczeniu na 1 mieszkańca (2 589,4 zł) było to mniej od przeciętnej dla gmin wiejskich województwa pomorskiego (2 613,8 zł) oraz przeciętnej dla gmin województwa ogółem (2 999,4 zł) - tabela 34.

Dochody własne (4,0 mln zł) stanowiły 45,5% dochodów ogółem (w porównaniu z 1995 r. udział ten spadł aż o 23 pkt proc.). Dochody własne w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2007 r. wynosiły 1 179 zł, co było wartością zbliżoną do dochodów gmin wiejskich woj. pomorskiego (1 077 zł), ale znacznie niższą od średniej dla wszystkich gmin województwa (1 690 zł.).

W dochodach własnych gminy nadal znaczący, bo około 41% udział miał podatek od nieruchomości, który, jednakże w porównaniu z 1995 r. zmniejszył się aż o 22 pkt proc.,(w 1995 r. udział ten wynosił 63%). zmalał natomiast udział dochodów z podatku rolnego - z 2,5% do 1,2% dochodów własnych.

Dotacje celowe i subwencje ogólne wynosiły 4,8 mln zł, co stanowiło 54% dochodów. ogółem gminy. Udział dotacji i subwencji w dochodach gminy wzrósł z 15,5% do 54,0%, przy czym nastąpił ponad 11- krotny wzrost udziału subwencji[45] przy niewielkim wzroście udziału dotacji (z 12,5% do 19,1%). Jak ukazuje tabela poniżej, udział subwencji w dochodach ogółem gminy jest obecnie zbliżony do poziomu średniej dla gmin wiejskich województwa pomorskiego.

Tabela 34. Dochody budżetów gminnych w 1995r i 2007 r.

Wyszczególnienie	Dochody ogółem na 1 mieszkańca w zł		Udział dochodów własnych w dochodach ogółem (%)		Udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa w dochodach ogółem (%)		Udział subwencji w dochodach ogółem (%)	
	1995 r.	2007 r.	1995 r.	2007 r.	1995 r.	2007 r.	1995 r.	2007 r.
gminy ogółem	579,3	2999,4	39,5	56,5	9,1	22,4	16,2	23,5
gminy wiejskie	452,1	2613,8	40,3	41,5	22,6	10,8	17,3	35,5
gm. Studzienice	**528,5**	**2601,6**	**68,8**	**45,5**	**15,7**	**11,8**	**3,0**	**34,9**

Źródło: Obliczenia własne na podstawie BDR GUS.

Ważną rolę w budżecie gminy odgrywa dochód pochodzący z udziału w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa (PIT i CIT) Udział ten zależy wprost od zasobności mieszkańców gminy (PIT) oraz wyników finansowych spółek i przedsiębiorstw, mających siedzibę w gminie. W kolejnych latach wpływy kształtowały się następująco:

Tabela 35. Dochody budżetu gminy Studzienice z tytułu udziałów w PIT i CIT.

	2005	**2006**	**2007**	**2008**
CIT	12 689,27	55 720,57	235 640,66	183 363,38
PIT	553 420,00	539 825,00	803 385,00	880 607,00
	566 109,27	**595 545,57**	**1 039 025,56**	**1 063 979,38**

W stosunku do roku 1995 kwota łaczna jest niższa, jest to jednak spowodowane prywatyzacją firmy Orlen, w wyniku której część bazy znalazła się na terenie gminy Bytów.

Od 2006 r., w ramach środków otrzymywanych z innych źródeł na dofinansowanie zadań własnych, gmina pozyskuje środki z budżetu UE. W 2007 r. suma tych środków wynosiła

[45] *Zwraca uwagę niski w 1995 r. udział subwencji w dochodach gminy (podobnie w 1994r. – 3,6%). W latach kolejnych udział ten był znacznie wyższy, np. w 1996r. – 27,7%, w 1997r. – 20,5%, w 2000 r. – 34,9%) – wg BDR GUS i Rocznik Statystyczny Województwa Słupskiego 1995. WUS w Słupsku.*

30,7 mln zł, co stanowiło zaledwie 0,3% dochodów ogółem. Zwraca uwagę bardzo niski stopień pozyskiwania środków unijnych przez gminy wiejskie (*Tab. 36*).

Tabela 36. Udział środków pozyskanych z Unii Europejskiej na realizację zadań własnych

Wyszczególnienie	Udział środków UE w dochodach ogółem gmin (%)	
	2006 r.	2007 r.
gminy ogółem	2,5	5,2
gminy wiejskie	2,2	1,1
powiat bytowski	2,9	1,3
gm. Studzienice	**1,0**	**0,3**

Obliczenia własne na podstawie BDR GUS..

W 2007 r. wydatki budżetu gminy Studzienice wyniosły 8,7 mln zł, w tym:
- wydatki bieżące jednostek budżetowych – 5,7 mln zł,
- wydatki inwestycyjne – 1,1 mln zł,
- dotacje i świadczenia na rzecz osób fizycznych – 1,9 mln zł.

Wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie Studzienice (2 553,4 zł) kształtowały się na zbliżonym poziomie, jak dla gmin wiejskich województwa (2 557,7 zł) ale na znacznie niższym, niż średnia dla gmin ogółem województwa pomorskiego (2 999,4 zł). Strukturę wydatków budżetów gminy wg działów na tle średniej dla gmin wiejskich przedstawia tabela poniżej. Zwraca uwagę znikomy udział nakładów ponoszonych na turystykę – 10-krotnie niższy, niż średnio w gminach wiejskich regionu (*Tab. 37*).

Tabela 37. Struktura wydatków budżetu gminy Studzienice wg działów w 1995 r. i 2007 r.

Działy	Gmina Studzienice		Gminy wiejskie razem	
	1995 r.	2007 r.	1995 r.	2007 r.
Wydatki ogółem w tys. zł.	1 468,4	8 658,7	245 021,4	1 552 498,8
w tym (%):				
Rolnictwo[1/]	1,1	14,5	5,1	7,5
Transport[2/]	3,6	2,0	3,3	5,9
Gospodarka komunalna[3/]	23,0	1,9	17,3	4,1
Gospodarka mieszkaniowa	6,2	0,9	4,8	1,9
Oświata i wychowanie	16,7	40,8	29,4	38,4
Kultura i sztuka[4/]	4,0	2,4	2,7	2,6
Ochrona zdrowia	0,4	0,6	1,7	0,8
Opieka społeczna[5/]	12,6	18,7	15,9	21,0
Kultura fizyczna i sport	1,3	0,5	0,8	1,3
Administracja	24,6	14,0	16,3	10,6
Turystyka	-	0,05	-	0,5

[1/] *Od 2001 r.. Rolnictwo i łowiectwo*
[2/] *Od 2001 r.. Transport i łączność*
[3/] *Od 2001 r.. Gospodarka komunalna i ochrona środowiska.*
[4/] *Od 2001 r.. Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego.*
[5/] *Od 2004 r. Pomoc społeczna i pozostałe zadania zakresie polityki społecznej.*

Źródło: Obliczenia własne na podstawie BDR GUS

W latach 1995-2007 nastąpił znaczący spadek udziału wydatków ponoszonych w gminie na gospodarkę mieszkaniową i administrację publiczną, istotnie wzrosły zaś wydatki na oświatę i wychowanie oraz różnorodne formy pomocy społecznej. Spadek wydatków na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska, przy równoczesnym wzroście wydatków na rolnictwo i ło-

wiectwo, spowodowany jest zmianą w sposobie klasyfikacji części wydatków, w tym m.in. przeniesienia wydatków związanych z utrzymaniem infrastruktury wodno-kanalizacyjnej oraz nowymi inwestycjami z działu gospodarka komunalna do działu rolnictwo i łowiectwo. Tendencje zmian w strukturze wydatków gminy zbliżone są do zmian charakterystycznych dla gmin wiejskich województwa (*Tab. 34*.).

***Wykres 18. U*dział wybranych wydatków ponoszonych w latach 2002, 2005, 2006 i 2007.**

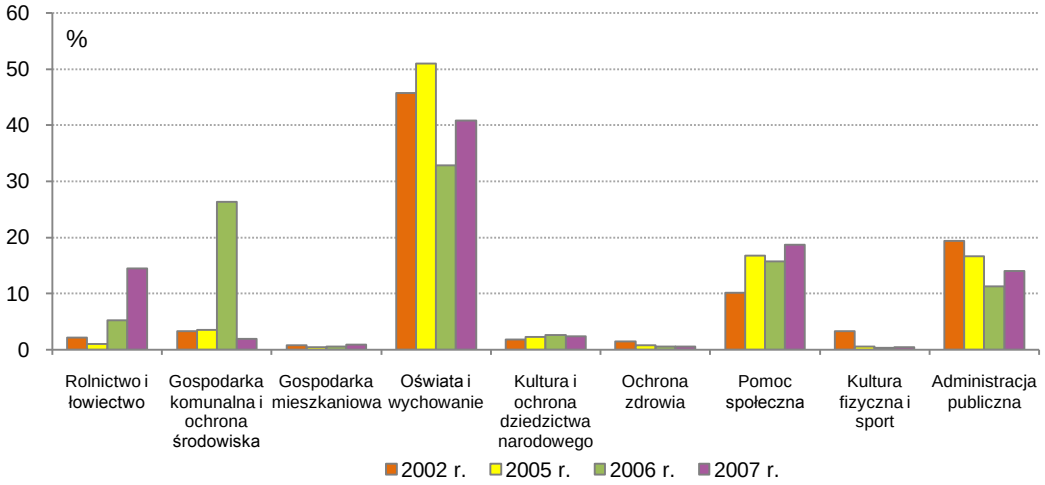

Obliczenia własne na podstawie BDR GUS

6.4. Rynek pracy, bezrobocie

Podmioty gospodarki narodowej i rynek pracy

Informacje dotyczące podmiotów gospodarki narodowej nie obejmują osób prowadzących indywidualne gospodarstwo rolne.

Tabela 38. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze Regon

Wyszczególnienie	1995 r.	1999 r.	2002 r.	2007 r.
Ogółem	**115**	**167**	**206**	***227***
Podmioty wg sektorów własności				
- sektor publiczny	9	12	11	15
- sektor prywatny	106	155	195	212
Z liczby ogółem:				
Zakłady (osoby) fiz. prowadzące działalność gospodarczą	95	133	170	180
Spółki handlowe publiczne i prywatne	4	4	6	6
- w tym z udziałem kapitału zagranicznego	1	1	2	2
Spółdzielnie	-	-	-	-
Stowarzyszenia i organizacje społeczne	1	9	10	11

Obliczenia własne na podstawie BDR GUS..

Liczba podmiotów gospodarczych ogółem zarejestrowanych na terenie gminy Studzienice wzrosła w badanym okresie o blisko 100% (ze 115 do 227). Liczebny wzrost podmiotów miał miejsce przede wszystkim w sektorze prywatnym, w grupie zakładów (osób) fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (*Tab. 38*). Nastąpił także dynamiczny wzrost liczby stowarzyszeń i organizacji społecznych.

Tabela 39. Podmioty gospodarki narodowej[1/] zarejestrowane w rejestrze Regon wg wybranych sekcji. Stan na 31.12.

Sekcja EKD	1995 r.	1999 r.	2002 r.	2007 r.
Ogółem	**115**	**167**	**206**	**227**
w tym:				
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo	17	43	55	40
Przetwórstwo przemysłowe	15	20	22	27
Budownictwo	12	19	27	42
Handel i naprawy	31	33	38	41
Zakwaterowanie i usługi gastronomiczne	6	12	11	11
Transport i gospodarka magazynowa, łączność	10	10	11	11
Pośrednictwo finansowe	1	3	4	3
Obsługa nieruchomości i firm	3	11	15	19
Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	4	6	13	12

[1/] bez osób prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne

[2/] dane o podmiotach wg wybranych sekcji publikowane są od 2004 r.

Źródło: Roczniki statystyczne Województwo Pomorskie2003, 2008 US w Gdańsku; Dane za 1995 r i 1999 r. wg BDR GUS.

Dane na temat zakładów osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą z podziałem na sekcje publikowane są od 1999 r. Wśród tych podmiotów najbardziej dynamiczny wzrost nastąpił w branży budowlanej (wzrost 2-krotny) oraz obsługa nieruchomości i firm (wzrost blisko 3-krotny). O około 1/3 wzrosła liczba podmiotów zajmujących się przetwórstwem przemysłowym oraz handlem i naprawami. Sukcesywnie spada natomiast liczba zakładów należących do sekcji hotele i restauracje (*Tab. 40*.).

Tabela 40. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą wg wybranych sekcji

Wyszczególnienie	Zakłady osób fizycznych /osoby fizyczne prowadzące działalność			
	1999 r.	2002 r.	2005 r.	2007 r.
Ogółem	**133**	**170**	**154**	**180**
w tym:				
- przetwórstwo przemysłowe	14	16	18	19
- budownictwo	19	27	23	39
- handel i naprawy	31	36	34	39
- hotele i restauracje	7	4	6	5
- transport, gosp. magazynowa i łączność	12	11	9	11
- pośrednictwo finansowe	-	3	3	3
- obsługa nieruchomości i firm	6	10	11	16

Źródło: Roczniki statystyczne Województwo Pomorskie2003, 2006, 2008 US w Gdańsku; Dane za 1999 r. wg BDR GUS.

Urzędy Statystyczne dysponują wyłącznie informacją o liczbie pracujących w zakładach zatrudniających powyżej 9 osób. W dalszej części opracowania liczbę tę określono, jako zatrudnienie rejestrowane - w przeciwieństwie do zatrudnienia w podmiotach gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, która to wielkość została oszacowana, podobnie jak i liczba pracujących w rolnictwie indywidualnym.

Tabela 41. Zmiany w liczbie pracujących wg faktycznego miejsca pracy[1/]w okresie 1995-2007. Stan na 31.12.

Sekcja EKD	1999 r.	2002 r.	2007 r.
Ogółem	**484**	**496**	**402**
Pracujący wg sektorów własności			
- sektor publiczny	233	206	149
- sektor prywatny	251	290	253
Pracujący wg sektorów ekonomicznych			
- rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo, rybactwo	36	21	13
- przemysł i budownictwo	240	269	221
- usługi	208	206	168
w tym: rynkowe	92	80	47
nierynkowe	116	126	121

[1/]Według faktycznego miejsca pracy. Bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie.

Źródło: Roczniki statystyczne: Województwo Pomorskie 2000, 2003, 2008. Urząd Statystyczny w Gdańsku. BDR GUS

W latach 1995-2007 liczba pracujących w większych podmiotach gospodarczych obniżyła się o około 60% (z 646 do 402 osób). W układzie sektorowym nastąpił duży spadek pracujących w sektorze publicznym przy utrzymującej się zbliżonej liczbie pracujących w sektorze prywatnym. W badanym okresie spadek zatrudnienia występował na przemian z jego niewielkim wzrostem, ale przez cały ten czas utrzymywał się wyraźny trend ujemny (*Wykres 19*).

Wykres 19. **Pracujący wg faktycznego miejsca pracy[1/] w latach 1995-2007. Stan na 31.12.**

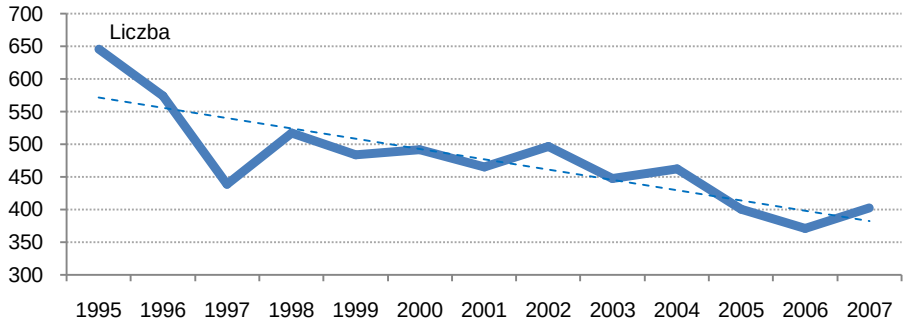

[1/] Według faktycznego miejsca pracy. Bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób i pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie.

Źródło: BDR GUS.

Liczba pracujących w wieku 15 lat i więcej wyłącznie lub głównie w swoim gospodarstwie rolnym (działce rolnej) wynosiła 254 osoby (PSR 2002). Biorąc pod uwagę niewielkie zmiany, jakie zaszły w liczbie gospodarstw średnich i dużych w latach 2002-2007 szacuje się, że obecnie liczba ta wynosi około 235 osób.

Bilans zatrudnionych w 2002 r./2008 r.:

Liczba aktywnych zawodowo – 1 456 os./ok. 1 510 os.
Bezrobotni zarejestrowani – 460 os./200[46] os.
Pracujący w gospodarce narodowej - 496 os./402 os.
Pracujący w zakładach osób fizycznych - ok. 255 os./ok. 270 os.
Pracujący wyłącznie lub głównie w rolnictwie indywidualnym - 254 os./ ok. 240 os.

[46] *Stan na koniec grudnia 2008 r. wg PUP w Bytowie*

Saldo dojazdów do pracy do gminy Studzienice jest ujemne i wynosi ok. 200 os. (głównie na teren miasta i gminy Bytów i gmin ościennych oraz miasta Kościerzyna). Oznacza to, przy uwzględnieniu liczby bezrobotnych, że dla około 30% aktywnej zawodowo ludności nie ma pracy na terenie gminy.

Tabela 42. Pracujący w gospodarce narodowej w gminie Studzienice w 2008 r**.**

Sektor	Ogółem		W zakładach o l. pracujących	
	tys. os.	%	powyżej 9 os.	poniżej 9 os.
Razem	0,91	100,0	0,40	0,51
I (rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo, rybactwo)	0,25	27,5	0,01	0,24
II (przemysł i budownictwo)	0,31	34,1	0,22	0,09
III (usługi łącznie z transportem)	0,35	38,5	0,17	0,18

źródło: Zestawienie na podstawie danych GUS i szacunków własnych.

Miejsca pracy w sektorze I (rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo) są szacowane, gdyż są to w większości nie rejestrowane miejsca pracy w rolnictwie indywidualnym. Wielkość zatrudnienia w rolnictwie indywidualnym jest wielkością zmienną; ocenia się, że w gminie Studzienice wynosi obecnie około 240 osób.

Dla określenia wielkości zatrudnienia w rolnictwie wykorzystano wyniki ostatniego spisu rolnego PSR 2002 r. oraz informacje Urzędu Gminy dotyczące liczby gospodarstw indywidualnych objętych obowiązkiem podatkowym od gruntów rolnych.

Wg Spisu liczba gospodarstw rolnych mających siedzibę na terenie gminy wynosiła 421, w tym 341 indywidualnych gospodarstw rolnych (powyżej 1 ha UR). Wyłącznie lub głównie w swoim gospodarstwie rolnym pracowało w wówczas 254 osoby w wieku 15 lat i więcej. W 2007 r. liczba gospodarstw indywidualnych ogółem wzrosła do 1 011, w tym gospodarstw powyżej 1 ha UR – do 609. Liczba indywidualnych gospodarstw rolnych dużych 15 ha i więcej (potencjalnie towarowych) utrzymała się na zbliżonym poziomie, zaś największy przyrost zanotowano w liczbie działek rolnych i gospodarstw do 5 ha UR, co z pewnością nie spowodowało zwiększenia liczby pracujących wyłącznie lub głównie w rolnictwie (patrz rozdział 3. Przemiany w rolnictwie i struktura agrarna gospodarstw rolnych). Poza tym bliżej nieustalona liczba młodych ludzi zamieszkałych w gospodarstwach rolnych wyjechała za granicę w celach zarobkowych. Biorąc pod uwagę w/w uwarunkowania szacuje się, że liczba pracujących w rolnictwie indywidualnym gminy wynosi obecnie około 240 osób.

Zmiany, jakie miały miejsce pomiędzy 1999 i 2007 r. w strukturze pracujących wskazują na dynamiczny wzrost udziału sektora III, spowodowany (wyłącznie) wzrostem o ponad 1/3 liczby zakładów /osób/ fizycznych, zajmujących się prowadzeniem usług. Kondycja tej grupy podmiotów nie jest jednakże zbyt mocna, podlegają one silnej presji uwarunkowań ekonomicznych - co widać po załamaniu, jakie nastąpiło pomiędzy rokiem 2002 - 2005 i spadku ich liczby o blisko 10% (*Tab. 41*). Maleje udział rolnictwa, łowiectwa, leśnictwa i rybactwa zarówno w zakładów zatrudniających powyżej 9 osób, jak również w rolnictwie indywidualnym. Udział sektora przemysł i budownictwo utrzymuje się na zbliżonym poziomie.

Wielkość i struktura bezrobocia

Gmina Studzienice należy do obszarów o największym bezrobociu rejestrowanym. Główne powody to brak miejsc pracy w gminie i na lokalnym (bytowskim) rynku pracy oraz niskie kwalifikacje zawodowe tutejszych bezrobotnych. Bezrobocie w 2008 r. wynosiło 200 osób, (kobiety 68%). W porównaniu z 2002 r. udział bezrobotnych kobiet wzrósł o 6,6 pkt. proc.

Tabela. 43. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w gminie Studzienice na tle powiatu i województwa (wg PUP w Bytowie i WUP w Gdańsku)

Wyszczególnienie	Ogółem		Stopa bezrobocia %	
	2002[1/]	2008[2/]	2002	2008
województwo	185 160	67 771	20,5	8,4
powiat bytowski	11 862	5 698	33,6	20,3
gm. Studzienice	477	200	31,6[3/]	~19,0

[1/] Stan na 31.03.2002 r.
[2/] Stan na 31.12.2008 r.
[3/] Stan na 20 maja 2002. Wg NSP 2002.

Z danych przytoczonych w powyższej tabeli wynika, że w latach 2002-2008 nastąpił spadek stopy bezrobocia, przy czym tempo tego spadku było porównywalne z województwem i powiatem bytowskim - ok 12 pkt. proc.

Powiat bytowski charakteryzuje się bardzo wysokim bezrobociem i zajmuje drugie miejsce w województwie pod względem liczby bezrobotnych oraz trzecie - pod względem stopy bezrobocia (*wykresy 20 i 21*). Dane te wskazują na niewielkie możliwości znalezienia miejsca pracy w najbliższym otoczeniu gminy Studzienice.

Wykres 20. **Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy województwa pomorskiego. Stan na 31 12. 2008 r.**

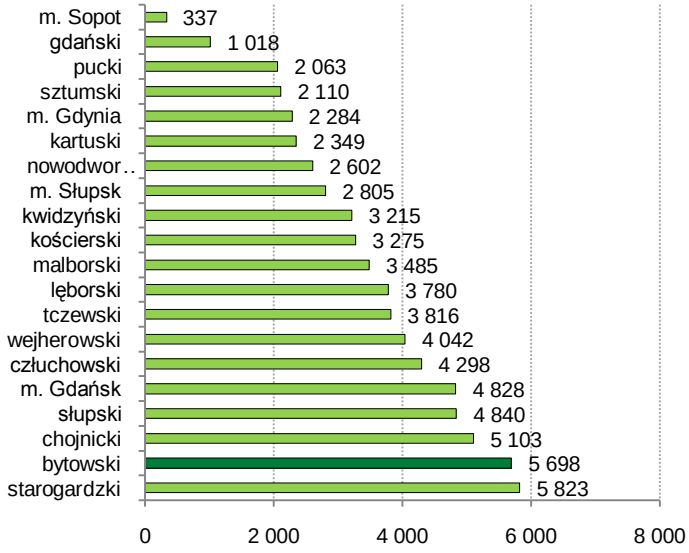

Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy w Gdańsku.

Według stanu na dzień 31.12. 2008 r. na lokalnym rynku pracy tj. w powiecie bytowskim:

- kobiety stanowiły 60,7% bezrobotnych (w porównaniu ze stanem w dn. 31.12.2000 r. wzrost o 4,9 pkt proc.),
- bezrobotni nie posiadający prawa do zasiłku – 68,9% (spadek o 4,8 pkt proc.),
- dotychczas nie pracujący – 14,6%, (wzrost o 3,4 pkt proc.)
- zwolnieni grupowo - 1,3% (spadek o 4,8 pkt proc.),
- mieszkający na wsi – 64,8%, (spadek o 3,2 pkt proc.),
- długotrwale bezrobotni – 52,5% (wzrost 9,1pkt proc.),
- z ukończoną szkołą wyższą – 3,8% (wzrost o 2,7 pkt proc.),
- bez wykształcenia średniego – 66,5%,

Wykres 21. **Stopa bezrobocia w powiatach województwa pomorskiego. Stan na 31 12. 2008 r.**

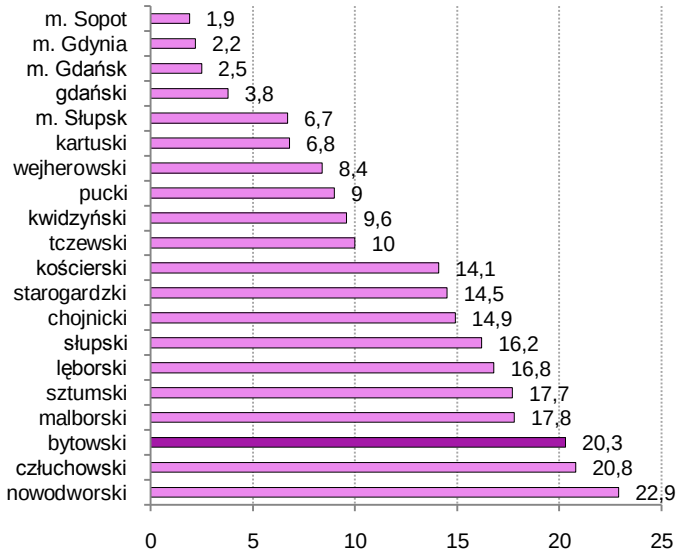

Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy w Gdańsku.

- bez kwalifikacji zawodowych – 23,3%,
- bez doświadczenia zawodowego – 18,8%,
- niepełnosprawni – 3,2% (wzrost o 2,1 pkt proc.).

Tabela 44. Struktura wieku bezrobotnych na terenie powiatu bytowskiego.Stan na 31.01.(%)

Wiek	2000 r.	2008 r.
Ogółem	100,0	100,0
18 – 24 lata	27,2	23,2
25 – 44 lata	51,8	44,2
45 – 54 lata	18,9	25,3
55 lat i powyżej	2,1	7,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Bytowie..

Z danych przytoczonych powyżej danych wynika, iż obecnie, w porównaniu z okresem poprzednim, bezrobocie znacznie bardziej dotyka osoby starsze, po 45. roku życia - stanowią one obecnie blisko 1/3 ogółu bezrobotnych. Ponad trzykrotnie wzrósł także udział osób bezrobotnych posiadających wyższe wykształcenie. Bezrobocie nadal ma charakter długotrwały, przy czym sukcesywnie wzrasta udział osób długotrwale bezrobotnych.

6.5. Rolnictwo

6.5.1. Przemiany w rolnictwie, struktura agrarna gospodarstw rolnych

Działalność rolnicza w gminie prowadzona jest obecnie wyłącznie w sektorze prywatnym - w gospodarstwach indywidualnych. Są to z reguły gospodarstwa rodzinne, stanowiące własność rodziny od wielu pokoleń. Funkcja rolnicza w gminie – z uwagi na trudne warunki gospodarowania oraz niskie plonowanie roślin uprawnych - zaczyna tracić na znaczeniu i na niektórych obszarach ulega powolnej marginalizacji. Gospodarstwa produkujące obecnie na rynek w coraz mniejszym stopniu wytrzymują konkurencję ze strony gospodarstw wysokotowarowych gospodarujących w bardziej sprzyjających warunkach przyrodniczo-glebowych województwa. Sytuacja taka sprawia, że rośnie liczba rolników skłaniających się ku przeznaczeniu części ziemi rolnej na funkcje rekreacyjne. Zjawisko to dotyczy szczególnie gospodarstw położonych w rejonach o najwyższych walorach przyrodniczo-krajobrazowych. Obec-

nie towarowa produkcja rolna odbywa się głównie w północnej części gminy (Ugoszcz, Skwierawy).

Użytki rolne pozostające w Zasobie WRSP są w 99% zagospodarowane rolniczo (dzierżawy). Niewielką część niezagospodarowanych gruntów pozostających w Zasobie stanowią zabagnione łąki i mokradła.

Na gruntach byłego PGR i SKR zostały utworzone nowe gospodarstwa prywatne, które zachowały poprzedni wielkoprzestrzenny układ rozłogów. Największe z tych gospodarstw (powyżej 50 ha użytków rolnych) położone są w rejonie miejscowości: Łąkie - Helenowo oraz Ugoszcz.

Na koniec 2007 r. na obszarze gminy znajdowało się ogółem 1 011 gospodarstw indywidualnych (działek rolnych), w tym:

- 609 gospodarstw indywidualnych powyżej 1 ha gospodarujących na 3 902 ha UR,
- 402 gospodarstwa indywidualne 0,1 - 1 ha (działki rolne), zajmujące powierzchnię 102 ha UR (wg danych Urzędu Gminy).

Tabela 45*.* Struktura agrarna indywidualnych gospodarstw rolnych w 2007 r.

Gospodarstwa	Ogółem	Grupy obszarowe użytków rolnych /ha/			
		1-5	5-10	10-15	15 i więcej
Liczba	609	356	112	63	78
Powierzchnia /ha/	3 902	944	669	760	1 529
Struktura liczby	100,0	58,5	18,4	10,3	12,8
Struktura powierzchni	100,0	24,2	17,1	19,5	39,2
Średnia powierzchnia /ha/	**6,4**	2,7	6,0	9,2	19,6

Źródło: Urząd Gminy Studzienice

W strukturze gospodarstw powyżej 1 ha UR dominują jednostki najmniejsze (1-5 ha UR), które stanowią blisko 60% ich liczby (*Tab. 45*). Gospodarstwa duże (15 ha i powyżej) stanowią około 13% liczby. Średnia powierzchnia gospodarstwa powyżej 1 ha UR jest niska, wynosi 6,4 ha użytków rolnych. Średnia powierzchnia gospodarstwa z grupy największych wynosi niespełna 20 ha UR, gospodarstwa te koncentrują się we wsiach: Ugoszcz, Sominy, Studzienice, Półczno i Skwierawy.

Zmiany w strukturze agrarnej w okresie 1.01.2002 r. – 1.01.2008 r.

W latach 2002-2007 nastąpił znaczący przyrost ogólnej ilości gospodarstw indywidualnych, w tym liczba gospodarstw o powierzchni powyżej 1 ha UR wzrosła o blisko 80% (z 341 do 609), zaś zajmowana przez nie powierzchnia użytków rolnych zaledwie o 14% (478 ha). Szczególnie wysoka dynamika zmian uwidoczniła się w grupie gospodarstw małych (5-10 ha) – wzrost o 72% i najmniejszych (1-5 ha) – wzrost o 150%, co świadczy o niekorzystnej tendencji do rozdrabniania gospodarstw w tych grupach obszarowych.

Liczba gospodarstw dużych i bardzo dużych (15 ha i więcej) wzrosła w badanym okresie o ok.5 % (4 gospodarstwa), ale zmniejszyła się zajmowania przez nie powierzchnia (o 24%). Względna stabilizacja występuje w grupie gospodarstw średnich (10-15 ha).

Pogłębiona analiza danych potwierdza rosnącą tendencję do wzrostu liczby gospodarstw najmniejszych, co w konsekwencji prowadzi do spadku średniej powierzchni gospodarstwa w gminie. Zauważa się także gwałtownie rosnącą liczbę działek rolnych, w grupie tej zanotowano największą dynamikę zmian - *Wykres 22*.

Gospodarka rolna gminy w coraz większym stopniu się różnicuje. Uwidoczniła się tendencja do polaryzacji gospodarstw rolnych tj. powolnego wzrostu powierzchni dużych gospodarstw

towarowych oraz dynamicznego wzrostu liczby małych, nieprodukcyjnych pseudo gospodarstw, wydzielanych na cele rekreacyjne i osadnicze.

***Wykres 22*. Zmiany w liczbie indywidualnych gospodarstw rolnych i działek rolnych**

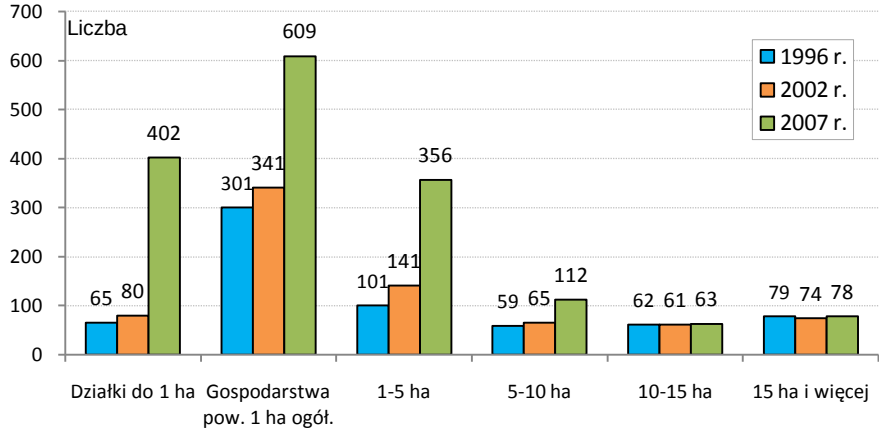

Źródło: PSR 1996, PSR 2002, Urząd Gminy Studzienice

6.5.2. Warunki glebowe oraz struktura jakościowa użytków rolnych

Jakość gleb nie sprzyja uprawie roli, stąd znacząca przewaga lasów w przestrzeni gminy. Otoczone nimi obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej skupiają się wokół większych jednostek osadniczych. Żywa rzeźba terenu i duża zmienność skał macierzystych na niewielkich powierzchniach powodują, że zalegające gleby tworzą swoistą mozaikę, złożoną z przemieszanych różnych typów, podtypów i gatunków gleb. Północna część obszaru gminy (teren Pojezierza Bytowskiego) posiada ogólnie korzystniejsze warunki glebowe dla rolnictwa niż część środkowa i południowa (teren Równiny Charzykowskiej).

W części północnej pokrywę glebową tworzą gleby wytworzone w większości z utworów zwałowych piaszczystych, rzadziej gliniastych, z natury kwaśnych i ubogich w składniki pokarmowe. Najwyższą przydatność rolniczą przedstawiają tu gleby należące do typu gleb brunatnych kwaśnych i brunatnych wyługowanych, wytworzone z gliny lekkiej w górnej warstwie przemytej i spiaszczonej, z reguły głębokiej, rzadziej średnio głębokiej. Gleby te, z uwagi na zachodzące procesy erozyjne, posiadają stosunkowo płytki poziom akumulacyjny (ok. 20 cm), oraz niezbyt wysoką zawartość próchnicy. Są silne zakwaszone w całym profilu glebowym, oraz wrażliwe na dłużej trwające posuchy. Najlepsze z nich zaliczono do klasy IVa i IVb oraz kompleksu 5 żytniego dobrego, sporadycznie zaś – do kompleksu 4 – żytniego bardzo dobrego (wysepki żyźniejszych gleb, występujące w dużym rozproszeniu). Gleby o najwyższej bonitacji – kl. III b, zajmują obszar o śladowej powierzchni (0,7 ha gruntów ornych w obrębie Łąkie).

Gleby kompleksów 4 i 5 zajmują ogółem zaledwie ok. 20% gruntów ornych gminy. O ich przydatności rolniczej decyduje stopień i głębokość odkwaszenia oraz stopień kultury rolnej. Na w/w kompleksach glebowych utrzymanych w wysokiej kulturze dobrze plonują prawie wszystkie rośliny uprawne, w tym: pszenica, jęczmień, rzepak, buraki cukrowe, żyto, ziemniaki i in. Większe nagromadzenie tych gleb występuje na pn. od miejscowości Ugoszcz, pomiędzy miejscowościami Łąkie i Jabłończ Wielki oraz na pn. od miejscowości Ociaskowo.

Rys 16.

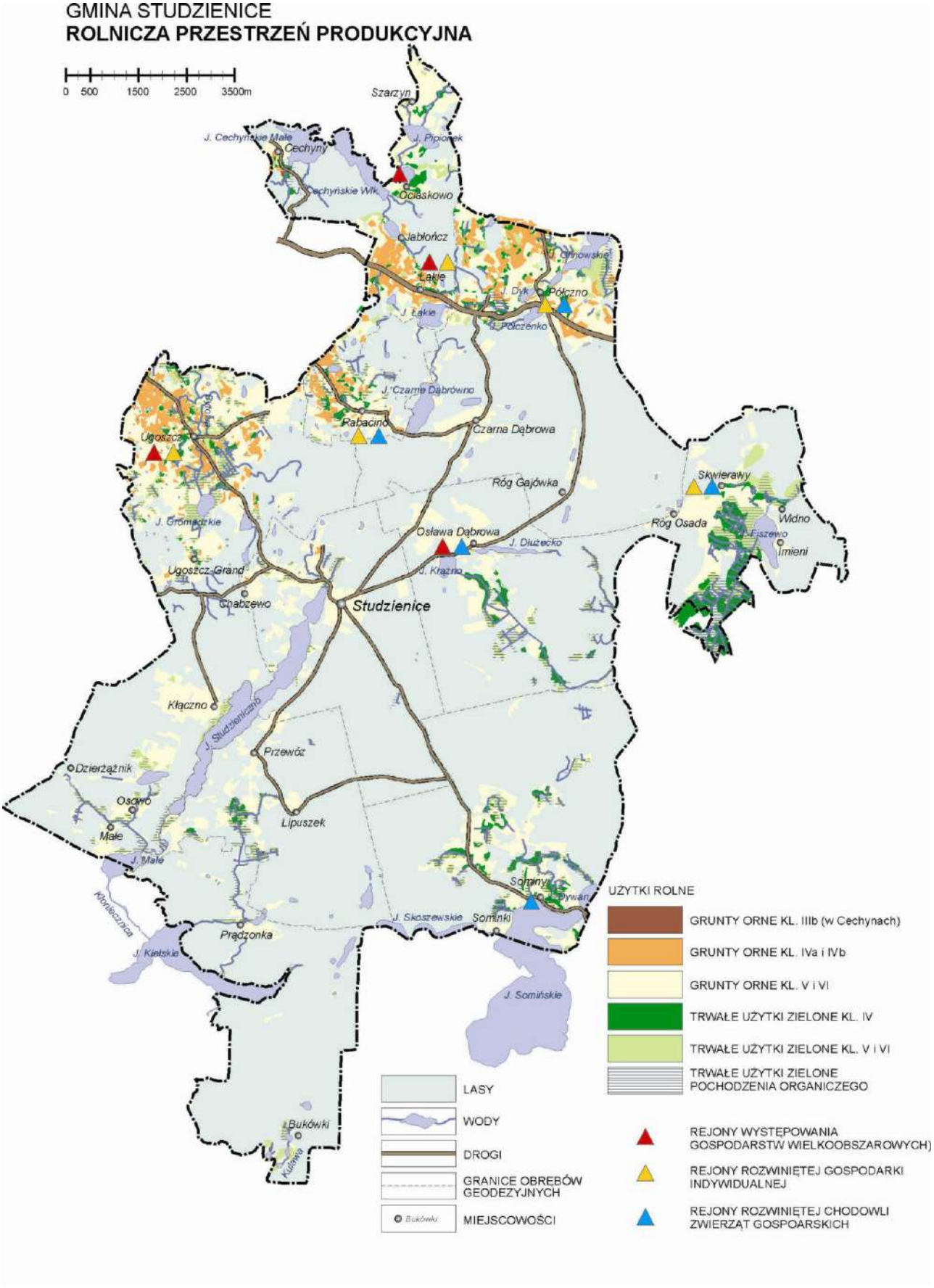
GMINA STUDZIENICE
ROLNICZA PRZESTRZEŃ PRODUKCYJNA
0 500 1500 2500 3500m
Szarzyn
J. Cechyńskie Małe
Cechyny
J. Pipionek
Cechyńskie Wlk.
Ociąskowo
Jabłończ
J. Grinowskie
Łąkie
J. Dyk
Półczno
J. Łąkie
J. Półczenko
J. Czarne Dąbrówno
Rabacino
Czarna Dąbrowa
Ugoszcz
Róg Gajówka
Skwierawy
J. Gromadzkie
Róg Osada
Widno
Fiszewo
Imieni
Osława Dąbrowa
J. Dłużecko
J. Krążno
Ugoszcz-Grand
Chabzewo
Studzienice
Kłączno
J. Studzieniczno
Przewóz
Dzierżążnik
Oscwo
Małe
Lipuszek
J. Małe
Sominy
Kłonieczniczka
J. Skoszewskie
Sominki
Prądzonka
J. Kielskie
J. Somińskie
Bukówki
Kłonówka
UŻYTKI ROLNE
GRUNTY ORNE KL. IIIb (w Cechynach)
GRUNTY ORNE KL. IVa i IVb
GRUNTY ORNE KL. V i VI
TRWAŁE UŻYTKI ZIELONE KL. IV
TRWAŁE UŻYTKI ZIELONE KL. V i VI
TRWAŁE UŻYTKI ZIELONE POCHODZENIA ORGANICZEGO
LASY
WODY
DROGI
GRANICE OBREBÓW GEODEZYJNYCH
Bukówki
MIEJSCOWOŚCI
REJONY WYSTĘPOWANIA GOSPODARSTW WIELKOOBSZAROWYCH)
REJONY ROZWINIĘTEJ GOSPODARKI INDYWIDUALNEJ
REJONY ROZWINIĘTEJ CHODOWLI ZWIERZĄT GOSPOARSKICH

Drugą i największą obszarowo grupę gleb stanowią gleby piaskowe należące do kompleksu typów bielicowo-brunatnych (gleb płowych, rdzawych i brunatnych kwaśnych). Zostały wytworzone głównie z głębokich piasków akumulacji wodnolodowcowej. Skałę podścielającą stanowią tutaj zazwyczaj glina lekka lub piaski, zalegające z reguły głęboko, ale spotyka się także słabsze gleby wytworzone z piasków słabo gliniastych przechodzących w piasek luźny a także z piasków całkowitych. Poziom akumulacyjny tych gleb jest płytki (ok. 15 - 20 cm), a zawartość próchnicy niska. Gleby te są bardzo lekkie, przepuszczalne, bardzo wrażliwe nawet na krótkotrwałe susze, kamieniste i silnie zakwaszone. Urozmaicona rzeźba terenu utrudnia prowadzenie gospodarki rolnej i uprawę tych gleb, sprzyja natomiast nasileniu procesów erozyjnych. Cechy te spowodowały, że zostały one zaliczone do klasy V i VI oraz kompleksu 6 żytniego słabego i 7 – żytniego bardzo słabego. Kompleksy te wypełniając prawie całą środkowa i pd. część przestrzeni rolniczej gminy zajmując blisko 80% powierzchni gruntów ornych ogółem.

Przydatność tych gleb do uprawy roślin rolniczych jest niewielka, dobór roślin uprawnych ogranicza się do żyta, owsa, gryki, łubinu zaś w wilgotniejszych latach i przy wysokim nawożeniu organicznym – ziemniaków i brukwi. Plony osiągane z tych upraw są jednakże niskie, co sprawia, że uprawa tych gleb często jest ekonomicznie nieopłacalna. Największe obszary gleb najsłabszych (kompleksu 7), zalegają w rejonie miejscowości: Sominy, Prądzonka, Przewóz, Kłączno, Osława Dąbrowa, Studzienice, Czarna Dąbrowa i Skwierawy.

Dodatkowym typem gleb, spotykanym na terenie gminy w mozaice glebowej są czarne ziemie deluwialne, najczęściej zdegradowane. Spotykane są wśród gruntów ornych w zagłębieniach terenu, jak również na obrzeżach gleb bagiennych, gdzie tworzą trwałe użytki zielone. Gleby te występują w niewielkich konturach (najczęściej poniżej 1 ha). Zalegają na różnych utworach (w zależności od otaczających je gleb) - najczęściej piaszczystych, gdzie reprezentują kompleksy gruntów ornych 6, 7, rzadziej 5 oraz 9 – zbożowy pastewny słaby. Czarne ziemie, na których powstały trwałe użytki zielone wytworzyły się zarówno na utworach mineralnych - najczęściej piaszczystych, jak też organicznych – mułowo-torfowych i murszowo-torfowych. Obecnie stanowią użytki zielone słabe i bardzo słabe - kompleksu 3z.

Wykres 23. **Bonitacja gruntów ornych (R) i trwałych użytków zielonych (UZ)**

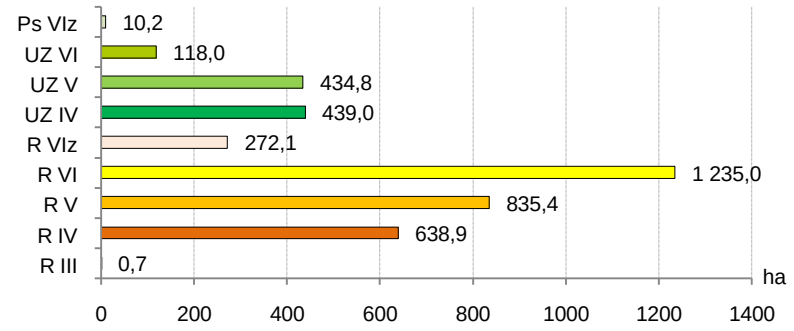

Źródło: Urząd Gminy w Studzienicach. Stan na 02.01.2007 r.

Bardzo ważnym elementem pokrywy glebowej gminy są grunty organiczne. Wytworzyły się pod wpływem oddziaływania wód gruntowych i często nadal pozostają pod ich wpływem. Wśród gleb organicznych gminy największą część stanowią gleby torfowe i murszowo-torfowe. W użytkowaniu rolniczym znajdują się torfowiska niskie, wykorzystywane, jako trwałe użytki zielone. Ich zmeliorowanie, mające na celu przystosowanie dla gospodarki rolnej, zapoczątkowało niekorzystny proces murszenia (mineralizacji) masy torfowej.

Wykres. 24. **Klasyfikacja gleb w obrębach geodezyjnych (ha użytków rolnych).**

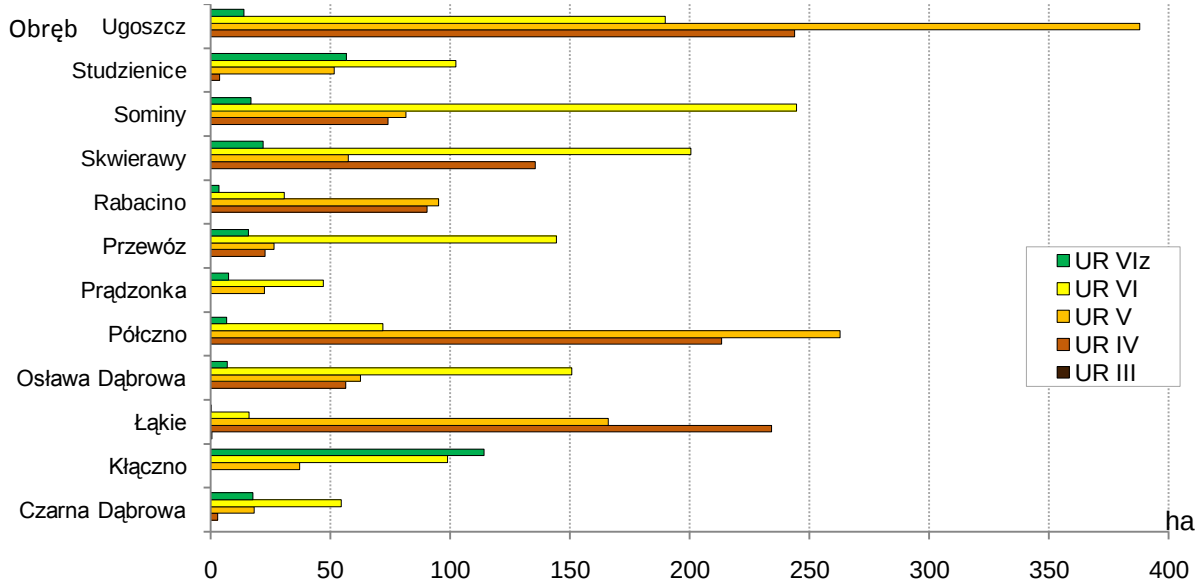

Źródło: Urząd Gminy w Studzienicach. Stan na 02.01.2007 r.

Gleby torfowe i murszowo-torfowe najczęściej występują w dolinach rzek i cieków oraz w zagłębieniach terenu - większe ich obszary to tereny położone w sąsiedztwie Kanału Wdy, rzeki Wdy i jeziora Fiszewo (obręb Skwierawy), wydłużone areały łąk (częściowo śródleśnych) w rejonie jezior Krążno i Wieckie (obręb Osława Dąbrowa), pomiędzy jeziorami Ryńskie, Okunie i Małe (obręb Kłączno), wokół północnego brzegu jeziora Kielskie (obręb Prądzonka), na pd.-wsch. od wsi Lubaszki (obręb Przewóz) oraz na pd. od wsi Cechyny (obręb Łąkie). Gleby te w większości zostały zaliczone do kompleksów użytków zielonych 2z – średnich, rzadziej 3z - słabych i bardzo słabych.
Pozostałe gleby organiczne - mułowo-torfowe i torfowo-mułowe występują w niewielkiej ilości i w większości zalegają w północnej części obszaru gminy. W większych kompleksach występują w rejonie jeziora Glinowskiego oraz wsi Półczenko i Rabacino. Zaliczone zostały do kompleksów użytków zielonych 2z i 3z.

Zmiany strukturze jakościowej gleb w latach 1995 - 2007.

Poprawa struktury jakościowej użytków rolnych na terenie gminy postępuje bardzo wolno. W badanym okresie nastąpiły nieznaczne pozytywne zmiany w postaci spadku udziału gleb najsłabszych, tj.- kl. VI i gleb przeznaczonych do zalesienia (R VIz i Ps VIz) (*Wykres 25).*

Wykres 25. **Zmiany w strukturze jakościowej użytków rolnych gminy w latach 1995 – 2008**

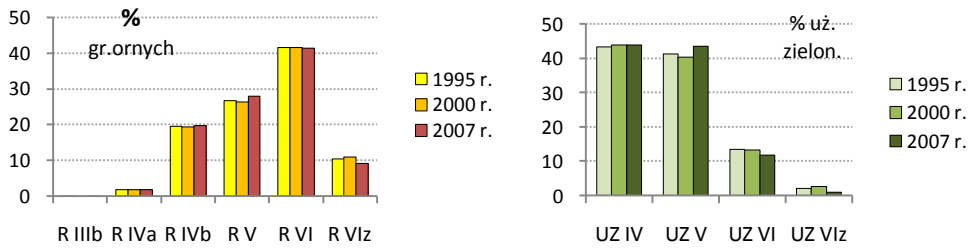

Źródło: Starostwo Powiatowe w Bytowie. Urząd Gminy w Studzienicach.

6.5.3. Zasobność gleb w podstawowe składniki pokarmowe

Wyniki badań stopnia zakwaszenia gleb gminy wykonane w 2008 r. przez Stację Chemiczno-Rolniczą w Koszalinie dla 4 gospodarstw na 51,13 ha gruntów ornych i 6,30 ha użytków zielonych, wskazują, że 54% przebadanych gleb znajdowało się w grupie bardzo kwaśnych i

kwaśnych, a potrzeby w zakresie koniecznego i potrzebnego wapnowania wykazywało 46% zbadanych gleb (śr. dla powiatu bytowskiego - odpowiednio: 74% i 56%).

Porównanie wartości aktualnych ze stanem z lat 90. wskazuje na utrzymujący się wysoki stan zakwaszenia użytków rolnych oraz na wzrost udziału gleb wymagających koniecznego wapnowania (*Tab. 46*).

Tabela 46. Odczyn oraz potrzeby wapnowania gleb (% użytków rolnych).

Okres badań	Odczyn (%)					Potrzeby wapnowania (%)				
	B. kwaśne	Kwaśne	L. kwaśne	Obojętne	Zasadowe	Konieczne	Potrzebne	Wskazane	Ograniczone	Zbędne
Gmina Studzienice										
1995-1996	29	34	24	10	3	9	27	20	14	30
2008	25	29	29	8	8	21	25	8	17	29
Powiat bytowski										
2008	32	42	18	6	2	33	23	18	12	15

Źródło: Raport o stanie środowiska województwa słupskiego w latach 1995- 1996.
Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Koszalinie, stan w 2008 r.

Zasobność gleb w podstawowe składniki pokarmowe jest niewystarczająca, co wskazuje na konieczność ich uzupełniania poprzez odpowiednie zabiegi nawozowe. Największe potrzeby występują w zakresie wyrównania niedoborów potasu i magnezu (*Tab. 47*). Na tle średnich wartości dla powiatu bytowskiego gleby gminy Studzienice w 2008 r. charakteryzowały się niższą zawartością potasu i magnezu, wyższą zaś fosforu.

Tabela 47. Zawartość przyswajalnych składników pokarmowych w glebach (% uż. rolnych)

Okres badań	Fosfor			Potas			Magnez		
	b. niska i niska	średnia	wysoka i b. wysoka	b. niska i niska	średnia	wysoka i b. wysoka	b. niska i niska	średnia	wysoka i b. wysoka
Gmina Studzienice									
2008	30	29	42	96	4	0	71	29	0
Powiat bytowski									
2008	50	27	24	85	12	3	63	24	13

Źródło: Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Koszalinie

Większość rolników nie korzysta z możliwości agrochemicznego przebadania swoich gleb (pomimo niewielkich opłat). W bliskiej przyszłości należy się spodziewać wzrostu liczby badań, gdyż regulacja odczynu oraz posiadanie planu nawożenia są warunkiem uzyskania dopłat z programu rolno-środowiskowego.

6.5.4. Melioracje rolne

Na terenie gminy znajduje się 793 ha zmeliorowanych użytków rolnych, w tym: ok. 2/3 stanowią trwałe użytki zielone (wg ZMiUW w Gdańsku /OT w Bytowie). Najwięcej powierzchni zmeliorowanych znajduje się w obrębach: Ugoszcz, Skwierawy i Półczno. Ogólny stan urządzeń melioracyjnych oceniany jest, jako średni, pomimo, że liczą sobie ponad pół wieku, w tym ok. 30% pochodzi sprzed II wojny światowej.(*Tab. 48*).

Tabela 48. Zestawienie gruntów zmeliorowanych po 1945 r. na terenie gminy [ha]

Obręb geodezyjny	Użytkownik	Rok zakończenia inwestycji	Obszar zmeliorowany / w tym zdrenowany		
			Ogółem	Grunty orne	Użytki zielone
Sominy	Rol. ind.	1969	77 / 0	0 / 0	77 / 0
Studzienice	Rol. ind	1969	34 /13	13 / 13	21 / 0
Kłączno	Rol. ind	przed 1945	24 / 0	0 / 0	24 / 24
Łąkie	Rol. ind	przed 1945	64 / 50	50 / 50	14 / 0
Osława Dąbr.	Rol. ind	przed 1945	15 / 15	0 / 0	15 / 0
Półczno	Rol. ind	1964	159 /75	75 / 75	84 / 0
Przewóz	Rol. ind	1961	36 / 0	0 / 0	36 / 36
Prądzonka	Rol. ind	przed 1945	13 / 0	0 / 0	13 / 0
Rabacino	Rol. ind	1964	55 / 23	23 / 23	32 / 0
Skwierawy	Rol. ind	przed 1945	107/ 0	0 / 0	107 / 0
Ugoszcz	Rol. ind	1959	209/100	100/100	109/ 0
Razem Gmina			793/261	261/261	532 / 0

Źródło: Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych Województwa Pomorskiego w Gdańsku, Oddział Terenowy w Bytowie. Stan na koniec 2008 r.

Nawadnianiem objęta jest niewielka część użytków rolnych. Nawadnianie podsiąkowe – zabieg prowadzący do zwiększenia retencji wodnej, stosowany jest na 34 ha użytków zielonych (w Sominach - 20 ha i Osławie Dąbrowie – 14 ha).
W obecnym czasie nie dokonuje się nowych inwestycji melioracyjnych, prowadzone są jedynie zabiegi konserwacyjne.

Na terenie gminy określono potrzeby w zakresie melioracji wodnych (wg ZMiUW w Gdańsku /OT w Bytowie):

- wieś Półczno – 40 ha użytków zielonych, 75 ha gruntów ornych,
- wieś Skwierawy – 107 ha użytków zielonych,
- obręb Sominy - wieś Sominy – rurociąg Ø 30 cm, l-880 mb; 12 ha użytków zielonych, 20 ha gruntów ALP.

6.5.5. Produkcyjność przestrzeni rolnej i kierunki produkcji

W rolnictwie gminy przeważa uprawa zbóż i ziemniaków oraz hodowla trzody chlewnej i bydła. Podobnie, jak w okresie poprzednim, dominuje roślinny kierunek produkcji.

Produkcja roślinna

Z danych PSR 2002 wynika, że zboża uprawiano w 51% gospodarstw ogółem (z działkami do 1 ha UR), ziemniaki – w 45%, warzywa – w 7%, rośliny pastewne – zaledwie w 15%. Nie uprawiano roślin przemysłowych.

Tabela 49. Struktura zasiewów poszczególnych upraw w latach 1996 i 2002 /%/

Lata	Ogółem zasiewy	Zboża	Ziemniaki	Pastewne	Pozostałe
1996	100,0	79,2	10,6	9,0	1,2
2002	100,0	87,1	8,8	3,8	0,3
2008	**100**	**75,0**	**5,7**	**19,2**	**0,1**

Źródło: PSR 1996, PSR 2002, dane za 2008 r. wg ODR w Bytowie.

W okresie międzyspisowym 1996-2002 struktura upraw roślin rolniczych pogorszyła się - nastąpił wzrost udziału zbóż (monokultury) oraz zmniejszenie, o blisko połowę, udziału ziemniaków i roślin pastewnych (tab. 49). Stanowiło to realne zagrożenie prowadzące do zmniej-

szenia urodzajności gleb uprawnych oraz spadku agrobioróżnorodności. Ponadto niższy odsetek roślin pastewnych w strukturze upraw świadczył o zmniejszającym się znaczeniu hodowli zwierząt gospodarskich w systemach naturalnych.

W 2008 r. pod zasiewami było 2,6 tys. ha gruntów ornych, W strukturze zasiewów nadal dominowały zboża mało intensywne (żyto, pszenżyto, owies, jęczmień, mieszanki zbożowe) ale ich udział wyraźnie zmalał na korzyść udziału roślin pastewnych (strączkowych, motylkowych, traw itp.), co korzystnie oddziałuje na poprawę żyzności gleb[47].

Większość gospodarstw produkuje rośliny głównie na własne potrzeby konsumpcyjne i paszowe oraz, w niewielkim stopniu, na rynek. Produkcja towarowa na większą skalę odbywa się w większych gospodarstwach rolnych, głównie w północnej części gminy. Na terenie wsi Studzienice znajduje się jedno gospodarstwo ogrodnicze, zajmujące się uprawą kwiatów i warzyw w tunelach foliowych (dział specjalny).

Średnie plony podstawowych ziemiopłodów są niskie: pszenica – 28 dt/ha/, żyto – 20 dt/ha, jęczmień, owies, pszenżyto –23 - 25 dt/ha, ziemniaki – 180 dt/ha (wg ODR w Bytowie).

Z każdym rokiem rośnie na terenie gminy udział rolników realizujących w swoich gospodarstwach Program rolnośrodowiskowy, (w ramach programów realizujących Wspólną Politykę Rolną UE[48]), korzystnie oddziałujący na stan i funkcjonowanie przestrzeni rolniczej. Realizowane są przede wszystkim pakiety[49]:

- *Ekstensywne trwałe użytki zielone* – polegający na przywracaniu walorów lub utrzymaniu stanu cennych przyrodniczo siedlisk łąkowych i pastwiskowych w celu ich ochrony przed degradacją,
- *Ochrona gleb i wód* – polegający na stosowaniu wsiewek międzyplonowych i poplonów ozimych, stanowiącym działanie przeciwerozyjne, ograniczające spływy powierzchniowe biogenów z pól do wód oraz przyczyniające się do wzrostu zawartości materii organicznej w glebie.

W 2008 r. około 220 gospodarstw korzystało z dopłat obszarowych, w tym 30 - z tytułu płatności rolno-środowiskowych.

Podczas ostatniego spisu rolnego (PSR 2002) w gospodarstwach rolnych odłogowano 967 ha, tj. 36,7% gruntów ornych (w 1996 – 26,4%). Szacuje się, że obecnie niezagospodarowanych jest około 460 ha gruntów ornych, tj. 15,5% (wg ODR w Bytowie) oraz około 25-30% trwałych użytków zielonych.

Obserwowane w ostatnich latach wznowienie przez rolników uprawy na wieloletnio odłogowanych gruntach spowodowane jest możliwością uzyskania przez nich dopłat obszarowych. Uprawa słabych i bardzo słabych gruntów, szczególnie bez nawożenia organicznego, może przyczyniać się do nasilenia niekorzystnych procesów, takich jak: erozja, jałowienie i wzrost zakwaszenia gleb.

Na terenie gminy panują bardzo dobre warunki do uprawy roślin i hodowli zwierząt metodami ekologicznymi. Na terenie gminy nie ma typowych gospodarstw ekologicznych, które produkowałyby tzw. „zdrową żywność". W 2008 r. dwa gospodarstw otrzymywały dopłaty[50] do produkcji ekologicznej (produkowały wyłącznie rośliny pastewne). Rozwój gospodarstw ekologicznych hamuje brak zorganizowanego rynku zbytu na produkty pochodzące z tych gospodarstw.

[47] *Głównie za sprawą uczestniczenia rolników w Programie rolnośrodowiskowym.*
[48] *PROW 2004-2006, PROW 2007-2013.*
[49] *PROW 2004-2006, działanie Wspieranie przedsięwzięć środowiskowych i poprawa dobrostanu zwierząt, PROW 2007-2013, działanie Program rolnośrodowiskowy. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa.*
[50] *Działalność gospodarstw wykorzystujących alternatywne metody produkcji rolnej wspierana jest finansowo w ramach płatności rolno-środowiskowych (pakiety Rolnictwo zrównoważone i Rolnictwo ekologiczne).*

Produkcja zwierzęca

Chów zwierząt gospodarskich odbywa się w tradycyjnych gospodarstwach rolnych. Liczebność pogłowia jest w gospodarstwach bardzo zróżnicowana, przeważają gospodarstwa o niewielkiej obsadzie zwierząt. Około 50% gospodarstw nie posiada inwentarza.

W 2002 r. w ogólnej liczbie gospodarstw indywidualnych (z działkami) bydło posiadało.38% gospodarstw, trzodę chlewną - 27%, konie - 10%, zaś drób - 47%. Obsada zwierząt gospodarskich wynosiła 41 szt. dużych / 100 ha UR (PSR 2002). W porównaniu z poprzednim spisem rolnym (1996) nastąpił znaczący spadek pogłowia: bydła, owiec i koni (*Tabela 50*). Spadek ten nie był jednak tak drastyczny, jak to miało miejsce w przypadku gmin popegeerowskich.

Tabela 50. Pogłowie zwierząt gospodarskich /szt. fiz./

Lata	Bydło	w tym krowy	Trzoda chlewna	Owce	Konie
1996	1 302	494	2 979	336	117
2002	991	361	3 582	191	59
2008	**966**	**357**	**5 464**	**250**	**50**
1996=100	**74,2**	**72,3**	**183,4**	**74,4**	**42,7**

Źródło: PSR 1996, PSR 2002, Dane za rok 2008 – szacunek wg ODR Bytów

W ostatnich latach trend spadkowy liczby w/w zwierząt gospodarskich został zahamowany, blisko dwukrotnie wzrosło natomiast pogłowie i znaczenie hodowli trzody (*Wykres 26).* Rejonami koncentracji hodowli zwierząt są: bydła - Skwierawy i Sominy, trzody - Rabacino.

Hodowla owiec, pomimo korzystnych warunków naturalnych, jest obecnie zmarginalizowana ze względu na jej niską opłacalność. Z uwagi na możliwość uzyskania unijnych dopłat hodowane są przede wszystkim owce rasy pomorskiej (*PROW 2007-2013* Pakiet. *Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie)*

Wykres 26. **Zmiany w liczebności pogłowia zwierząt gospodarskich w latach 1996 – 2008**

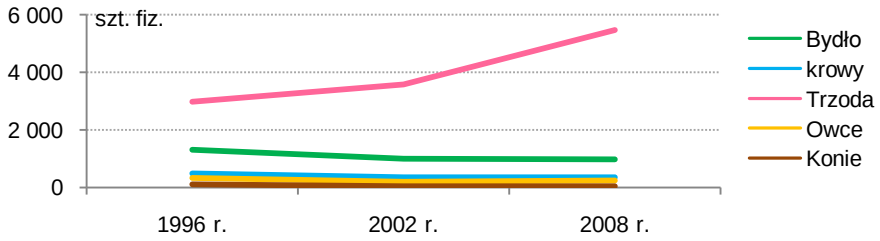

Źródło: PSR 1996, PSR 2002, Dane za rok 2008 – szacunek wg ODR Bytów

Największe gospodarstwa hodowlane na terenie gminy:

- bydło – Sominy (2 gospodarstwa), Osława Dąbrowa, Skwierawy, Półczno (po 1 gospodarstwie ok. 20-30 szt.).
- trzoda – Rabacino (3 gospodarstwa po 200–400 szt.), Osława Dąbrowa (2 gosp. po 200-350 szt.), Półczno (3 gosp. po 250-300 szt.), Skwierawy (1 gospodarstwo).

5.5.6. Techniczna obsługa rolnictwa i przetwórstwo rolne

Na terenie gminy nie ma zorganizowanych stałych punktów skupu ani zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego. Lokalnie wytworzone surowce rolne (zboże, mleko, żywiec) skupowane są przez różnorodne firmy pochodzące spoza terenu gminy, najczęściej z odbiorem bezpośrednio od rolników. Kierunek wywozu i przetwarzania produktów rolnych uzależniony jest od aktualnych uwarunkowań rynkowych.

Głównym odbiorcą mleka jest przetwórnia Lacpol w Kobylnicy, a ponadto spółdzielnie mleczarskie: Maćkowy w Gdańsku i Skarszewy.

Żywiec skupowany jest przez firmy pochodzące z terenu Słupska i okolic, Kościerzyny, Kartuz, Stężycy itp.
Głównym odbiorcą zboża jest spółka Spichrz Barnowo w gm. Kołczygłowy. Znacząca część produkcji zbóż, ziemniaków i jaj zagospodarowywana jest na terenie gminy Studzienice (pokrycie własnych potrzeb paszowych gospodarstw oraz zakup przez mieszkańców).
Znaczącą pozycję w globalnej produkcji żywności w gminie stanowi runo leśne W sezonie letnim uruchamiany jest centralny punkt skupu runa leśnego w Studzienicach. (chłodnia) oraz są lokalne punkty skupu na terenie całej gminy.

Na obszarze gminy znajduje się tylko jeden zakład branży spożywczej - piekarnia w Studzienicach).

Usługi weterynaryjne świadczone są przede wszystkim przez lecznice dla zwierząt znajdujące się w Bytowie. Usługi polowe i chemizacyjne realizują: Spółdzielnia Usług Rolniczych w Niezabyszewie oraz baza mechanizacyjna w Ugoszczy (dawny Zakład Usług Mechanizacyjnych), usługi transportowe zaś - firma przewozowa w Studzienicach.
W środki do produkcji rolnej (nasiona, nawozy itp.) rolnicy zaopatrują się głównie w Bytowie.
Niewielkie Stawy rybne znajdują się w Helenowie i Sominach. Produkują one na niewielką skale materiał zarybieniowy ryb słodkowodnych (narybek i kroczek), głównie: siei, sielawy, karpia i szczupaka.

6.5.7. Dochodowość indywidualnych gospodarstw rolnych

Dane na temat rodzaju działalności w gospodarstwach oraz o ich dochodowości uzyskiwane są w trakcie spisów rolnych. W 2002 r. wśród 422 gospodarstw ogółem (łącznie z działkami) działalność gospodarczą prowadziły 284 gospodarstwa (działki) rolne czyli 67%, zaś 132, tj. 33% nie prowadziło żadnej działalności (prawdopodobnie większość tych ostatnich stanowiły działki rolne oraz najmniejsze „niby" gospodarstwa).
W grupie gospodarstw (284) prowadzących jakąkolwiek działalność gospodarczą:

- wyłącznie rolnictwem zajmowało się 208 gospodarstw (tj. 73,2%),
- działalnością rolniczą i pozarolniczą - 52 gospodarstwa (tj. 18%),
- działalnością wyłącznie pozarolniczą - 24 gospodarstwa (tj. 9%).

Dane te wskazują, że aż 91% gospodarstw prowadzących działalność gospodarczą zajmowało się uprawą i/lub hodowlą. Fakt ten wskazuje na stosunkowo dużą trwałość i podtrzymywanie rodzinnych tradycji rolniczych.
Wśród gospodarstw prowadzących działalność pozarolniczą największą popularnością cieszyły się: przetwórstwo przemysłowe, budownictwo, handel i agroturystyka (PSR 2002).

Dochody z działalności rolniczej we własnym gospodarstwie (działce rolnej) stanowiły w 2002 r. główne źródło utrzymania dla 30% gospodarstw domowych żyjących wspólnie z użytkownikiem gospodarstwa (działki rolnej) [51]. Natomiast w odniesieniu do wszystkich gospodarstw domowych zamieszkałych na terenie gminy, w/w dochody stanowiły główne źródło utrzymania zaledwie dla 11% gospodarstw domowych.

Zmiany w liczbie i w strukturze gospodarstw, jakie miały miejsce na terenie gminy w latach 2002-2007 i widoczne są nadal, pozwalają przypuszczać, że liczba nieprodukcyjnych gospodarstw (działek rolnych) będzie rosła, a znaczenie funkcji rolnej będzie malało.

Sytuacja gospodarstw kilku-, kilkunastohektarowych w gminie staje się coraz trudniejsza, rośnie liczba rolników (lub mieszkających wspólnie członków ich rodzin) poszukujących dodatkowego dochodu z pracy poza rolnictwem. Mimo wszystko nie widać tu tendencji do porzucania lub pozbywania się gospodarstw na rzecz innych użytkowników.

[51] *W 1996 r., w grupie 301 gospodarstw rolnych powyżej 1 ha UR, wyłącznie lub głównie z pracy we własnym gospodarstwie utrzymywało się 49% tych gospodarstw*.

Silne gospodarstwa nastawione na produkcję towarową i utrzymujące się wyłącznie lub głównie z rolnictwa z reguły posiadają następców i rokują na przyszłość kontynuację funkcji rolnej.

6.5.8. Ludność związana z rolnictwem

Dane na temat ludności związanej z rolnictwem pochodzą ze spisów rolnych PSR 1996 i PSR 2002.

Udział ludności mieszkającej w 2002 r. w gospodarstwach domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego (działki) wynosił 47% i był w odniesieniu do sąsiadujących gmin wiejskich powiatu bytowskiego stosunkowo niski (gm. Parchowo – 55%, gm. Lipnica – 72%, średniio w powiecie bytowskim – 31%). Liczba ludności związanej z rolnictwem maleje (*wykres 27*). Pomiędzy 1996-2002 r. udział gospodarstw domowych zamieszkałych razem z użytkownikiem gospodarstwa rolnego (działki rolnej) zmniejszył się z 48% do 40%, zaś udział zamieszkałej w nich ludności - z 53% do 47%. Świadczy to o rosnącej liczbie gospodarstw domowych nierolniczych oraz zwiększającej się liczbie ludności/ mieszkającej poza gospodarstwem rolnym. Na podstawie obserwacji zmian zachodzących w gminie po 2002 r. można sądzić, że utrzymujący się trend spadkowy ulegnie, w nadchodzących latach, przyspieszeniu.

Wśród ludności pracującej (w wieku 15 lat i więcej) w 2002 r., udział utrzymujących się głównie z pracy w swoim gospodarstwie rolnym (działce rolnej) wynosił 12,7% (gm. Parchowo – 16,3%, gm. Lipnica – 25,5%, gm. Bytów – obszar wiejski – 9,3%, śr. w powiecie 11,8%). W okresie miedzy spisami udział ten w gminie Studzienice zmniejszył się prawie dwukrotnie (w 1996 r. wynosił – 23,3 %). Zjawisko to jest obserwowane także w odniesieniu do sąsiednich gmin powiatu bytowskiego. Podobnie, jak w poprzednim przypadku przewiduje się utrzymanie a nawet przyspieszenie trendu spadkowego.

Wykres 27. **Udział gospodarstw domowych zamieszkałych z użytkownikiem gospodarstwa indywidualnego oraz udział ludności związanej z gospodarstwem rolnym w ludności ogółem – zmiany w latach 1996-2002.**

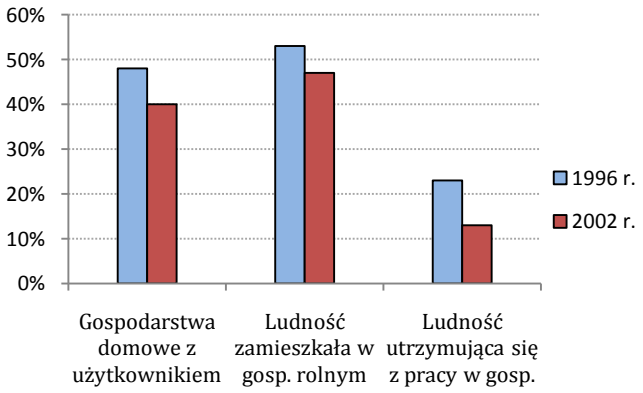

Źródło: PSR 1996, PSR 2002, Dane za rok 2008 – szacunek wg ODR Bytów

6.5.9. Gospodarka rybacka

Gospodarka rybacka prowadzona jest na jeziorach dzierżawionych od ANR oraz prywatnych. Gospodarka ta ma charakter ekstensywny i polega na zarybianiu materiałem zarybieniowym różnych gatunków ryb oraz odłowach sieciowych.

Planowa gospodarka rybacka odbywa się na jeziorach: Księże, Dyk, Półczenko (Polski Związek Wędkarski), Studzieniczno, Cechyńskie Małe, Cechyńskie Duże, Łakie, Okunie, Małe, Glinowskie (osoby prywatne).

Niewielkie stawy hodowlane w Helenowie i Sominkach, wykorzystywane są głównie do produkcji materiału zarybieniowego ryb słodkowodnych, głównie siei, sielawy, karpia i szczupaka (na potrzeby lokalne).

6.6. Leśnictwo

Grunty leśne i zadrzewione obejmują 11 871 ha, w tym lasy – 11 854 ha. Lesistość gminy jest zatem bardzo wysoka i wynosi 67,3% (kraj 28,9; województwo 36%[52]). W stosunku do 2002 r wzrosła o 1%.

Przeważająca część lasów na obszarze gminy Studzienice należy według regionalizacji przyrodniczo-leśnej do dzielnicy Borów Tucholskich, obejmujących piaszczyste pola sandrowe Równiny Charzykowskiej. Dominują w jej obrębie ubogie siedliska boru świeżego z litą sośniną, a zasobność drzewostanów jest tu relatywnie niższa. Lasy północno zachodniej części gminy, porastające silnie skonfigurowaną wysoczyznę morenową Pojezierza Bytowskiego są znacznie żyźniejsze – przeważają siedliska lasowe, a w ich składzie gatunkowym, oprócz wprowadzonej sosny, duży jest nadal udział buka, dębu i świerka. Charakterystyczne buczyny pomorskie występujące na południowy-zachód od Półczna oraz pomiędzy jeziorami Lubienieckim, Łąkie i Czarne Dąbrówno, są w większości fitocenozami "zborowiałymi" wskutek wprowadzania sosny w odnowieniach. Zwarte powierzchnie buczyn zdegenerowanych - zaświerczonych, występują także pomiędzy jeziorami Czarne Dąbrówno, Studzieniczno oraz Gromadzkim - pomiędzy Rabacinem, Ugoszczą a Studzienicami. Wprowadzenie gatunków iglastych na siedliska lasów liściastych (pinetyzacja) skutkuje obniżeniem potencjału żyznych siedlisk i zmniejszeniem bioróżnorodności obszarów leśnych.

Lasy ochronne obejmują łącznie około 1 420 ha, tj. 12,2% ogólnej powierzchni lasów leżących w granicach gminy. Są to przede wszystkim lasy spełniające funkcje wodochronne, których rolą jest ochrona zasobów wód powierzchniowych i podziemnych, regulacja stosunków hydrologicznych w zlewni oraz na obszarach wododziałów. Chronią zasoby wód m. in. u źródeł rzek i potoków, wzdłuż rzek i potoków, jezior i innych zbiorników wodnych, na siedliskach wilgotnych i bagiennych, a także na obszarach ochronnych zbiorników wód podziemnych oraz w granicach stref ochronnych ujęć wodnych. Zlokalizowane są przede wszystkim wokół jezior Cechyńskich, Pipionek, Czarne Dąbrówno, Studzieniczno, Wieckie, Skoszewskie, Kielskie, Dywan i innych. W granicach gminy wyznaczono również lasy stanowiące drzewostany nasienne (wyłączone z użytkowania rębnego) położone w okolicach jeziora Wieckiego oraz w rejonie Lubaszek.

Gospodarkę leśną na obszarze gminy Studzienice prowadzą trzy nadleśnictwa w oparciu o plany urządzenia lasu. Prawie połowa terenów leśnych podlega Nadleśnictwu Bytów (lasy gminy stanowią około 21% zasobów terytorialnych nadleśnictwa). Drugą połową obszarów leśnych zarządza Nadleśnictwo Osusznica (lasy gminy stanowią około 23% zasobów terytorialnych nadleśnictwa). Jedynie około 270 ha lasu na wschodzie w okolicy Skwieraw podlega Nadleśnictwu Lipusz.

Lasy prywatne zajmują aż 12,7% powierzchni ewidencyjnej lasów ogółem. Charakteryzują się znacznym rozdrobnieniem, stosunkowo wysokim udziałem młodszych klas wieku oraz niską, w porównaniu z lasami państwowymi, zasobnością drzewostanów. Czynniki te sprawiają, że lasy te nie odgrywają istotnej roli produkcyjnej, jak również pozaprodukcyjnej. Są natomiast narażone, ze strony ich właścicieli, na szereg niekorzystnych oddziaływań wynikających m.in. z nie zawsze prawidłowo prowadzonej gospodarki leśnej, jak również z rosnącej presji na ich wykorzystanie rekreacyjne.

Z uwagi na znaczny udział monkultur sosnowych dominującym gatunkiem pozyskiwanym w lasach gminy jest sosna (ok. 70%), w dalszej kolejności świerk, buk i brzoza. W lasach Nadleśnictwa Osusznica przeważają rębnie zupełne, natomiast w Nadleśnictwie Bytów około 50% drewna pozyskuje się w ramach cięć pielęgnacyjnych[53]. Oferowany asortyment drewna obejmuje:

[52] *Ochrona Środowiska 2008, GUS Warszawa 2008, s. 323*
[53] *http://www.rdlp.szczecinek.pl/bytów/info*

- drewno do produkcji okleiny,
- drewno do produkcji sklejki,
- tzw. drewno tartaczne,
- drewno „średniowymiarowe" do produkcji elementów dekoracyjnych do ogrodów,
- drewno do przerobu na płyty pilśniowe oraz papier,
- drewno opałowe.

Odbiorcami drewna są przedsiębiorstwa lokalne, w tym dwa tartaki: w Przewozie i Sominach. Mieszkańcy wykorzystują również drewno opałowe jako tani materiał energetyczny do ogrzewania domów.

Rozległe kompleksy leśne przyciągają turystów na weekendowy i wakacyjny wypoczynek, zwłaszcza w okresach zbiorów płodów runa leśnego. Są również atrakcyjne pod względem łowieckim. Działają tu koła łowieckie „Hubertus" Warszawa, „Jeleń" Studzienice, „Trop" Bytów. W lasach żyją jelenie, daniele, sarny, dziki, lisy, jenoty, borsuki, zające, kuny, norki, tchórze, piżmaki. Pomimo występowania wielu unikatowych zbiorowisk roślinnych oraz występowania cennych i reliktowych gatunków brak na terenie gminy wyznaczonych ścieżek edukacyjno-przyrodniczych. Na podstawie art. 26. 1. ustawy o lasach[54] lasy stanowiące własność Skarbu Państwa są udostępniane dla ludności z zastrzeżeniem, że stałym zakazem wstępu objęte są lasy stanowiące:

1) *uprawy leśne do 4 m wysokości;*
2) *powierzchnie doświadczalne i drzewostany nasienne;*
3) *ostoje zwierząt;*
4) *źródliska rzek i potoków;*
5) *obszary zagrożone erozją.*

Najpoważniejszym pierwotnym czynnikiem szkodotwórczym w pomorskich lasach są gwałtowne i silne wiatry wiejące w okresie jesienno-zimowym i zimowo-wiosennym, powodujące rozległe szkody w drzewostanach (wywroty i złomy). Straty powodują również śniegołomy. Lasy gminy położone są w I strefie zagrożenia – przewaga monolitów sosnowych sprzyja bowiem gradacji szkodników (brudnica mniszka, poproch cetyniak). W ostatnich latach wiatrołomy świerka i sprzyjające warunki pogodowe przyczyniły się do szybkiego wzrostu liczebności poważnych szkodników tego gatunku (kornik drukarz, ściga). Groźne są również patogeny grzybowe (huba, opieńkowa zgnilizna korzeni, rdza kory sosny). Spore straty w uprawach leśnych powoduje intensywna penetracja zwierzyny płowej i czarnej.

Lasy w/w nadleśnictw zaliczane są do II kategorii zagrożenia pożarowego - wzrasta ono zwłaszcza w przesuszonych drzewostanach iglastych wzdłuż dróg publicznych.

Coraz większe straty w lasach powoduje również działalność człowieka – zaśmiecanie przez turystów, nielegalne wysypywanie śmieci przez mieszkańców, kłusownictwo, wandalizm.

Zalesianie nowych gruntów w gminie Studzienice miało w ostatnim dziesięcioleciu tendencję raczej malejącą (przyrost powierzchni leśnej w latach 2002-2006 o 1%). Najwięcej do zalesienia przeznaczono gruntów nieleśnych zarządzanych przez Lasy Państwowe - w latach 2000-2003 – 75,7 ha, w pozostałych latach – 0[55], dominowały w tym okresie odnowienia lasu. Proces zalesień prywatnych gruntów rolnych rozpoczęto w 2005 r. i do 2008 r. zalesiono ogółem 21,06 ha użytków rolnych. Zalesień tych dokonano w obrębach: Osława Dąbrowa, Czarna Dąbrowa, Łąkie, Skwierawy i Ugoszcz. Przyrodnicza wartość nasadzeń porolnych jest zróżnicowana, na ogół jednak dość niska. Stosunkowo największe walory mają drzewostany sosnowe wprowadzone na siedliskach borów świeżych o (w miarę) krótkim okresie użytkowania rolniczego.

[54] *Ustawa z dn. 28.09.1991 o lasach, tekst jedn. Dz.U 2005, Nr 45, poz. 435 z późn. zm.*
[55] *informacje Banku Danych Regionalnych*

Rys 17.

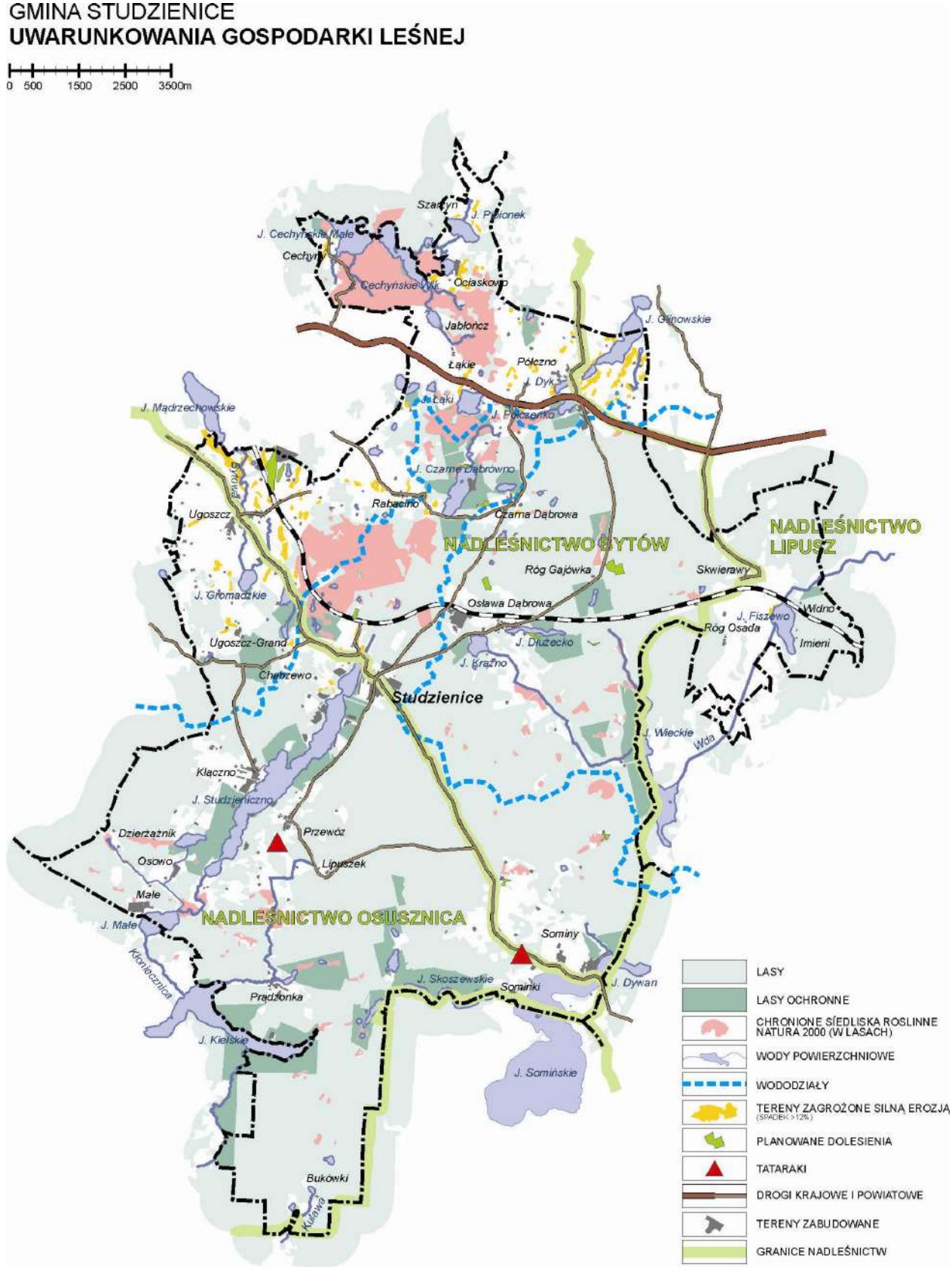

Opracowanie: WBPP w Słupsku

6.7. Przemysł

W leśno-turystycznej gminie Studzienice produkcja przemysłowa stanowi funkcję uzupełniającą, lecz bardzo ważną ze względu na stosunkowo dużą liczbę oferowanych miejsc pracy. Jej rozwój bazuje na surowcach lokalnych: piaskach kwarcowych i drewnie.

Na terenie gminy zlokalizowany jest jeden z największych pracodawców regionu bytowskiego – „PREFABET Osława Dąbrowa" S.A. produkujący i sprzedający rocznie ok. 200 tys. m^3 betonu komórkowego – drobnowymiarowego. Wytwarzane białe bloczki gazobetonu są popularnym materiałem do wznoszenia wszelkiego typu ścian, ponieważ są lekkie, łatwe w obróbce, mają dobre właściwości izolacyjne (dźwiękowe i termiczne). Zakład zatrudnia 165 pracowników. Do produkcji wykorzystywane są piaski kwarcowe z pobliskiego złoża „Studzienice". Zasoby złoża są duże i gwarantują potrzebny do produkcji surowiec.

W Studzienicach ma swą bazę administracyjno-sprzętową Przedsiębiorstwo Instalacyjno-Budowlane „EKO-INSTAL" zatrudniające 30 pracowników. Realizuje ono w regionie roboty instalacyjno budowlane dla potrzeb budownictwa ogólnego i przemysłowego – sieci wodociągowe, sieci kanalizacyjne, instalacje i sieci gazowe, uzbrojenie techniczne działek budowlanych.

Z przemysłem paliwowym powiązane są duże bazy magazynowo-dystrybucyjne ciekłych i gazowych produktów naftowych. Na pograniczu gmin Bytów i Studzienice w rejonie Ugoszczy zlokalizowana jest Baza Paliw Płynnych nr 20 (OLPP) posiadająca zbiorniki na etylinę i olej napędowy oraz Rozlewnia Gazu Płynnego (ORLEN Petro-Gaz Płock) posiadająca zbiorniki z gazem płynnym propan-butan. Ponadto w Osławie Dąbrowie w sąsiedztwie PREFABETU mieści Rozlewnia Gazu „Joker" (właściciel: Paweł Jankowski), posiadająca zbiorniki z gazem płynnym propan-butan o mniejszej pojemności. Są to zakłady stwarzające ryzyko awarii przemysłowej.

Mniejsze zakłady produkcyjne to:

- Zakład produkcji materiałów budowlanych (polbruku), zlokalizowany w południowo wschodniej części miejscowości Studzienice,
- Zakład Produkcji Przenośników Łańcuchowych, Rolkowych, Taśmowych w Ugoszczy,
- Tartaki w Przewozie i Sominach.

6.8. Usługi

Usługi publiczne skoncentrowane są przede wszystkim w miejscowości gminnej Studzienice. Ich zakres wypełniają: usługi administracji (Urząd Gminy), zespół szkół (gimnazjum, szkoła podstawowa), przedszkole, biblioteka publiczna, Wiejski Dom Kultury, OSP, gminny ośrodek zdrowia, apteka, poczta. Przy szkole wybudowano salę i boisko sportowe. W 2008 roku oddano do użytku boisko wielofunkcyjne „Orlik 2012". W centrum miejscowości zlokalizowano przystanek PKS.

Ośrodkiem wspomagającym jest są miejscowości Ugoszcz. Półczno i Sominy. W Ugoszczy ma siedzibę, jedyny na terenie gminy posterunek policji, szkoła podstawowa z pełnym zapleczem sportowym, wiejski dom kultury, placówka pocztowa, parafia rzymsko-katolicka i cmentarz. W Półcznie zakres usług jest prawie identyczny (bez poczty i policji). Sominy ożywają podczas sezonu letniego i w tej właśnie miejscowości otwiera się najwięcej placówek gastronomicznych. Nie ma tu placówki szkolnej (dzieci dojeżdżają do Studzienic) jest natomiast niewielki oddział Muzeum Zachodniokaszubskiego w Bytowie (chata owczarza), który wkrótce zostanie wzbogacony o obiekt starej szkoły z lat 30-tych.

Usługi oświaty

Po zmianach w systemie edukacyjnym na terenie gminy funkcjonuje zintegrowany system oświaty publicznej, elastycznie dopasowujący się do występujących potrzeb i zapewniający

edukację na szczeblu przedszkolnym, podstawowym i gimnazjalnym. Zespoły Szkolne oraz oddziały przedszkolne działają w Półcznie, Studzienicach i Ugoszczy. Zasięg obsługi szkoły w Półcznie obejmuje również bardziej odległe Skwierawy.

W ramach Zespołu Szkół edukacja prowadzona jest na szczeblach: szkoły podstawowej oraz gimnazjum. W ww. miejscowościach Zespoły szkolne posiadają sale gimnastyczne i boiska sportowe. W Studzienicach działają: uczniowski klub sportowy „Błyskawica", Dziecięcy Zespół Folklorystyczny „Purtce" oraz koła zainteresowań: plastyczne, muzyczne, teatralne, informatyczne i SKS-y.

W Ugoszczy w ramach Zespołu Szkół działa: pracownia informatyczna, Dziecięcy Zespół Kaszubski „Upartelce" oraz Zespół Tańca Nowoczesnego „Tip-Top".

Placówki kultury

Działalność kulturalna na terenie gminy stanowić może element oferty gminy otwartej na przyjezdnych i turystów. Rozwój działalności kulturalnej opartej na tradycjach lokalnych jest równie istotny jak zasób kultury materialnej - poza doraźnym podniesieniem atrakcyjności turystycznej, wpływa na integrację społeczności lokalnej, pobudza kreatywność i twórcze podejście mieszkańców gminy do rozwiązywania problemów.

Gminne placówki kulturalne to obecnie Gminny Ośrodek Kultury w Studzienicach w skład którego wchodzą cztery Wiejskie Domy Kultury: w Półcznie, Sominach, Studzienicach i Ugoszczy. Podlegają im cztery świetlice wiejskie w miejscowościach Czarna Dąbrowa, Przewóz, Rabacino i Skwierawy oraz dwie biblioteki publiczne działające w Studzienicach i Ugoszczy. W domach kultury odbywają się imprezy kulturalne, rekreacyjne i sportowe, konkursy plastyczne, recytatorskie, piosenkarskie, sportowe (judo, tenis stołowy, turniej szachowy). W Studzienicach odbywają się zajęcia taneczne, istnieją zespoły: młodzieżowy KASZUBIA MAX DANCE i dziecięcy MINI MAX DANCE. W bibliotekach odbywają się lekcje biblioteczne, wystawy rocznicowe, konkursy.

Ofertę kulturowo – turystyczną gminy wzbogacają również skansen: Chata owczarza i Owczarnia w Sominach oraz Izba Pamięci w Kłącznie.

Usługi zdrowia

W Studzienicach działają dwa oddziały Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej „SALUS" i „REHA-POZ" oraz apteka „Nad Jeziorem". Prowadzone są też prywatne praktyki lekarskie (gabinet lekarski w Studzienicach), jednak ich profil i lokalizacja terytorialna zmienia się.

Infrastruktura sportu i aktywność na polu kultury fizycznej

Mieszkańcy miejscowości Półczno, Ugoszcz i Studzienice mogą korzystać z boisk i sal sportowych wybudowanych przy szkołach. Ponadto w miejscowości Studzienice znajduje się stadion oraz boisko wielofunkcyjne „Orlik", a w Rabacinie wiejskie boisko sportowe. W gminie działają trzy stowarzyszenia sportowe: UKS JUWENIA Półczno (tenis stołowy), klub sportowy w Studzienicach „Kaszubia" oraz „Judo – UTS Satoru" w Ugoszczy. W ciągu roku organizowane są liczne turnieje i imprezy okolicznościowe.

Pomoc społeczna.

W gminie działa Ośrodek Pomocy Społecznej w Studzienicach.

Kościoły, parafie

Ludność gminy grupują parafie rzymskokatolickie w Ugoszczy i Półcznie. W Sominach i Studzienicach znajduja się kościoły filialne. W Ugoszczy zachowany został również kościół ewangelicki – nie ma jednak wyznawców i jest nieczynny.

Cmentarze

Czynne cmentarze znajdują się w Półcznie, Studzienicach, Sominach i Ugoszczy.

Aktywność obywatelska, organizacje i programy integrujące mieszkańców

Społeczeństwo gminy Studzienice przejawia aktywność obywatelską poprzez działanie w organizacjach samorządowych: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Studzienicach, Ośrodek Kultury WDK Gminy Studzienice. W Kłącznie, Półcznie, Skwierawach, Sominach, Studzienicach i Ugoszczy działają placówki OSP. W ciągu roku mieszkańcy biorą udział w licznych - gminnych i sołeckich - imprezach integracyjnych: dożynkach, jarmarkach ludowych, piknikach, turniejach, przeglądach tanecznych, konkursach, balach i obchodach świąt.

Program Odnowa Wsi Pomorskiej

Dużym zainteresowaniem mieszkańców gminy Studzienice cieszy się *Program Odnowa Wsi Pomorskiej*. Głównymi celami programu jest aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich oraz obudzenie w nich poczucia odpowiedzialności za rozwój swoich miejscowości. Program realizowany jest od 2004 r. W jego ramach wykonano:

- konstrukcję zabezpieczającą stropodach w budynku Wiejskiego Domu Kultury w Półcznie I etap – 2004 r.
- budowę świetlicy wiejskiej w Skwierawach II etap - 2004r.,
- modernizację Sali wiejskiej i Izby Pamięci oraz wykonanie boiska sportowego i placu zabaw w Kłącznie - etap I w 2006 r. etap II – 2008 r.**,**
- modernizację Remizy wraz z rozbudową i nadbudową przeznaczona na Salę wiejską w Skwierawach III etap – 2006 r.,
- Modernizacja i termoizolacja budynku Wiejskiego Domu Kultury
- w Studzienicach – 2006 r.,
- roboty remontowe i termomodernizacyjne budynku Wiejskiego Domu Kultury w Półcznie – 2006 r

Program Leader

Program Leader jest działaniem realizowanym w ramach *PROW 2007-13*[56]. Gmina Studzienice jest członkiem Fundacji *Partnerstwo Dorzecza Słup*[57]*i* zrzeszającej 13 gmin z województwa pomorskiego i zachodniopomorskiego. Głównym celem *Programu Lider* jest poprawa warunków życia mieszkańców wsi oraz zrównoważony, zintegrowany i trwały rozwój obszarów wiejskich. Działania *Programu* obejmują m.in. rozwój lokalnej przedsiębiorczości, tworzenie miejsc pracy, ochronę starych zawodów, rozwój turystyki przyjaznej dla środowiska, wypromowanie produktów lokalnych itp.

Obecnie realizowany jest II Schemat programu. W okresie budżetowym (2007 - 2013) podejście Leader staje się podejściem umożliwiającym realizowanie i wdrażanie celów przede wszystkim Osi 3 Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 – J*akość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie działalności wiejskiej.* Do działań wdrażanych z udziałem Lokalnej Grupy Działania w latach 2007-2013 należą*: Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej, Odnowa i rozwój wsi, Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw*.

Partnerami Fundacji na terenie gminy Studzienice są: Gmina Studzienice (sektor publiczny), Stowarzyszenie „Naju Checz" (sektor społeczny), Ośrodek „Uroczysko" w Studzienicach (sektor gospodarczy).

[56] *Wdrażanie Pilotażowego Programu Leader + rozpoczęto w ramach SPO Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich na lata 2004-2006.*

[57] *Fundacja Partnerstwo Dorzecza Słupi (Lokalna Grupa Działania - LGD) powstała w 2005 r. Swoje zadania realizuje na obszarze Partnerstwa w oparciu o Lokalną Strategię Rozwoju (obecnie w trakcie aktualizacji).*

***Tabela 51**:* Rozmieszczenie usług publicznych i komercyjnych w gminie Studzienice

	Sołectwo	Miejscowości	Ludność		Placówki handlowe i usługowe			Produkcja, rzemiosło produkcyjne
			sołectwo	miejscowość	sklepy	usługi publiczne	usługi komercyjne	
1.	Czarna Dąbrowa	Czarna Dąbrowa	93			1x świetlica wiejska 1x kąpielisko	1x ośrodek wypoczynkowy 1x wypożyczalnia sprzętu wodnego	
2.	Kłączno	Dzierzążnik	136	2				
3.		Kłączno		109	1x sklep spożywczo - przemysłowy	1x OSP 1x Izba Pamięci i sala wiejska 1x kąpielisko	4x gospodarstwa agroturystyczne 1x ośrodek kolonijno-wypoczynkowy 1x wypożyczalnia sprzętu wodnego gastronomia – latem	1x zakład stolarski
4.		Małe		2				
5.		Okuny		19				
6.		Osowo		4			1x ośrodek kolonijno-wypoczynkowy	
7.	Łąkie	Cechyny	50	14		Leśnictwo Cechyny		
8.		Łąkie		35				
9.		Ociaskowo		1				
10.	Osława Dąbrowa	Osława Dąbrowa	319	316	1x sklep spożywczo – przemysłowy 1x sklep spożywczy	Leśnictwo	Rozlewnia Gazu Płynnego „Joker” 3x gospodarstwa agroturystyczne Punkt skupu dziczyzny	„Prefabet”
11.		Róg gajówka		4				
12.	Półczno	Jabłończ Wielki	417	15		Leśnictwo	1 x gospodarstwo agroturystyczne	
13.		Półczno		352	1x sklep spożywczo – przemysłowy, 1x sklep spożywczy	1x Zespół szkół (Szkoła podstawowa i Gimnazjum) 1x przedszkole 1x Wiejski Dom Kultury- 1x OSP 1x parafia Rzym-katolicka 1x cmentarz 1x sala sportowa i boisko sportowe 1x kąpielisko 1x agencja pocztowa	Zakład wulkanizacji opon -K&ATEX (TIR) 1x gospodarstwo agroturystyczne 1x gastronomia	
14.	Przewóz	Bukówki	214	4				
15.		Lipuszek		35				
16.		Prądzonka		23		1x kąpielisko		1x zakład stolarski
17.		Przewóz		152		1x świetlica wiejska	1x gospodarstwo agroturystyczne	1x tartak
18.	Rabacino	Rabacino	128			1x świetlica wiejska 1x boisko sportowe		

19.	Skwierawy	Imieni	204	włączono do Skwieraw				
20.		Róg		30		Leśnictwo Skwierawy		
21.		Skwierawy		173	1x sklep spożywczo - przemysłowy	1x świetlica wiejska 1x OSP 1x boisko sportowe		
22.		Widno		1				
23.	Sominy	Sominki	298	10			1x gospodarstwo agroturystyczne- Skoszewo	
24.		Sominy		288	1x sklep spożywczy 1x sprzedaż pamiątek	1x kaplica Rzym-katolicka 1x cmentarz 1x filia Muzeum Zachodniokaszubskiego: skansen 1x świetlica wiejska 1x OSP	3x gospodarstwa agroturystyczne 2x ośrodki wypoczynkowe 1x galeria 1x plenery twórców ludowych 1x ośrodek jeździecki 1x wypożyczalnia sprzętu wodnego 2x gastronomia (bar rybny	Usługi remontowo-budowlane 1x tartak, Mechanika pojazdowa Blacharz-dekarz, Kamieniarstwo
25.	Studzienice	Chabzewo	878	14				
26.		Studzienice		864	2x sklepy spożywcze 1x sklep wielobranżowy 1x sklep odzieżowy	Urząd Gminy Zespół Szkół (Szkoła podstawowa, Gimnazjum, przedszkole) GOPS 1x biblioteka publiczna 2x oddział ZOZ „Salus" i „REHA-POZ" 1x prywatne praktyki lekarskie Wiejski Dom Kultury 1x sala gimnastyczna 1xstadion sportowy 1x boisko sportowe „Orlik" 1x poczta 1x kaplica Rzym-katolicka 1x cmentarz 1xOSP 4x przystanek PKS	1x fryzjer 1x kwiaciarnia 2x gastronomia (mini-bary) 1x apteka „Nad Jeziorem" 3x gospodarstwa agroturystyczne 2x ośrodki wypoczynkowe 1x wypożyczalnia sprzętu wodnego 2x punkty wymiany butli gazowych 4x punkty skupu runa leśnego Usługi transportowe 1x zakład mechaniki pojazdowej Autonaprawa ZHU	1x piekarnia s.j. „STU-DAM" 1x przedsiębiorstwo Instalacyjno – Budowlane „EKO-INSTAL, 1x zakład stolarski 1x zakład produkcji materiałów budowlanych (pd-bruk), 1x magazyn materiałów budowlanych
27.	Ugoszcz	Ugoszcz	738		4x sklep spożywczy	1x Gminny Ośrodek Kultury 1x Zespół szkół (Szkoła podstawowa, gimnazjum, przedszkole) 1x biblioteka publiczna 1x posterunek policji 1x OSP 1xparafia Rzym-katolicka 1x cmentarz 1x sala sportowa i boisko 1x kąpielisko (j. Miłe)	1x Rozlewnia Gazu Płynnego Orlen Petrogaz Płock Sp. z o.o. Usługi transportowe	KATECH- Zakład Produkcji Przenośników Łańcuchowych, Rolkowych, Taśmowych, ELTREM (segregacja odpadów plastikowych ?) , Baza paliw płynnych nr 20 OLPP

6.9. Turystyka i rekreacja

O malowniczości krajobrazów gminy Studzienice decyduje duże zróżnicowanie rzeźby terenu, duża jeziorność i lesistość oraz wyjątkowe walory przyrodnicze rozległych Borów Tucholskich, jak i okazałych kompleksów buczyn pomorskich.

Największe zróżnicowanie krajobrazów charakteryzuje północną część gminy, gdzie wzniesieniom moren czołowych, sięgających maksymalnie nawet 234,7 m npm towarzyszą głębokie obniżenia i rynny wypełnione wodami jezior. Swoisty rys pejzażowi nadają bardzo liczne, niewielkie, bezodpływowe jeziorka, tzw. "oczka". Najmniejsze z nich to jeziorka dystroficzne, tzw. "suchary', okolone nasuwającym się na taflę wody płem torfowców. Naturalne zarastanie tych jezior prowadzi do powstania niewielkich torfowisk - typowego elementu krajobrazu zalesionych obszarów gminy Studzienice. Niektóre z "oczek", najczęściej większe, to jeziora lobeliowe charakteryzujące się bardzo czystą wodą oraz unikatową roślinnością. Na całym obszarze jest ponad 50 zbiorników o powierzchni większej od 1 ha, w tym 13 jezior o powierzchni 10-50 ha, jedno jezioro o powierzchni 50-100 ha (północna część jez. Somińskiego) oraz jedno jezioro o powierzchni powyżej 200 ha (Studzienickie). Te duże zbiorniki wodne urozmaicają krajobraz przede wszystkim centralnej i południowej bardziej równinnej części gminy. Stanowią początek charakterystycznych łańcuchowych systemów jeziornych powiązanych wspólnym odpływem - jeziora Studzienickie, Małe i Kielskie na szlaku Kłoniecznicy oraz Dywańskie i Somińskie na szlaku Zbrzycy – dopływów Brdy.

Atrakcyjność rekreacyjno-turystyczną zwiększa bardzo wysoka lesistość obszaru – 67,2%. Położenie na skraju Borów Tucholskich, jednego z największych kompleksów leśnych Europy, sprzyja bezpośredniemu kontaktowi człowieka z przyrodą w czystym zdrowym środowisku. Dominujące tu żywiczne sosnowe lasy tworzą swoisty mikroklimat – zaciszność i dobroczynne działanie aromatycznych substancji lotnych (fitoncydów) o właściwościach odkażających i bakteriobójczych. Leśne powietrze borów sosnowych ma korzystny wpływ na samopoczucie i układ odpornościowy, działa leczniczo na choroby układu oddechowego. Rozległe bory są siedliskiem ponad 100 gatunków ptaków, w tym również rzadkich i ginących oraz ostoją zwierząt łownych i chronionych. Obfitują w różnorodne gatunki grzybów, zwłaszcza kapeluszowych, stanowiących przedmiot jesiennych zbiorów.

Szczególną różnorodność biologiczną gminy Studzienice i gmin sąsiednich, istotną dla zachowania dziedzictwa przyrodniczego Europy, podkreśla włączenie znacznych obszarów do Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000. Najcenniejsze pod względem przyrodniczym tereny Borów Tucholskich objęte są ochroną w rozpościerającym się tuż przy południowo wschodniej granicy gminy Zaborskim Parku Krajobrazowym i niedalekim Parku Narodowym Borów Tucholskich (ok. 25 km).

Atrakcyjności krajobrazu dopełniają walory kulturowe. W gminie Studzienice nie zachowało się wiele zabytków kultury materialnej, te które pozostały dają jednak wyobrażenie o niegdysiejszym wyglądzie osiedli ludzkich na tym terenie. Może nawet ważniejszy od zabytków jest zachowany klimat wsi – harmonijnie wtopionych w krajobraz, w niewielkim stopniu zniekształconych dysharmonijną zabudową.

Turystyka należy do najbardziej dochodowych, zwłaszcza w skali lokalnej, gałęzi gospodarki. Jednakże mimo niezaprzeczalnej wysokiej atrakcyjności turystycznej środowiska przyrodniczego gminy, jej infrastruktura turystyczna jest średnio rozwinięta. Wynika to między innymi z licznych ograniczeń środowiskowych, w tym niskiej odporności środowiska na degradację. W zakresie ogólnodostępnej bazy noclegowej, potencjał gminy Studzienice jest jednak najwyższy spośród gmin powiatu bytowskiego.

W latach 80-tych ośrodki wypoczynkowe i kolonijne dysponowały około 1 120 miejscami noclegowymi. Na przestrzeni lat 2000 – 2007 obserwowano trend spadkowy (z wyraźnym wahnięciem w górę w 2004 roku). Spadek dotyczył przede wszystkim miejsc kolonijnych. Spowodowane to było prawdopodobnie przekwalifikowaniem części miejsc w ośrodkach kolonijnych w Kłącznie i Osowie do kategorii wczasowych. W 2007 r. liczba tych miejsc zmalała do 595, co stanowiło zaledwie 0,7% ogólnej bazy województwa pomorskiego. Spośród nich jedynie 80 to miejsca całoroczne. Dostępne dane wydają się być jednak niepełne; być może w przeszłości nie wszystkie miejsca ewidencjonowano (patrz wykres - zerowe wartości w zespołach ogólnodostępnych domków turystycznych[58]). W 2008 roku ponownie wykazywano wyższą liczbę miejsc – 938. Liczba udzielonych noclegów spadła w latach 2000-2007 o 40% z 37 202 do 22 602.

Wykres 28. Miejsca noclegowe w obiektach zbiorowego zakwaterowania w gminie Studzienice w latach 2000 - 2007

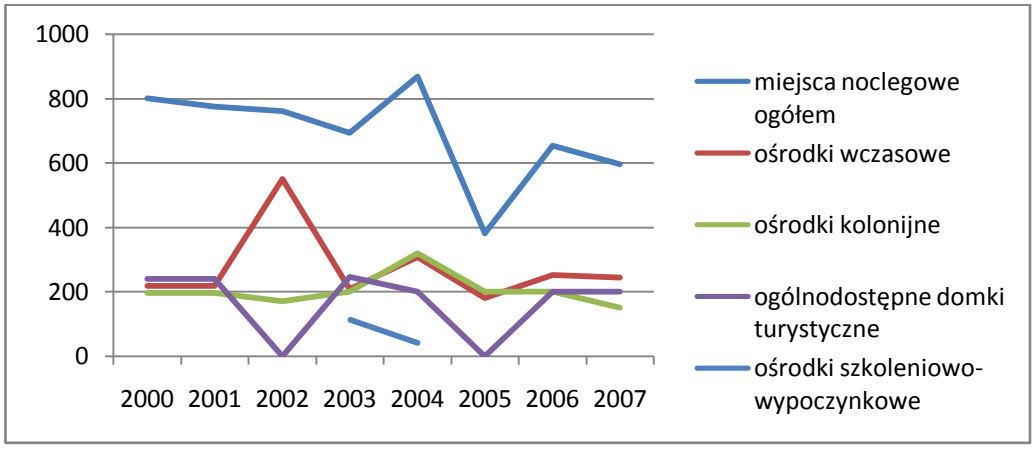

Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Regionalnych

Baza noclegowa podlega istotnym przekształceniom własnościowym, profilu działalności, liczby obiektów oraz liczby i jakości dostępnych miejsc.

Liczba ośrodków wczasowych zmniejszyła się z 9 do 5, utrzymały się 2 ośrodki kolonijne. W 2008 roku funkcjonowały następujące obiekty ogólnodostępne:

1. OW Grzybia Dąbrowa w Czarnej Dąbrowie (100 miejsc)
2. Ośrodek Wczasowo-Kolonijny „Kłączno" w Kłącznie (70 m + 110 m kolonijnych)
3. OW Czerwiński w Studzienicach na zachodnim brzegu jez. Studzieniczno (72 m całoroczne)
4. OW Jezioro w Studzienicach na zachodnim brzegu jez. Studzieniczno (36 m całorocznych)
5. Ośrodek Szkoleniowo-Wypoczynkowy „Kaszubski Bór" w Sominach (300 m całorocznych)
6. OW „Uroczysko" w Sominach (70 m)
7. Ośrodek Kolonijno-Wczasowy „Miechowice" w Osowie (180 m kolonijnych)

Przekształceniom własnościowo-strukturalnym, w tym częściowej likwidacji podlegały:

1. OW „SEZAMOR" w Prądzonce (zlikwidowany, sprzedany w ręce prywatne)
2. OW „Cefarm" w Studzienicach (rozparcelowany i rozprzedany pomiędzy osoby fizyczne
3. OW „Shipcontrol" w Studzienicach (jw.)
4. OW Urzędu Wojewódzkiego w Kłącznie (przekazany do Lasów Państwowych)

[58] *Zespół ogólnodostępnych domków turystycznych (def. wg GUS) – domki turystyczne to budynki niepodpiwniczone, posiadające nie więcej niż cztery pokoje, dostosowane do świadczenia usług typu hotelarskiego. Domki turystyczne mogą tworzyć zespoły ogólnodostępnych domków turystycznych, a także organizacyjnie wchodzić w skład innych obiektów noclegowych. Do grupy tej mogą być wliczane m.in. miejsca kempingowe*

Ośrodek Cefarm znajduje się w fazie likwidacji - w jego obrębie wydzielono kilka działek rekreacyjnych, które po likwidacji starych nietrwałych obiektów zagospodarowywane są od podstaw pod bungalowy różnej wielkości. W trakcie likwidacji ośrodka Shipcontrol domki wczasowe (było ich około 30) także sprzedano, wydzielając małe działki bez infrastruktury towarzyszącej. Złożony został wniosek o podział ośrodka Uroczysko w Sominach. Teren i niewielkie obiekty UW w Kłącznie powróciły w zarząd i do dyspozycji Lasów Państwowych.

Na terenie gminy działa 16 gospodarstw agroturystycznych (Sominy – 3, Kłączno - 4, Osława Dąbrowa – 3, Półczno – 1, Studzienice – 3, Jabłończ -1, Skoszewo-1) dysponujących około 160 miejscami oraz około 7 kwater prywatnych, przeważnie w domkach letniskowych w Sominach, Studzienicach, Przewozie, Rogu, Kłącznie (ogółem około 80 miejsc).

Najpopularniejszą formą obiektów rekreacyjnych są jednak domy mieszkalno-rekreacyjne. Zespoły domków o takim charakterze powstały w Sominach, Sominkach, Kłącznie, Studzienicach, Przewozie, Osowie nad Jez. Małym i Prądzonce. Pojedyncze obiekty znajdują się pośród lasów i nad jeziorami w wielu miejscach gminy. Liczba domów letniskowych jest trudna do oszacowania. Według rejestru gminnego z 2009 r. jest ich 212, (w tym sołectwo Kłączno - 57, Studzienice – 55, Przewóz - 35, Sominy – 30, Prądzonka -15, Osława Dąbrowa - 10, Półczno - 10), lub dużo więcej jeśli wliczać wiele budowanych jako obiekty całoroczne mogące pełnić równie dobrze funkcje mieszkaniowe.

Dla zaspokojenia potrzeb ruchu turystycznego, oprócz decydującego elementu jakim jest baza noclegowa niezbędne są również usługi komplementarne, na które składa się dostępność komunikacyjna, baza gastronomiczna oraz dostępność usług handlu, ochrony zdrowia, sportu i rekreacji itp. Atrakcyjność gminy w tym zakresie, zwłaszcza w odniesieniu do bazy żywieniowej, jest niska. Nie ma również przyciągających turystę atrakcji turystycznych. Brakuje ogólnodostępnych urządzeń turystycznych kanalizujących ruch turystyczny, w tym oznakowanych tras i szlaków turystycznych, ścieżek przyrodniczych i edukacyjnych, miejsc przygotowanych do zwiedzania, czy oferujących ciekawy sposób spędzania czasu lub czynnego wypoczynku (np. stanice wodne, wypożyczalnie sprzętu turystycznego, plaże i kąpieliska, łowiska specjalne itp.).

W sezonie letnim działa w granicach gminy sześć zorganizowanych kąpielisk kontrolowanych przez SANEPID, pięć z nich ma również certyfikat WOPR (z wyjątkiem kąpieliska byłego OW Cefarm):

1. OW „Grzybia Dąbrowa” nad jez. Czarne Dąbrówno,
2. OW „Kaszubski Bór” nad jez. Dywan,
3. OK-W „Miechowice” w Osowie nad jez. Ryńskim
4. Kłączno nad jez. Kłączno,
5. OW „Czerwiński” nad jez. Studzieniczno,
6. Studzienice (OW Cefarm) na zachodnim brzegu jez. Studzieniczno.

Ponadto funkcjonują kąpieliska zwyczajowe nie objęte kontrolami, wyposażone jedynie w proste pomosty, zlokalizowane są w Półcznie nad jez. Półczenko, w okolicy Ugoszczy nad jez. Miłym (Księże), w Przewozie nad jez. Kłączno, w Prądzonce nad jez. Kielskim. Dostępność do wód jeziornych jest ograniczona z uwagi na brak gruntów komunalnych nad ich brzegami.

Na terenie gminy działa stadnina koni świadcząca różnorodne usługi w zakresie rekreacyjnej jazdy konnej, związana jest z Ośrodkiem Wypoczynkowym „Kaszubski Bór” w Sominach. Nie powiodło się utworzenie stadniny na północy gminy w Ociaskowie (Helenowo Sp z o.o.).

Rys. 18.

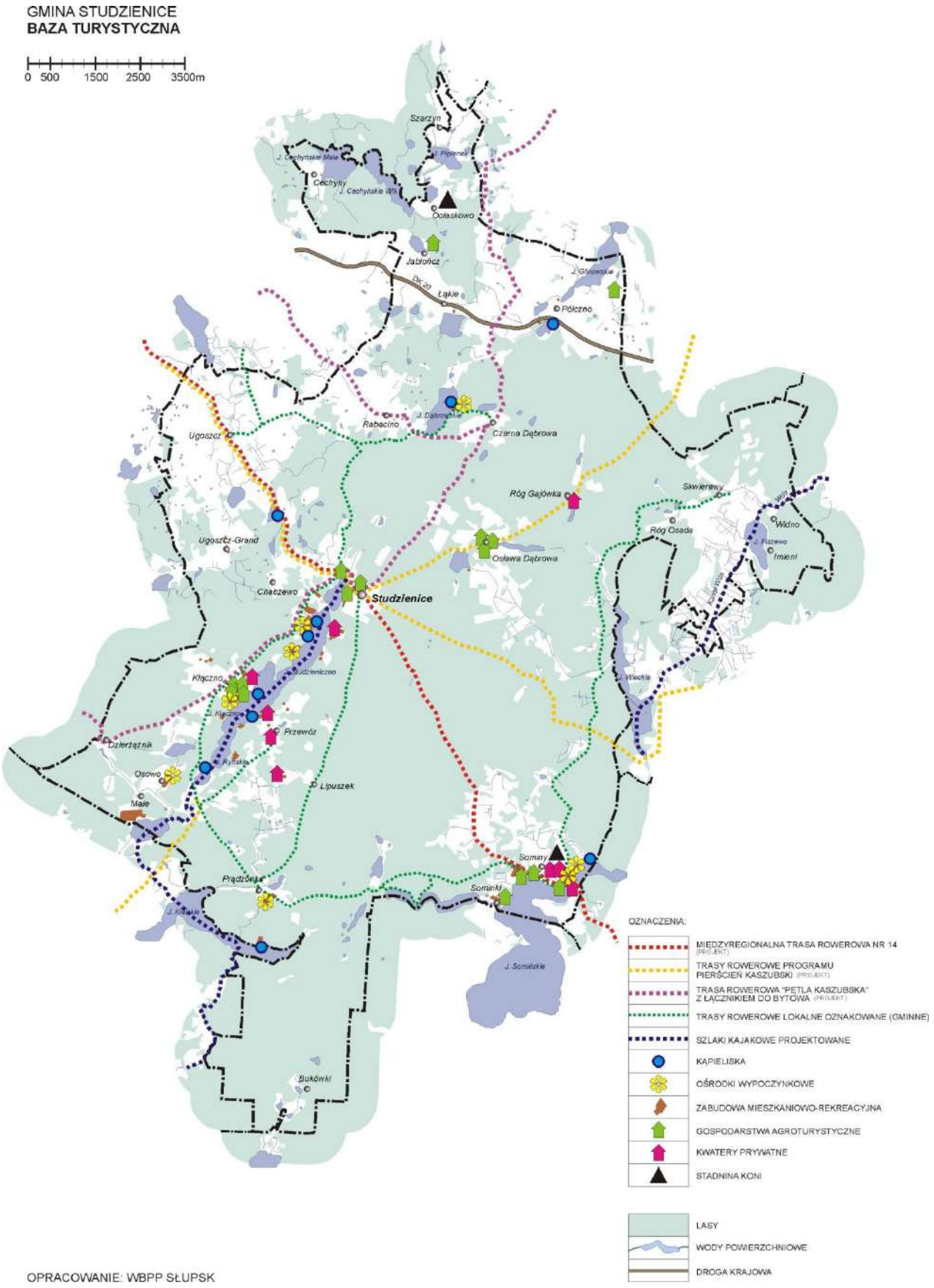
GMINA STUDZIENICE
BAZA TURYSTYCZNA
0 500 1500 2500 3500m
Szarzyn
Cechyny
Ociaskowo
Jabłończ
Łąkie
Półczno
Rabacino
Czarna Dąbrowa
Ugoszcz
Ugoszcz-Grand
Róg Gajówka
Skwierawy
Róg Osada
Widno
Imień
Osława Dąbrowa
Chałczewo
Studzienice
Kłączno
Przewóz
Dzierżążnik
Osowo
Małe
Lipuszek
Prądzona
Somiany
Sominki
Bukówki
OZNACZENIA:
MIĘDZYREGIONALNA TRASA ROWEROWA NR 14 (PROJEKT)
TRASY ROWEROWE PROGRAMU PIERŚCIEŃ KASZUBSKI (PROJEKT)
TRASA ROWEROWA "PĘTLA KASZUBSKA" Z ŁĄCZNIKIEM DO BYTOWA (PROJEKT)
TRASY ROWEROWE LOKALNE OZNAKOWANE (GMINNE)
SZLAKI KAJAKOWE PROJEKTOWANE
KĄPIELISKA
OŚRODKI WYPOCZYNKOWE
ZABUDOWA MIESZKANIOWO-REKREACYJNA
GOSPODARSTWA AGROTURYSTYCZNE
KWATERY PRYWATNE
STADNINA KONI
LASY
WODY POWIERZCHNIOWE
DROGA KRAJOWA
OPRACOWANIE: WBPP SŁUPSK

Gmina Studzienice leży na trasie planowanego przebiegu międzyregionalnej trasy rowerowej nr 14 Ustka – Słupsk – Bytów – Brusy – Czersk - Grudziądz.

Obecnie w jej granicach oznakowano jedynie następujące lokalne (nieurządzone) trasy rowerowe:

1. „Jagodowa" : Studzienice – Prądzonka – 7 km,
2. „Wzdłuż Jezior": Studzienice – Kłączno – Prądzonka – Sominy - 17,5 km,
3. „Po lesie wzdłuż brzegu jeziora": Kłączno – Przewóz – 6,5 km,
4. „Grzybowa": Ugoszcz – Czarna Dąbrowa – 7 km,
5. „Leśna Droga": Sominy – Skwierawy – 10 km.

Teren gminy objęty jest programem organizacji i rozwoju turystyki „Kaszubski Pierścień". W ramach programu projektuje się oznakowanie następujących tras rowerowych tzw. „bocznych":

- Nr 24 – Sulęczyno–Nakla-Osława Dąbrowa-Studzienice-Ugoszcz-Bytów (długość całkowita 47,3 km),
- Nr 27 – Piechowice-Dziemiany-Peplin-Rynszt-Kłączno-Studzienice (w granicach gminy tożsamy z lokalną trasą „Wzdłuż Jezior"); całkowita długość trasy 44,9 km,
- Nr 28 – Rynszt-Luboń-Zapceń-Mielno-Swornegacie-Charzykowy-Chojnice (długość 69,9 km),
- Nr 29 – Loryniec-Schodno-Lipusz-Tuszkowy-Jabłuszko-Studzienice (długość 37,3 km).

W ramach Partnerstwa Dorzecza Słupi projektowana jest trasa rowerowa „Pętla Kaszubska" wokół Bytowa z odgałęzieniem do Studzienic. W gminie Studzienice przebiegać będzie na trasie: Jeleńcz-Półczenko-Czarna Dąbrowa-Studzienice-Kłączno-Dzierżążnik-Rekowo.

W planie zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego przewiduje się wytyczenie i zagospodarowanie szlaku kajakowego na rzece Wdzie włącznie z jeziorem Wiecko i Kanałem Wdy. Szlak kajakowy, lecz niezbyt popularny ze względu na słabą dostępność rzeki (mały przepływ) prowadzi również rzeką Kłoniecznicą. Ma początek w Studzienicach nad jeziorem Studzieniczno.

7. Uwarunkowania formalno-prawne - sytuacja planistyczna

7.1. Dokumenty sporządzane na podstawie przepisów o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

Obowiązujące Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Studzienice, opracowane w oparciu o przepisy ustawy z dnia 7.07.1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym, zostało przyjęte uchwałą Rady Gminy w Studzienicach nr IX/40/95 z dnia 29 listopada 1995 r. o uchwaleniu studium.

Na obszarze gminy Studzienice według stanu na dzień 31.05.2009 obowiązywało 13 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Podjęto uchwały o przystąpieniu do sporządzenia 3 kolejnych planów zagospodarowania przestrzennego.

Tabela 52. Wykaz obowiązujących planów zagospodarowania przestrzennego w gminie Studzienice

Lp	Tytuł planu	Nr uchwały Rady Gminy Studzienice	Ogłoszenie w Dz. Urzędowym
1.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego **działki Nr 275/4 w Studzienicach**	Nr XI/46/96 z 10.12.1996	Woj. Słupskiego z 23. 01.1997, Nr 3 poz. 9
2.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zlewni jeziora Studzieniczno-Kłączno-Ryńskie i uchwalenia **miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dz. nr 162 w Studzienicach**	Nr V/30/97 z dnia 29 0.8.1997	Woj. Słupskiego Nr 25/97, poz. 163 z 30.09.1997
3.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego **części wsi Studzienice**	Nr X/46/2001 z 30.11.2001	Woj. Pom. z 10.05. 2001, Nr 30, poz. 734

4.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego **działki nr 224/5 i cz. działki nr 224/6 w Studzienicach**	Nr IV/20/2002 z 30 08.2002 r	Woj. Pom.z 3.10.02, Nr 66, poz. 1513
5.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego **w Studzienicach dla działek nr 191/3 i 191/4**	Nr VII/47/2003 z 9.07.2003	Woj. Pom. z 3.11.03 Nr 134 poz. 2375
6.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obszaru zlewni jeziora Studzieniczno-Kłączno-Ryńskie **dla działki nr 20/9 i części działki nr 20/10 w Przewozie**	Nr IV/21/2002 z 30.08.2002	Woj.Pom. z 3.10.02, Nr 66 poz. 1511
7.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obszaru zlewni jeziora Studzieniczno-Kłączno-Ryńskie **dla działki nr 20/1, 20/4 i części działki nr 20/10 w Przewozie**	Nr IV/22/2002 z 30.08.2002	Woj. Pom.z 3.10.02, Nr 66, poz. 1512
8.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego **w Półcznie dla działek nr 151, 151a, 152, 254/2, 255, 100/1, 100/2, 101/2**	Nr VII/27/98 z 17.06.1998	Woj. Słupskiego z 5.10.98, Nr 24 poz. 170
9.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego **w Półcznie dla działki nr 310**	Nr XXXIII/211/2006 z 16.02.2006	Woj. Pom. z 8.02.08, Nr 9, poz. 225
10.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego **wsi Kłączno**	Nr IV/23/2000 z 6.09.2000	Woj. Pom. z 16.12. 2000r, Nr 115, poz. 746
11.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego **w Ugoszczy dla działki nr 457**	Nr X/63/2003 z 12.09.2003	Woj. Pom. z 28.11.2008 Nr 127, poz. 3010
12.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla zabudowy mieszkaniowej, letniskowej i siedliska rolnego **wsi Sominy dla działek nr 10/2, 26/3, 34, 36, 181/5**	X/45/2001 z 30.11.2001	Woj. Pom. z 28.02.2001 Nr 13 poz. 265
13.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego **części działki 108/4 w obrębie Prądzonka**		Woj. Pom z 2003 nr 134 poz. 2375

Tabela 53. Wykaz planów miejscowych dla których podjęto uchwały o przystąpieniu do opracowania

Lp.	Tytuł planu	Nr uchwały rady Gminy w Studzienicach
A	Mpzp terenów we **wsi Sominy dla działek nr 51/22, 51/23, i części działek nr 198 oraz 210/3**	Nr XIV/136/2008 z 21.05.2008
B	Mpzp terenów położonych **w Sominkach obręb Sominy** na cele budownictwa mieszkaniowego, letniskowego i zieleni izolacyjnej	Nr XIV/137/2008 z 21.05.2008
C	Mpzp **dla działek nr 26/1 i 36 w Przewozie**	Nr XIV/138/2008 z 21.05.2008

7.2. Pozostałe dokumenty związane z planowaniem rozwoju gminy Studzienice

Do dnia 27 sierpnia 2009 obowiązywała przyjęta Uchwałą Rady Gminy Studzienice nr I/8/2000 z dnia 24.03.2000 w sprawie przyjęcia **Strategii Rozwoju Gminy Studzienice**. Z mocy Uchwały nr XXIV/219/2009 zastąpiła ją **Partnerska Strategia Rozwoju Gminy Studzienice 2009-2020**. W Strategii określono m. in. Misję Gminy i Cele Strategiczne:

Aktualną Misję Gminy Studzienice sformułowano w sposób następujący:

„ Gmina Studzienice to gmina turystyczna z nowoczesnym rolnictwem, posiadająca zachowane wyjątkowe walory przyrodnicze, znaczące zasoby leśne oraz atrakcyjną ofertę na lokalizację zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego, drzewnego, drobnej wytwórczości, rzemiosła, budownictwa otwarta szczególnie na młode i wykształcone pokolenie, dająca możliwości rozwoju społecznego i gospodarczego poprzez innowacyjność oraz wykorzystanie zasobów ludzkich, naturalnych i kulturowych”

W stosunku do poprzedniego brzmienia, sformułowanie wiążące pomyślność gminy z turystyką i wypoczynkiem rozszerzono w kierunku: „wykorzystania zasobów (…) naturalnych i kulturowych”.

Rys.19

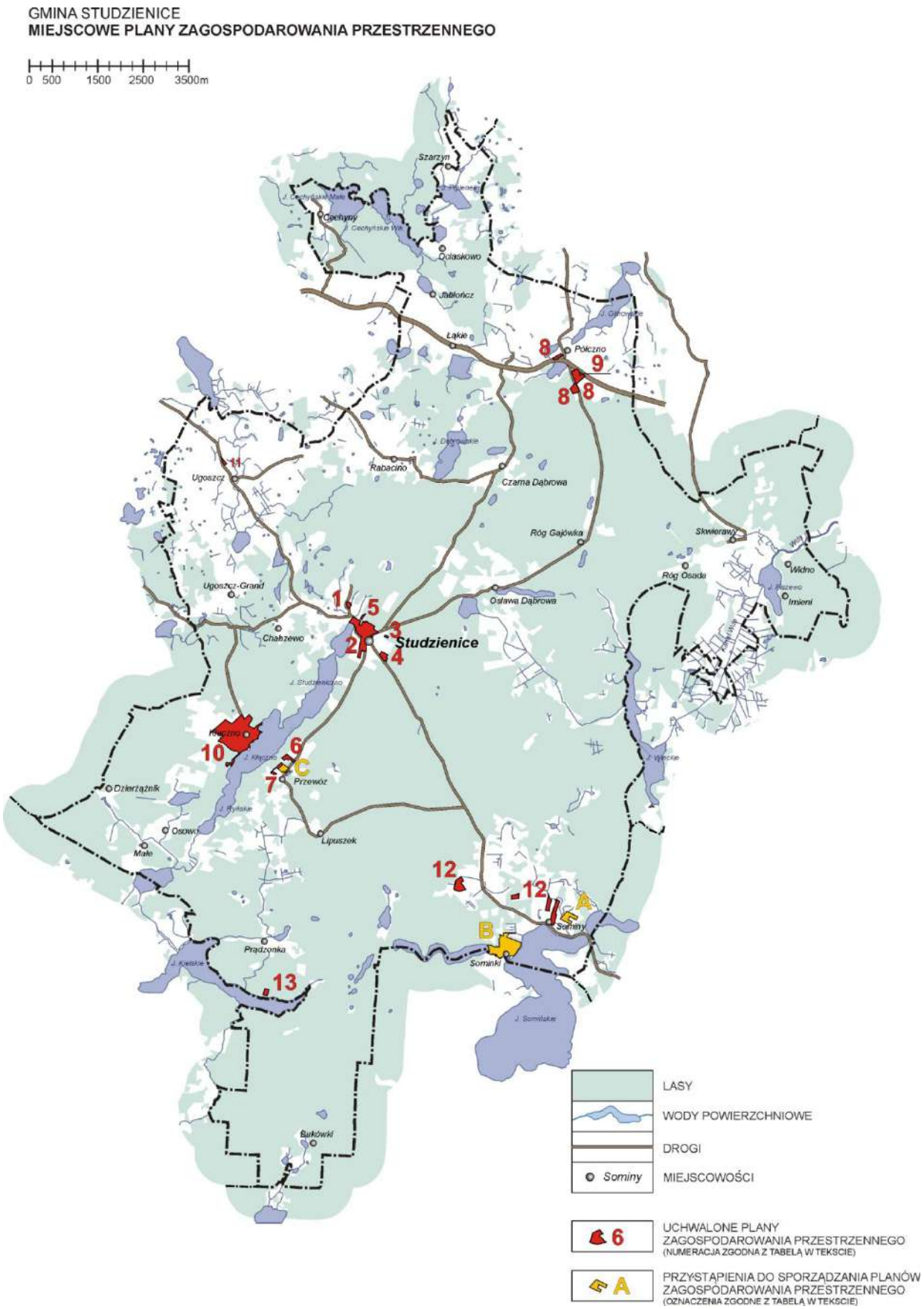

Opracowanie: WBPP w Słupsku

W 3 Priorytetach:

„Silne Społeczeństwo – Efektywna Gospodarka – Czyste Środowisko"

Zgrupowano 8 Celów Strategicznych, pozwalających osiągnąć stan docelowy opisany w Misji:

1. Rozwój zasobów ludzkich
2. Poprawa bezpieczeństwa zdrowotnego i publicznego mieszkańców
3. Rozwój kultury, kultury fizycznej i promocja zdrowia
4. Integracja społeczeństwa
5. Promocja przedsiębiorczości oraz wspieranie rozwoju istniejących podmiotów gospodarczych
6. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmacnianiu konkurencyjności
7. Rozbudowa infrastruktury ochrony środowiska
8. Rozwój turystyki wykorzystującej walory krajobrazowo – przyrodnicze

W stosunku do poprzedni obowiązujących Celów Strategicznych daje się wyraźnie zauważyć przesunięcie głównych akcentów w kierunku rozwoju społecznego. Mogłoby to sugerować, że gmina Studzienice zakończyła etap budowy podstawowej infrastruktury przestrzeni, kładąc nacisk na budowę nowoczesnego, obywatelskiego spoełczeństwa. Jednak analiza Celów szczegółowych i kierunków działań pomieszczonych w obszarze 5 celó9. strategicznych (szczególnie 3 ostatnich) tego nie potwierdza. Zagadnienia modernizacji struktury przestrzeni przestały być celem samym w sobie i trafiły na właściwy logicznie poziom – instrumentów realizacji poszczególnych celów.

W Strategii zrezygnowano z wyliczania konkretnych zadań - sposób osiągania Celów strategicznych opisano w celach szczegółowych i kierunkach działań. Wśród nich następujące posiadają kontekst przestrzenny:

W obrębie 3 Celu strategicznego sformułowano Cel szczegółowy 3.1 – „*Rozwój infrastruktury kulturalnej, sportowej i wypoczynkowo – rekreacyjnej",* któremu przypisano kierunki działań*:*

- 3.1.1. - Rozbudowa i modernizacja obiektów kultury, ochrona i odbudowa obiektów zabytkowych,
- 3.1.2. Budowa i rozbudowa bazy sportowej w gminie,
- 3.1.3. Rozwój infrastruktury turystyczno – wypoczynkowej.

W obrębie Celu Strategicznego nr 5 sformułowano Cel szczegółowy 5.1. „*Przyciąganie inwestycji i inwestorów"*, do którego przypisano kierunek:

- 5.1. 3. Udostępnianie i uzbrajanie terenów dla działalności gospodarczej.

A także cel szczegółowy *5.4. „Rozwój nowoczesnego rolnictwa"*, gdzie zapisano:

- 5.4. 3. Promocja prośrodowiskowych metod produkcji rolnej i rolnictwa ekologicznego

Niemal cały obszar Celu Strategicznego nr 6 poświęcono zagadnieniom związanych z przestrzenią:

Cel szczegółowy 6.1. – „*Poprawa dostępności komunikacyjnej"* obejmuje kierunki działań:

- 6.1.1. Poprawa stanu technicznego dróg;
- 6.1.2. Rozbudowa sieci dróg, budowa chodników i ścieżek rowerowych;
- 6.1.3. Poprawa systemu połączeń komunikacyjnych w gminie i na zewnątrz;
- 6.1.4. Budowa przystanków autobusowych, parkingów.

Cel szczegółowy 6.2. – „*Wzrost jakości życia mieszkańców oraz atrakcyjności osiedleńczej*„ to:

- 6.2.1. Wspieranie odnowy miejscowości, poprawa estetyki, rozbudowa terenów zielonych;
- 6.2.2. Rozbudowa systemu zaopatrzenia w wodę i poprawa jakości wody pitnej;
- 6.2.3. Rozbudowa systemów kanalizacyjnych i oczyszczania ścieków;
- 6.2.5. Tworzenie optymalnych warunków zaspokajania potrzeb mieszkaniowych i socjalnych, przygotowanie terenów pod budownictwo;
- Rozwój gazyfikacji i elektryfikacji.

Podobnie ma się rzecz w przypadku Celu strategicznego nr 7:

Cel szczegółowy 7.1. to „*Rozwój systemów służących ochronie i poprawie stanu środowiska naturalnego".* W obrębie tego celu sformułowano następujące kierunki:

- 7.1.1. Rozbudowa i poprawa jakości systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków;
- 7.1.2. Wspieranie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków w rozproszonych układach zabudowy;
- 7.1.3. Rozbudowa systemu gospodarki odpadami komunalnymi, selektywnej zbiórki odpadów oraz utylizacji w ramach Zakładu Zagospodarowania Odpadów w Sierżnie;
- 7.1.4. Rekultywacja zamkniętych składowisk odpadów oraz likwidacja dzikich wysypisk.

Cel szczegółowy 7.2. *„Rozwój odnawialnych źródeł energii oraz upowszechnianie poszanowania energii"* będzie realizowany poprzez:

- 7.2.1. Wspieranie budowy biogazowni rolniczych, elektrowni wiatrowych, elektrowni wodnych i kolektorów słonecznych[59];
- 7.2.2. Termomodernizacja budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej;

Również Cel Strategiczny nr 8 jest silnie związany z wykorzystaniem zasobów przestrzeni:
Cel Szczegółowy 8.1. to „*Rozbudowa publicznej infrastruktury turystycznej"*

- 8.1.1. Budowa oraz oznakowanie pieszych i rowerowych tras turystycznych;
- 8.1.2. Budowa i oznakowanie ścieżek przyrodniczo – edukacyjnych;
- 8.1.3. Budowa i modernizacja przystani wodnych oraz strzeżonych kąpielisk;
- 8.1.4. Doprowadzanie sieci wodociągowych, kanalizacyjnych, energetycznych do terenów przeznaczonych na cele turystyczne

W obrębie Celu Szczegółowego 7.2."Wzrost dostępności i jakości usług w turystyce" mamy:

- 8.2.1. Wspieranie rozbudowy bazy noclegowej, sanitarnej i gastronomicznej;
- 8.2.2. Rozwój bazy rekreacyjno – wypoczynkowej;
- 8.2.4. Renowacja i konserwacja obiektów dziedzictwa kulturowego.

Reasumując, za wyjątkiem sformułowanie jednego z celów, „Partnerska Strategia…" bardzo dobrze wywiązuje się z zadania oparcia planowanego rozwoju gminy o wykorzystanie i ochronę zasobów przestrzeni.

Pięć lat wcześniej, w związku z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej i koniecznością dopasowania się do okresów unijnego planowania, dla zapewnienia spójności strategii ze strategią Rozwoju Województwa Pomorskiego oraz Narodowym Planem Rozwoju, Uchwałą Rady Gminy Studzienice nr XVIII/116/2004 z dnia 04 sierpnia 2004 przyjęto **Plan rozwoju lokalnego Gminy Studzienice, obejmujący inwestycje na lata 2004 – 2013.**

[59] *Cała analiza uwarunkowań nie potwierdza możliwości pozyskiwania na terenie gminy Studzienice energii odnawialnej w formie elektrowni wiatrowych, wodnych czy biogazowi.*

Zgodnie z obowiązkiem wynikajacym z przepisu art. 19.1. Ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 Prawo Energetyczne (tj. Dz. U. 06.89.625 Wójt Gminy sporządził **Projekt założeń do planu zaopatrzenia Gminy Studzienice w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe**[60]**.**

Uchwałą nr XXI/125/2004 z dnia 10 listopada 2004 r Rada Gminy Studzienice przyjęła **Program ochrony środowiska z Planem gospodarki odpadami** dla gminy Studzienice na lata 2003-2007.

8. Kluczowe problemy i potencjalne obszary konfliktowe gospodarki przestrzennej

Przeprowadzona analiza uwarunkowań wskazała na najważniejsze problemy zagospodarowania przestrzeni gminy i potencjalne obszary konfliktowe. Większość z nich podnoszą obowiązujące w gminie dokumenty rozwoju regionalnego i przestrzennego: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, Strategia Rozwoju Gminy do roku 2010, Plan rozwoju lokalnego 2004-2013. Oto one:

- Znaczna wrażliwość środowiska na degradację, w tym zwłaszcza cennych unikalnych ekosystemów wodnych (m.in. jeziora lobeliowe, ramienicowe, eutroficzne, dystroficzne, źródliska, torfowiska);
- Stwierdzona wysoka różnorodność przyrodnicza obszaru gminy wymaga zachowania oraz właściwego zagospodarowania określonych naturalnych siedlisk przyrodniczych i czynnej ochrony cennych i zagrożonych w skali całej Europy gatunków roślin i zwierząt, w tym licznej populacji ptaków;
- Konieczność przystosowania się społeczeństwa do nowych warunków ochrony przyrody, związana z tworzoną Europejską Siecią Ekologiczną Natura 2000, obejmującą ponad 66% ogólnej powierzchni gminy, (do 2007 r. system ochrony przyrody w granicach gminy obejmował jeden rezerwat przyrody, stanowiący 0,28% powierzchni gminy i jeden pomnik przyrody); prawdopodobne większe ograniczenia lokalizacyjne;
- Konieczność dotrzymania terminu uzyskania dobrej jakości wody zanieczyszczonych jezior Somińskiego i Krążno do 2015 roku zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną;
- Niewystarczający dostęp dotychczasowych mieszkańców do urządzeń zbiorowego odprowadzania ścieków w stosunku do dostępu do sieci wodociągowej i jednocześnie niska rezerwa przepustowości gminnej oczyszczalni ścieków w Ugoszczy (około 3,8%, co pozwala na przyjęcie ścieków bytowych zaledwie jeszcze od ok. 120 mieszkańców). Znaczna liczba mieszkańców nadal korzysta ze zbiorników bezodpływowych, a około ¼ ścieków bytowych trafia prawdopodobnie do wód lub do ziemi bez oczyszczenia;
- Trudne uwarunkowania i wysokie koszty uzbrojenia obszaru gminy w infrastrukturę ochrony środowiska (rozproszona zabudowa, znaczne odległości pomiędzy miejscowościami, liczne wododziały, rozległe kompleksy leśne, brak odbiorników ścieków);
- Bardzo niska pojemność cieków jako odbiorników zrzutów ścieków z oczyszczalni (m.in. źródliska rzek, niskie przepływy, krótkie odcinki, sąsiedztwo kąpielisk);
- Brak skutecznych rozwiązań w gospodarce odpadowej (także na szczeblu regionalnym) oraz nie zakończona rekultywacja gminnego składowiska odpadów sprzyja zanieczyszczaniu środowiska odpadami przez mieszkańców i turystów;
- Ogromna presja budowlana – wnioski składane do Urzędu Gminy o zmianę sposobu zagospodarowania terenu na cele budowlane obejmują powierzchnię porównywalną do terenów już zurbanizowanych (bez terenów komunikacji). Największe niebezpieczeństwo dotyczy miejscowości Sominy, gdzie nie są rozwiązane problemy gospodarki wodno-ściekowej.

[60] *Instytut Energetyki Jednostka Rozwojowo – Badawcza Oddział Gdańsk, Bronk L. i inni. 2002.*

- Substandardowe, niekorzystnie oddziałujące na środowisko i krajobraz, zagospodarowanie fragmentów bezpośrednich obrzeży jezior w rejonie Kłączna i Sominek (przyczepy kampingowe bez właściwego zaplecza sanitarnego);
- Brak możliwości organizacji publicznej bazy turystycznej nad jeziorem Somińskim poza przystanią w m. Sominy. Jezioro jest otoczone prywatnymi gruntami udostępnianymi przez właścicieli na cele intensywnego i prymitywnego sezonowego zagospodarowania turystycznego;
- Niedostatek ogólnodostępnych urządzeń turystycznych (stanice wodne, wypożyczalnie sprzętu turystycznego, plaże i kąpieliska, łowiska specjalne, urządzone szlaki i ścieżki turystyczne, miejsca postoju, urządzenia sportowo-rekreacyjne, stadniny koni itp.) i usług okołoturystycznych (ambulatoryjne placówki ochrony zdrowia, banki lub bankomaty, kawiarenki internetowe);
- Niewytłumaczalnie słaby rozwój gastronomii sezonowej i placówek handlowych i generalnie brak inicjatywy mieszkańców w zakresie rozbudowy infrastruktury ruchu turystycznego;
- Degradacja substancji ośrodków wypoczynkowych zlokalizowanych w lasach i w następstwie chaotyczna ich parcelacja;
- Parcie na chaotyczną, bezplanową parcelację gruntów rolnych i prywatnych lasów, skutkujące powstawaniem samowoli budowlanych;
- Obniżający się poziom tanich opracowań urbanistycznych zagraża degradacją najcenniejszych fragmentów przestrzeni;
- Zniszczenie w latach 60-tych i 70-tych historycznej zabudowy wsi i wznoszenie obiektów z katalogów architektonicznych, w tym rezydencji, obcych miejscowej tradycji budowlanej; przyczynia się do utraty tożsamości kulturowej przestrzeni;
- Zawieszenie funkcjonowania linii kolejowej do Bytowa i Lipusza;
- Większość dróg powiatowych obsługujących gminę, prowadzących w sezonie intensywny ruch turystyczny nie zapewnia bezpieczeństwa uczestnikom ruchu (brak poboczy, chodników, wydzielonych dróg rowerowych);
- Niewielka długość dróg gminnych o nawierzchni utwardzonej.

9. Wnioski złożone do sporządzanego projektu

Po podjęciu uchwały o przystąpieniu do zmiany Studium, Wójt Gminy zaprosił mieszkańców i właścicieli nieruchomości w gminie Studzienice do składania wniosków. Okres do ich składania nie był ograniczony, przyjmowano je praktycznie aż do rozpoczęcia pracy nad częścią stanowiącą.

Znaczna część wnioskujących nie ma wiedzy o charakterze i możliwościach Studium, oczekujac dla siebie przesądzeń bardziej zdecydowanych, niż może ono zapewnić. Dotyczy to przede wszystkim zmian przeznaczenia gruntów z rolniczych i leśnych na budowlane. Zmiana taka dokonuje się nie w Studium, lecz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego (ewentualnie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu). Studium winno stanowić jedynie informację o mozliwości (przeciwwskazaniach) dokonywania takich przekształceń i określać warunki. Stąd też sformułowaną w Studium odpowiedzią władz gminy na większość złożonych wniosków, może być jedynie wskazanie celowości (lub nie) sporządzenia dla określonego terenu (miejscowości) planu miejscowego.

Duże zainteresowanie społeczne zagadnieniami zagospodarowania nieruchomości stanowi nie lada wyzwanie dla władz gminy. Będą starały się mu sprostać, także poprzez sformułowanie właściwych kierunków zagospodarowania przestrzennego. W obliczu problemów, jakie zdiagnozowano w niniejszych uwarunkowaniach – nie będzie to zadanie łatwe.

Wpłynęło blisko 50 wniosków, dotyczących blisko 200 nieruchomości. Zdecydowana większość (43) dotyczyła zmiany przeznaczenia gruntów na cele budowlane: zabudowy mieszkaniowej, mieszkaniowo-usługowej i mieszkaniowo-rekreacyjnej. Przedmiotem 2 wniosków były nowe zalesienia i tereny zielone, 2 kolejne dotyczyły prowadzenia działalności gospodarczej. Jeden wniosek dotyczył możliwości modernizacji i rozbudowy obiektów na gruntach leśnych (w obowiązującym planie miejscowym eksploatacja do tzw. śmierci technicznej, bez prawa do modernizacji). Znalazł się też wniosek o pozostawienie możliwości rekreacyjnego użytkowania gruntu dzierżawionego od gminy.

Ogólna powierzchnia terenów wnioskowanych do zmiany przeznaczenia sięga 300 ha. Jest to obszar porównywalny z obecnym zainwestowaniem gminy. Większość gruntów w Polsce należy do Skarbu Państwa, nie dziwi więc, że instytucje władające nieruchomościami w imieniu SP złożyły wnioski dotyczące największej powierzchni zmian sposobu użytkowania. Nadleśnictwo Bytów i Agencja Nieruchomości Rolnych zawnioskowały o przeznaczenie na cele budowlane łącznie blisko 60 ha (odpowiednio 36,2 ha i 23,08 ha). Wskazuje to, jak wielka jest powierzchnia gruntów we władaniu instytucji Skarbu Państwa, zbędnych dla ich celów statutowych. Coraz większą rolę w działalności tych instytucji odgrywa więc handel nieruchomościami, przynoszący do budżetów wymierne dochody. W tym samym czasie zasób gruntów samorządu gminnego jest więcej, niż skromny, a tereny dla lokalizacji niezbędnych zdań własnych gmina musi sobie wypraszać lub wykupywać.

W gminie, gdzie ponad 67% powierzchni pokrywają lasy, złożono dwa wnioski o zalesienie kolejnych gruntów. Nadleśnictwo Bytów uznało za odpowiednie do zalesienia 30,77 ha. Mieszkanka Bytowa wnioskowała o zgodę na zalesienie swoich 13,59 ha, motywując to daleko posuniętą sukcesją naturalną.

Tylko nieco ponad połowę (26) wniosków złożyli mieszkańcy gminy Studzienice i podmioty mające swoja siedzibę na terenie gminy. Kolejna grupa wnioskujących (10) to mieszkańcy miasta i gminy Bytów. Potwierdza to bardzo silne związki gminy Studzienice z miastem powiatowym, jego mieszkańcami i instytucjami. Jeden wniosek pochodzi z terenu sąsiedniej gminy Brusy.

5 wniosków złożyli mieszkańcy metropolii trójmiejskiej (4 Gdańsk, 1 Wejherowo), kolejne 5 mieszkańcy innych miejscowości (Warszawa, Płock, Elbląg, Wolinia w gm. Główczyce).

Taki rozkład terytorialny świadczy, że gmina Studzienice nie stała się jeszcze terytorium, gdzie wykup i obrót nieruchomościami jest „globalny". Można postawic tezę, że – prócz oczywiście Skarbu Państwa – właścicielami gminy są wciąż (jeszcze?) jej mieszkańcy.

A widzą oni swoją gminę przede wszystkim jako miejsce wygodnego zamieszkania i odpoczynku. Nie oczekują, iż zapewni im to władza gminna – ma ona jedynie umożliwić im zaangażowanie własnych środków i czerpanie korzyści z posiadanych nieruchomości.

Największą powierzchnię gruntów do przekształcenia objęły wnioski w obrębie geodezyjnym (praktycznie miejscowości) Sominy. Pozytywne ich rozstrzygnięcie uzależnione jest od rozwiązania problemów w gospodarce wodno-ściekowej. Trzeba twardo stwierdzić, że bez decyzji o sposobie unieszkodliwiania ścieków z powstającej zabudowy, nie ma możliwości jej dalszego rozwoju. W innym przypadku wrażliwe środowisko płytkiego jeziora zostanie skażone, a urocza wieś, która zachowała niepowtarzalny klimat przeistoczy się w zbiorowisko skromnych domków i wystawnych willi, upchanych gdzie się da, bez jakiegokolwiek ładu i charakteru – przez większą część roku opustoszałych.

Rys. 20

GMINA STUDZIENICE
TERENY WNIOSKOWANE PRZEZ MIESZKAŃCÓW I WŁAŚCICIELI NIERUCHOMOŚCI DO ZMIANY PRZEZNACZENIA

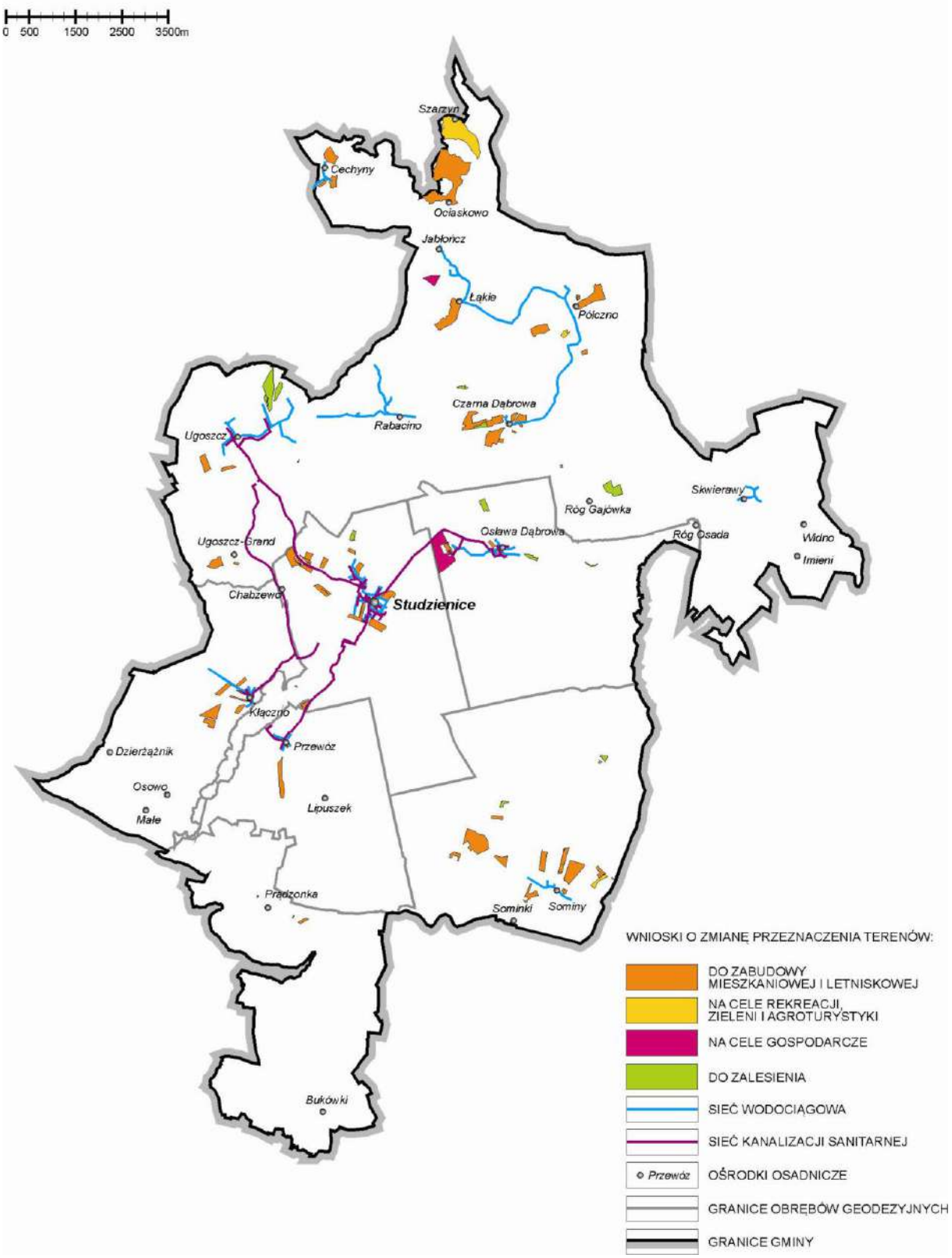

Przedsiębiorcy nie uważają gminy Studzienice za miejsce dogodne do rozwijania działalności gospodarczej w żadnej praktycznie dziedzinie, również gospodarki turystycznej. Oczywiście, nie w każdym przypadku do rozwoju przedsiębiorczości niezbędna jest zmiana przeznaczenia gruntów. Analizy przeprowadzone w części dotyczącej gospodarki gminy potwierdzają jednak niechęc do podejmowania wyzwań nawet na polu drobnej przedsiębiorczości – turystycznej, gastronomicznej czy handlowej.

Praktycznie tylko dwa wnioski związane są z planowaną przez wnioskodawców działalnością gospodarczą. Pozostałe – nawet jeśli oczekiwane przekształcenie związane jest z funkcją gospodarczą (rzemiosło, usługi) nie zamierzają sami podejmować działalności, a jedynie zwiększyć możliwość korzystnego zbycia gruntów.

Tabela 54. Terytorialne rozmieszczenie wniosków do sporządzanego Studium

Lp	Obręb geodezyjny	Powierzchnia terenów wnioskowanych do zmiany na cele				
		Zabudowa mieszkaniowa	Zab. rekreacyjna, letniskowa	Zab. mieszkaniowo-usługowa	Zieleń rekreacja	Przemysł, eksploatacja, turyst.
1.	Czarna Dąbrowa	30,84	-	-	-	-
2.	Kłaczno	12,75	7,03	-	0,08	-
3.	Łąkie	10,87	103,0	-	-	4,52
4.	Osława Dąbrowa	1,39	2,07	-	1,03	-
5.	Półczno	13,10	1,59	6,51	-	-
6.	Prądzonka	1,32	-	-	-	-
7.	Przewóz	2,26	6,81	-	-	-
8.	Sominy	32,77	11,40	-	-	-
9.	Studzienice	22,0	0,15	16,34		21,05
10.	Ugoszcz	12,08	-	-		-

Zestawienie wniosków złożonych do Urzędu Gminy stanowi Aneks nr 2 do Uwarunkowań

Zgodnie z przepisem art. art. 12 p.1) Ustawy z dnia 27 marca 2003 o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. 2003.80.717) Wójt Gminy Studzienice zwrócił się z prośbą o składanie wniosków także do instytucji posiadających kompetencje w zakresie zarządzania przestrzenią.

Zawiadomiono 25 instytucji. Liczba złożonych wniosków była niewielka. Wniosków nie złożyli m.in.: Zarząd Powiatu Bytowskiego, Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Bytowie, burmistrz Bytowa i Wójtowie gmin sąsiednich. Zainteresowania problematyką gospodarki przestrzennej w Gminie Studzienice nie wykazały organy bezpieczeństwa Państwa. I niech tak zostanie.

Lista złożonych wniosków, wraz z syntezą treści znalazła się w Aneksie nr 2 do uwarunkowań.

Aneks nr 1.

Obiekty i tereny chronione na podstawie ustawy o ochronie zabytków

Wykaz obiektów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 23 lipca 2003 r., o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. nr 162 poz. 1568 z późn. zmianami)

Czarna Dąbrowa:

Obiekty wpisane do **rejestru** Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków:

- Dom nr 11, budynek gospodarczy na posesji nr 11, drewniany, XIX wiek, Obydwa nr rejestru A-258/40 z dnia 23.03.1960

Obiekty w ewidencji:

- Dom nr 6, drewniany, budynek stodolno – inwentarski na posesji nr 6, drewniany, częściowo murowany, z połowy XIX wieku

Kłączno:

Obiekty w ewidencji Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków, Delegatura w Słupsku:

- Dom nr 3, drewniany, XIX wiek
- Dom nr 10, drewniany, przymurowany, XIX i XX wiek
- Dom nr 13, drewniany z 1 połowy XIX wieku, częściowo przemurowany w XX wieku
- Dom nr 15, murowany, XIX wiek

Bardzo interesujący jest zlokalizowany na skraju wsi, przy drodze wylotowej, „pomnik rodziny Szrederów" – obiekt nowożytny, jednak o interesującym wyrazie artystycznym i silnym kontekście kulturowym.

Łąkie

W ewidencji Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków, Delegatura w Słupsku znajduje się

- dwór murowany z 2 połowy XIX wieku

Osława Dąbrowa

Obiekty w ewidencji Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków, Delegatura w Słupsku:

- Dom nr 5 z końca XIX wieku, drewniany i stodoła na posesji drewniano-szach., pocz. XX w.;
- Dom nr 33 z połowy XIX wieku, drewniany, stodoła na posesji drewniano-szach., poł. XIX w.

Przewóz

W ewidencji Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków Delegatura w Słupsku brak jest obiektów we wsi Przewóz. Kilka domów zbudowanych u schyłku XIX wieku lub na początku XX wieku zasługuje na ochronę. Są to budynki w zagrodach: nr 2, 4, 6, 7, 8, 9, wzniesione w cegle, z licowanymi elewacjami. Są to interesujące przykłady architektury mieszkalnej, o charakterze małomiasteczkowym.

Przewóz – Rynszt

Obiekty w ewidencji Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków Delegatura w Słupsku:

- Dom nr 28, drewniany, z połowy XIX wieku

Prądzonka

Obiekty w ewidencji Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków Delegatura w Słupsku:

- Dom nr 1, drewniany, XIX/XX wiek
- Dom nr 3, drewniany, ok. 1930
- Dom nr 4, drewniany XIX wiek
- Dom nr 6, drewniany, datowany 1948
- Dom nr 7 i stodoła na posesji, drewniane, XIX/XX, XIX wiek
- Dom nr 9, stodoła i budynek inwentarski na posesji, drewniane, połowa XIX wieku
- Dom nr 11, drewniany, połowa XIX wieku

- Dom nr 15, drewniany, XIX wiek
- Obora nr 15, drewniana, XIX wiek

Półczno

Obiekty **w rejestrze** Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków Delegatura w Słupska:

- Kościół p.w. Świętych Piotra i Pawła, murowany, w stylu neoromańskim z 1906/107, nr rej. A-1809 z dnia 23.10.2007

Obiekty w ewidencji:

- Dom nr 10, drewniany, pocz. XX wieku
- Dom nr 32, dawna komora celna, drewniany, koniec XIX wieku
- Dom nr 34, dawny dom urzędnika celnego, drewniany, pocz. XX wieku
- Cmentarz ewangelicki, założony na początku XX wieku, obecnie nieczynny..
- Cmentarz katolicki, założony po 1945r., użytkowany obecnie, o powierzchni 0.82 ha..

Rabacino

Obiekty w ewidencji Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków Delegatura w Słupsku:

- Budynek inwentarski nr 7, drewniany, koniec XIX wieku
- Stodoła nr 13, drewniana, 1 połowa XIX wieku
- Budynek inwentarski nr 13, ściany z kamienia, szczyty drewniane, 2 połowa XIX w.
- Chałupa nr 27, drewniana, XVIII wiek
- Cmentarz ewangelicki, założony zapewne z początkiem XX wieku, o powierzchni 0,13 ha, obecnie nieczynny

Skwierawy

Obiekty wpisane do **rejestru** Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków, Del. w Słupsku:

- Zagroda nr 6, poł. XIX wieku, składająca się z drewnianej chałupy, obory i stodoły w konstrukcji zrębowej **nr rej. A-204**

Sominy

Obiekty w **rejestrze** Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków, Delegatura w Słupsku:

- Kościół katolicki p.w. Matki Boskiej Królowej Polski, drewniany, XVII w nr rejestru A-151 z dnia 19.03.1960
- Dom owczarza nr 19, drewniany XVIII wiek, skansen Muzeum Kaszubskiego w Bytowie, nr rej. A-205
- Budynek gospodarczy nr 19, drewniany, z 1824 roku, skansen Muzeum Kaszubskiego w Bytowie, nr rej. A- 152
- Obiekty w ewidencji:
- Stajnia na posesji nr 1, drewniana, 1 połowa XIX wieku
- Dom nr 4, drewniany, połowa XIX wieku
- Budynek inwentarsko – stodolny na posesji nr 6, konstrukcja szkieletowa, początek XX wieku
- Stajnia na posesji nr 7, murowana, XIX wiek
- Stodoła na posesji nr 9, drewniana, 1 połowa XIX wieku
- Dawna plebania, posesja nr 12, drewniana, pocz. XX wieku
- Dom nr 13, konstrukcja szkieletowa, wypełnienie z cegły, koniec XIX wieku
- Dom nr 15, d. szkoła, drewniany, ok. 1930
- D ubikacja szkolna na posesji nr 15, drewniany, ok. 1930
- Dom nr 29, drewniany, 1 połowa XIX wieku
- Stodoła na posesji nr 30, drewniana, XIX wiek
- Dom nr 44, konstrukcja szachulcowa, XIX/XX wiek
- Stodoła na posesji nr 50, drewniana, XIX wiek
- Dom nr 51, drewniany, XIX/XX wiek
- Obora na posesji nr 53, drewniana, XVIII/XIX wiek
- Cmentarz przy kościele, położony w centralnej części wsi, przy drodze głównej. Założony w 2 połowie XVIII wieku, zapewne w czasie budowy kościoła (1755-1757). Powierzchnia ca 0.21 ha, nieczynny. Wokół kościoła stare klony.

- Cmentarz ewangelicki, przy szosie do Studzienic, na zachód od wsi. Założony w 2 połowie XIX wieku, o powierzchni ca o.56 ha, nieczynny.
- Cmentarz parafialny, założony w 1970 roku, o powierzchni ca 0.35 ha.

Studzienice

Obiekty wpisane do **rejestru** Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków:

- Dom nr 13, drewniany z 1870 r., nr rejestru A-203 z dnia 21.02.1971
- Dom nr 28, drewniany, ok. 1870 r., nr rejestru A- 203, z dnia 23.01.1971

Obiekty w ewidencji:

- Kościół p.w. Świętej Trójcy, d. kaplica ewangelicka, neogotycki, murowany, 1890 rok
- Stodoła na posesji nr 16, drewniana, koniec XVIII wieku
- Dom nr 21, drewniany, na kamiennej podmurówce, z 1824 roku
- Dom nr 45, drewniany, połowa XIX wieku
- Cmentarz położony przy szosie do Osławy Dąbrowy, przy ul. Spacerowej, o powierzchni ca 0.18 ha, założony na początku XX wieku, jako ewangelicki, nieczynny.
- Cmentarz parafialny, w centrum wsi, założony na początku XIX wieku, o powierzchni ca 0,82 ha, przy ul. Piastowskiej. Zachowane granice pierwotnego układu i część dawnych nagrobków. W obrębie cmentarza zachowały się fundamenty drewnianego kościoła, z 1615 roku, który spłonął w 1937 roku.

Ugoszcz

*Obiekty wpisane do **rejestru** Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków:*

- Kościół katolicki p.w. Św. Marii Magdaleny, Ugoszcz nr 14 A, datowany 1822, w konstrukcji szkieletowej, nr rejestru A- 175 z dnia 19.03.1960

Obiekty w ewidencji:

- Kościół p.w. Matki Boskiej Szkaplerznej, dawny kościół ewangelicki, neogotycki, murowany, 1897
- Dom nr 12, konstrukcja szkieletowa, wypełnienie cegłą, 2 połowa XIX wieku
- Dom nr 19, murowany, lico ceglane, dekoracje z cegły na zrąb, koniec XIX wieku
- Dom nr 48, murowany, tynkowany, w stylu eklektycznym, z dekoracjami w tynku, datowany 1901
- Dom nr 52, murowany i konstrukcja szkieletowa, koniec XIX wieku
- Dom nr 62, konstrukcja szkieletowa, koniec XVIII wieku i 1922 rok
- Stodoła na posesji nr 63, konstrukcja szkieletowa, początek XIX wieku
- Stodoła na posesji nr 69, konstrukcja szkieletowa, połowa XIX wieku
- Stodoła na posesji nr 81, konstrukcja szkieletowa, połowa XIX wieku
- Cmentarz ewangelicki, założony na pocz. XX wieku, o powierzchni 0.30 ha, w formie regularnego prostokąta, nieczynny. Położony w zachodniej części wsi, w odległości ca 0.5 km od kościoła poewangelickiego.
- Cmentarz parafialny, czynny, założony w czwartej ćwierci XIX wieku, o powierzchni 0,45 ha, w południowej części wsi, przy drodze do Studzienic.

Katalog zasobów archeologicznych objętych strefą W.I. pełnej ochrony archeologiczno - konserwatorskiej

Nr strefy W. I. na rysunku studium	Nr stanowiska archeologicznego w woj. Ewidencji zabytków AZP	Funkcja – kultura archeologiczna – chronologia
1	15-34/64	Cmentarzysko kurhanowe wczesnośredniowieczne, X - XII
2	16-34/24	Cmentarzysko kurhanowe
3	16-35/3	Cmentarzysko kurhanowe

Katalog zasobów archeologicznych objętych strefą W.II. częściowej ochrony archeologiczno - konserwatorskiej

Nr strefy W. II. na rysunku studium	Nr stanowiska archeologicznego w woj. Ewidencji zabytków AZP	Funkcja – kultura archeologiczna – chronologia
1	16-33/88; 16-33/89	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna, Cmentarzysko płaskie kultury pomorskiej
2	16-33/101	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna,
3	16-33/105	Cmentarzysko kultury pomorskiej
4	16-33/111; 16-33/112	Osada kultury łużyckiej, wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
5	16-33/113	Osada wczesnośredniowieczna
6	16-34/15	Cmentarzysko kultury pomorskiej
7	16-34/28	Cmentarzysko kultury pomorskiej
8	16-35/35	Cmentarzysko kultury pomorskiej
9	17-34/B35	Cmentarzysko kultury pomorskiej
10	17-34/B29; 17-34/B30 17-34/B31	Osada pradzieje Osada kultury łużycko-pomorskiej
11	17-34/D9	Osada kultury łużycko-pomorskiej
12	17-35/2	Cmentarzysko kultury pomorskiej
13	17-35/4	Osada schyłkowoneolityczna – wczesnobrązowa, kultury łużycko – pomorskiej, wczesnośredniowieczna
14	17-35/5 17-35/6	Osada kultury ceramiki sznurowej, kultury łużycko-pomorskiej, pradziejowe, nowożytne
15	17-35/7	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wielbarskiej, wczesnośredniowieczna, późnośredniowieczna
16	17-35/10	Osada kultury amfor kulistych, kultury łużycko - pomorskiej

Katalog zasobów archeologicznych objętych strefą W.III. ograniczonej ochrony archeologiczno – konserwatorskiej

Nr strefy W. II. na rysunku studium	Nr stanowiska archeologicznego w woj. Ewidencji zabytków AZP	Funkcja – kultura archeologiczna – chronologia
1	15-34/63	Osada wczesnośredniowieczna
2	16-33/85; 16-33/86	Osada wczesnośredniowieczna
3	16-33/87	Osada wczesnośredniowieczna
4	16-33/90	Osada kultury łużyckiej
5	16-33/91	Osada kultury łużyckiej, wczesnośredniowieczna
6	16-33/92	Osada wczesnośredniowieczna
7	16-33/95	Osada kultury wielbarskiej
8	16-33/96	Osada kultury pomorskiej, wczesnośredniowieczna
9	16-33/97	Osada kultury wielbarskiej
10	16-33/98	Osada kultury pomorskiej
11	16-33/99; 16-33/100	Osada kultury łużyckiej, wielbarskiej
12	16-33/102	Osada wczesnośredniowieczna
13	16-33/103	Osada kultury łużyckiej
14	16-33/104	Osada kultury łużyckiej
15	16-33/106	Osada wczesnośredniowieczna
16	16-33/107	Osada wczesnośredniowieczna
17	16-33/108	Osada kultury łużyckiej
18	16-33/110	Osada wczesnośredniowieczna

19	16-33/114	Osada wczesnośredniowieczna
20	16-34/13	Osada kultury łużyckiej
21	16-34/14	Osada kultury łużyckiej
22	16-34/16	Osada wczesnośredniowieczna
23	16-34/16a	Osada kultury łużyckiej
24	16-34/17	Osada wczesnośredniowieczna
25	16-34/18 16-34/19; 16-34/20	Osada wczesnośredniowieczna
26	16-34/21	Osada kultury łużyckiej, wczesnośredniowieczna
27	16-34/22; 16-34/23	Osada wczesnośredniowieczna
28	16-34/25; 16-34/26	Osada kultury łużyckiej, neolit
29	16-34/27	Osada wczesnośredniowieczna
30	16-34/29	Osada kultury pomorskiej, wczesnośredniowieczna
31	16-34/30	Osada wczesnośredniowieczna, średniowieczna
32	16-34/31	Osada wczesnośredniowieczna, średniowieczna
33	16-35/6	Osada kultury łużyckiej
34	16-35/36	Osada kultury łużyckiej
35	16-35/38	Osada kultury łużyckiej
36	16-35/39	Osada kultury łużyckiej
37	17-33/D15	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna
38	17-33/D14	Osada późnośredniowieczna, pradzieje, nowożytna
39	17-33/B45	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna
40	17-33/B46	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna
41	17-33/B44	Osada kultury łużyckiej
42	17-33/D16	Osada wczesnośredniowieczna, późnośredniowieczna
43	17-33/D17	Osada późnośredniowieczna
44	17-33/B47	Osada wczesnośredniowieczna, późnośredniowieczna, nowożytna
45	17-33/D10	Osada późnośredniowieczna, nowożytna
46	17-33/D11	Osada późnośredniowieczna, nowożytna
47	17-33/D12	Osada późnośredniowieczna, nowożytna
48	17-33/B37	Osada kultury łużycko-pomorskiej, średniowieczna
49	17-33/B38	Osada późnośredniowieczna, nowożytna
50	17-33/B39	Osada kultury łużycko-pomorskiej, średniowieczna
51	17-33/B40	Osada kult. łużycko-pomorskiej, średniowieczna, nowożytna
52	17-33/B41	Osada kult. łużycko-pomorskiej, średniowieczna, nowożytna
53	17-33/B42	Osada kult. łużycko-pomorskiej, średniowieczna, nowożytna
54	17-33/B43	Osada kult. łużycko-pomorskiej, średniowieczna, nowożytna
55	17-34/B34	Osada wczesnośredniowieczna
56	17-34/B32 17-34/B33	Osada kultury pomorskiej, pradzieje (kultura pucharów lejkowatych)
57	17-34/D7	Osada schyłkowoneolityczna – wczesnobrązowa, późnośredniowieczna, nowożytna
58	17-34/B22	Osada późnośredniowieczna, nowożytna
59	17-34/B24	Osada późnośredniowieczna, nowożytna
60	17-34/D8	Osada późnośredniowieczna, nowożytna
61	17-34/B26	Osada późnośredniowieczna, nowożytna
62	17-34/B27	Osada późnośredniowieczna, nowożytna
63	17-34/B28	Osada późnośredniowieczna, nowożytna
64	17-34/B19	Osada późnośredniowieczna, nowożytna
65	17-34/B18	Osada późnośredniowieczna, nowożytna
66	17-34/D4	Osada wczesnośredniowieczna, późnośredniowieczna
67	17-34/D6	Osada późnośredniowieczna, nowożytna

68	17-34/B16	Osada kultury łużycko-pomorskiej, oksywsko-wielbarskiej, średniowieczna
69	17-34/B17	Osada kult. łużycko-pomorskiej, średniowieczna, nowożytna
70	17-34B15	Osada późnośredniowieczna, nowożytna
71	17-34/B11	Osada kultury łużycko-pomorskiej
72	17-34/B12	Osada wczesnośredniowieczna, późnośredniowieczna, nowożytna
73	17-34/B13	Osada wczesnośredniowieczna, późnośredniowieczna, nowożytna
74	17-34/B14	Osada późnośredniowieczna, nowożytna
75	17-34/D3	Osada kultury łużycko-pomorskiej, średniowieczna
76	17-35/3	Osada wczesnośredniowieczna
77	17-35/1	Osada wczesnośredniowieczna
78	17-35/8	Osada kultury łużycko-pomorskiej, średniowieczna
79	17-35/9	Osada kult. łużycko-pomorskiej, średniowieczna, nowożytna
80	17-35/11	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wielbarskiej
81	17-35/12	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wielbarskiej, nowożytna
82	18-34/3	Osada wczesnośredniowieczna
83	18-34/4	Osada wczesnośredniowieczna, pradzieje
84	18-34/5	Osada późnośredniowieczna
85	18-34/6	Osada późnośredniowieczna
86	18-34/7	Osada późnośredniowieczna
87	18-34/8	Osada późnośredniowieczna
88	18-34/9	Osada późnośredniowieczna
89	18-34/10	Osada późnośredniowieczna, nowożytna
90	18-34/11	Osada późnośredniowieczna
91	18-34/12	Osada późnośredniowieczna
92	18-34/13	Osada wczesnośredniowieczna
93	18-34/14	Osada późnośredniowieczna, nowożytna
94	18-34/16	Osada późnośredniowieczna, pradzieje
95	18-34/17	Osada późnośredniowieczna, pradzieje, nowożytna
96	18-34/18	Osada późnośredniowieczna
97	18-34/19	Osada wczesnośredniowieczna, nowożytna
98	18-34/20	Osada późnośredniowieczna
99	18-34/21	Osada kult. łużycko-pomorskiej, średniowieczna, nowożytna
100	18-34/22; 18-34/23	Osada kultury łużycko-pomorskiej, średniowieczna
101	18-34/24	Osada późnośredniowieczna

Aneks nr 2

Wnioski złożone przez mieszkańców i władających nieruchomościami do sporządzanego projektu zmiany Studium Uwarunkowań i Kierunków zagospodarowania Przestrzennego Gminy Studzienice

lp	Wnioskodawca	Data wniosku	Obręb, działka, użytkowanie	Wniosek – zmiana na	uwagi
1.	Hapka Ryszard **Bytów**	9.08.??	**Sominy** dz. 19 **(**RVI, RV, **ŁIV**)	**Zab. letn-mieszkaniowa**	Konieczny mpzp
2.	Wirkus Zygmunt Przewóz	13.08.??	**Przewóz** dz. 58 (**LsVI**) dz 59 **(**RVI)	**Zab. letn-mieszkaniowa**	Konieczny mpzp
3.	Jereczek Roman **Mądrzechowo**	10.01.2007	**Łąkie** dz. 35 (**RIVb-4,13**; RV-0,37; PsV- 0,11)	**Produkcja** prefabrykatów betonowych	Konieczny mpzp
4.	E.M. Peplińscy Studzienice	18.06.2007	**Kłączno** dz.97 **(**RVI, RVIz)	**letniskowe**	
5.	Kurda Andrzej, Irena, **Mądrzechowo**	29.08.2007	**Ugoszcz-Grand** dz. 75 **(RIVb 0,17 ha**, RV-1,02 ha, RVI-3,66 ha, RVIz-0,26 ha; N-0,04 ha)	**Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinne**	Konieczny mpzp
6.	Lewandowski Zbigniew Lilianna **Bytów**	03.09.2007	**Prądzonka** dz. 119/28 (RVI 0,15 ha	**mieszkaniowa jednorodzinna**	
7.	M.Laskiewicz **Bytów**; A.I.Kurda **Mądrzechowo**; A.I. Gawin **Borzytuchom**; Z.I. Lewandowski **Bytów**, R.J. Trojański **Bytów**	03.09.2007	**Prądzonka** dz.119/29 (RVI-0,60; PsVIz-0,46 Razem pow. 1,066 ha	**Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna**	
8.	Tomasz Jaroszewski **Warszawa**	09.10.2007 Powtórny 22.06.09	**Sominy** dz.180, 181/4, 181/7; pow. łączna 18,84 ha (ponad połowa RVI, sporo **ŁIV, Ls**	**mieszkaniowa jednorodzinna usługi nieuciążliwe**	Konieczny mpzp
9.	Senger Sławomir Cechyny	10.09.2007	**Łąkie** dz. 4/1; 4/2 (**RIVa; PsIV**)	**Zabudowa letniskowa**	jw
10.	Śliwicki Piotr **Wejherowo**	12.09.2007	**Prądzonka** dz. 60/4 (kl. RVI) 1 156 m^2	**Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna**	
11.	Szpinek Danuta Andrzej **Elbląg**	12.09.2007	**Studzienice** dz. 76/30 (**LsVI)** 239 m^2	**Zabudowa letniskowa**	Konieczny mpzp
12.	Borzyszkowski Wojciech Przewóz	03.09.07	**Przewóz** dz. 28/3 (RVI) 3,08 ha	**Mieszkaniowa jednorodzinna**	Konieczny mpzp
13.	Stubba Gertruda Kłączno	14.09.2007	**Kłączno** dz. 38, 54 (RVI; RzVI); (RVI, B)	**Zabudowa jednorodzinna letniskowa**	
14.	Jereczek Adam Osława Dąbrowa	13.09.2007	**Osława Dąbrowa** dz. Bp11/13 (LsVI, RVI); dz. Bp12/3 (RV, RVI) dz. Bp12/4 (RV)	Zieleń rekreacyjna, kort amfiteatr; Mieszkaniowo - letniskowe; Tereny rekreacji dziecięcej	Konieczny mpzp
15.	Zdzisław Danuta Górscy **Gdańsk** OW Uroczysko nad jez. Dywan	15.12.2007 (powtórzony 8.08.2008)	**Sominy** dz.60/2 RzVI-1,12ha dz. 287/2 Ls (las z zabudową ośrodka)	**letniskowe** (10 działek bud.) **letniskowe (**12 działek)	Konieczny mpzp
16.	Piotr Różek Sominy	24.01.2008	**Sominy** dz. 32/13 (RVI)	**Mieszkaniowe jednorodzinne**	
17	Stefan Różek	24.01.2008	**Sominy**	**mieszkaniowe**	

a.	Sominy		dz. 31/2 RVI 3,56 ha	**letniskowe**	
18.	Świst Adam Sominy	13.09.2007	**Sominy** dz. 32/12 RVI 0,36 ha	**Mieszkaniowe-jednorodz**	
19.	Maria Edmund Peplińscy, Kłączno	23.08.2007	**Kłączno** dz. 59, dz. 62	**Budowlane t.zielone rekr.**	
20.	Katarzyna Olszewska, Sominy	24.07.2008	**Sominy** dz. 101/24 RVI, RV	**budowlane**	
21.	Jacyno Anna Marek **Gdańsk**	28.07.2008	**Półczno** dz. 201/2 B/RV, RV	**mieszkaniowa jednorodzinne**	
22.	Płókarz Izabela Grzegorz **Gdańsk**	28.08.2008	**Półczno** dz. 138/5 (RV, RVI, Ls VI), dz. 201/1 (B/Rv, RVI)	**mieszkaniowo-usługowe, mieszkaniowe**	
23.	Halina Kulas Półczno	01.10.2007	**Półczno** dz. 144 (RV, RVI, **LsV**)	**Rekreacyjno - turystyczne**	Konieczny mpzp
24.	Sabina Wantoch Rekowska Ugoszcz	31.07.2008	**Ugoszcz** dz. 12 (**RIVa, RIVb, ŁIV**, RVI, RV) dz. 140 (ŁV,**RIVa,b;ŁIV**)	**mieszkaniowo-usługowe, mieszkaniowe**	Konieczny mpzp
25.	Pełczyńska Chrzan Anna - **Bytów**	30.09.2008	**Ugoszcz** dz. 88 (ŁV) pow 0,43 ha	**mieszkaniowe**	
26.	Pełczyńska Chrzan Anna - **Bytów**	30.09.2008	**Kłączno dz. 52/2 R VI**	**mieszkaniowe jednorodz.**	
27.	Stefan Różek Sominy	21.10.2008	**Sominy** dz. 31/10 0,13 ha; dz. 31/2 - powtórnie	**mieszkaniowe letniskowe**	
28.	Gierszewski Władysław Sominy	21.10.2008	**Sominy** dz. 127 część RVI, RV	**budowlane**	
29.	Zbigniew Lepak **Brusy**	21.10.2008	**Sominy** dz. 183 1,5 ha	**budowlane**	
30.	Stefan Greinke Sominy	21.10.2008	**Sominy** dz. 3 RVI, ŁIV, pow. 2,8	**letniskowe**	
31	Nadleśnictwo Bytów	2.02.2009	**Osława Dąbrowa** dz.dz. 194/6 (0,25 h); 205/9 (1,0); 205/11 (0,35 ha) **łacznie 1,60 ha**	**Pod zabudowę**	
	Nadleśnictwo Bytów	2.02.2009	**Sominy** 287/2L 1,81 ha	**Pod zabudowę**	
	Nadleśnictwo Bytów	2.02.2009	**Czarna Dąbrowa** dz. dz. 82 (1,31 ha); 98/5 (4,21); 99/8 (0,39); 99/11 (0,16); 99/12 (1,99); 100/4 (5,29); 115/4 (0,08); 115/11 (1,69); 116/1 (8,65) 116/4 (0,39 ha) **łacznie 24,16 ha**	**Pod zabudowę**	
	Nadleśnictwo Bytów	2.02.2009	**Łąkie** dz.dz. 32/8 (0,11 ha) dz. 32/6 (6,51); 42/2L (2,01 ha) **łącznie 8,63 ha**	**Pod zabudowę**	
	Nadleśnictwo Bytów	2.02.2009	**Czarna Dabrowa** dz. dz. 136 (0,33 ha); 159 (7,83); 101/2 (1,92); 166L (3,56); 201L (0,69); 204/4L (1,64 ha); **łacznie 15,97 ha**	**Do zalesienia**	
	Nadleśnictwo Bytów	2.02.2009	**Czarna Dabrowa** dz. 214/5L (0,55 ha)	**Do zalesienia**	Siedliska NATURA 2000
	Nadleśnictwo	2.02.2009	**Rabacino**	**Do zalesienia**	

	Bytów Nadleśnictwo Bytów Nadleśnictwo Bytów Nadleśnictwo Bytów Nadleśnictwo Bytów	 2.02.2009 2.02.2009 2.02.2009 2.02.2009	dz. 90/1 (1,45 ha) **Sominy** Dz.dz. 269L (1,05 ha); 270/4L (1,02); 270/5L (0,12); 270/7L (0,07); 275L (4,48 ha) **łącznie 6,74 ha** **Sominy** Dz. 270/4L (3,36 ha); **Studzienice** dz. 172L (2,45 ha) **Ugoszcz** dz. 105/1 (0,25 ha)	 **Do zalesienia** **Do zalesienia** **Do zalesienia** **Do zalesienia**	 Siedliska NATURA 2000
32.	Stefan Stencel Kłączno	2.02.2009	**Kłączno dz. 77, dz. 94** (RVI. RVIz)	**Zab. mieszkaniowa, letniskowa, usługi turystyczne, handel gastronomia...**	
33	PREFABET SA Osława Dąbrowa	2.02.2009	**Nadl Bytów, obręb Bytów** oddz. 183 b.c	**Eksploatacja kruszywa**	Konieczny mpzp
34	B. Piszora-Grad, J.Beneda **Gdańsk**; S. Kucharski **Płock**	15.04 2009	**Sominy** dz. 62/2 (RVIz, PsVIz)	**Uzytkowanie rekreacyjne** (jak dotąd)	Dzierżawa od UG Studzienice
35	Mariusz Kuźniar Studzienice	30.06.2009	**Studzienice** dz. 137/2 2,96 ha (w tym **RIVb ,71)**	**Cele budowlane**	Konieczny mpzp
36	Z. Chirk Studzienice	30.06.2009	**Studzienice** dz. 246 0,86 ha i 65/4 2,50 ha (RV – RVIz)	**Zabudowa mieszkaniowa**	
37	Janusz Gostomski Studzienice	30.06.2009	**Studzienice** część dz. 240/7 - 2,5 ha; część dz 277 - 5,0 ha część dz. 279 - 0,2 ha	**Zabudowa mieszkaniowa**	Konieczny mpzp
38	Henryk Kropidłowski - **Wolinia**	30.06.1009	**Studzienice** dz. 65/1,2,3 RVI, RVIz	**Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna**	
39	Józef Szreder Studzienice	30.06.2009	**Studzienice** dz. 165/2 0,32 ha i 165/1 2,35 ha RV- RVIz	**Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna**	
40	Andrzej Irena Góra Studzienice	30.06.2009	**Studzienice** dz. 224/7 ok. 4,0 ha	**Zabudowa mieszkaniowa**	Konieczny mpzp
41	Ryszard Czaja Studzienice	30.06.2009	**Studzienice** działki 3, 8, 9,15, 26, 40 pow. łączna ok. 10,94 ha	**Zabudowa mieszkaniowa, usługowa, rzemiosło**	Konieczny mpzp
42	Dariusz Alicja Hering **Bytów**	30.06.2009	**Studzienice** dz. 44/1 2,50 ha w tym 0,14 ha **ŁIV**	**Zabudowa mieszkaniowa, usługowa, rzemiosło, produkcja**	Konieczny mpzp
43	Jan Spierewka **Półczno**	30.06.2009	**Półczno** dz. 204/2 – 12,99 ha w tym 2,43 RIVb, 1,08 ŁIV, 0,43 PsIV, 0,80 LsVI	**Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna**	Konieczny mpzp

44	Agencja Nieruchomości Rolnych OT Gdańsk Agencja Nieruchomości Rolnych OT Gdańsk Agencja Nieruchomości Rolnych OT Gdańsk	17.06.2009 17.06.2009 17.06.2009	**Łąkie** dz. 73 (5,67 ha), 76 (0,10), 77 (9,15), 78 (0,90 ha) **łacznie 15,82 ha** **Łąkie (Ociaskowo)** 28/1 (2,57 ha), 28/2 (6,82), 23/3 (1,69), 23/4 (5,44), 23/6 (0,50), 29/1 (0,26), 24/4 (0,47), 24/6, (0,47), 24/7 (1,01), 24/8 (2,15) 26 (2,17 ha) łącznie **Łąkie (Ociaskowo)** dz. 20 o pow. 32,53 ha	**Zabudowa mieszkalno - rekreacyjna** **Zabudowa mieszkalno - rekreacyjna** **Zabudowa zagrodowa, agroturystyka**	
45	Maria Majkowska **Bytów**	08.07.2009	**Ugoszcz** dz. 577, 579, 587, 585, 589/2, 580, 584 łacznie 13,59 ha	**Zalesienie**	
46	Andrzej Szreder Kłączno	15.01.2009	**Kłączno** dz. 65/21 Oznaczenie mpzp 50L	**Dopuścić remont i rozbudowę - obowiązujący mpzp dopuszcza uzytkowanie tylko do technicznego zużycia**	Konieczny mpzp
47	Danuta Górska Sominy	27.08.2009	**Sominy** dz. 42, 43/1, 41/1	**Działki budowlane**	Konieczny mpzp

Wnioski złożone do sporządzanego projektu zmiany Studium Uwarunkowań i Kierunków zagospodarowania Przestrzennego Gminy Studzienice przez instytucje uprawnione do tego zgodnie z przepisami o planowaniu przestrzennym.

LP	Nazwa instytucji	Data wniosku	Czego dotyczy
1.	Zarząd Województwa Pomorskiego, **Gdańsk**	3.09.2008	W Studium należy uwzględnić: • Informacje i wnioski z planu zagospodarowania przestrzennego, przekazane przez Zarząd Województwa Pomorskiego
2.	**Pomorski Urząd Wojewódzki** Delegatura w Słupsku- Wydz. Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego	28.07.2008	• Na terenie gminy występują 2 zakłady o zwiększonym ryzyku poważnej awarii (w Ugoszczy), • Zagrożenie powodzią – niewielkie tereny zalewowe rzeki Studnicy (??? błąd, faktycznie dotyczy rz. Wdy) • Zagrożenie pożarowe kompleksów leśnych, • Budowa lub wyznaczenie studni awaryjnych
3.	**Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków** – Delegatura w Słupsku		• Określenie obszarów i obiektów podlegających ochronie(wpisane do rejestru zabytków i będące w ewidencji) • Oznaczenie i opisanie ich wartości kulturowych • Ocena stanu dziedzictwa kulturowego z uwarunkowaniami dot zasad ochrony, • Określić kierunki i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego • Określenie obszarów dla których postulowane są mpzp ze wzgl. na ochronę wartości kulturowych
4.	Pomorski Operator Systemu Dystrybucyjnego, Oddz Dystrybucji Gazu **Gdańsk**	28.07.2008	• Wnieść na rys. Studium przebieg istn. gazociągu w/c dn 200 Pszczółki-Bytów z pasem ograniczenia zabudowy; • Przewidzieć miejsce pod dystrybucyjną sieć gazową

5.	Gaz System – Operator Gazociągów Przesyłowych S.A. O. **Gdańsk**	14.07.2008	Operator gazociągów nie posiada obiektów systemu przesyłu gazu na terenie Gm. Studzienice
6.	Pomorskie Sieci Elektroenergetyczne –Północ S.A. **Bydgoszcz**	15.07.2008	• przez teren gminy przebiega linia ee napowietrzna o napięciu 220kV Zydowo-Gdańsk • wprowadzić do studium zapis:"dopuszcz się budowę linii dwutorowej 400kV po trasie linii 220kV + pas technologiczny szer 35m od osi linii w obu kierunkach
7.	Energia –Operator S.A. O. w Słupsku , Rejon Obrotów **Bytów**	9.07.2008	• uwzględnić potrzebę określania w mpzp miejsc dla stacji transformatorowych oraz obszarów dla przeprowadzenia linii elektroenergetycznych • poszczeg. etapy studium uzgadniać systematycznie na etapie projektowania i lokalizacji poszczególnych urządzeń ee oraz końcowo uzyskać opinię o całym studium
8.	Zarząd Dróg Powiatowych - **Bytów**	10. 07.2008	Uwzględnić dane dróg powiatowych nr nr: **1760G, 1761G, 1762G, 1769G, 1772G, 1780G, 1773G, 1774G, 1775%G, 1776G, 1777G**

Informacje przekazane do sporządzanego Studium po zapytaniach formułowanych przez sporządzającego projekt.

LP	Nazwa instytucji	Data wniosku	Czego dotyczy
1.	Nadleśnictwo Lipusz	20.11.2008	Dane zawarte w planach urządzania lasu zostana przekazane po otrzymaniu operatów (2009 rok)
2.	Nadleśnictwo Bytów	28.01.2009	Zestawienie terenów wnioskowanych do zmiany przeznaczenia, informacje z planu urządzania lasów, informacje o siedliskach objętych ochrona w systemie NATURA 2000
3.	Komenda Wojewódzka Krajowej Straży Pożarnej w Gdańsku	11.12.2008	Informacje dotyczące stref oddziaływań zakładów o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii na terenie gminy Studzienice
4.	Energa Zakład Energetyczny w Bytowie	28.08.2009	Nie udzielił informacji z wieloletniego planu zaopatrzenia w energię elektryczną. Wniosek złoży po przedłożeniu ukończonego Studium

III. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY STUDZIENICE

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY STUDZIENICE (ZMIANA)

TOM II: KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

WOJEWÓDZKIE BIURO PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO

Jednostka Samorządu Województwa Pomorskiego
76-200 Słupsk, ul. Banacha 12, tel/fax (59) 84 31 060

ZESPÓŁ AUTORSKI:

KRZYSZTOF WOJCIESZYK – generalny projektant Studium
Członek Północnej Okręgowej Izby Urbanistów ,
Nr wpisu: G- 194/2005

ANDRZEJ HAŁUZO
MIROSŁAWA HAŁUZO
GRAŻYNA KUBICZ
HANNA WOJCIESZYK
AGNIESZKA ŻEBIAŁOWICZ- ŁACH

Dziedzictwo kulturowe na podstawie opracowań:
CZESŁAWY BETLEJEWSKIEJ
IWONY KOZERSKIEJ

GRAFIKA:
BARBARA BROKOS
ANNA MAZUR
GRAŻYNA RADZISZEWSKA

SŁUPSK - STUDZIENICE * 2009

Spis treści:

1. Cele zagospodarowania przestrzennego gminy Studzienice 5
2. Kształtowanie struktury przestrzennej gminy 7
2.1. Obszary, cele, kierunki i zasady ochrony przyrody 7
2.1.1. Zwiększanie efektywności ochrony przyrody dla zachowania w dobrym stanie walorów objętych różnymi formami ochrony 7
2.1.2. Dążenie do zróżnicowania form ochrony przyrody w gminie 9
2.1.3. Kształtowanie sieci powiązań przyrodniczych, utrzymanie naturalnego charakteru struktur przyrodniczych 9
2.2. Obszary cele, kierunki i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego, zabytków oraz dóbr kultury współczesnej 11
2.2.1. Ochrona charakterystycznych cech przestrzennych środowiska kulturowego oraz zasobu archeologicznego dziedzictwa kulturowego 11
2.2.2. Ochrona zasobu archeologicznego dziedzictwa kulturowego 12
2.2.3. Ochrona kulturowego krajobrazu wiejskiego 13
2.3. Cele i kierunki rozwoju i kształtowania zabudowy 15
2.3.1. Harmonizowanie powstającej zabudowy z otaczającym krajobrazem 15
2.3.2. Dostosowanie powstającej zabudowy do otoczenia zurbanizowanego 16
2.3.3. Ochrona krajobrazu otwartego stanowiącego o atrakcyjności osadniczej gminy 18
2.3.4. Kształtowanie przestrzeni publicznych 19
2.3.5. Ograniczenie lokalizacji zabudowy w obszarach zagrożonych niekorzystnym oddziaływaniem instalacji gospodarczych oraz sił przyrody 20
2.3.6. Wskaźniki dotyczące zagospodarowania terenów zurbanizowanych i urbanizujących się 21
2.4. Rozwój infrastruktury komunalnej, ochrona środowiska życia człowieka 22
2.4.1. Rozwój terytorialny i jakościowy systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków 23
2.4.2. Zwiększenie niezawodności funkcjonowania i zasięgu zbiorowych systemów zaopatrzenia w wodę 24
2.4.3. Zmniejszenie obciążenia środowiska naturalnego związanego z wykorzystaniem paliw i energii; Poprawa stanu powietrza atmosferycznego 25
2.4.4. Stworzenie skutecznego i dogodnego dla mieszkańców systemu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych 26
2.4.5. Ochrona zasobów środowiska o znaczeniu ponadlokalnym 27
2.5. Rozwój infrastruktury transportu i komunikacji 28
2.5.1. Poprawa stanu technicznego i pełne wykorzystanie infrastruktury transportowej 29
2.5.2. Zapewnienie mieszkańcom gminy dobrego dostępu do nowoczesnych usług teleinformatycznych 30
3. Kierunki rozwoju funkcji gospodarczych gminy Studzienice 30
3.1. Kierunki kształtowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Zmiany w rolnictwie i krajobrazie kulturowym wsi 31
3.1.1. Utrzymanie potencjału produkcyjnego najlepszych gleb przy zachowaniu wartościowych elementów naturalnych i półnaturalnych w obrębie agroekosystemów 32
3.1.2. Optymalizacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej 32
3.1.3. Przekształcanie otoczenia rolnictwa i modelu produkcji w gospodarstwach rodzinnych 33
3.2. Optymalizacja struktury i wzrost bioróżnorodności lasów dla wzmocnienia ich korzystnego wpływu na klimat, powietrze, wodę, glebę, warunki życia i zdrowie człowieka oraz na równowagę przyrodniczą 34
3.3. Bezpieczna dla środowiska i nieuciążliwa dla mieszkańców eksploatacja kopalin 35
3.4. Gospodarka turystyczna 36
3.5. Pozostałe funkcje gospodarcze na terenie gminy 37
4. Obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji 39

5. Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych 40
6. Obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych na cele nierolnicze 40
6.1. Obszary, dla których gmina Studzienice zamierza sporządzić plany miejscowe, w celu ustalenia przeznaczenie gruntów gminnych....42
6.2. Obszary, dla których gmina zamierza sporządzić plany miejscowe w związku z wnioskami złożonymi przez mieszkańców, właścicieli nieruchomości i przedsiębiorców 42
6.3. Obszary, gdzie gmina zamierza sporządzić plany miejscowe dla wprowadzenia ładu przestrzennego w obszarze, w którym zachodzą lub są przewidywane procesy urbanizacji mogące zagrozić zachwianiem równowagi środowiska przyrodniczego i utratą walorów środowiska kulturowego 43
6.4. Obszary, gdzie gmina zamierza sporządzić plany miejscowe w związku z potrzeba powstrzymania degradacji i zachowania walorów środowiska przyrodniczego 43
6.5. Obszary, dla których złożono wnioski o ich zalesienie....44
7. Streszczenie 44
8. Literatura i materiały źródłowe....58

Aneksy:

1. Wykaz i charakterystyka postulowanych użytków ekologicznych
2. Wykaz postulowanych pomników przyrody w gminie Studzienice
3. Wykaz i charakterystyka postulowanych rezerwatów przyrody
4. Obiekty i tereny chronione na podstawie ustawy o ochronie zabytków
5. Katalog zasobów archeologicznych objętych strefą W.I. pełnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej

Plansze:

- Załącznik 3.1. – Kierunki zagospodarowania przestrzennego - Ochrona zasobów środowiska przyrodniczego, skala 1:25 000
- Załącznik 3.2. - Kierunki zagospodarowania przestrzennego – Rozwój osadnictwa i funkcji gospodarczych oraz polityka planistyczna, skala 1:25 000

1. Cele zagospodarowania przestrzennego gminy Studzienice

Cele zagospodarowania przestrzennego określają oczekiwany, pożądany stan struktury przestrzennej gminy oraz jej poszczególnych elementów – terenów zabudowanych, komunikacji, gospodarki oraz środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego.

Art. 9.2. Ustawy z dnia 27 marca 2003 o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. 2003.80.717 ze zmianami) nakazuje, by w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy uwzględnić ustalenia strategii rozwoju gminy, o ile gmina taki dokument posiada.

Dnia 27 sierpnia 2009 Uchwałą nr XXIV/219/2009 przyjęta została **Partnerska Strategia Rozwoju Gminy Studzienice 2009-2020**. W Strategii określono Misję Gminy i Cele Strategiczne, a także cele szczegółowe i kierunki działania. Cele i kierunki rozwoju, posiadające odniesienie przestrzenne omówiono w końcowej części „Uwarunkowań…".

Zebrane poniżej cele i kierunki zagospodarowania przestrzennego Gminy Studzienice zostały omówione i uzasadnione w rozdziałach poświęconych poszczególnym zagadnieniom przestrzennym. Przedstawiono też ich związek z celami i kierunkami działań „Partnerskiej Strategii…"

Cel 1.: Zachowanie i wzbogacanie różnorodności przyrodniczej;

- ***Kierunek 1: Zwiększanie efektywności ochrony przyrody dla zachowania w dobrym stanie walorów objętych różnymi formami ochrony;***
- ***Kierunek 2: Urozmaicanie form ochrony przyrody***
- ***Kierunek 3: Kształtowanie sieci powiązań przyrodniczych, utrzymanie naturalnego charakteru struktur przyrodniczych***

Cel 2.: Ochrona tożsamości kulturowej i historycznych właściwości regionu

- ***Kierunek 1: Ochrona charakterystycznych cech przestrzennych środowiska kulturowego;***
- ***Kierunek 2: Ochrona zasobu archeologicznego dziedzictwa kulturowego;***
- ***Kierunek 3: Ochrona kulturowego krajobrazu wiejskiego;***

Cel 3.: Kształtowanie harmonijnego krajobrazu osadniczego

- ***Kierunek 1: Harmonizowanie powstającej zabudowy z otaczającym krajobrazem;***
- ***Kierunek 2: Dostosowanie powstającej zabudowy do otoczenia zurbanizowanego;***
- ***Kierunek 3: Ochrona krajobrazu otwartego, stanowiącego o atrakcyjności osadniczej gminy;***
- ***Kierunek 4: Ograniczenie lokalizacji zabudowy w obszarach zagrożonych niekorzystnym oddziaływaniem instalacji gospodarczych lub sił przyrody*** *(w tym narażonych na niebezpieczeństwo powodzi i osuwania się mas ziemnych);*

Cel 4.: Rozwój systemów infrastruktury technicznej dla poprawy atrakcyjności osiedleńczej, bezpieczeństwa zdrowotnego i stanu środowiska.

- ***Kierunek 1: Rozwój terytorialny i jakościowy systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków;***
- ***Kierunek 2: Zwiększenie niezawodności funkcjonowania i zasięgu zbiorowych systemów zaopatrzenia w wodę oraz rozszerzenie jego zasięgu*;**

Kierunek 3: Zmniejszenie obciążenia środowiska naturalnego związanego z wykorzystaniem paliw i energii; Poprawa stanu powietrza atmosferycznego;

Kierunek 4: Stworzenie skutecznego i dogodnego dla mieszkańców systemu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych;

Cel 5.: Poprawa i utrzymanie dobrego stanu ekologicznego i chemicznego wód powierzchniowych oraz dobrego stanu chemicznego i ilościowego stanu wód podziemnych, zgodnie z celami Ramowej Dyrektywy Wodnej.

Cel 6.: Poprawa standardu, bezpieczeństwa i efektywności infrastruktury komunikacyjnej

Kierunek 1: Poprawa parametrów i stanu technicznego oraz pełne wykorzystanie infrastruktury transportowej;

Kierunek 2: Zapewnienie mieszkańcom gminy dobrego dostępu do nowoczesnych usług teleinformatycznych

Cel 7.: Zrównoważony rozwój gospodarczy gminy drogą do wysokiej jakości życia mieszkańców i atrakcyjności osiedleńczej

Kierunek 1: Racjonalne kształtowanie przestrzeni rolniczej oraz funkcji związanych z rolnictwem w sposób sprzyjający prowadzeniu efektywnej gospodarki rolnej, w zgodzie z predyspozycjami środowiska;

Kierunek 2: Optymalizacja struktury i wzrost bioróżnorodności lasów, dla wzmocnienia ich korzystnego wpływu na klimat, powietrze, wodę, glebę, warunki życia i zdrowia człowieka oraz na równowagę przyrodniczą;

Kierunek 3: Zrównoważona, bezpieczna dla środowiska i nieuciążliwa dla mieszkańców eksploatacja kopalin;

Kierunek 4: Rozwój atrakcyjnej przestrzeni publicznej służącej przyjaznym dla środowiska formom rekreacji i turystyki;

Kierunek 5: Ograniczenie skali i uciążliwości lokalizowanej działalności gospodarczej; zachowanie walorów krajobrazu i jakości środowiska życia mieszkańców.

2. Kształtowanie struktury przestrzennej gminy

2.1. Obszary, cele, kierunki i zasady ochrony przyrody

Obszar gminy Studzienice wyróżniają zasoby środowiska: tereny leśne zajmują aż 67,2% ogólnej jej powierzchni, wody powierzchniowe – 4,6%, udokumentowane złoża kopalin – 0,15%. Na północy gminy udokumentowano fragment Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Nr 117 „Bytów".

Z uwagi na wyjątkową bioróżnorodność, zachowane ostoje chronionych rzadkich gatunków roślin i zwierząt posiadające znaczenie dla dziedzictwa przyrodniczego Wspólnoty Europejskiej, 66,5% powierzchni gminy objęto ochroną w ramach Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000. Na podstawie dyrektywy ptasiej utworzono dwa obszary specjalnej ochrony ptaków. Komisja Europejska zaakceptowała także - zgodnie z dyrektywą siedliskową - cztery specjalne obszary ochrony siedlisk, piąty jest w fazie konsultacji.

Cenne obszary przyrodnicze z siedliskami rzadkich i zagrożonych gatunków roślin i zwierząt, w tym licznych populacji ptaków, wymagają ochrony i właściwego zagospodarowania. Środowisko przyrodnicze gminy charakteryzuje się dużą podatnością na degradację – dotyczy to zwłaszcza wód powierzchniowych: wrażliwych na zanieczyszczenie jezior oraz źródłowych odcinków cieków o niskich przepływach. Jednocześnie od kilkunastu lat narasta presja na rozwój osadniczego i turystycznego zagospodarowania wsi. Szczególnie zagrożone są atrakcyjne krajobrazowo tereny rolne na skraju lasów i nad brzegami jezior.

Ważnym źródłem presji jest potrzeba przezwyciężenia zapóźnienia cywilizacyjnego obszarów wiejskich w skali całej Polski. Przejawia się ono przede wszystkim niedostatecznym rozwojem sieci infrastruktury komunalnej i komunikacji. Niezależnie od obiektywnej potrzeby zaspokajania potrzeb w tym zakresie, coraz silniej ujawnia się też dążenie do maksymalizacji zysków z posiadanych nieruchomości, przy czym posiadaczami są często osoby zamieszkałe poza gminą.

Potrzeba wielokierunkowych działań dla przełamania zapóźnienia cywilizacyjnego jest bardzo silnie akcentowana w „Partnerskiej strategii…". Zagadnienia ochrony zasobów środowiska ograniczyły się natomiast wyłącznie do rozwoju infrastruktury komunalnej, służącej przede wszystkim poprawie jakości środowiska życia człowieka. Kwestia zachowania różnorodności przyrodniczej w „Strategii…" nie zaistniała w ogóle. Dla zapewnienia rozwoju zrównoważonego formułuje się jednoznaczny cel w obszarze ochrony przyrody:

Cel 1** : **Zachowanie i wzbogacanie różnorodności przyrodniczej,

Do realizacja tego celu posłużą poniższe, ***ogólne kierunki*** działań:

- ***Zwiększanie efektywności ochrony przyrody dla zachowania w dobrym stanie walorów objętych różnymi formami ochrony;***
- ***Urozmaicanie form ochrony przyrody;***
- ***Kształtowanie sieci powiązań przyrodniczych, utrzymanie naturalnego charakteru struktur przyrodniczych.***

2.1.1. Zwiększanie efektywności ochrony przyrody dla zachowania w dobrym stanie walorów objętych różnymi formami ochrony

Na dzień sporządzania „Studium…" w gminie ustanowiono następujące formy prawne ochrony przyrody:

- Rezerwat przyrody Jezioro Cechyńskie Małe (zarządzenie Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dn. 11.04.1985 w sprawie uznania za rezerwaty przyrody; MP Nr 7, poz.60, § 8)
- Obszary specjalnej ochrony ptaków Natura 2000: „Wielki Sandr Brdy" (kod PLB220001), „Bory Tucholskie" (kod PLB220009) (zatwierdzone rozporządzeniem MŚ z dn.27.10. 2008 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. Nr 198, poz. 1226),
- Specjalne obszary ochrony siedlisk Natura 2000: „Studzienickie Torfowiska" (kod PLH220028), „Bytowskie Jeziora Lobeliowe" (kod PLH220005), „Sandr Brdy" (kod PLH220026) – zatwierdzone decyzją Komisji Europejskiej z dnia 13.11.2007 oraz „Dolina

Stropnej" (kod PLH2200037) zatwierdzona decyzją komisji Europejskiej z dnia 12.12.2008 jako mające znaczenie dla Wspólnoty (ustawa z dnia 16.04.2004 o ochronie przyrody, t.j. Dz. U. 2009 Nr 151, poz. 1220, art. 25 ust.1.pkt.3);

- Specjalny obszaru ochrony siedlisk Natura 2000 „Ostoja Zapceńska" – obszar z listy Ministra Środowiska z maja 2009 r., zatwierdzony przez Radę Ministrów 28.10.2009 i przekazany do Komisji Europejskiej, (ustawa z dnia 16.04.2004 o ochronie przyrody, t.j. Dz. U. 2009 Nr 151, poz. 1220, art. 27.3,pkt.1);
- Otulina Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi" (Dz. Urz. Woj. Pom. z 2006 roku Nr 58, poz. 1195, zał. Nr 2,
- Pomnik przyrody - głaz narzutowy; (Orzeczenie WRN Koszalin nr 19/05 z 1971 r - umieszczony w rejestrze wojewódzkim pod nr 61(S).

Podstawowym narzędziem realizacji będzie bezwzględne stosowanie ***zasad*** zagospodarowania, określonych w:

- ✓ obowiązujących przepisach polskiego prawa powszechnego (w tym szczególnie ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody, t.j. Dz. U. 2009 Nr 151, poz. 1220),
- ✓ aktach prawa miejscowego, stanowiących o objęciu ochroną poszczególnych obszarów i obiektów,)
- ✓ ustaleniach planów zadań ochronnych lub planów ochrony obszarów (jeżeli istnieją, a gdy nie - po ich uchwaleniu).

Dla obszarów Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 ***naczelną zasadą*** jest odstąpienie od podejmowania działań mogących w znaczący sposób pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków roślin i zwierząt, a także w znaczący sposób wpłynąć na gatunki, dla których ochrony obszar Natura 2000 został wyznaczony.

Zasady zagospodarowania w otulinie Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi", obejmującej północno zachodnią część gminy, określa Plan ochrony PKDS (Rozporządzenie Nr 15/ 2003 Wojewody Pomorskiego z dn. 23.06. 2003 Dz. Urz. Woj. Pomorskiego Nr 83 z dn. 30.06. 2003, poz. 1362, dział VII).

Wymogi ochrony przyrody i zasady ochrony środowiska winny być egzekwowane w dokumentach planistycznych: miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, decyzjach o lokalizacji inwestycji celu publicznego, warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu oraz innych decyzjach administracyjnych wydawanych dla obszarów objętych ochroną prawną. Szczególną wagę należy przywiązywać do ustalania standardów i wskaźników zabudowy oraz zachowania powierzchni biologicznie czynnych - winny uwzględniać odporność środowiska na degradację i poszanowanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych,

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227). projekty strategii, planów i programów oraz zmian do takich dokumentów, wyznaczających ramy dla późniejszych realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, a także na obszar N2000 (…) wymagają przeprowadzenia odpowiedniej oceny oddziaływania na środowisko. Należy zwracać uwagę na rzetelność sporządzanych ocen i ich odniesienie do obszaru, gdzie będzie podejmowane przedsięwzięcie.

Jako ***kierunek szczegółowy*** wskazuje się:

- objęcie ochroną przed intensywnym użytkowaniem jezior lobeliowych (Czarne Dąbrówno, Cechyńskie Małe, Cechyńskie Wielkie, Łąkie, Pipionek, Glinowskie), jezior eutroficznych i dystroficznych, jezior ramieniowych (Luboszki, Lipuszek, Kielskie) oraz cieków ze zbiorowiskami jaskrów wodnych (rzeki Kłoniecznicy poniżej jez. Kielskiego i jej dopływu spod Dzierżążnika).

Dla realizacji kierunku ustala się następujące ***zasady***:

W strefach krawędziowych, zlewniach bezodpływowych i zlewniach bezpośrednich jezior lobeliowych, oznaczonych na rysunku studium jako tereny szczególnie wrażliwe, należy:

- ✓ zachowywać nie pomniejszoną powierzchnię leśną,
- ✓ ekstensywnie użytkować łąki i pastwiska,
- ✓ nie zmieniać przeznaczenia terenów podmokłych (mokradła) i oczek wodnych,
- ✓ nie zmieniać naturalnego biegu cieków wodnych,
- ✓ chronić obudowy biologiczne wokół jezior i wzdłuż cieków – łąki, pastwiska, trzcinowiska, zarośla nadbrzeżne (tzw. strefa ekotonowa), ograniczające spływ zanieczyszczeń z otoczenia,
- ✓ dążyć do wysokiego udziału powierzchni biologicznie czynnych na terenach nieleśnych.
- ✓ unikać zrębów zupełnych w lasach,
- ✓ ograniczać lokalizację zabudowy, ewentualnie dopuszczać niską jej intensywność,
- ✓ nie stosować indywidualnych systemów oczyszczania ścieków.

2.1.2. Dążenie do zróżnicowania form ochrony przyrody w gminie

Studium nie postuluje powiększenie powierzchni obszarów objętych ochroną w gminie Studzienice. Zaleca się natomiast tworzenie nowych form ochrony przyrody – rezerwatów, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, użytków ekologicznych oraz pomników przyrody, w granicach już istniejących obszarów chronionych. Ma to na celu dostosowanie szczegółowych zasad ochrony do specyficznych walorów i w ten sposób poprawę skuteczności ochrony. Urozmaicenie form ochrony przyrody i precyzyjne określenie zasad ich ochrony posłuży także planowaniu właściwego zagospodarowania przestrzennego oraz realizacji inwestycji publicznych w ich sąsiedztwie.

Studium szczególnie zaleca ustanawianie nowych form ochrony przyrody na podstawie aktów prawa miejscowego, stanowionych przez władze gminy: Podstawą winny być postulaty zawarte w opracowaniu „Inwentaryzacja i waloryzacja przyrodnicza gminy Studzienice".

Listę postulowanych użytków ekologicznych oraz pomników przyrody zawierają aneksy nr 1 i 2. Listę postulowanych rezerwatów przyrody zawiera aneks nr 3.

2.1.3. Kształtowanie sieci powiązań przyrodniczych, utrzymanie naturalnego charakteru struktur przyrodniczych *(lasów i krajobrazów otwartych, w tym szczególnie obszarów wodno-błotnych)*

Niezależnie od wysokiej lesistości, w całym obszarze gminy należy dążyć do zapewnienia ciągłości przestrzennej korytarzy ekologicznych, w celu umożliwienia migracji roślin i zwierząt. Dotyczy to szczególnie dolin Wdy i Zbrzycy we wschodniej części gminy oraz lokalnego ciągu ekologicznego rynny rzeki Kłoniecznicy z zespołem jezior Studzieniczno-

Kłączno-Ryńskie, Małe oraz dopływem spod Dzierżążnika. Potrzeba ta winna być praktycznie realizowana poprzez stosowanie ***zasad***, jak dla jezior lobeliowych (p. 2.1.1.):

2.2. Obszary cele, kierunki i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego, zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

W latach 60-tych i 70-tych XX w. prawie doszczętnie znikła z krajobrazu gminy zabytkowa zabudowa wiejska[1]. Skutkiem wzrostu zamożności było zastępowanie drewna, jako materiału budowlanego, produkowanymi na miejscu cegłą i gazobetonem. Z drugiej strony trudności w zdobyciu materiałów budowlanych sprawiły, że trzcinowe strzechy i niszczejącą dachówkę ceramiczną zastąpił tani i praktyczny eternit, a u zamożniejszych – blacha ocynkowana lub trapezowa. W ostatnich latach do całkowitej niemal zatraty tożsamości kulturowej wsi przyczyniły się polskie przepisy przeciwpożarowe, praktycznie uniemożliwiające adaptację drewnianej zabudowy do potrzeb cywilizacyjnych. W większości wsi przetrwały więc jedynie historyczne układy urbanistyczne i komunikacyjne, gdzieniegdzie zachowujące nawet relikty średniowiecznych lokacji. Społeczeństwo nie zawsze potrafi dostrzec ich wartości, tym bardziej, że znaczna część wypełniającej je zabudowy powstała w oparciu o ogólnopolskie projekty katalogowe i zatraciła charakter regionalny. Popyt na zabudowę letniskową i tzw. „drugie domy" powoduje, że na parcelowanych gruntach rolnych powstają „osiedla", wyizolowane z kulturowej tkanki wsi, gdzie nowi mieszkańcy lub wczasowicze ze wszystkich regionów kraju swobodnie realizują swe wyobrażenia estetyczne. Obraz większości wsi w gminie Studzienice jest dziś bardzo podobny, jak na Kujawach, Mazowszu czy Dolnym Śląsku. Dlatego, póki jeszcze nie jest za późno, ***celem*** w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego winna być nade wszystko:

Cel 2: Ochrona tożsamości kulturowej i historycznych właściwości regionu

Tak sformułowany cel jest zgodny z zapisem kierunku działań 3.1.1."(…) ochrona i odbudowa obiektów zabytkowych" oraz kierunkiem 8.2.4: „Renowacja i konserwacja obiektów dziedzictwa kulturowego" Partnerskiej Strategii Rozwoju Gminy Studzienice[2].

Przywołanie „regionu" ma zadanie wskazać, że historyczne właściwości regionu (bytowskiego) są wspólne dla kilku gmin, a na jego tożsamość kulturową składa się przestrzeń tych gmin – jednako zobowiązanych do jej ochrony.

Realizacji celu posłużą ***ogólne kierunki*** zmian w strukturze przestrzennej gminy, w zakresie ochrony środowiska kulturowego:

- **Ochrona charakterystycznych cech przestrzennych środowiska kulturowego oraz zasobu archeologicznego dziedzictwa kulturowego;**
- **Ochrona zasobu archeologicznego dziedzictwa kulturowego;**
- **Ochrona kulturowego krajobrazu wiejskiego.**

2.2.1. Ochrona charakterystycznych cech przestrzennych środowiska kulturowego oraz zasobu archeologicznego dziedzictwa kulturowego

Obowiązki wynikające z ustawy z dnia 23 lipca 2003 r., o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późniejszymi zmianami) oraz analiza zachowanych wartości przestrzeni pozwalają sformułować następujące ***kierunki szczegółowe:***

- Zachowanie układów ruralistycznych wsi. Dotyczy to w równym stopniu układów drożnych wsi średniowiecznych z reliktami owalnicy (Studzienice, Ugoszcz, Sominy), oraz trójkątnym placem na styku z linią brzegową jezior (Czarna Dąbrowa, Półczno, Kłączno), wsi z trójkątnym placem w centrum nawsia (Przewóz, Osława Dąbrowa), jak i wsi ulicowych z XVIII wieku (Prądzonka, Rabacino).
- Zachowanie kościołów jako przykładów drewnianej i szkieletowej architektury sakralnej, typowej dla tradycji i tożsamości regionu, a także budowli sakralnych

[1] *„Raport na temat funkcjonowania systemu ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce po roku 1989" opracowany na zlecenie Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w 2008 roku określa te część dziedzictwa kulturowego mianem „architektury wernakularnej"*

[2] *Cel Strategiczny 3: „**Rozwój kultury, kultury fizycznej i promocja zdrowia**" , Cel szczegółowy 3.1. „Rozwój infrastruktury kulturalnej, sportowej i wypoczynkowo – rekreacyjnej", Cel Strategiczny 8 - „**Rozwój turystyki, wykorzystujący walory krajobrazowo – przyrodnicze**", Cel szczegółowy 2: „Wzrost dostępności i jakości usług w turystyce"*

wzniesionych w duchu eklektyzmu stylowego, charakterystycznego dla schyłku XIX i początków XX wieku w Europie. Budynki kościelne posadowione na wzniesieniach, w przemyślany sposób organizowały przestrzeń, stając się ważnym elementem panoram i identyfikacji krajobrazu kulturowego wsi.

- Zachowanie zagród i budynków wpisanych do rejestru i pozostających w ewidencji Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków Delegatura w Słupsku jako obiektów o wysokich wartościach zabytkowych, charakterystycznych dla wsi Pomorza Środkowego i południowych rejonów Kaszub.
- Zachowanie i otoczenie opieką cmentarzy powstałych w XVIII, XIX i XX wieku jako elementu krajobrazu kulturowego.
- Zachowania wiejskich krzyży i kaplic stojących we wsiach i na rozstajach dróg wyjazdowych jako elementów historycznej przestrzenni.

Realizacji Kierunku winny towarzyszyć ***zasady*** ochrony środowiska kulturowego:

- ✓ W przypadku obiektów wpisanych do *rejestru zabytków* zakres prac remontowych, adaptacyjnych, porządkowania otoczenia, wycinki drzew w parkach, cmentarzach i w bezpośrednim sąsiedztwie obiektów zabytkowych w granicach objętych wpisem do rejestru, powinny bezwzględnie zostać uzgodnione z Kierownikiem Delegatury Wojewódzkiego Oddziału Ochrony Zabytków Słupsku i realizowane zgodnie z uzyskanym zezwoleniem. Uzgodnienia z powyższymi służbami konserwatorskimi wymagają także nowe inwestycje powstające w najbliższym otoczeniu (na działce, na której zlokalizowany jest obiekt, lub przyległej) obiektów zabytkowych.
- ✓ W stosunku do obiektów w *ewidencji:* określane są one często jako obiekty, których wartość zabytkowa jest oczywista, zaś ich wpis do rejestru może nastąpić w każdym czasie. Zakres remontów i modernizacji tych obiektów, a także lokalizacja nowych inwestycji w ich najbliższym otoczeniu, wymagają uzgodnienia z Kierownikiem Delegatury Wojewódzkiego Oddziału Ochrony Zabytków w Słupsku.

Szczegółowy wykaz obiektów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 23 lipca 2003 r., o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. nr 162 poz. 1568 z późniejszymi zmianami) znajduje się w Aneksie nr 4.

2.2.2. Ochrona zasobu archeologicznego dziedzictwa kulturowego

W granicach gminy ustala się **Strefę WI** pełnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej. W strefie obejmuje się ochroną trzy stanowiska archeologiczne o własnej formie krajobrazowej (cmentarzyska kurhanowe), posiadające regionalne i ponadregionalne wartości kulturowe. Na obszarze stanowisk oraz w ich bezpośrednim otoczeniu ustala się następujące **kierunki szczegółowe** polityki przestrzennej dotyczące Strefy:

- Zachowanie w stanie niezmienionym formy krajobrazowej i topograficznej, w tym zakaz lokalizacji wszelkich inwestycji związanych z pracami ziemnymi, zmianą funkcji terenu, zalesieniem, podziałem geodezyjnym bądź przekształceniem krajobrazu
- Uczytelnienie i ekspozycja w krajobrazie, nie powodująca zniekształcenia formy krajobrazowej i topograficznej oraz właściwe utrzymanie
- Wpis do gminnej ewidencji zabytków na podstawie przepisów ustawy o ochronie dóbr kultury (Dz. U. 1999.98.1150)
- Objęcie i sprawowanie ochrony w przepisach prawa miejscowego, a w szczególności w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

W formie **strefy WII** ograniczonej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej, obejmuje się ochroną zinwentaryzowane na obszarze gminy Studzienice stanowiska archeologiczne ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków, posiadające istotne wartości dla dziedzictwa kulturowego gminy i budujące jej lokalna tożsamość

Dla stanowisk objętych Strefą WII ustala się:

- Wpisanie do gminnej ewidencji zabytków
- Objęcie i sprawowanie ochrony na podstawie zapisów aktów prawa miejscowego, a w szczególności miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.
- Teren może być trwale zainwestowany dopiero po przeprowadzeniu archeologicznych badań ratunkowych wyprzedzających roboty ziemne wynikające z lokalizacji budynków i budowli, systemów infrastruktury technicznej (w tym gazociągów, sieci kanalizacyjnych i wodociągowych, rowów melioracyjnych i drenarki, linii energetycznych, dróg itd.), a także zalesienia, podziały ewidencyjne, w trakcie których może dojść do naruszenia lub zniszczenia warstw i obiektów archeologicznych zalegających pod powierzchnią ziemi. Zakres prac archeologicznych określa Pomorski Wojewódzki Konserwator zabytków w wydanym pozwoleniu.

W formie **strefy WIII** częściowej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej, obejmuje się ochroną zinwentaryzowane na obszarze gminy Studzienice stanowiska archeologiczne ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków, posiadające mniejsze lub nierozpoznane wartości kulturowe.

Dla stanowisk objętych Strefą WIII ustala się:

- Wpisanie do gminnej ewidencji zabytków
- Objęcie i sprawowanie ochrony na podstawie zapisów aktów prawa miejscowego, a w szczególności miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.
- Obowiązek prowadzenia badań interwencyjnych o charakterze nadzoru archeologicznego, towarzyszącym pracom ziemnym wynikające z lokalizacji budynków i budowli, systemów infrastruktury technicznej (w tym gazociągów, sieci kanalizacyjnych i wodociągowych, rowów melioracyjnych i drenarki, linii energetycznych, dróg itd.), a także zalesienia, podziały ewidencyjne, w trakcie których może dojść do naruszenia lub zniszczenia warstw i obiektów archeologicznych zalegających pod powierzchnią ziemi.

  Zakres prac archeologicznych określa Pomorski Wojewódzki Konserwator zabytków w wydanym pozwoleniu.

  Po rozpoznaniu wartości kulturowych stanowisk archeologicznych, dokonanym w wyniku przeprowadzonych badań interwencyjnych, może być niezbędne przeprowadzenie archeologicznych badań ratowniczych. W tym wypadku należy przerwać prace budowlane i powrócić do nich dopiero po zakończeniu badań archeologicznych. O powyższym zdecyduje Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków na zasadach określonych przepisami dot. ochrony zabytków.

Generalną ***zasadą*** postępowania w przypadku stanowisk archeologicznych jest wymóg uzgodnienia wszystkich planów i projektów dotyczących terenów położonych w Strefach z właściwym terytorialnie organem ochrony zabytków.

Szczegółowy katalog zasobów archeologicznych objętych strefami ochrony archeologiczno - konserwatorskiej znajduje się w aneksie nr 5.

2.2.3. Ochrona kulturowego krajobrazu wiejskiego

Ochrona krajobrazu kulturowego jest jednym z najistotniejszych zagadnień konserwatorskich, jakie mają bezpośredni wpływ na zachowanie tożsamości przestrzennej jednostek osadniczych. Zagadnienie ochrony krajobrazu kulturowego nie może być rozpatrywane w oderwaniu od krajobrazu

naturalnego, stanowiącego bezpośrednią otulinę dla ukształtowanych tradycją osad i wsi. W gminie Studzienice bowiem, to właśnie bogata rzeźba terenu wydobywa i tworzy atrakcyjne i niezwykłe perspektywy.

Niezależnie od formy układu przestrzennego, wszystkie wsie były otoczone łanowym układem pól. Układ ten, stanowiący rodzaj historycznego dokumentu, we wsiach gminy został w znaczący sposób zatarty i czytelny jest tylko incydentalnie - na przedpolach wsi, widoczny z dróg dojazdowych (np. Czarna Dąbrowa od wschodu). Wiele pól zmieniło charakter upraw, przechodząc z rolniczej na funkcję połączonych pastwisk, następowały też zmiany własności, co zatarło granice w krajobrazie wsi. Historyczna przestrzeń poszczególnych wsi w gminie Studzienice została w znaczącym stopniu przetworzona przez wprowadzenie w linię zabudowy przylegającą do wiejskich dróg, (w tzw. nawsie), nowych budynków (na szczęście sporadycznie tylko o dysharmonicznej kubaturze i formie). Stopień przetworzenia krajobrazu wiejskiego jest różny - niewiele jest wsi zachowanych w nienaruszonej formie. Do tych nielicznych należy Przewóz, gdzie jednak wiejskie zagrody są stosunkowo późno zbudowane, w większości z pocz. XX wieku. Nieźle zachowana jest Czarna Dąbrowa, jednak wielki budynek stodoły, posadowiony w płd. części wsi, jest tak wysoce dysharmoniczny, że postulat objęcia tej wsi strefą pełnej ochrony konserwatorskiej wydaje się przesadny. Pozostałe wsi, nawet, gdy opisane zostały jako wsie o harmonijnym wyrazie, pozytywna opinia wynikała przede wszystkim z tego, że mimo przetworzenia, przebudowy budynków i zagród, zachowały tradycyjną, parterową skalę budynków mieszkalnych nakrytych dachami dwuspadowymi.

Z powyższych względów nie postuluje się ochrony wsi w granicach łanowego układu pól.

Jako ***kierunek szczegółowy*** wskazuje się

- objęcie strefą ochrony konserwatorskiej historycznych układów komunikacyjnych wszystkich wsi w gminie,

a w wybranych miejscowościach reliktów historycznej przestrzeni publicznej:

- Osława Dąbrowa (wyodrębniony w centrum wsi plac z kapliczką, ,
- Przewóz (wyodrębniający się w centrum wsi trójkątny plac),
- Sominy (niezabudowana przestrzeń nad jeziorem naprzeciw kościoła, sięgająca aż do drogi wiejskiej, stanowiąca cenny relikt przestrzeni wiejskiej, tradycyjnie chronionej przed zabudowywaniem),
- Studzienice (zachowany relikt przestrzeni owalnicy położonej na tyłach kościoła św. Trójcy).

Wymienione relikty owalnicy lub wspólnotowego placu winny pozostać niezabudowane, a jedynie zagospodarowane zielenią ozdobną, z podkreśleniem historycznego kształtu i znaczenia przestrzeni.

Zasady uzupełniające realizację tego kierunku to:

- ✓ Dokonywanie uzupełnień inwestycyjno-budowlanych w sąsiedztwie obiektów zabytkowych objętych ochroną, może mieć miejsce wyłącznie z uwzględnieniem i przy zastosowaniu form stanowiących tradycyjne cechy budownictwa regionu.
- ✓ Obejmuje się ochroną krzyże przydrożne, kapliczki, głazy o znacznych rozmiarach kształtujące tożsamość wsi.
- ✓ Obejmuje się ochroną widoki i panoramy stanowiące przykłady krajobrazu wiejskiego w miejscowościach: Czarna Dąbrowa (od wschodu), Kłączno (widok na jezioro z południowej części wsi oraz na wieś od północy), Osława Dąbrowa (niezabudowane tereny wokół jezior, panoramy wsi od wschodu, zachodu i południa – przez jezioro), Przewóz (od północy i południa), Prądzonka (widok z łąk na jezioro, od chałupy nr 7, Półczno (widok na jezioro po wschodniej części wsi, wewnętrzny widok na kościół z parkingu, panoramę północnej części wsi z drogi krajowej), Rabacino (widok od strony drogi ze Studzienic), Skwierawy (widok od północnego wschodu), Sominy (od

południa i wschodu), Studzienice (panoramy z dróg do Bytowa i Rabacina), Ugoszcz (południową panoramę wsi oraz widoki wewnętrzne na kościół św. Marii Magdaleny od południa.

2.3. Cele i kierunki rozwoju i kształtowania zabudowy

Atrakcyjność osadnictwa w gminie Studzienice wynika z niewielkiego stopnia urbanizacji i harmonijnego wtopienia zabudowy wiejskiej w krajobraz. Wysoka presja przekształcania terenów rolnych na cele inwestycyjne - przede wszystkim budownictwa letniskowego i rekreacyjnego, stanowi realne zagrożenie utraty tej atrakcyjności. Dlatego też ***zasadą generalną*** winno być

- ✓ traktowanie całej przestrzeni gminy jako dobra publicznego.

Przestrzeń nie stanowi bowiem wyłącznej własności grupy posiadaczy nieruchomości dążących do maksymalnego zysku, czy letników spędzających corocznie wakacje w wygodnych lub prymitywnych siedzibach, ale też mieszkańców gminy żyjących tu na co dzień oraz przybywających coraz liczniej turystów, pragnących spędzić kilka dni wypoczynku lub przeżyć emocje tropienia dzikiej przyrody. Dlatego wskazuje się na potrzebę:

Cel. 3: Kształtowania harmonijnego krajobrazu osadniczego

Wspomagające realizacje celu, ***ogólne kierunki zagospodarowania przestrzennego***, to:

- ❖ **Harmonizowanie powstającej zabudowy z otaczającym krajobrazem;**
- ❖ **Dostosowanie powstającej zabudowy do otoczenia zurbanizowanego;**
- ❖ **Ochrona krajobrazu otwartego stanowiącego o atrakcyjności osadniczej gminy;**
- ❖ **Ograniczenie lokalizacji zabudowy w obszarach zagrożonych niekorzystnym oddziaływaniem sił przyrody** (w tym narażonych na niebezpieczeństwo powodzi i osuwania się mas ziemnych) **lub przedsięwzięć i instalacji gospodarczych.**

2.3.1. Harmonizowanie powstającej zabudowy z otaczającym krajobrazem

Atrakcyjność osadnictwa w gminie Studzienice wynika z niewielkiego stopnia urbanizacji i harmonijnego wtopienia wsi w krajobraz lasów i łąk. Niezbędne jest ukierunkowanie presji inwestycyjnej w sposób, by przyczyniała się do podniesienia atrakcyjności osadniczej, podkreślając walory krajobrazu kulturowego i naturalnego.

W odniesieniu do poszczególnych wsi formułuje się następujące ***kierunki szczegółowe***:

- ***Czarna Dąbrowa:*** Niewielka przestrzeń historycznej wsi wzdłuż drogi na osi północ południe wyklucza zacieśnianie zabudowy. Dostępny i wskazany pod zabudowę winien być pas po wschodniej stronie drogi dojazdowej.
- ***Kłączno:*** Tereny pod budownictwo mieszkalno wypoczynkowe należy przewidywać po stronie północnej i zachodniej wsi.
- ***Osława Dąbrowa:*** Budownictwo mieszkalne lokować wzdłuż drogi od strony wjazdu od wschodu i wyjazdu na zachód. Droga winna być zabudowywana jedynie po stronie północnej, chroniąc widok na jeziora.
- ***Przewóz:*** Nową zabudowę wprowadzać wzdłuż układu komunikacyjnego, dopuszcza się zabudowę leśnych enklaw na północ od drogi;
- ***Prądzonka:*** Respektuje się wybór miejsca pod nowe budownictwo mieszkaniowe na południowo- wschodnim krańcu wsi, jako najkorzystniejsze dla zachowania harmonii starej części układu przestrzennego. Celowe jest też podnoszenie standardu zabudowy letniskowej na pn-zachód, po lewej stronie drogi na Rynszt.

- ***Półczno:*** W części historycznej wsi, położonej po północnej stronie drogi Kościerzyna –Bytów, możliwa jest zabudowa wzdłuż drogi prowadzącej od kapliczki w kierunku północno – wschodnim.

- Możliwe jest rozwijanie budownictwa jednorodzinnego wzdłuż drogi do Jeleńcza.
- Wybór terenów pod rozbudowę funkcji mieszkalnych i budownictwa jednorodzinnego, po południowej stronie drogi Kościerzyna – Bytów, przy drodze do Studzienic jest właściwy. Na tym obszarze nie stosuje się żadnych ograniczeń dotyczących kubatury budynków.

- ***Rabacino:*** Budynki mieszkalne lokować w centrum wsi, uzupełniając zabudowę wzdłuż drogi wiejskiej.
- ***Skwierawy:*** Należy dążyć do wypełnienia przestrzeni w otoczeniu budynku OSP, celem przysłonięcia jego widoku i skali.
- ***Sominy:*** Rozwijające się potrzeby mieszkaniowe należy realizować po północnej stronie drogi wiejskiej, chroniąc jej południową stronę przed zabudową również w rejonie dróg wylotowych ze wsi.
- ***Ugoszcz:*** Potrzeby w zakresie realizacji budownictwa mieszkaniowego postuluje się realizować w kierunku pn-zachodnim, po lewej stronie drogi z Udorpia.

2.3.2. Dostosowanie powstającej zabudowy do otoczenia zurbanizowanego

Zabudowa wiejska w gminie Studzienice i regionie bytowskim wznoszona była zasadniczo przez ludzi niezamożnych, z dostępnych lokalnie materiałów. Nie oznacza to bynajmniej, że była prymitywna czy szpetna. Wręcz przeciwnie, skromne zabudowania cechowały na ogół właściwe proporcje, stosowano tradycyjne rozwiązania konstrukcyjne, prosty lecz szlachetny detal zdobniczy. Za wzrastającą zasobnością społeczeństwa nie postępuje bynajmniej świadomość estetyki formy i harmonii przestrzeni. Wznoszony dom świadczy coraz częściej wyłącznie o zamożności właściciela, często dewastując otoczenie zastosowaniem nadmiernej skali i modnej konfekcji budowlanej. Niestety, nierzadko próby wprowadzania do powstającej zabudowy standardów wynikających z uwarunkowań lokalnych i regionalnych napotykają zarzut: „ograniczania wolności osobistej obywatela i swobody twórczej architekta".

Następujące ***zasady*** realizacji zabudowy należy stosować w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, a także upowszechniać wśród społeczeństwa:

- ✓ Budynki plombowe, wprowadzane w istniejącą zwartą zabudowę wsi, obowiązują ograniczenia kubaturowe. Winny to być budynki parterowe, na planie prostokątnym, z poddaszem użytkowym, możliwą ścianką kolankową, nakryte dachem dwuspadowym symetrycznym (z naczółkami) lub półpłaskim, dopuszczalne wystawki. Nie zaleca się stosowanie obcych w krajobrazie dachów mansardowych, dla doświetlenia poddaszy stosować okna połaciowe, wole oczka.
- ✓ Projektowanie nowej zabudowy winno uwzględniać historyczne tradycje wiejskie i w miarę możliwości wykorzystywać zamknięte lub domknięte czworoboczne układy zagród. Na narożach budynki łączyć, można też pozostawiać między nimi przejścia (kryte wiaty). Szczególnie winno być to stosowane w zabudowie rozproszonej i większych założeniach (np. ośrodki wypoczynkowe). Budynki mieszkalne w zabudowie zwartej mogą wykorzystywać tę historyczną przesłankę do rozbudowy formy w kierunku parterowego domu atrialnego.
- ✓ Dom z gankiem opartym na kolumnach i z wieżyczką jest obcy tradycji regionalnej. W miejsce tego rekomenduje się werandy, przedsienia, ganki podcieniowe i podcienia wzdłuż elewacji z zastosowaniem profili drewnianych o przekroju prostokątnym, a także nisze i loggie w elewacjach. Raczej otwarte i kryte tarasy na przekryciu przedsieni i wzdłuż elewacji, niż balkony.
- ✓ W elewacjach i wykończeniach stosować materiały lokalne – przede wszystkim drewno, kamień, raczej cegłę ceramiczną wysokiej klasy niż okładziny klinkierowe. Dachy kryć dachówką ceramiczną, gontem, wiórem osinowym. Strzechy trzcinowe z uwagi na specyficzny kształt rekomenduje się raczej w zabudowie rozproszonej.

- ✓ Wyklucza się wprowadzanie prymitywnych elementów sieci infrastruktury technicznej jak nowe napowietrzne linie energetyczne NN i SN, transformatory słupowe, ciepłociągi i rurociągi napowietrzne, skrzynki telekomunikacyjne i energetyczne wolnostojące na chodnikach i placach publicznych i in.

2.3.3. Ochrona krajobrazu otwartego stanowiącego o atrakcyjności osadniczej gminy

Wobec znacznego stopnia przekształcenia i skromnej rangi zachowanej historycznej zabudowy, to przyrodniczy krajobraz otwarty stanowi o niezwykłej atrakcyjności gminy. Silnie ujawnione dążenie do parcelowania i zabudowywania terenów otwartych w otoczeniu miejscowości położonych na skraju lasów i nad brzegami jezior, może w krótkim czasie przyczynić się do bezpowrotnej utraty tych unikalnych walorów. Dla ograniczenia tego zagrożenia, formułuje się następujące ***kierunki szczegółowe***:

- Bezwzględne zachowanie jako wolnych od zabudowy pasów wzdłuż linii brzegowej jezior o szerokości zależnej od uwarunkowań lokalnych, jednak nie mniej niż 50,0 m, w sposób zapewniający otwarcie krajobrazowe na jeziora i z jezior.

  Tereny te mogą być przeznaczone dla rekreacyjnych form wypoczynku, z wyłączeniem trwałej i tymczasowej zabudowy kubaturowej. Wyklucza się parkowanie przyczep kampingowych i stawianie domków turystycznych, w tym tzw. „holenderek". Dopuszczalną formą zagospodarowania są pomosty umożliwiające wędkowanie, kąpiel, plażowanie i postój sprzętu pływającego oraz otwarte wiaty i zadaszenia o niewielkiej powierzchni. Zalecane są ciągi spacerowe i rowerowe.

  Jest to zgodne z realizacją Partnerskiej Strategii Rozwoju - kierunku 3.1.3. *„Rozwój infrastruktury turystyczno – wypoczynkowej"* zapisanego w obrębie Celu szczegółowego 3.1. *„Rozwój infrastruktury kulturalnej, sportowej i wypoczynkowo – rekreacyjnej", a także kierunku 8.2.2. „rozwój bazy rekreacyjno-wypoczynkowej" w obrębie Celu szczegółowego 8.2. „Wzrost dostępności i jakości usług w turystyce".* Zgodność ta dotyczy również kolejnego kierunku:

- Ochrona przed parcelacją i zabudową terenów łąk i użytków zielonych położonych na przedpolu widokowym jezior i lasów.

Na terenach tych winno być bezwzględnie zachowane dotychczasowe użytkowanie rolnicze. Dopuszcza się sezonowe zagospodarowanie turystyczne w formie pól namiotowych, miejsc postoju dla przyczep turystycznych i camperów, jednak bez możliwości stałego przetrzymywania przyczep na terenie.

Dopuszczalne jest przeznaczanie na cele budowlane rolniczych enklaw nad jeziorami w otoczeniu lasów, jednak pod warunkiem iż powierzchnia terenu otwartego nie przekracza 1 ha oraz z wykluczeniem dolin i obszarów ujściowych cieków wodnych;

- Ochrona krajobrazu otwartego przed obcymi, dysharmonizującymi elementami

Nie ma właściwie skutecznych metod ochrony krajobrazu otwartego przed lokalizacją przesyłowych sieci elektroenergetycznych. Studium uwarunkowań nie ma możliwości wpływu na rozmieszczenie i sposób realizacji inwestycji o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym, realizowanych na podstawie decyzji o lokalizacji celu publicznego i przepisów specjalnych. Decydują o tym suwerennie gestorzy sieci, kierując się przede wszystkim kryteriami ekonomicznymi. Jednak polityka planistyczna gminy może ograniczyć ingerencje w krajobraz innych urządzeń technicznych, stanowiących agresywny dysonans w krajobrazie.

Wieloletnie zapóźnienie w zakresie obsługi obszarów wiejskich siecią telekomunikacji stacjonarnej przyczyniło się do gwałtownego rozwoju telefonii komórkowej. Niestety, rywalizujący operatorzy dążą do zbudowania własnych, niezależnych sieci przesyłowych, stąd mnożą się w krajobrazie wysokie maszty na których umieszczono stacje przekaźnikowe. Często w jednej miejscowości stają 2 lub nawet 3 takie maszty.

Różne interpretacje prawne nieprecyzyjnych przepisów spowodowały, że maszt telefonii komórkowej jest dziś traktowany jako inwestycja celu publicznego i nie wymaga – jak jeszcze niedawno – ustalenia lokalizacji w planie miejscowym. Jednak decyzję o lokalizacji inwestycji celu publicznego wydaje w tym wypadku Wójt Gminy, który ma możliwość ograniczenia liczby stawianych masztów poprzez nakłonienie inwestora do zawarcia porozumienia z właścicielem już stojącego w sąsiedztwie masztu. Przestrzeń,

jak wspomniano na wstępie, jest dobrem powszechnym i rywalizacja rynkowa nie powinna przesądzać o sposobach jej wykorzystania.

Nieco inaczej rzecz ma się w przypadku farm elektrowni wiatrowych. Zgodnie z obowiązującymi przepisami[3] nie są one inwestycjami celu publicznego, dla ich lokalizacji niezbędny jest zatem plan miejscowy. Rolniczy i przyrodniczy charakter przestrzeni gminy Studzienice wyklucza możliwość lokalizacji na terenie gminy farm elektrowni wiatrowych przyłączonych do sieci elektroenergetycznej. Możliwa jest natomiast lokalizacja pojedynczych, niewielkich elektrowni wiatrowych (do wys. całkowitej 30,0 m), służących zasilaniu w energię elektryczną gospodarstw rolnych położonych w zabudowie rozproszonej lub osiedli zabudowy rekreacyjnej.

2.3.4. Kształtowanie przestrzeni publicznych

Dla jakości przestrzeni zurbanizowanej ważna jest ilość i zagospodarowanie przestrzeni publicznych. Zgodnie z definicją zapisaną w Ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, przestrzeń publiczna to „obszar o szczególnym znaczeniu dla jakości życia mieszkańców i nawiązywania kontaktów społecznych, ze względu na jego położenie i cechy funkcjonalno – przestrzenne". W gminie Studzienice w atrakcyjną przestrzeń publiczną przyciągającą stałych mieszkańców i turystów winny być przekształcane tereny położone:

- ✓ w otoczeniu obiektów publicznych (urzędów, szkół, placówek kultury, usług zdrowotnych, cmentarzy…)
- ✓ w sąsiedztwie koncentracji placówek i traktów handlowych i usługowych,
- ✓ objęte ochroną zasobów dziedzictwa kulturowego,

Zasadniczo w każdej wsi i miejscowości o zwartej zabudowie należy urządzić co najmniej jeden teren spełniający kryteria przestrzeni publicznej. Urządzając taką przestrzeń należy pamiętać o następujących ***zasadach***:

- ✓ Przewidywać charakter przyszłego dominującego wykorzystania terenu:
  - o jako służący oficjalnym imprezom i celebracjom,
  - o przeznaczony do spędzania czasu przez młodzież (otoczenie obiektów sportowych) i lokali gastronomicznych,
  - o sprzyjający aktywnym kontaktom po pracy (trakty handlowe) lub
  - o kameralnym spotkaniom mieszkańców, w tym szczególnie matek z małymi dziećmi i osób starszych;
- ✓ Uwzględniać w zagospodarowaniu specyficzne predyspozycje i ograniczenia terenu;
- ✓ Odpowiednio kształtować charakter zagospodarowania przestrzeni publicznej, dążąc, o ile to możliwe, do zagospodarowania dwu lub wielofunkcyjnego ;
- ✓ Konsultować z mieszkańcami zamiar i proponowane zagospodarowanie przestrzeni publicznej, w miarę możliwości inspirować do aktywnego udziału w wykonaniu prac i późniejszym utrzymaniu.

W gminie Studzienice proponuje się następujące lokalizacje terenów przestrzeni publicznej:

Zgodnie ze wskazaniem Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

- Osława Dąbrowa (wyodrębniony w centrum wsi plac z kapliczką),
- Przewóz (wyodrębniający się w centrum wsi trójkątny plac),
- Sominy (niezabudowana przestrzeń nad jeziorem naprzeciw kościoła, sięgająca aż do drogi wiejskiej, stanowiąca cenny relikt przestrzeni wiejskiej, tradycyjnie chronionej przed zabudowywaniem),
- Studzienice (zachowany relikt przestrzeni owalnicy położonej na tyłach kościoła św. Trójcy),

oraz inne:

[3] *Art. 6 p. 2 Ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 o gospodarce nieruchomościami (t. jedn. Dz . U 04.261. 2603)*

- Ugoszcz – otoczenie Domu Kultury, cmentarz ewangelicki i otoczenie;
- Studzienice – teren sąsiadujący z Urzędem Gminy i remizą OSP, tereny nad jez. Studzieniczno,
- Półczno – otoczenie Domu Kultury i remizy OSP,
- Półczno – otoczenie jeziora,
- …

Proponowane lokalizacje obszarów przestrzeni publicznej wskazano na rysunku Studium (Załącznik 3.2).

Realizacja powyższych ustaleń przyczyni się do realizacji Kierunku 6.2.1. Partnerskiej Strategii Rozwoju: „Wspieranie odnowy miejscowości, poprawa estetyki, rozbudowa terenów zielonych[4]";

2.3.5. Ograniczenie lokalizacji zabudowy w obszarach zagrożonych niekorzystnym oddziaływaniem instalacji gospodarczych oraz sił przyrody (w tym narażonych na niebezpieczeństwo powodzi i osuwania się mas ziemnych);

Ograniczeniem dla lokalizacji nowej zabudowy są zakłady stwarzające ryzyko poważnej awarii: Baza Paliw Płynnych nr 20 (OLPP) w Ugoszczy i Rozlewnia Gazu Płynnego (ORLEN Petrogaz) w Ugoszczy zaliczane do zakładów o dużym ryzyku oraz Rozlewnia Gazu Płynnego „JOKER" w Osławie Dąbrowie, zaliczana do zakładów o zwiększonym ryzyku poważnej awarii.

Przez obszar gminy biegnie linia elektroenergetyczna najwyższych napięć (220 kV) relacji Żydowo – Gdańsk I oraz gazociąg wysokiego ciśnienia. Zgodnie z planem rozwoju sieci Polskich Sieci Elektroenergetycznych – Północ S.A po trasie linii planowana jest budowa nowej linii dwutorowej 400kV relacji Kępiny – Żydowo – Gdańsk I – Gdańsk Błonia, której jeden tor będzie pracował na napięciu 400kV, a drugi czasowo na napięciu 220kV.

W granicach gminy występują obszary zagrożone powodzią o prawdopodobieństwie wystąpienia 1% (raz na 100 lat) – Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej wskazał je we wschodniej części gminy w zlewni rzeki Wdy i w zlewni rzeki Zbrzycy.

W północnej, wysoczyznowej części gminy, powierzchnia terenu jest silnie skonfigurowana. Fragmenty niektórych wzgórz i pagórów morenowych oraz odcinki głęboko wciętych rynien jeziornych charakteryzują się znacznym nachyleniem. Wskutek intensywnych opadów lub niewłaściwej gospodarki człowieka w ich obrębie może dochodzić do uruchomienia erozji lub nawet procesów osuwiskowych.

Dna dolin rynnowych, obniżeń terenowych wyścielają utwory bagienne o wysokim poziomie wód gruntowych nie nadające się do bezpośredniego posadowienia obiektów budowlanych. Charakteryzują się natomiast bardzo często szczególną bioróżnorodnością i występowaniem licznych gatunków chronionych roślin i zwierząt. Tereny podmokłe (mokradłowe) to nierzadko torfowiska, siedliska łęgowe i bagienne o dużej wartości ekologicznej, wymagające ochrony na podstawie Dyrektywy siedliskowej[5].

W granicach gminy udokumentowano zasoby kopalin w dwóch złożach: „Studzienice" (piaski kwarcowe - eksploatowane) oraz „Przewóz" (kruszywo naturalne - nieeksploatowane). Tereny nad tymi złożami są z mocy przepisów prawa wyłączone z zabudowy.

Dla zapewnienia realizacji ***kierunku*** wprowadza się następujące ***zasady*** i ***ograniczenia***:

- ✓ W pasie technicznym planowanej dwutorowej linii elektroenergetycznej 400 kV o szerokości 35 m od osi linii w obu kierunkach, obowiązuje zakaz lokalizacji budynków mieszkalnych i innych obiektów przeznaczonych na stały pobyt ludzi. Lokalizację wszystkich obiektów w obrębie pasa technologicznego linii i w jej pobliżu należy uzgadniać z właścicielem linii energetycznej.
- ✓ W strefie o szerokości 20 m od gazociągu wysokiego ciśnienia DN200 Bytów – Pszczółki obowiązuje zakaz lokalizacji budynków mieszkalnych. Minimalne odległości

[4] *Partnerska Strategia Rozwoju Gminy Studzienice 2009 –Cel szczegółowy 6.2. – „Wzrost jakości życia mieszkańców oraz atrakcyjności osiedleńczej*
[5] *Dyrektywa Rady 92/43/EWG z 21.05.1992 w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory*

sytuowania obiektów określają przepisy w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać sieci gazowe;

- ✓ Według raportu bezpieczeństwa przyjętego dla Rozlewni Gazu Płynnego potencjalne skutki uderzenia fali nadciśnienia oszacowano maksymalnie na obszar o promieniu 1 558 m od centrum wybuchu obejmujący północno zachodni fragment gminy (oznaczony na rysunku Studium nr 3.2). Na obszarze tym niewskazana jest lokalizacja obiektów publicznych gromadzących większą liczbę ludzi;
- ✓ Należy zachować strefę sanitarną od granicy cmentarzy w Studzienicach, Półcznie, Ugoszczy i Sominach wynoszącą:
  - *50 m dla zabudowań mieszkalnych, jeśli posiadają one sieć wodociągową i wszystkie budynki korzystające z wody są do niej podłączone,*
  - *150 m dla zabudowań mieszkalnych, zakładów produkujących lub przechowujących artykuły żywnościowe, zakładów żywienia zbiorowego, studzien z których czerpana jest woda do picia dla potrzeb gospodarczych.*

- Na obszarach bezpośredniego zagrożenia powodzią obejmujących jeziora Dywańskie, Somińskie, Wieckie z wąskimi obrzeżami oraz dolinę kanału Wdy w okolicy Skwieraw, oznaczonych na rysunku Studium nr 3.2, nie dopuszcza się do zabudowy, a lokalizowane na tych obszarach obiekty uznane za niezbędne z punktu widzenia celów publicznych, będą wymagały osłony przeciwpowodziowej. Na wymienionych obszarach obowiązują zakazy art. 40 i 82 Prawa wodnego[6], w tym w szczególności:
  - *wykonywania urządzeń wodnych oraz wznoszenia innych obiektów budowlanych;*
  - *sadzenia drzew lub krzewów, z wyjątkiem plantacji wiklinowych na potrzeby regulacji wód oraz roślinności stanowiącej element zabudowy biologicznej dolin rzecznych lub służącej do wzmacniania brzegów, obwałowań;*
  - *zmiany ukształtowania terenu, składowania materiałów oraz wykonywania innych robót, z wyjątkiem robót związanych z regulacją lub utrzymywaniem wód, a także utrzymywaniem lub rozbudową wałów przeciwpowodziowych wraz z ich infrastrukturą,*
  - *lokalizowania inwestycji zaliczanych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, gromadzenia ścieków, odchodów zwierzęcych, środków chemicznych, a także innych materiałów, które mogą zanieczyścić wody, prowadzenia odzysku lub unieszkodliwiania odpadów, w tym w szczególności ich składowania.*
- ✓ Niewskazana jest lokalizacja zabudowy na terenach podmokłych (grunty organiczne o wysokim poziomie wód gruntowych). Co do tych gruntów - zaleca się ich ekstensywne użytkowanie rolne lub leśne, ewentualnie objęcie odpowiednią formą ochrony przyrody;
- ✓ Na niezalesionych fragmentach stoków o nachyleniu przekraczającym 12% niewskazane jest naruszanie stabilności zboczy wskutek niewłaściwego zagospodarowania (mechaniczne podcinanie zboczy, obciążanie ich przez budowę budynków lub nasypów, niewłaściwa orka). Zaleca się ich zalesienie lub utrzymywanie innej trwałej pokrywy roślinnej.

2.3.6. Wskaźniki dotyczące zagospodarowania terenów zurbanizowanych i urbanizujących się

Ustala się graniczne wskaźniki (***zasady***) dotyczące wydzieleń nowych działek budowlanych:

- ✓ Minimalna powierzchnia działki budowlanej na terenach:
  - osiedli rekreacyjnych i letniskowych, poza istniejącymi miejscowościami minimalna powierzchnia działki 400 m^2
  - wiejskiej zabudowy zwartej oraz dla nowych osiedli mieszkaniowych i powstających w ich sąsiedztwie 800 m^2

[6] *Ustawa z dnia 18.07.2001 Prawo wodne, tj. Dz. U. 2005, Nr 239, poz. 2019 z późn. zm.*

- gdzie występuje zabudowa zagrodowa, rozproszona, dla działek siedliskowych i mieszkaniowych: 2 000 m^2
- zabudowy produkcyjnej – 3 000 m^2

- ✓ Nie zaleca się realizacji zabudowy na terenach wrażliwych, wskazanych na rysunku Studium (Załącznik nr 3.1.), jednak w przypadku, gdyby miało to miejsce, powyższe wskaźniki podnosi się o 50%. Wyklucza się lokalizację zabudowy produkcyjnej.
- ✓ Przy wyodrębnianiu pojedynczych budynków z istniejących zespołów zabudowy zrealizowanych na jednej działce ewidencyjnej (ośrodki wczasowe), minimalna powierzchnia działki związanej z wyodrębnianym obiektem winna wynosić 400 m^2
- ✓ Przy projektowaniu nowej zabudowy łączna powierzchnia wydzieleń nie powinna przekraczać 4,0 ha;
- ✓ Przy projektowaniu nowych osiedli mieszkaniowych o łącznej powierzchni wydzieleń powyżej 2,0 ha pozostawić minimum 15% powierzchni, ale nie mniej niż 200 m^2 na potrzeby wspólnego wykorzystania mieszkańców osiedla, do zagospodarowania w formie przestrzeni publicznej;
- ✓ Dla parków technologicznych, osiedli rzemieślniczych maksymalna łączna powierzchnia wydzieleń (bez komunikacji) 2,0 ha.

Wskaźniki (***zasady***) dotyczące nowej i modernizowanej zabudowy:

- ✓ Wyklucza się zabudowę o wysokości ponad 12,0 m. Dla nowo wznoszonych i modernizowanych budynków mieszkalnych jednorodzinnych przyjmuje się najwyżej 1 kondygnację + poddasze użytkowe (ścianka kolankowa), wielorodzinnych 2 kondygnacje + poddasze użytkowe;
- ✓ Wyklucza się wznoszenie budynków, o liczbie mieszkań przekraczających 6;
- ✓ Maksymalna powierzchnia zabudowy dla nowo wznoszonych budynków mieszkalnych nie może przekraczać 200,0 m^2, budynku gospodarczego w gospodarstwie rolnym 300,0 m^2, budynku produkcyjnego 500,0 m^2;
- ✓ Minimalna powierzchnia biologicznie czynna w zabudowie zwartej 50%, w zabudowie rozproszonej i zagrodowej 60%, w zabudowie rekreacyjnej 70%. Na terenach wrażliwych wartości te wzrastają o 20%;
- ✓ Dla osiedli i zespołów zabudowy mieszkaniowej o powierzchni wydzieleń przekraczającej 2,0 ha ustala się obowiązek przyłączenia do sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej. Alternatywą może być wyłącznie wspólne ujęcie wody i wspólny zbiornik bezodpływowy. Na terenach wrażliwych przyłączenie do kanalizacji sanitarnej jest obligatoryjne.

2.4. Rozwój infrastruktury komunalnej, ochrona środowiska życia człowieka

Cel 4: ***Rozwój systemów infrastruktury technicznej dla poprawy atrakcyjności osiedleńczej, bezpieczeństwa zdrowotnego i stanu środowiska*;**

Cel jest zgodny z zapisami „Społecznej Strategii Rozwoju Gminy…" gdzie:
w obrębie Celu szczegółowego 6.2. – „*Wzrost jakości życia mieszkańców oraz atrakcyjności osiedleńczej*„ zapisano m. in.:
6.2.2. Rozbudowa systemu zaopatrzenia w wodę i poprawa jakości wody pitnej; 6.2.3. Rozbudowa systemów kanalizacyjnych i oczyszczania ścieków; 6.2.5. Tworzenie optymalnych warunków zaspokajania potrzeb mieszkaniowych i socjalnych, przygotowanie terenów pod budownictwo; 6.2.6. Rozwój gazyfikacji i elektryfikacji.

W obrębie Celu szczegółowego 7.1. „*Rozwój systemów służących ochronie i poprawie stanu środowiska naturalnego".* sformułowano następujące kierunki:

7.1.1. Rozbudowa i poprawa jakości systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków; 7.1.2. Wspieranie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków w rozproszonych układach

zabudowy; 7.1.3. Rozbudowa systemu gospodarki odpadami komunalnymi, selektywnej zbiórki odpadów oraz utylizacji (…);

Zaś w Celu szczegółowym 7.2. *„Rozwój odnawialnych źródeł energii oraz upowszechnianie poszanowania energii”* zapisano:
7.2.1. Wspieranie budowy kolektorów słonecznych; 7.2.2. Termomodernizacja budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej;

Ogólne kierunki rozwoju systemów infrastruktury:

- **Rozwój terytorialny i jakościowy systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków,**
- **Zwiększenie niezawodności funkcjonowania i zasięgu zbiorowych systemów zaopatrzenia w wodę oraz rozszerzenie jego zasięgu,**
- **Zmniejszenie obciążenia środowiska naturalnego związanego z wykorzystaniem paliw i energii; Poprawa stanu powietrza atmosferycznego;**
- **Stworzenie skutecznego i dogodnego dla mieszkańców systemu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych.**

2.4.1. Rozwój terytorialny i jakościowy systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków

Choć stopień skanalizowania obszaru gminy jest relatywnie znaczny, szczególne uwarunkowania w zakresie ochrony środowiska wymuszają potrzebę dalszej, systematycznej rozbudowy sieci kanalizacji sanitarnej i towarzyszących jej urządzeń (przepompowni i oczyszczalni ścieków). Będzie mieć ona miejsce w ramach wyznaczonej rozporządzeniem nr 32/06 Wojewody Pomorskiego z 19 stycznia 2006 roku aglomeracji Studzienice obejmującej miejscowości: Przewóz, Kłączno, Studzienice, Ugoszcz, Osława Dąbrowa, Czarna Dąbrowa, Półczno. Zgodnie z zapisami „Aktualizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych rozbudowa sieci kanalizacyjnych i przyłączenie 90,6% ogółu mieszkańców zamieszkujących w aglomeracji winno nastąpić w 2015 r. Do zbiorczego systemu kanalizacji sanitarnej aglomeracji Studzienice należy wprowadzić ponadto ścieki bytowe z Rabacina oraz Ośrodka Wypoczynkowego Grzybna Dąbrowa nad jez. Czarne Dąbróno.

Poza zasięgiem aglomeracji Studzienice znalazł się obręb Sominy z silnie urbanizującą się miejscowością Sominy, położoną nad dwoma jeziorami, w obszarze chronionej zlewni rzeki Brdy. Z uwagi na brak kanalizacji sanitarnej, niezbędne jest pilne rozwiązanie gospodarki wodno-ściekowej, gwarantujące ochronę wód i innych zasobów środowiska. Jest to trudne zadanie, z uwagi na bardzo ograniczone możliwości odprowadzenia oczyszczonych ścieków.

Na terenach zabudowy rozproszonej, gdzie budowa systemów kanalizacji zbiorczej powodowałaby nadmierne koszty, można stosować przydomowe oczyszczalnie ścieków, a gdy warunki gruntowo-wodne to uniemożliwiają – również zbiorniki bezodpływowe. Z uwagi na objęcie ponad 60% obszaru gminy ochroną w sieci NATURA 2000, to ostatnie rozwiązanie winno być stosowane wyjątkowo, a w przypadku zespołów zabudowy – w formie zintegrowanej (jeden, wspólny zbiornik dla całego zespołu). Wyklucza się stosowanie tego rozwiązania w terenach wrażliwych.

Dla zapewnienia bezpieczeństwa ekologicznego, niezawodności i szerokiego zasięgu systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków na terenie gminy, wskazuje się następujące ***szczegółowe kierunki*** rozwoju:

- Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków w ramach aglomeracji Studzienice, wyznaczonej rozporządzeniem nr 32/06 Wojewody Pomorskiego z 19.01.2006, w tym:
  - rozbudowa oczyszczalni ścieków w Ugoszczy w celu zapewnienia przepustowości wynikającej z potrzeb rozwojowych;
  - budowa sieci kanalizacji sanitarnej grawitacyjno-ciśnieniowej na terenie wsi Półczno wraz z kolektorem przesyłowym do Czarnej Dąbrowy;

- budowa sieci kanalizacji sanitarnej grawitacyjno-ciśnieniowej na terenie wsi Czarna Dąbrowa wraz z kolektorem przesyłowym do Osławy Dąbrowy;
- budowa kanalizacji sanitarnej do ośrodków wypoczynkowych położonych nad lewym brzegiem jeziora Studzieniczno;

- Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków poza aglomeracją Studzienice, w tym:
  - Budowa zbiorowego systemu kanalizacji sanitarnej zakończonego oczyszczalnią ścieków w obrębie Sominy;
  - Budowa sieci kanalizacji sanitarnej grawitacyjno-ciśnieniowej na terenie wsi Rabacino wraz z kolektorem przesyłowym do Czarnej Dąbrowy (wprowadzenie do sieci kanalizacyjnej aglomeracji Studzienice);
  - Budowa kanalizacji ciśnieniowej na terenie OW Grzybna Dabrowa wraz z kolektorem przesyłowym do Czarnej Dąbrowy;
  - Budowę zbiorowego systemu kanalizacji sanitarnej zakończonego oczyszczalnią ścieków w obrębie Skwierawy;

- Wspieranie budowy lokalnych i przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach gdzie podłączenie do zbiorowych sieci kanalizacji sanitarnej jest nieopłacalne, pod warunkiem braku przeciwwskazań gruntowo-wodnych.

2.4.2. Zwiększenie niezawodności funkcjonowania i zasięgu zbiorowych systemów zaopatrzenia w wodę

Rozwój systemów zaopatrzenia w wodę powinien skupiać się głównie na rozbudowie sieci wodociągowej na terenach planowanego rozwoju osadnictwa, zabudowy rekreacyjno-wypoczynkowej i działalności gospodarczej. Odbiorcom należy zapewnić oczekiwaną ilość i odpowiedniej jakości wodę, a także poprawić standard usług w zakresie niezawodności dostaw. Realizację tych zamierzeń zapewnią następujące ***szczegółowe kierunki*** rozwoju:

- Budowa sieci wodociągowej do ośrodków wypoczynkowych położonych nad jeziorem Studzieniczno oraz pompowni sieciowej w Studzienicach przy ul. Wczasowej;
- połączenie sieci wodociągowej zasilanej z ujęcia wody w Rabacinie z siecią wodociągową zasilaną z ujęcia wody w Ugoszczy;
- wymiana sieci z rur azbestocementowych w Półcznie;
- renowacja studni w Rabacinie;
- budowa studni awaryjnych na ujęciach jednootworowych w Sominach, Skwierawach, Przewozie, Kłącznie;
- zapewnienie na ujęciach wody awaryjnych źródeł prądu;
- zapewnienie dostatecznej ilości wody do celów przeciwpożarowych w hydrantach, zbiornikach ppoż. lub wodach powierzchniowych;
- przystosowanie publicznych urządzeń zaopatrzenia w wodę do zapewnienia niezbędnych dostaw wody w warunkach specjalnych;
- likwidacja wyłączonych z eksploatacji studni (kopanych i głębinowych) z zachowaniem procedur wynikających z obowiązujących przepisów;

Podstawowe ***zasady*** towarzyszące realizacji kierunku winno być:

- ✓ budowa nowych i modernizacja istniejących sieci zaopatrzenia w wodę winna być poprzedzona przyłączeniem odbiorców do sieci kanalizacji sanitarnej, zakończonej sprawną oczyszczalnią ścieków;

- ✓ przestrzeganie zakazów, nakazów i ograniczeń na ujęciach wody, wynikających z wydanych decyzji administracyjnych w zakresie korzystania z wody oraz użytkowania gruntów w ich strefach ochronnych.

2.4.3. Zmniejszenie obciążenia środowiska naturalnego związanego z wykorzystaniem paliw i energii; Poprawa stanu powietrza atmosferycznego

Ze względu na charakter osadnictwa, *ogrzewanie mieszkań i podgrzewanie wody* oparte będzie na lokalnych i indywidualnych źródłach ciepła, tak jak to ma miejsce dotychczas. Troska o jakość powietrza atmosferycznego wymusza podjęcie działań proekologicznych, polegających na racjonalizacji wytwarzania energii cieplnej oraz ograniczeniu ilości zanieczyszczeń emitowanych do powierza. Konieczna jest sukcesywna wymiana nieefektywnych źródeł ciepła na ekologiczne i energooszczędne, w tym szczególnie oparte na odnawialnych źródłach energii, takich jak kotły na biomasę, pompy ciepła, układy solarne itp.

Z powyższych względów, jako ***szczegółowe kierunki*** *rozwoju systemu zaopatrzenia w ciepło* wskazuje się:

- Racjonalizację zużycia energii cieplnej oraz ograniczenie emisji zanieczyszczeń emitowanych do powietrza przez:
  - modernizację obiektów i urządzeń do produkcji ciepła, pod kątem podwyższenia ich sprawności oraz zmiany rodzaju stosowanych paliw;
  - poprawa izolacyjności cieplnej budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej;
  - wykorzystanie ciepła odpadowego na potrzeby grzewcze.
- Zwiększenie wykorzystania w lokalnych i indywidualnych źródłach ciepła energii ze źródeł odnawialnych przez:
  - sukcesywne zastępowanie paliw kopalnych (przede wszystkim węgla) spalaniem i zgazowaniem biomasy stałej (drewno odpadowe, słoma, pellety);
  - upowszechnienie wykorzystywania energii słonecznej do przygotowywania ciepłej wody użytkowej;

Zaspokojenie potrzeb w zakresie *zaopatrzenia w energię elektryczną* leży poza kompetencjami gminy. Realizowane jest przez przedsiębiorstwa energetyczne ze źródeł krajowych za pomocą urządzeń do rozdziału i przesyłu energii elektrycznej, połączonych w system umożliwiający dostawy energii elektrycznej w sposób ciągły i nieprzerwany. System ten powinien zapewniać wszystkim obecnym i przyszłym odbiorcom, niezbędne dostawy mocy i energii elektrycznej o obowiązujących standardach.

Z powyższych względów jako ***szczegółowe kierunki*** rozwoju systemu zaopatrzenia w energię elektryczną wskazuje się:

- Współpracę z gestorem sieci w zakresie wymiany wyeksploatowanych urządzeń i odcinków sieci SN i NN, budowy nowych odcinków sieci rozdzielczej SN i NN oraz stacji transformatorowych dla zasilania nowych odbiorców,
- zapewnienie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego niezbędnych rezerw terenu dla urządzeń infrastruktury energetycznej (stacji transformatorowych i linii elektroenergetycznych);
- rozbudowę sieci oświetlenia ulicznego;

- Zwiększenie lokalnego bezpieczeństwa energetycznego poprzez stosowanie urządzeń wykorzystujących energię odnawialną (wiatr, biomasa, energia wody) na potrzeby własne użytkowników;

Przebiegający przez północny fragment gminy gazociąg wysokiego ciśnienia relacji Pszczółki – Bytów, umożliwia podjęcie działań dla gazyfikacji przewodowej gminy Studzienice. System gazowniczy na terenie gminy powinien być budowany zgodnie z opracowaną „Koncepcją programową gazyfikacji gminy Studzienice".

Zapewnienie mieszkańcom gminy dostępu do krajowego systemu dystrybucji gazu ziemnego powinno odbywać się przez następujące ***szczegółowe kierunki***:

- Budowę stacji redukcyjno-pomiarowej I st. w Półcznie, która będzie źródłem gazu dla gminy Studzienice i Parchowo oraz sieci łączącej stację z istniejącym gazociągiem wysokiego ciśnienia relacji Pszczółki - Bytów;
- Sukcesywną budowę gazociągów średniego ciśnienia do miejscowości: Półczno, Czarna Dąbrowa, Osława Dąbrowa, Studzienice, Sominy, Skwierawy, Kłączno, Przewóz, Rabacino i Ugoszcz;

Od istniejącego gazociągu wysokiego ciśnienia relacji Pszczółki - Bytów, zgodnie z wnioskiem właściciela, należy zachować minimalne odległości do obiektów terenowych, które zawarte są w rozporządzeniu Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 14 listopada 1995 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać sieci gazowe (Dz. U. Nr 139, poz. 686).

Związane z realizacją powyżej opisanych kierunków będą następujące inwestycje celu publicznego wskazane na rysunku Studium:

o znaczeniu ponadlokalnym:

- budowa linii dwutorowej 400kV po trasie istniejącej linii elektroenergetycznej 220kV (relacji Żydowo – Gdańsk I),
- budowa stacji redukcyjno-pomiarowej I st. w obrębie Półczno - źródło gazu dla gmin Studzienice i Parchowo oraz sieć zasilająca stację z istniejącego gazociągu wysokiego ciśnienia relacji Pszczółki – Bytów,

oraz o **znaczeniu lokalnym**:

- przewidziane do modernizacji komunalne ujęcia wody,
- przebudowa i budowa zbiorowej sieci wodociągowej,
- rozbudowa oczyszczalni ścieków w Ugoszczy,
- budowa oczyszczalni ścieków w Sominach i Skwierawach,
- budowa sieci kanalizacji sanitarnej,
- budowa sieci gazowej średniego ciśnienia,
- budowa i przebudowę sieci elektroenergetycznej średniego i niskiego napięcia oraz stacji transformatorowych.

2.4.4. Stworzenie skutecznego i dogodnego dla mieszkańców systemu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych

W związku ze zdefiniowanymi problemami w gospodarce odpadami komunalnymi na terenie gminy (uwarunkowania rozdz. 5.4. Gospodarka odpadami), niezbędne jest podjęcie działań w celu ich wyeliminowania. Ponadto zadania własne gminy, wynikające z ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r., o odpadach (Dz. U. z 2007 r. Nr 39, poz. 251 z późniejszymi zmianami) oraz ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U.

z 2005 r. Nr 236, poz. 2008) pozwalają sformułować następujące ***szczegółowe kierunki*** *rozwoju gospodarki odpadami:*

- Rozbudowa systemu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, w tym:
  - budowa systemu zbiórki odpadów niebezpiecznych wydzielonych ze strumienia odpadów komunalnych;
  - rozwój systemu zbiórki odpadów wielkogabarytowych i budowlanych;
  - budowa systemu zbiórki zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego;
  - wspieranie budowy systemu kompostowania przydomowego na terenie gminy w celu eliminacji odpadów ulegających biodegradacji ze strumienia odpadów kierowanych na składowisko;
- Zapewnienie bezpiecznego dla środowiska odzysku lub unieszkodliwiania osadów ściekowych wytwarzanych w oczyszczalniach ścieków;

2.4.5. Ochrona zasobów środowiska o znaczeniu ponadlokalnym

Rzeki i jeziora odczuwają skutki działalności człowieka. Ich woda jest zanieczyszczana, a w ślad za tym zagrożone staje się życie z nią związane. Mieszkańcy gminy Studzienice czerpią generalnie dobre jakościowo wody podziemne do celów pitnych i przemysłowych, a wody powierzchniowe wykorzystują do celów gospodarczych w rolnictwie i leśnictwie oraz do celów kąpieliskowych. Wody powierzchniowe na terenie gminy są wrażliwe na zanieczyszczenie, niektóre zbiorniki wodne, w tym jez. Somińskie wykazują symptomy degradacji.

Ochrona wód dla kolejnych pokoleń stała się głównym celem Dyrektywy 2000/60/WE z dnia 23.10.2000 ustanawiającej ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej, zwanej Ramową Dyrektywą Wodną. Podstawowe kierunki działań w zakresie ochrony wód, zgodne z dyrektywą, wskazuje Plan gospodarowania wodami dla dorzecza Wisły, do którego zaliczony jest obszar gminy Studzienice.

Cel 5. : Poprawa i utrzymanie dobrego stanu ekologicznego i chemicznego wód powierzchniowych i dobrego stanu chemicznego i ilościowego wód podziemnych, zgodnie z celami Ramowej Dyrektywy Wodnej

Dla skutecznej realizacji celu ustala się następujące ***kierunki szczegółowe:***

- Zinwentaryzować i zlikwidować wszystkie zrzuty ścieków nieoczyszczonych do ziemi i wód powierzchniowych,
- Wspierać rolnictwo ekologiczne i rolnictwo zrównoważone,
- Gospodarstwa rolne winny być wyposażone w zbiorniki gnojowicy i płyty obornikowe;
- Jeśli dla zespołów zabudowy przewidziano gromadzenie ścieków w zbiornikach bezodpływowych, planować i realizować zbiorniki zintegrowane[7];
- Skutecznie zamknąć i zrekultywować składowisko odpadów w Osławie Dąbrowie;
- Na bieżąco kontrolować i eliminować powstawanie tzw. „dzikich wysypisk" i porzucanie odpadów w środowisku (lasy, wody…)[8]
- Kontrolować przestrzeganie przez właścicieli nieruchomości Ustawy z dnia 13 września 1996 o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (t. jedn. Dz. U. 2005.236.2008), a w szczególności:
  - obowiązku przyłączenia nieruchomości do istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej;
  - obowiązku udokumentowanego korzystania z usług usuwania zawartości zbiorników bezodpływowych, wykonywanych przez uprawnione podmioty;

[7] *Kierunki zgodne ze „Społeczną Strategią Rozwoju…" gdzie w celu szczegółowym 5.4. „Rozwój nowoczesnego rolnictwa" zapisano: 5.4.3. Promocja prośrodowiskowych metod produkcji rolnej i rolnictwa ekologicznego.*

[8] *Zgodne z zapisem Celu Szczegółowego 7.1.4. Rekultywacja zamkniętych składowisk odpadów oraz likwidacja dzikich wysypisk*

- zapewnienia szczelności eksploatowanych zbiorników bezodpływowych,

- Rozwijać lokalne systemy oczyszczania wód opadowych i roztopowych spływających z powierzchni zanieczyszczonych.
- Objąć nadzorem sanitarnym wody w kąpieliskach i informować mieszkańców o ich jakości

oraz ***zasady***, do stosowania na terenach szczególnie wrażliwych (w strefach krawędziowych jezior, zlewniach bezodpływowych i zlewniach bezpośrednich jezior lobeliowych, oznaczonych na rysunku Studium nr 3.1:

- ✓ niepomniejszanie powierzchni leśnej,
- ✓ zachowanie i ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk,
- ✓ zachowanie terenów podmokłych (mokradła) i oczek wodnych,
- ✓ zachowanie naturalnego biegu cieków wodnych,
- ✓ zachowanie obudowy biologicznej wokół jezior i wzdłuż cieków (tzw. strefa ekotonowa), ograniczających spływ zanieczyszczeń z otoczenia,
- ✓ utrzymanie wysokiego udziału powierzchni biologicznie czynnych na terenach nieleśnych;
- ✓ odstąpić od stosowania zrębów zupełnych w lasach;
- ✓ ograniczyć lokalizację zabudowy
- ✓ nie stosować indywidualnych systemów oczyszczania ścieków;

Powyższe ustalenia winny być *szczególnie przestrzegane* w zlewniach rzek Kłoniecznicy i Zbrzycy, stanowiących fragment zlewni chronionej rzeki Brdy, stanowiącej źródło wody dla mieszkańców Bydgoszczy.

Nie ustala się szczególnych ograniczeń w zagospodarowaniu projektowanego obszaru ochronnego Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Nr 117 „Bytów". Ograniczenia w użytkowaniu gruntów w celu ochrony zasobów wodnych przed degradacją może wprowadzić Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Gdańsku w drodze aktu prawa miejscowego, na zasadach określonych w przepisach szczególnych (ustawa z dnia 18 lipca 2001 Prawo wodne, (t. jedn. Dz. U. 2005 r. Nr 239, poz. 2019 z późn. zm.),

2.5. Rozwój infrastruktury transportu i komunikacji

Istniejący system dróg publicznych zapewnia gminie Studzienice dobre powiązania wewnętrzne oraz zewnętrzne. Jednak najważniejsze połączenia wymagają modernizacji, a pozostałe - remontów, właściwego utrzymania i czytelnego oznakowania. Ustala się więc następujący cel w zakresie struktur transportu i komunikacji:

Cel 6.: Poprawa standardu, bezpieczeństwa i efektywności infrastruktury komunikacyjnej[9].

Ustala się ***następujące ogólne kierunki*** rozwoju systemów:

- ❖ **Poprawa parametrów i stanu technicznego oraz pełne wykorzystanie infrastruktury transportowej;**

[9] *Sformułowanie celu jest zgodne z „Partnerską Strategią Rozwoju…", z Celem szczegółowym 6.1. – „Poprawa dostępności komunikacyjnej" i kierunkami działań: 6.1.1. Poprawa stanu technicznego dróg; 6.1.2. Rozbudowa sieci dróg, budowa chodników i ścieżek rowerowych; 6.1.3. Poprawa systemu połączeń komunikacyjnych w gminie i na zewnątrz; oraz Celem Szczegółowym 8.1. „Rozbudowa publicznej infrastruktury turystycznej", kierunek 8.1.1. Budowa oraz oznakowanie pieszych i rowerowych tras turystycznych*

- **Zapewnienie mieszkańcom gminy dobrego dostępu do nowoczesnych usług teleinformatycznych**

2.5.1. Poprawa stanu technicznego i pełne wykorzystanie infrastruktury transportowej

Ustalenia Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego, nadają *drodze krajowej nr 20* rangę ponadregionalną i regionalną, szczególnie ważną dla obsługi województwa pomorskiego. Stąd niezbędne jest dostosowanie standardu drogi do kategorii G. Należy zapewnić w przestrzeni gminy możliwości dla tej modernizacji.

Także *drogi powiatowe* na terenie gminy wymagają remontów, oznakowania poziomego, wykonania poboczy. Pilnego remontu wymagają szczególnie: ważna dla obsługi ruchu turystycznego droga **DP 1780G** kategorii Z (Udorpie-Sominy) na odcinku Udorpie-Studzienice oraz droga **DP 1761G** kategorii L, która prowadzi ciężki transport samochodowy związany z zakładem PREFABET Osława. Niezbędna jest modernizacja skrzyżowania tych dróg w m. Studzienice.

Obsłudze rozwijającego się ruchu turystycznego, istniejących i powstających osiedli zabudowy letniskowej, a także niektórych miejscowości służą *drogi gminne*. Są to w przeważającej części drogi gruntowe o nawierzchni żwirowej i niskich parametrach technicznych. Wobec braku możliwości finansowych wykonania na tych drogach nawierzchni bitumicznych, drogi te wymagają troskliwego utrzymania bieżącego, w tym szczególnie odwodnienia korpusu, uzupełniania i okresowego utwardzania wypłukiwanej nawierzchni oraz czytelnego i jednoznacznego oznakowania pionowego, służącego przyjezdnym.

Droga **nr 1772G** Rabacino-Czarna Dąbrowa, niegdyś powiatowa, obecnie przejęta przez gminę, jest na znacznym odcinku nieprzejezdna dla ruchu pojazdów osobowych i wymaga remontu.

W systemie drogowym gminy ważną rolę odgrywają też *drogi należące do Nadleśnictw:*

- Bytów (droga **Z3932106** Rabacino-stacja PKP Studzienice, **Z3932110** Studzienice - j. Wieckie)[10]
- Osusznica (droga **Z3932113** Lubaszki-Prądzonka).

Wymienione drogi posiadają nawierzchnię bitumiczną. Zaleca się, aby dostęp i możliwość powszechnego korzystania z tych dróg zostały uregulowane.

Rower służy poruszaniu się po terenie gminy nie tylko licznym turystom, stanowi też tradycyjny środek komunikacji miejscowych. Nasilający się ruch samochodów po drogach wymusza potrzebę urządzenia sieci *bezpiecznych dróg rowerowych* i włączenia jej do systemu regionalnego.

Wskazuje się zatem następujące **szczegółowe kierunki** rozwoju sieci drogowej:

- Modernizacja odcinka DK20 na terenie gminy Studzienice.
- Poprawa standardu i bezpieczeństwa dróg powiatowych;
- Bieżące utrzymanie i poprawa oznakowania dróg gminnych
- Urządzenie sieci bezpiecznych dróg rowerowych.

Ważną rolę w rozwoju gminy pełniła niegdyś lokalna **linia kolejowa nr 212** Lipusz–Korzybie. Świadczy o tym rozmieszczenie wzdłuż trasy jej przebiegu największych miejscowości oraz przedsiębiorstw (Ugoszcz, Studzienice, Osława Dąbrowa, Skwierawy). Rekomenduje się kierunek:

- przywrócenie pełnego wykorzystanie linii kolejowej Bytów-Lipusz,

co umożliwi odciążenie sieci drogowej, poprawę wskaźników ekonomicznych transportu i korzystnie wpłynie na stan środowiska (hałas, powietrze atmosferyczne). Włączenie do sieci kolei metropolitalnej ułatwi mieszkańcom szybki i bezpieczny dojazd do stolicy województwa.

Teren linii kolejowej i przystanków stanowi, zgodnie z przepisami jedyny w gminie Studzienice teren zamknięty. Granice terenu wskazano na rysunku Studium.

[10] *Ruch pojazdów na drogach Nadleśnictwa Bytów możliwy jest tylko za pozwoleniem Nadleśnictwa*

2.5.2. Zapewnienie mieszkańcom gminy dobrego dostępu do nowoczesnych usług teleinformatycznych

Poziom rozwoju infrastruktury telekomunikacyjnej na terenie gminy, jest niewystarczający Utrudnia to korzystanie z nowoczesnych usług telekomunikacyjnych, szczególnie Internetu szerokopasmowego. Znaczna część linii systemu telekomunikacji stacjonarnej, to narażone na awarie sieci napowietrzne. Dlatego w najbliższych latach niezbędna jest realizacja następujących ***kierunków szczegółowych***, dla poprawy dostępu mieszkańcom gminy do różnorodnych usług telekomunikacyjnych przez:

- Rozbudowa i przebudowa systemów telekomunikacyjnych, w szczególności sieci światłowodowej, w celu zapewnienia wszystkim mieszkańcom gminy dostępu do szerokopasmowego Internetu oraz innych technik informatycznych.
- Zastępowanie napowietrznych linii telekomunikacyjnych liniami kablowymi;

Związane z realizacją powyżej opisanych kierunków będą następujące inwestycje celu publicznego wskazane na rysunku Studium:

o znaczeniu ponadlokalnym:

- Modernizacja drogi krajowej nr DK20 Gdynia – Kościerzyna - Bytów - Miastko,
- Modernizacja dróg powiatowych **DP 1780G i DP1761G** oraz skrzyżowania tych dróg w m. Studzienice;
- Odtworzenie infrastruktury linii kolejowej nr 212 Bytów – Lipusz;
- Budowa sieci szerokopasmowego Internetu w ramach „Pomorskiej sieci informacyjnej”
- Urządzenie odcinka międzyregionalnej drogi rowerowej R14 Ustka – Słupsk – Bytów – Brusy – Czersk – Grudziądz oraz gminnych odcinków tras w ramach „Pierścienia Kaszubskiego”

3. Kierunki rozwoju funkcji gospodarczych gminy Studzienice

Dla okresu przełomu XX i XXI w charakterystyczny jest niepohamowany pęd do rozwoju, wzrostu gospodarczego za wszelką cenę. Powszechnie i głośno deklarowana potrzeba rozwoju zrównoważonego, opartego na zasobach odnawialnych i zachowującego czystość środowiska, w praktyce często nie znajduje wsparcia. Podstawową miarą jakości życia wciąż jest zamożność i liczba posiadanych dóbr. Istnieje jednak także popyt na spędzenie – choćby krótkiego – czasu w czystym środowisku i naturalnym krajobrazie. Prawdziwie wysoka jakość życia to bowiem nie tylko dobrobyt materialny, ale i dobrostan psychiczny[11] – w tym możliwość pracy i wypoczynku w czystym środowisku i harmonijnym otoczeniu. Ten właśnie pożądany i poszukiwany „towar” dostępny jest w gminie Studzienice. Stałe doskonalenie jego jakości, zapewnienie dostatecznej podaży i mądra promocja winny determinować ***cel*** i ***kierunki*** rozwoju gospodarczego gminy.

Cel 7.: Zrównoważony rozwój gospodarczy gminy drogą do wysokiej jakości życia mieszkańców

- ***Racjonalne kształtowanie przestrzeni rolniczej oraz funkcji związanych z rolnictwem w sposób sprzyjający prowadzeniu efektywnej gospodarki rolnej, w zgodzie z predyspozycjami środowiska.***
- ***Optymalizacja struktury i wzrost bioróżnorodności lasów dla wzmocnienia ich korzystnego wpływu na klimat, powietrze, wodę, glebę, warunki życia i zdrowie człowieka oraz na równowagę przyrodniczą;***
- ***Bezpieczna dla środowiska i nieuciążliwa dla mieszkańców eksploatacja kopalin***
- ***Rozwój atrakcyjnej przestrzeni publicznej służącej przyjaznym dla środowiska formom rekreacji i turystyki;***

[11] *Za Januszem Czapińskim, Diagnoza Społeczna 2003 „Szczęśliwi żyją dłużej”*

- ***Ograniczenie skali i uciążliwości lokalizowanej działalności gospodarczej; zachowanie walorów krajobrazu i jakości środowiska życia mieszkańców gminy***

3.1. Kierunki kształtowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Zmiany w rolnictwie i krajobrazie kulturowym wsi

Uwarunkowania przyrodnicze ograniczają możliwości rozwoju funkcji rolnej w gminie Studzienice. Rolnictwo nie stanowi tu podstawy gospodarki, a zajmowana przestrzeń redukuje się stopniowo na rzecz budownictwa, rekreacji i gospodarki leśnej. Jednak związek mieszkańców z rolnictwem rodzinnym jest nadal silny - duże gospodarstwa towarowe posiadają następców i rokują utrzymanie funkcji rolnej w przyszłości.

Mniejsze gospodarstwa, w których produkcja rolna stanowi dodatkowy dochód lub służy wyłącznie samozaopatrzeniu, także stanowią w przestrzeni wiejskiej znaczącą wartość. Ich funkcjonowanie służy podtrzymaniu tradycji rolniczych oraz elementarnych umiejętności prowadzenia działalności gospodarczej.

Zgodnie z koncepcją europejskiego modelu rolnictwa, wyznaczonego w *Agendzie 2000,* rolnictwo obok swojej funkcji podstawowej może pełnić ważną rolę w zakresie ochrony środowiska i krajobrazu, zachowania dobrego stanu gleb i wód, bogactwa siedlisk i bioróżnorodności, a także tradycji i dziedzictwa kulturowego wsi. Pozytywnym aspektem jest możliwość pozyskania przez gospodarstwa środków w ramach funduszy unijnych i krajowych.

Główne cele, zasady i kierunki kształtowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej gminy sformułowano na podstawie diagnozy stanu istniejącego (Uwarunkowania, Rozdział 6.) a także zapisów dotyczących rolnictwa i obszarów wiejskich zawartych w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa (2002), projekcie aktualizowanego Planu zagospodarowania przestrzennego województwa (2009) oraz opracowaniach lokalnych, w tym przede wszystkim Partnerskiej Strategii Rozwoju Gminy Studzienice 2009 – 2020.

Rolnictwo pozostanie znaczącą funkcją gospodarczą w gminie, docelowo w trzech formach: wysokotowarowego (rynkowego), zrównoważonego (rodzinnego) oraz ekologicznego.

Rolnictwo wysokotowarowe tworzyć będzie grupa dużych (ok. 30 ha i więcej), żywotnych ekonomicznie gospodarstw zdolnych do realizowania zamierzeń inwestycyjnych. Z biegiem czasu będą one powiększać swój areał kosztem „wypadających" gospodarstw małych i średnich. Rozwój rolnictwa o wyższej towarowości przewiduje się w strefie rolno – osadniczej „C" w rejonie zalegania najlepszych gleb – w obrębach: Ugoszcz, Półczno, Rabacino, Skwierawy, Łąkie, Osława Dąbrowa.

Gospodarstwa średniej wielkości, utrzymujące się z produkcji rolnej i ze źródeł pozarolniczych, jeszcze przez dłuższy czas będą zapewniać miejsce pracy i dochody rodzinie właściciela. Utrzymanie części z nich warunkowane jest zmianą profilu w kierunku dziedzin rokujących wysokie standardy produktów, (np. rolnictwo i ogrodnictwo ekologiczne)[12] lub poszerzenie działalności o nowe funkcje.

Gospodarstwa najmniejsze i najuboższe, produkujące wyłącznie na własne potrzeby, których funkcją jest uzupełnianie dochodów z pracy poza rolnictwem lub socjalnych (zasiłki, renty, emerytury), będą w naturalny sposób zamierały. Przy możliwej pomocy finansowej państwa (?) będą przejmowane przez gospodarstwa średnie i wielkotowarowe, lub pozostaną na marginesie.

Zachodzące procesy rozwojowe będą powodowały nieuchronny spadek zatrudnienia w rolnictwie, co może stanowić problem dla gospodarki gminy.

Jako ***ogólny kierunek*** świadomie dokonywanych zmian w rolnictwie gminy przyjmuje się:

- **Racjonalne kształtowanie przestrzeni rolniczej oraz funkcji związanych z rolnictwem w sposób sprzyjający prowadzeniu efektywnej gospodarki rolnej, w zgodzie z predyspozycjami środowiska[13].**

[12] *Gmina leży na wyróżnionych w Planie województwa obszarach predysponowanych do rozwoju rolnictwa ekologicznego i agroturystyki.*

[13] *Cel jest zgodny z Celem Szczegółowym 5.4. „Rozwój nowoczesnego rolnictwa", gdzie zapisano kierunek 5.4. 3. Promocja prośrodowiskowych metod produkcji rolnej i rolnictwa ekologicznego[13]*

Kierunki szczegółowe to:

- Utrzymanie potencjału produkcyjnego najlepszych gleb przy zachowaniu wartościowych elementów naturalnych i półnaturalnych w obrębie agroekosystemów.
- Optymalizacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej;
- Przekształcanie otoczenia rolnictwa i modelu produkcji w gospodarstwach rodzinnych

3.1.1. Utrzymanie potencjału produkcyjnego najlepszych gleb przy zachowaniu wartościowych elementów naturalnych i półnaturalnych w obrębie agroekosystemów

Wymóg ochrony gruntów rolnych przed ich przeznaczaniem na cele nierolnicze wynika z przepisów prawa[14]. Jednak w gminie, której przestrzeń poddana jest silnej presji rozwoju zagospodarowania rekreacyjnego i mieszkaniowego, nawet najlepsze grunty właściciele przeznaczają na bardziej dochodowe cele nierolnicze. Kształtowanie zagospodarowania przestrzennego gminy winno więc gwarantować ochronę najlepszych gruntów przed **nieuzasadnioną** zmianą przeznaczenia, a także zanieczyszczeniem i degradacją. Ochroną tą obejmuje się nie tylko najlepsze w gminie użytki rolne klasy IVa, IVb i IV, lecz także użytki rolne niższych klas bonitacyjnych położone wewnątrz dużych i zwartych rozłogów rolniczych.

W obrębie ww. obszarów dopuszcza się wyłącznie nową zabudowę związaną z produkcją rolną (zabudowa zagrodowa) i obsługą rolnictwa, pod warunkiem, że nie będzie stanowiła zagrożenia dla środowiska i dysonansu w otwartym krajobrazie rolniczym oraz, że zostanie ona wyposażona w odpowiednie systemy infrastruktury komunikacyjnej i technicznej.

Zmianę przeznaczenia w/w gruntów na cele nierolnicze dopuszcza się wyłącznie w związku z realizacją inwestycji celu publicznego.

Przestrzeń rolnicza gminy tylko w niewielkim stopniu ucierpiała w skutek kolektywizacji i upaństwowienia. Stosunkowo niewielkie zasoby nieruchomości rolnych wchodzących w skład Zasobu WRSP zostały już sprzedane lub wydzierżawione.

Pozostające do zagospodarowania, zalegające na zwartych kompleksach gleby kl. IV folwarku Helenowo (rejon Ociaskowa) winny być przywrócone do wysokiej kultury rolnej i bezwzględnie wykorzystywane rolniczo.

Położone w obrębie i na obrzeżach dużych i zwartych rozłogów torfowiska i oczka wodne a także kępy zadrzewień należy chronić przed zaorywaniem, a nawet ustanawiać na nich użytki ekologiczne.

3.1.2. Optymalizacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej

- Poprawa struktury jakościowej użytków rolnych - porządkowanie przestrzeni rolno-leśnej i zalesianie gleb marginalnych.
- Poprawa struktury obszarowej i funkcjonowania gospodarstw rolnych.
- Dokończenie procesu prywatyzacji i restrukturyzacji Zasobu WRSP.

Poprawa struktury jakościowej użytków rolnych (spadek udziału gleb najsłabszych w ogólnej powierzchni) dokonywać się będzie przez planowe zalesianie gruntów marginalnych oraz realizację inwestycji nierolniczych na terenach objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

Tereny potencjalnych zalesień zostały w Studium określone w oparciu o ustalenia zawarte w Krajowym Programie Zwiększania Lesistości (KPZL 1995, 2003[15]) oraz po uwzględnieniu wszystkich, znanych na obecnym etapie prac projektowych, aspektów, takich jak lokalne uwarunkowania

[14] *Ustawa Prawo ochrony środowiska z dn. 27.04.2001 - tekst jednolity, Dz. U. z 2008 r., Nr 25, poz. 150, ze zm. Ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych z dn. 03. 02.1995 - tekst jednolity . Dz. U. z 2004 r. Nr 121, poz. 1266, ze zm.*

[15] *Krajowy Program Zwiększania Lesistości (MOŚNiL 1995r, zaktualizowany w 2003 r.).*

przyrodnicze, kulturowe i przestrzenne a także wnioski osób fizycznych i prawnych zainteresowanych zalesieniem gruntów rolnych. Za tereny potencjalnych zalesień uznaje się: tereny położone w obrębie korytarza ekologicznego dolin Wdy – Zbrzycy[16] (Załącznik 3.1.), tereny położone na stokach o spadkach powyżej 12% oraz tereny wnioskowane do zalesień (Załącznik 3.2.).

Z uwagi na bardzo wysoki udział gruntów V i VI klasy, Studium dopuszcza także możliwość dalszych zalesień, pod warunkiem ich zgodności z Wytycznymi Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie sporządzania granicy rolno – leśnej (lipiec 2003 r.).

W stosunku do słabych gleb pozostających w użytkowaniu rolniczym proponuje się zamianę na ekstensywne pastwiska. Uchroni je to przed degradacją, podniesie ich produktywność oraz korzystnie wpłynie na poprawę różnorodności biologicznej w lokalnych agrocenozach.

Dla poprawy funkcjonalności rozłogów zaleca się sukcesywne przeprowadzanie niezbędnych scaleń i wymiany gruntów, co przyczyni się do zmniejszenia liczby działek w gospodarstwach i ograniczy niedogodności w uprawie mechanicznej. Potrzeba takich działań może wystąpić szczególnie w następstwie przejmowania, przez większe gospodarstwa, rozdrobnionych i oddalonych od siebie gruntów upadających gospodarstw.

Z poprawą funkcjonowania gospodarstw wiąże się potrzeba działań dostosowawczych na sieci dróg rolniczych. Dla utrzymania wysokich walorów produkcyjnych przestrzeni rolniczej konieczne będą także działania w kierunku zapewnienia sprawnego funkcjonowania urządzeń melioracji wodnych.

Dopłaty do produkcji rolnej nakazują dostosowanie warunków produkcji do standardów zapewniających bezpieczeństwo żywności[17] - higienicznych, sanitarnych i jakościowych, a także nakierowanych na poprawę warunków utrzymania zwierząt. Niezbędne będzie przeorientowanie producentów w kierunku dostosowania oferty upraw i produkcji rolnej do wymagań Powoduje to nieuchronnie znaczące zmiany w tradycyjnym krajobrazie rolniczym

3.1.3. Przekształcanie otoczenia rolnictwa i modelu produkcji w gospodarstwach rodzinnych

- Rozwój lokalnego rynku rolnego i przetwórstwa rolno – spożywczego.
- Tworzenie warunków do rozwoju rolnictwa wielofunkcyjnego, ekologicznego i energetycznego.

Produkcję w gospodarstwach rodzinnych należy przekształcać w kierunku modelu wielofunkcyjnego, w którym, obok produkcji żywności, prowadzone będą działania na rzecz ochrony środowiska i zachowania wiejskiego krajobrazu jak np. produkcja ekologiczna, uprawa ziół, hodowla pszczół, przetwory domowe, uprawa roślin energetycznych, rozwój agro - i ekoturystyki, tradycyjne rękodzieło itp.

Rynkowe zmiany zachodzące w funkcjonowaniu wsi mają często charakter nawrotu do tradycji, zdewastowanej przez 50 lat socjalizmu. Czymże jest bowiem odradzanie się lokalnych rynków zbytu oraz domowego i przemysłowego przetwórstwa lokalnych produktów rolnych? W nowych uwarunkowaniach wzrasta szansa na rozwój produktów ekologicznych na lokalny (gmina i powiat) rynek zbytu, w przyszłości zaś inne rejony województwa i kraju.

Gmina posiada średnio korzystne warunki przyrodnicze do produkcji rolniczej biomasy energetycznej. Możliwe jest wykorzystanie słomy odpadowej, a także roślin pochodzących z plantacji energetycznych. Nowemu kierunkowi powinien towarzyszyć rozwój lokalnego przetwórstwo biomasy rolniczej (i leśnej). Lokalizacja urządzeń i instalacji do produkcji (biogazownia, pelleciarnie, brykieciarnie itp.) powinna być poprzedzona analizą istniejących i potencjalnych zasobów biomasy. Zalecane jest w tym zakresie porozumienie i współpraca z gminami sąsiednimi.

Obecna struktura własnościowa i obszarowa gospodarstw jest bardzo korzystnym uwarunkowaniem do produkcji ekologicznej, połączonej z agro- i ekoturystyką. Szczególnie sprzyja temu rozproszenie zabudowy w atrakcyjnym krajobrazie, położenie miejscowości nad jeziorami i w enklawach leśnych. Działania na rzecz poprawy środowiska naturalnego będą polegały na szerokim stosowaniu

[16] *Z wyłączeniem nieleśnych siedlisk naturowych.*
[17] *Partnerska Strategia Rozwoju Gminy Studzienice 2009 – 2020, kierunek 5.4.1. Podnoszenie kwalifikacji zawodowych rolników*

programów rolno-środowiskowych. Rozwój rolnictwa ekologicznego[18] proponuje się w małych i średnich gospodarstwach rodzinnych, szczególnie na terenach o dużych walorach przyrodniczych, tj. na obszarach sieci Natura 2000, w obrębie korytarzy ekologicznych, na terenach wrażliwych.

Duży udział trwałych użytków zielonych oraz naturalizujących się odłogów umożliwia hodowlę zwierząt gospodarskich w tradycyjnych systemach naturalnych.

Zreformowana wspólnotowa polityka Rozwoju Obszarów Wiejskich kładzie większy, niż poprzednio nacisk na zrównoważony rozwój obszarów wiejskich, wiążący się z koncepcją ich wielofunkcyjności. W Polsce, w latach 2007-2013, realizowany będzie model wielofunkcyjnego rozwoju wsi, którego głównym celem jest zmniejszenie różnic rozwojowych między obszarami wiejskimi i miejskimi. Niezbędne jest tworzenie warunków przestrzennych dla różnorodnej działalności ekonomicznej prowadzonej z poszanowaniem aspektów środowiskowych oraz rozwoju funkcji społecznych i kulturalnych.

3.2. Optymalizacja struktury i wzrost bioróżnorodności lasów dla wzmocnienia ich korzystnego wpływu na klimat, powietrze, wodę, glebę, warunki życia i zdrowie człowieka oraz na równowagę przyrodniczą

Grunty leśne i zadrzewione pokrywają 11 871 ha, w tym lasy – 11 854 ha. Lesistość gminy jest zatem bardzo wysoka i wynosi 67,3%. Gospodarkę leśną na obszarze gminy Studzienice prowadzą - na podstawie planów urządzania lasu - trzy nadleśnictwa: Bytów, Osusznica i Lipusz. 12,7% powierzchni ewidencyjnej lasów ogółem zajmują lasy prywatne. W ich obrębie prowadzi się gospodarkę w oparciu o uproszczone plany urządzenia lasu. Dostrzega się zubożenie części biocenoz leśnych będące wynikiem długotrwałego prowadzenia uproszczonej i schematycznej gospodarki leśnej (której efektem są m.in. mało odporne na degradację monokultury sosnowe) oraz narastanie zagrożeń dla trwałości ekosystemów leśnych związane z rozwojem cywilizacyjnym.

Wskazuje się następujące ***kierunki szczegółowe*** w zakresie optymalizacji przestrzeni leśnej:

- zalesianie terenów zagrożonych degradacją i erozją gleb, w tym zwłaszcza stoków o nachyleniu przekraczającym 12%;
- zmniejszanie fragmentacji kompleksów leśnych oraz wzmacnianie ich ekologicznej stabilności zwłaszcza w obrębie korytarzy ekologicznych;
- zalesianie gruntów rolnych marginalnych, erodowanych, okresowo przesuszonych, zdegradowanych, nieprzydatnych dla rolnictwa i gospodarki.
- kształtowanie strefy ekotonowej (tj. pasa ochronnego na obrzeżach lasu oraz w sąsiedztwie dróg złożonego z krzewów i niskich drzew) w ramach prac zalesieniowych gruntów porolnych;
- dostosowanie zagospodarowania lasów wodochronnych do potrzeb ochrony zasobów
- ochrona istniejących w lasach zasobów wodnych (małe zbiorniki, bagna, torfowiska, łęgi nadrzeczne),
- podnoszenie zdolności retencyjnej terenów leśnych w oparciu o małą retencję wodną (gromadzenie wody w małych zbiornikach naturalnych i sztucznych, podpiętrzanie w korytach potoków i rowów),

i wzrostu bioróżnorodności lasów:

- przywracanie utraconej różnorodności biocenoz leśnych i wzbogacanie krajobrazu leśnego zgodnie z warunkami naturalnymi,
- ochrona przed zalesianiem cennych nieleśnych siedlisk przyrodniczych Natura 2000.

Podstawową zasadą *w zakresie* kształtowania przestrzeni leśnej winno być:

[18] *Partnerska Strategia ..., kierunek 5.4.3. Promocja prośrodowiskowych metod produkcji rolnej i rolnictwa ekologicznego, kierunek 5.4.4 – Wspieranie rozwoju alternatywnych źródeł dochodów w gospodarstwach rolnych.*

- ✓ Bezwzględne zachowywanie leśnego przeznaczenia gruntów, możliwym wyjątkiem mogą być jedynie inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym.

Do sporządzanego Studium Nadleśnictwo Bytów i osoby fizyczne złożyły wnioski o zalesienie gruntów rolnych. Za wyjątkiem terenów łąk, objętych ochrona siedliskową w ramach NATURA 2000, nie ma przeciwwskazań do zalesienia. Zestawienie gruntów wnioskowanych do zalesienia umieszczono w Rozdziale 6 – Obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowe plany zagospodarowania.

3.3. Bezpieczna dla środowiska i nieuciążliwa dla mieszkańców eksploatacja kopalin

W granicach gminy udokumentowano dotychczas dwa złoża kopalin: „Studzienice" (piaski kwarcowe eksploatowane przez „PREFABET – Osława Dąbrowa" S.A.) oraz „Przewóz" (kruszywo naturalne – nieeksploatowane). W obrębie w/w złóż nie wskazano obszarów lub obiektów wymagających wyznaczenia filara ochronnego.

Przedsiębiorstwo PREFABET zamierza podjąć prace dokumentacyjne potencjalnych zasobów piasków kwarcowych, na terenie Lasów Państwowych w obrębie oddziału „183 b" i „183 c" Nadleśnictwa Bytów. Potencjalne złoże może wymagać wyznaczenia filara ochronnego ze względu na bliskie sąsiedztwo siedliska leśnego objętego ochroną w ramach Natura 2000 (oddział 184 b - śródlądowa kwaśna dąbrowa, kod 9190-2).

Eksploatacja kopalin odgrywa znaczącą rolę w gospodarce gminy Studzienice. Może ona jeszcze wzrosnąć w przypadku podjęcia wydobycia ze złoża „Przewóz" oraz udokumentowania i podjęcia wydobycia z kolejnego złoża w rejonie złoża „Studzienice". Niewątpliwe korzyści dla gospodarki gminy (miejsca pracy, podatki) łączą się jednak z - praktycznie bezpowrotną – utratą części walorów środowiska i krajobrazu gminy, a także uciążliwościami dla mieszkańców. Miałoby to miejsce szczególnie w przypadku eksploatacji złoża „Przewóz", gdzie zostałby zdewastowany krajobraz, a ciężki transport odbywał się przez miejscowości Studzienice, Osława Dąbrowa i Półczno (lub Ugoszcz).

Wydobywaniu kopalin ze złóż winny towarzyszyć ***zasady***:

- ✓ Wydobywanie piasków ze złoża „Studzienice" zgodnie z warunkami określonymi w koncesji udzielonej przez wojewodę pomorskiego dla „PREFABET – Osława Dąbrowa" S.A. na okres do dnia 31.12.2033 r. (decyzja nr 073/03 z dnia 28.11.2003);
- ✓ Podjęcie wydobycia kruszywa ze złoża „Przewóz" wymaga ustalenia użytkownika złoża i jego praw do terenu, sporządzenia projektu zagospodarowania złoża określającego m.in. obszar i teren górniczy, sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu górniczego[19] i uzyskania zgody na wyłączenie z produkcji leśnej oraz uzyskania koncesji na wydobycie kopaliny;
- ✓ W celu udokumentowania nowego złoża kopalin na terenie oddziału leśnego 183 b, c Nadleśnictwa Bytów należy sporządzić dokumentację geologiczną ustalającą zasoby i granice potencjalnego złoża na zasadach określonych w ustawie z dnia 4.02.1994 Prawo geologiczne i górnicze (t.j. Dz. U. 2005, Nr 228, poz. 1947, z późn. zm.). Podjęcie wydobycia piasków wymaga ustalenia użytkownika złoża i jego praw do terenu, sporządzenia projektu zagospodarowania złoża określającego m.in. obszar i teren górniczy, sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu górniczego, uzyskania zgody na wyłączenie z produkcji leśnej, prognozy oddziaływania m.in. na objęte ochroną w ramach programu Natura 2000 siedliska leśne oraz uzyskania koncesji na wydobycie kopaliny.

[19] *Art. 53 ustawy z dnia 4.02.1994 prawo geologiczne i górnicze (t.j. Dz. U. 2005, Nr 228, poz. 1947, z późn. zm.)*

3.4. Gospodarka turystyczna

Objęcie ochroną ponad 60% obszaru gminy Studzienice, stanowi znaczące ograniczenia dla rozwoju przemysłu i rolnictwa. Jednocześnie bardzo korzystnie uwarunkowuje rozwój gospodarki turystycznej. Szczególnie wskazuje się na rekreację wodną: plażowanie, pływanie, wykorzystywanie sprzętu wodnego, rekreację konną, a także turystykę pieszą, rowerową, w mniejszym stopniu kajakową. Jednocześnie wrażliwość zasobów na degradację nakazuje postępowanie z poszanowaniem zasobów środowiska oraz zapewnienie długotrwałego ich zachowania.

Coraz popularniejszą formą wypoczynku staje się agroturystyka. Ta forma spędzania wolnego czasu związana jest z pobytem w gospodarstwie rolnym i korzystaniem z atrakcji, które gospodarz oraz region oferują przyjezdnym. Od kilku lat, w związku ze spadkiem dochodowości rolnictwa i pogarszającą się sytuacją ekonomiczną rolników, obserwuje się wśród nich wzrost zainteresowania agroturystyką. Jednak w związku z niewielką ilością zachowanych obiektów zabytkowych, zurbanizowana przestrzeń gminy (place, ulice, skwery) winna być szczególnie atrakcyjnie zagospodarowana, z wykorzystaniem tradycyjnego wzornictwa i miejscowych zwyczajów.

Kierunkiem ogólnym, pozwalającym na pełniejsze wykorzystanie walorów gminy będzie:

- **Rozwój atrakcyjnej przestrzeni publicznej służącej przyjaznym dla środowiska formom rekreacji i turystyki[20].**

Obecnie dla realizacji tego kierunku aktualna oferta turystyczna gminy jest niedostateczna. Warunki dla jej rozwoju winna stwarzać także polityka przestrzenna gminy, dla której można wskazać następujące ***kierunki szczegółowe***:

- Wybór i rezerwacja terenów dla urządzenia miejsc obsługi podróżnych przy drodze krajowej nr 20 (w m. Półczno) oraz w m. Studzienice, Sominy, z bezpiecznymi parkingami, w tym również dla rowerów, usługami gastronomii, sezonowym punktem informacji turystycznej, wypożyczalnią sprzętu turystycznego, możliwością zamówienia kajaków, koni…
- Opracowanie (we współpracy z Nadleśnictwem Bytów i Osusznica) koncepcji sieci ścieżek przyrodniczych bezpiecznych dla unikalnych zasobów środowiska, wytypowanie i urządzenie miejsc postoju i stanowisk obserwacji przyrody,
- Uwzględnianie w sporządzanych mpzp, urządzenie i oznakowanie tras rowerowych rangi ponadregionalnej i regionalnej;
  - odcinka międzyregionalnej trasy rowerowej nr 14 Ustka – Słupsk – Bytów – Brusy – Czersk – Grudziądz (w granicach gminy Studzienice),
  - Odcinka trasy rowerowej „Pętla Kaszubska" z łącznikiem do Bytowa,
  - Fragmentów tras rowerowych objętych Programem „Kaszubski Pierścień" tj.:
    Nr 24 – Sulęczyno – Nakla – Osława Dąbrowa – Studzienice – Ugoszcz – Bytów
    Nr 27 – Piechowice – Dziemiany – Peplin – Rynsz – Kłączno – Studzienice,
    Nr 28 – Rynsz – Luboń – Zapceń – Mielno – Charzykowy – Chojnice,
    Nr 29 – Loryniec – Schodno – Lipusz – Tuszkowy – Jabłuszko – Studzienice.
  - lokalnych tras rowerowych: „Jagodowej" (Studzienice–Prądzonka), „Wzdłuż Jezior" (Studzienice-Kłaczno-Prądzonka-Sominy), „Po lesie wzdłuż brzegu jeziora" (Kłączno-Przewóz), „Grzybowa" (Ugoszcz-Czarna Dąbrowa), „Leśna Droga" (Sominy-Skwierawy);

[20] *Zgodny ze „Społeczną Strategią Rozwoju: Cel Szczegółowy 8.1. „Rozbudowa publicznej infrastruktury turystycznej", kierunki: 8.1.1. Budowa oraz oznakowanie pieszych i rowerowych tras turystycznych; 8.1.2. Budowa i oznakowanie ścieżek przyrodniczo – edukacyjnych; 8.1.3. Budowa i modernizacja przystani wodnych oraz strzeżonych kąpielisk; 8.1.4. Doprowadzanie sieci wodociągowych, kanalizacyjnych, energetycznych do terenów przeznaczonych na cele turystyczne i w obrębie Celu Szczegółowego 7.2."Wzrost dostępności i jakości usług w turystyce" kierunek 8.2.1. Wspieranie rozbudowy bazy noclegowej, sanitarnej i gastronomicznej i 8.2.2. Rozwój bazy rekreacyjno – wypoczynkowej*

- Organizacja przystani kajakowych na szlaku kajakowym jezior Studzieniczno – Kłączno – Ryńskie – rzeka Kłoniecznica (w Studzienicach) oraz na szlaku kajakowym rzeki Wdy (w rejonie mostka pomiędzy Skwierawami i Widnem),
- Podniesienie estetyki wsi, urządzanie na terenach gminnych atrakcyjnej przestrzeni publicznej;
- Organizacja kompleksu muzealno-rekreacyjnego w oparciu o zabytkową Zagrodę Owczarza w Sominach;
- Zapewnienie terenów dla strzeżonych i monitorowanych ogólnodostępnych kąpielisk w Kłącznie, Sominach, Studzienicach, Półcznie i innych miejscowościach poprzez opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla wybranych terenów;

Zasady udostępniania wód publicznych i ich obrzeży dla rekreacji;

- ✓ W miejscach występowania rzadkich i chronionych gatunków roślin i zwierząt (określonych w planach ochrony poszczególnych obszarów), turystyczna penetracja brzegów wód powinna być ograniczona, bądź wykluczona. Niezbędna jest ochrona roślinności nadbrzeżnej,
- ✓ Zgodnie z Prawem wodnym (art.27.1) obowiązuje zakaz grodzenia nieruchomości przyległych do powierzchniowych wód publicznych w odległości mniejszej niż 1,5 m od linii brzegu i uniemożliwiania przechodzenia przez ten teren,
- ✓ Budowa urządzeń wodnych przystani lub kąpielisk wymaga pozwolenia wodnoprawnego,
- ✓ Na obszarach przybrzeżnych przewidzianych do rekreacyjnego zagospodarowania, w miejscach obsługi tras turystycznych (parkingi, miejsca postoju, przystanie, kąpieliska itp) wymagana jest zorganizowana gospodarka odpadami.

Przebiegi planowanych dróg rowerowych oraz lokalizacji przestrzeni publicznej w zakresie rekreacji i turystyki wskazano na rysunku Studium nr 3.2.

3.5. Pozostałe funkcje gospodarcze na terenie gminy

W oparciu o złoże piasków kwarcowych rozwinął działalność jeden z większych producentów materiałów budowlanych w regionie – PREFABET Osława Dąbrowa. Zamiar dokumentowania kolejnych zasobów złoża świadczy o rozwojowych planach największego pracodawcy w gminie.

Przestrzeń gminy Studzienice nie jest korzystnie uwarunkowana do lokalizacji dużych przedsięwzięć gospodarczych. Znaczna lesistość i objęcie ponad 60% powierzchni gminy ochroną w sieci NATURA 2000 praktycznie wyklucza takie możliwości. Jednym z najcenniejszych walorów gminy jest krajobraz rolniczy i naturalny. Wartość ta winna być chroniona, co trudno pogodzić z lokalizacją zabudowy i instalacji gospodarczych o znacznych gabarytach.

Poza udokumentowanymi, w gminie istnieje wysokie prawdopodobieństwo zalegania kolejnych złóż surowców budowlanych – piasku, żwiru i pospółki. W oparciu o te zasoby realny jest rozwój produkcji materiałów budowlanych nie tylko przez PREFABET, ale także kolejne podmioty. Korzyści ekonomiczne (podatki, miejsca pracy), jakie mogłaby z tego czerpać gmina byłyby jednak niewspółmierne do dewastacji krajobrazu i zakłócenia spokoju i poczucia bezpieczeństwa mieszkańców, jakie powoduje ciężki transport. Znaczna część środków pochodzących od

rozwijającego się przemysłu musiała by być wydatkowana dla ograniczenia powstałych uciążliwości. Niewątpliwie sprzyjałoby temu przywrócenie do eksploatacji linii kolejowej.

Pożądane natomiast byłoby ulokowanie w gminie przedsięwzięć „czystych technologii" opartych o wiedzę – informatycznych, elektronicznych itp. Jednak w dobie polaryzacji i koncentracji rozwoju peryferyjne położenie i brak kwalifikowanej siły roboczej czyni gminę nieatrakcyjną dla poważnych inwestorów.

Obecnie w gminie nie ma terenów przygotowanych dla dużych przedsięwzięć gospodarczych. Nie przewiduje się ich przygotowania.

Syntezę przestrzennych zamierzeń gminy w kwestii rozwoju przemysłu zawiera ***ogólny kierunek:***

- **Ograniczenie skali i uciążliwości działalności gospodarczej w trosce o zachowanie walorów krajobrazu i jakości środowiska życia mieszkańców gminy.**

Leśno – rolniczy i turystyczny charakter gospodarki gminy sugerowałby ukierunkowanie nowych przedsięwzięć na przetwórstwo miejscowych zasobów – drewna, płodów rolnych i runa leśnego. Produkowane w oparciu o lokalnie wytworzone surowce mogłyby być sprzedawane wczasowiczom i turystom. Niewielkie możliwości przyjmowania oczyszczonych ścieków przez odbiorniki o niewielkim przepływie - sugerują jednak ograniczenie skali takiego działania do przedsiębiorczości przydomowej. Przetwórstwo spożywcze wymaga znacznej ilości wody do produkcji, wytwarza też dużo ścieków.

Lokalizację przedsięwzięć na mniejszą skalę zaleca się przede wszystkim w strefie **„C"** rolno – osadniczej, w rejonie miejscowości Ugoszcz, Rabacino, Półczno. Reżimy środowiskowe są tam łagodniejsze, istnieje też możliwość sprawnego zaopatrzenia i wywozu produkcji drogą krajową i wojewódzką. Przy lokalizowaniu przedsięwzięć gospodarczych w gminie Studzienice należy zachowywać następujące ***zasady***:

- ✓ Wyklucza się zmianę przeznaczenia gruntów leśnych i objętych ochroną zasobów przestrzeni rolniczej na cele działalności gospodarczej;
- ✓ Przedsięwzięcia powodujące ponadnormatywny hałas winny być lokalizowane w odpowiedniej odległości od istniejących i planowanych terenów mieszkaniowych oraz poza obszarami, gdzie występują chronione gatunki roślin i zwierząt;
- ✓ Nowo wznoszoną zabudowę gospodarczą należy wkomponowywać w krajobraz wykorzystując naturalne ukształtowanie terenu i jego pokrycie do ograniczenia ekspozycji;
- ✓ Lokalizacja nowych przedsięwzięć gospodarczych może mieć miejsce wyłącznie na podstawie obowiązującego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, z pełną procedurą oceny oddziaływania na środowisko prowadzoną z udziałem społeczeństwa; Procedura lokalizacji zabudowy gospodarczej winna zasadniczo poprzedzać nabycie prawa do gruntu.
- ✓ Dopuszcza się lokalizację zabudowy gospodarczej w formie parku przemysłu i rzemiosła, jednak o łącznej powierzchni nie przekraczającej 2,0 ha;
- ✓ Nowo wznoszona zabudowa gospodarcza winna mieć formę i wykończenie nawiązujące do tradycji lokalnego budownictwa przemysłowego i rolniczego, lub też całkowicie neutralną, maskowaną kolorystyką ścian i połaci dachowych. Zaleca się stosowanie zadrzewień maskujących.

Zgodnie z Celem szczegółowym 5.1. „Przyciąganie inwestycji i inwestorów", „Społecznej Strategii Rozwoju…", do którego przypisano kierunek 5.1.3. Udostępnianie i uzbrajanie terenów dla działalności gospodarczej, Wójt Gminy Studzienice sporządzi miejscowe plany

zagospodarowania przestrzennego dla terenów, położonych w strefie **„C”**, gdzie będzie możliwa lokalizacja przedsięwzięć gospodarczych, z zachowaniem powyższych zasad.

4. Obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji

W gminie Studzienice występują tereny wymagające przekształcenia i rehabilitacji oraz rekultywacji. W tej grupie wskazuje się:

- tereny położone nad brzegiem jeziora Kłączno w miejscowości Kłączno,
- teren położony nad brzegiem jeziora Somińskiego w m. Sominki,
- teren położony w m. Sominki na pograniczu z m. Skoszewo w gminie Brusy
- tereny leśne po zlikwidowanych ośrodkach wypoczynkowych nad jeziorem Studzieniczno.

Tereny położone nad jeziorami w miejscowościach Kłączno i Sominki zostały przez właścicieli wydzierżawione (użyczone) osobom spoza gminy, które ustawiły tam przyczepy campingowe i wykonały wygrodzenia oraz prymitywne przyłącza energii elektrycznej i wody. Obecny wygląd tych bardzo atrakcyjnie położonych terenów przypomina raczej osiedla slumsów, powodując zagrożenie pożarowe i epidemiologiczne, a także powoduje dysonans w krajobrazie. Ponadto utrudniony jest dostęp do jeziora, ponieważ wygrodzenia doprowadzono do linii wody, powodując w ten sposób naruszenie art. 27 ust. 1 Ustawy z dnia 18 lipca 2001 Prawo Wodne (Dz. U. 05.239.2019).

Tereny te winny być uwolnione od dotychczasowego sposobu użytkowania i winna im być przywrócona funkcja terenów otwartych – użytków zielonych, bądź przekształcone w kierunku przestrzeni publicznej. Z uwagi na nieskuteczność dotychczasowych działań administracyjnych, warunkiem pełnej rehabilitacji tych terenów jest być może ewentualny wykup ich przez gminę od dotychczasowych właścicieli. Niezależnie od tego niezbędne jest konsekwentne stosowanie dostępnych środków prawnych w odniesieniu do faktycznych użytkowników (mandaty, grzywny), a w stosunku do właścicieli rozważyć możliwość uruchomienia instrumentów podatkowych.

Skutecznym narzędziem porządkowania terenów winno być sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, gdzie zostaną zapisane stosowne zakazy i ograniczenia. Dla terenów stanowiących przedmiot chaotycznego zagospodarowania, należy ustalić przeznaczenie rolne – użytków zielonych, zresztą zgodnie z ewidencją gruntów. Należy zakazać ustawiania na terenie obiektów niezwiązanych trwale z gruntem, a w ramach ustaleń dotyczących tymczasowego zagospodarowania ustalić okres umożliwiający uprzątnięcie obecnych obiektów (np. 2 lata).

Alternatywą jest ustalenie w planie miejscowym dla całości lub części terenów funkcji usług turystycznych, publicznych lub komercyjnych. W przypadku usług publicznych należy liczyć się z koniecznością wykupu terenów na majątek gminy. W przypadku usług komercyjnych – należy ustalić zasady zagospodarowania i zabudowy terenów, przyjmując okres do ich wdrożenia.

W miejscowości Sominki przy granicy z gminą Brusy znajduje się koncentracja obiektów stanowiących zapewne samowole budowlane. Powstały one na bezplanowych wydzieleniach i dzierżawach. Gromadzone są tam odpady wielkogabarytowe i być może także niebezpieczne. Prymitywne obiekty i zabałaganione posesje przedstawiają żałosny obraz chaosu i dewastacji przestrzeni.

Należy dążyć do rehabilitacji opisanego terenu wykorzystując przepisy Ustawy z dnia 13 września 1996 o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (t. jedn. Dz. U. 2005.236.2008), a także sporządzając dla nich plan miejscowy.

Walory krajobrazowe i rekreacyjne gminy przyczyniły się do uruchomienia wielu zakładowych ośrodków wypoczynkowych, w części na terenach leśnych. Niektóre z tych ośrodków, położone w lesie nad jez. Studzieniczno, zostały zlikwidowane a grunty i obiekty (domki letniskowe o niskim

standardzie) rozparcelowano i rozprzedano osobom fizycznym spoza terenu gminy. W części przypadków domki sprzedano bez prawa do gruntu lub po tzw. obrysie, w pozostałych, przez prywatnych właścicieli lasów wydzielone zostały niewielkie działki pozbawione dostępu do dróg publicznych i mediów. Takie działki wydzielono również bez zabudowy – obecni właściciele trzymają tam przyczepy campingowe i domki „holenderki". Ich użytkownicy powodują dewastację przyległych terenów leśnych i stwarzają zagrożenie pożarowe. Prymitywne urządzenia sanitarne sąsiadują z indywidualnie wykonanymi ujęciami wody, co powoduje zagrożenie epidemiologiczne.

Na większości z tych terenów winno być przywrócone użytkowanie leśne, te zaś gdzie zainwestowanie jest znaczne i może być użytkowane bez naruszenia przepisów, należy przekształcić w kierunku funkcji rekreacyjnej poprzez sporządzenie planów zagospodarowania przestrzennego.

Został złożony wniosek do sporządzanego Studium o umożliwienie parcelacji i rozprzedaży gruntów kolejnego ośrodka w lesie, tym razem nad jeziorem Dywan (OW Uroczysko). Zgodnie z zasadą przyjętą w Studium, leśne przeznaczenie gruntów podlega ochronie, a jedyną drogą mogącą stan ten zmienić jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Rekultywacji wymaga teren nieczynnego składowiska odpadów w Osławie Dąbrowie. Przed przystąpieniem do rekultywacji należy uzyskać zgodę Starosty Bytowskiego na zamknięcie składowiska, oraz opracować projekt rekultywacji. Na terenie nieczynnego składowiska należy wykonać zarówno rekultywację techniczną jak i biologiczną. Ponieważ składowisko zlokalizowane jest w otoczeniu terenów leśnych po zakończeniu rekultywacji, proponuje się zalesienie terenu.

Tereny przeznaczone do przekształcenia i rehabilitacji oraz rekultywacji wskazano na planszy Studium załącznik nr 3.2.

5. Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych

Na podstawie przepisów ustawy z dnia 4.02.1994 Prawo geologiczne i górnicze (t.j. Dz. U. 2005, Nr 228, poz. 1947, z późn. zm., art. 53) istnieje obowiązek sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w przypadku zamiaru podjęcia eksploatacji kopalin:

5.1. Mpzp dla terenu górniczego złoża kruszywa naturalnego „Przewóz";

5.2. Mpzp dla oddziału leśnego 183 b,c Nadleśnictwa Bytów po udokumentowaniu granic i zasobów potencjalnego złoża piasków kwarcowych – w granicach potencjalnego terenu górniczego.

6. Obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych na cele nierolnicze

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego jest najskuteczniejszym narzędziem, zapewniającym zgodność zamierzonego zagospodarowania z uwarunkowaniami środowiskowymi, potrzebą ochrony przyrody oraz wieloletnią polityką gminy sformułowaną w Studium uwarunkowań i kierunków zp. gminy. Złożona procedura i postępowanie zapewniające udział społeczeństwa i możliwość zajęcia stanowiska, do minimum ograniczają ryzyko popełnienia błędu. Gwarancji takiej nie dają decyzje administracyjne wydawane w przypadku braku planu miejscowego.

Miejscowy plan zp pozwala sterować procesami rozwoju przestrzennego na terenach, gdzie będą one dopiero następować. W jakiejś części pozwala też ograniczać występujące zjawiska niepożądane, a nawet przywracać stan sprzed niekorzystnych zmian.

Konkretne przyczyny, dla jakich gmina decyduje się przystępować do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego mogą być różne:

- ✓ potrzeba uzasadnienia pozyskania lub przygotowania posiadanego terenu pod inwestycje celu publicznego, realizujące zadania własne gminy lub też pożądane przedsięwzięcie komercyjne;
- ✓ potrzeba ustalenia przeznaczenia dla gruntów gminnych, najczęściej w celu ich korzystnego zbycia;
- ✓ Wyjście naprzeciw wnioskom mieszkańców, właścicieli nieruchomości lub przedsiębiorców o zmianę przeznaczenia gruntów, dla zmiany warunków wykorzystania (poprawy dochodowości) posiadanej nieruchomości.
- ✓ Wola powstrzymania degradacji i zachowania walorów środowiska przyrodniczego lub ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego w obszarze zagrożonym, poprzez wprowadzenie tam ograniczeń w zagospodarowaniu i użytkowaniu;
- ✓ Potrzeba wprowadzenia ładu przestrzennego w obszarze, w którym zachodzą lub są przewidywane znaczące procesy urbanizacji.
- ✓ Dla zalesienia terenów.

Nie wydaje się celowe obejmowanie planami miejscowymi obszarów, dla których nie zachodzą wymienione wyżej przesłanki (np. areałów gruntów rolnych, kompleksów leśnych, obszarów zwartej zabudowy, gdzie nie są przewidywane intensywne zmiany w sposobie użytkowania). Planowanie „na zapas" często skutkuje potrzebą zmiany takiego planu, gdy pojawiają się zupełnie inne – nieprzewidywane w procesie planistycznym - czynniki zmian. Najczęściej mają one związek ze sferą gospodarczą, gdzie w ostatnim dwudziestoleciu zachodzą procesy o wysokiej dynamice.

Zamiar sporządzenia planu nie jest jednoznaczny z jego sporządzeniem. Może być tak, że analizy prowadzone w trakcie procesu planistycznego (np. ocena oddziaływania na środowisko, prognoza skutków finansowych dla budżetu gminy) wskazują na niecelowość lub potrzebę okresowego zawieszenia prac lub przynajmniej zmianę granic opracowania. Także inwestorzy komercyjni zmieniają swe zamiary, w zależności od posiadanych środków finansowych. W tej sytuacji nie byłoby właściwe ścisłe i szczegółowe delimitowanie granic zamierzonych planów już teraz. Studium uwarunkowań i kierunków zp ma na celu wskazanie stabilnych celów i kierunków rozwoju przestrzennego gminy na kilkanaście (kilkadziesiąt?) lat. Precyzyjne określanie granic przyszłych opracowań, w skali nieadekwatnej do tej, w jakiej będą prowadzone prace planistyczne, mogłoby przynieść więcej szkody, niż pożytku.

Część gruntów, których dotyczą wnioski, jakie właściciele nieruchomości złożyli do Studium położona jest w obszarach określonych jako szczególnie wrażliwe (wskazane na rysunku Studium, Załącznik nr 3.1). Nie oznacza to automatycznej dyskwalifikacji tych wniosków. Można ustalić dla nich przeznaczenie rekreacyjne, lub na cele zabudowy, lecz ze świadomością, że na tych terenach obowiązują surowe reżimy ochronne, które ustalają ***zasady*** niniejszego studium. W procesie sporządzania mpzp dokonują się negocjacje: jeśli inwestor gotów jest podporządkować się tym reżimom, zmiana przeznaczenia gruntów rolnych jest możliwa – jeśli zaś wyłącznym celem inwestora jest maksymalizacja zysków - prawo nie ogranicza, by dążył do tego w ramach dotychczasowego, rolniczego ich przeznaczenia.

Osoby fizyczne oraz Nadleśnictwo Bytów złożyły do studium wnioski o zalesienie gruntów rolnych. Zgodnie z przepisem art. 14 ust. 3 Ustawy z dnia 28 września 1991 o lasach (t. j. Dz. U. 2005. 45.435 dopuszcza zalesianie gruntów nie tylko w trybie planu miejscowego, lecz także decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. Studium wskazuje możliwość sporządzenia planów miejscowych dla gruntów wnioskowanych do zalesienia.

Stąd w niniejszym Studium, obszary, gdzie gmina zamierza przystąpić do sporządzenia mpzp wskazuje się jedynie orientacyjnie. Na ogół są to dość dokładne przybliżenia lokalizacji, powierzchni i planowanej funkcji, **nie można ich jednak traktować jako precyzyjnego odniesienia w procesie sprawdzania zgodności projektu planu miejscowego ze Studium**. Jako podstawowe kryterium zgodności wskazuje się natomiast ustalone w Studium **cele, kierunki i zasady** zagospodarowania przestrzennego, jakie winny być przestrzegane tak w procesie ostatecznej delimitacji planów, jak też formułowania ich ustaleń.

Wymienione poniżej obszary oznaczono na planszy Studium (Załącznik 3.2)

6.1. Obszary, dla których gmina Studzienice zamierza sporządzić plany miejscowe, w celu ustalenia przeznaczenie gruntów gminnych

Lp	Opis lokalizacji, numery działek	Powierzchnia	Oznaczenie na planszy
1.	Ugoszcz, dz. nr 22	0,5 ha	G1
2.	Rabacino, dz. nr 33, 121, 166/3	2,7 ha	G2
3.	Studzienice, dz. nr 288	3,8 ha	G3
4.	Osława Dąbrowa dz. nr 227	0,8 ha	G5
5.	Osława Dąbrowa, dz. nr 240	1,3 ha	G4

6.2. Obszary, dla których gmina zamierza sporządzić plany miejscowe w związku z wnioskami złożonymi przez mieszkańców, właścicieli nieruchomości i przedsiębiorców

Lp	Opis lokalizacji, numery działek	Powierzchnia	Oznaczenie na planszy
1.	Sominy, dz. nr 180, 181/4, 181/7, 183;	28 ha	W1
2.	Sominy, dz. nr 3	3,7 ha	W2
3.	Czarna Dąbrowa, dz. nr 82, 98/5, 99/8, 99/11, 99/12, 100/4, 115/4, 115/11, 116/1, 116/4, 11/8	20 ha	W3
4.	Przewóz, dz. nr 58, 59	8 ha	W4
5.	Przewóz, dz. 28/3	2,3 ha	W5
6.	Przewóz, zgodnie z przystąpieniem Uchwała XIV/138/2008 z dnia 21 maja 2008	2,6 ha	W6
7.	Łąkie, część dz. nr 35	2,6 ha	W7
8.	Łąkie, dz. nr 73, 76, 77, 78	16 ha	W8
9.	Cechiny (obr. Łąkie) dz. 4/1, 4/2, 42	5 ha	W9
10.	Cechiny (obr. Łąkie) dz. 32	6,7 ha	W10

11.	Kłączno dz. nr 94, 97	11 ha	W11
12.	Kłączno, zachodnia część wsi w tym działki 38, 52/2, 54, 59, 62, 77	18 ha	W12
13.	Prądzonka, m. in. dz. 60/4	1,7 ha	W13
14.	Półczno, m. in. dz. nr 201/1, 201/2, 204/2, 247	21,5 ha	W14
15.	Półczno, dz. 138/5	6,5 ha	W15
16.	Półczno, m. in. dz. 144	3,5 ha	W16
17.	Osława Dąbrowa, dz. 12/3, 12/4, 12/6, 12/7, 12/8, 12/9, 12/11, 12/13, 12/14	4,7 ha	W17
18.	Studzienice, dz. 137/2	1,3 ha	W18
19.	Studzienice dz nr 165/1, 165/2	2,7 ha	W19
20.	Studzienice, dz. 3, 15, 26, 40, 44/1	18 ha	W20
21.	Studzienice, dz. 8, 9	2,4 ha	W21
22.	Studzienice, dz. 65/1, 65/2, 65/3, 65/4	3,6 ha	W22
23.	Studzienice, dz. 224/7	4,2 ha	W23
24.	Studzienice dz. 277	5,5 ha	W24
25.	Studzienice dz. Nr 240/7, 246	5,0 ha	W25
26.	Ugoszcz, dz. nr 12	5 ha	W26
27.	Ugoszcz, dz. nr 140	2 ha	W27
28.	Ugoszcz – Grand, dz. nr 75	5 ha	W28
29.	Osława Dąbrowa 205/9, 205/11,	1,5	W29

6.3. Obszary, gdzie gmina zamierza sporządzić plany miejscowe dla wprowadzenia ładu przestrzennego w obszarze, w którym zachodzą lub są przewidywane procesy urbanizacji mogące zagrozić zachwianiem równowagi środowiska przyrodniczego i utratą walorów środowiska kulturowego

Lp	Opis lokalizacji, numery działek	Powierzchnia	Oznaczenie na planszy
1.	Ugoszcz dz. nr nr 335, 386/10, 391, 393/1, 393/2, 396, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 408, 419,	21 ha	U1
2.	Sominy, obszar na północ od drogi gminnej ograniczony zachodnim brzegiem jez. Dywan, drogami gminnymi i polnymi, m in. działki nr 3, 19, 31/2, 32/13, 41/1, 42, 43/1, 56, 60/2, 177, 287/2L, wnioskowane przez właścicieli do zmiany przeznaczenia.	200 ha	U2
3.	Prądzonka, dz. nr 114, 119/28, 119/29 i inne..	14 ha	U3

6.4. Obszary, gdzie gmina zamierza sporządzić plany miejscowe w związku z potrzeba powstrzymania degradacji i zachowania walorów środowiska przyrodniczego

Lp	Opis lokalizacji, numery działek	Powierzchnia	Oznaczenie na

			planszy
1	Sominki, zgodnie z Uchwałą XIV/137/2008 z dnia 21 maja 2008	22,5 ha	D1
3.	Kłączno, obszar na brzegu jez. Kłączno	5 ha	D2

6.5. Obszary, dla których złożono wnioski o ich zalesienie

Lp	Opis lokalizacji, numery działek	Powierzchnia	Oznaczenie na planszy
1.	Ugoszcz, dz. nr 577, 579, 580, 584, 585, 586, 587	14 ha	L1
2.	Ugoszcz dz. nr 589/2	3,3 ha	L2
3.	Ugoszcz, dz. 105/1	0,3 ha	L3
4.	Czarna Dąbrowa, dz. 136, 101/2, 159, 201/L, 202/4L	16 ha	L4
5.	Rabacino, dz. 90/1	1,5 ha	L5
6.	Sominy, dz. 269L, 270/4L, 270/5L, 270/7L, 275L	6,7 ha	L6
7.	Studzienice, dz. 172/L	2,5 ha	L7

Termin przystąpienia do sporządzenia mpzp będzie zależał od możliwości budżetu samorządu.

7. Streszczenie

Zmianę studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Studzienice sporządzono w pełnym zakresie, przewidzianym w art. 9-10 Ustawy z dnia 27 marca 2003 o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t. jedn. Dz. U. 2008.220.1413). W Studium uwzględniono ustalenia „Partnerskiej strategii rozwoju gminy Studzienice 2009-2020", przyjętej przez Radę Gminy Studzienice dnia 27 sierpnia 2009.

W stosunku do dotychczas obowiązującego Studium Uwarunkowań i Kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Studzienice, przyjętego uchwałą Rady Gminy w Studzienicach nr IX/40/95 z dnia 29 listopada 1995, niniejszy projekt stanowi całkowicie nowe opracowanie, dostosowane do stanu prawnego obowiązującego w dniu przekazania do uzgodnień, w tym do Planu Zagospodarowania Przestrzennego województwa Pomorskiego, przyjętego Uchwałą nr 1004/XXXIX/09 z dnia 26 października 2009 Sejmiku Województwa Pomorskiego.

Konstrukcja Studium opiera się na dwuszczeblowym modelu: uwarunkowania – kierunki. W części pierwszej – Uwarunkowania - zawarto obszerne analizy przestrzeni gminy, w tym - środowiska przyrodniczego, dziedzictwa kulturowego, infrastruktury technicznej, układu komunikacyjnego, demografii, warunków życia mieszkańców i działalności gospodarczej w gminie.

Uwarunkowaniom towarzyszą opracowania eksperckie: Dziedzictwo Kulturowe Gminy Studzienice oraz Kierunki Ochrony Zasobu Archeologicznego w gminie Studzienice. Do Studium sporządzono opracowanie ekofizjograficzne, szczegółowo opisujące środowisko przyrodnicze gminy.

Niniejsza – druga część Studium zawiera cele, kierunki ogólne i szczegółowe oraz zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego gminy. Określają one oczekiwany, pożądany stan poszczególnych elementów struktury przestrzennej gminy oraz wskazują ścieżki i warunki ich osiągnięcia.

Oto ustalone w Studium Cele i ogólne kierunki zagospodarowania przestrzennego Gminy Studzienice, zgromadzone w ***pierwszym rozdziale***:

Cel 1.: Zachowanie i wzbogacanie różnorodności przyrodniczej;

***Kierunek 1**: Zwiększanie efektywności ochrony przyrody dla zachowania w dobrym stanie walorów objętych różnymi formami ochrony;*

Kierunek 2: Urozmaicanie form ochrony przyrody

Kierunek 3: Kształtowanie sieci powiązań przyrodniczych, utrzymanie naturalnego charakteru struktur przyrodniczych

Cel 2.: Ochrona tożsamości kulturowej i historycznych właściwości regionu

Kierunek 1: Ochrona charakterystycznych cech przestrzennych środowiska kulturowego;

Kierunek 2: Ochrona zasobu archeologicznego dziedzictwa kulturowego;

Kierunek 3: Ochrona kulturowego krajobrazu wiejskiego;

Cel 3.: Kształtowanie harmonijnego krajobrazu osadniczego

Kierunek 1: Harmonizowanie powstającej zabudowy z otaczającym krajobrazem;

Kierunek 2: Dostosowanie powstającej zabudowy do otoczenia zurbanizowanego;

Kierunek 3: Ochrona krajobrazu otwartego, stanowiącego o atrakcyjności osadniczej gminy;

***Kierunek 4: Ograniczenie lokalizacji zabudowy w obszarach zagrożonych niekorzystnym oddziaływaniem instalacji gospodarczych lub sił przyrody** (w tym narażonych na niebezpieczeństwo powodzi i osuwania się mas ziemnych);*

Cel 4.: Rozwój systemów infrastruktury technicznej dla poprawy atrakcyjności osiedleńczej, bezpieczeństwa zdrowotnego i stanu środowiska.

Kierunek 1: Rozwój terytorialny i jakościowy systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków;

***Kierunek 2: Zwiększenie niezawodności funkcjonowania i zasięgu zbiorowych systemów zaopatrzenia w wodę oraz rozszerzenie jego zasięgu*;**

Kierunek 3: Zmniejszenie obciążenia środowiska naturalnego związanego z wykorzystaniem paliw i energii; Poprawa stanu powietrza atmosferycznego;

***Kierunek 4: Stworzenie skutecznego i dogodnego dla mieszkańców systemu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych**;*

Cel 5.: Poprawa i utrzymanie dobrego stanu ekologicznego i chemicznego wód powierzchniowych oraz dobrego stanu chemicznego i ilościowego stanu wód podziemnych, zgodnie z celami Ramowej Dyrektywy Wodnej.

Cel 6.: Poprawa standardu, bezpieczeństwa i efektywności infrastruktury komunikacyjnej

Kierunek 1: Poprawa parametrów i stanu technicznego oraz pełne wykorzystanie infrastruktury transportowej;

Kierunek 2: Zapewnienie mieszkańcom gminy dobrego dostępu do nowoczesnych usług teleinformatycznych

Cel 7.: Zrównoważony rozwój gospodarczy gminy drogą do wysokiej jakości życia mieszkańców i atrakcyjności osiedleńczej

Kierunek 1: Racjonalne kształtowanie przestrzeni rolniczej oraz funkcji związanych z rolnictwem w sposób sprzyjający prowadzeniu efektywnej gospodarki rolnej, w zgodzie z predyspozycjami środowiska;

Kierunek 2: Optymalizacja struktury i wzrost bioróżnorodności lasów, dla wzmocnienia ich korzystnego wpływu na klimat, powietrze, wodę, glebę, warunki życia i zdrowia człowieka oraz na równowagę przyrodniczą;

Kierunek 3: Zrównoważona, bezpieczna dla środowiska i nieuciążliwa dla mieszkańców eksploatacja kopalin;

Kierunek 4: Rozwój atrakcyjnej przestrzeni publicznej służącej przyjaznym dla środowiska formom rekreacji i turystyki;

Kierunek 5: Ograniczenie skali i uciążliwości lokalizowanej działalności gospodarczej; zachowanie walorów krajobrazu i jakości środowiska życia mieszkańców.

W kolejnych rozdziałach omówiono szczegółowo wszystkie cele i kierunki ogólne (stanowią tytuły podrozdziałów), uzupełniając o kierunki szczegółowe i zasady postępowania. Poszczególne rozdziały skonstruowano na identycznej zasadzie – krótkie wprowadzenie, zawierające syntetyczne wnioski i przemyślenia sformułowane na podstawie Uwarunkowań w dalszej kolejności ustalenia.

Obszerny ***Rozdział drugi*** Studium poświęcony jest kształtowaniu poszczególnych elementów struktury przestrzennej gminy. Wyodrębniono: środowisko przyrodnicze, dziedzictwo kulturowe, przestrzeń zurbanizowaną i urbanizującą się, rozwój infrastruktury komunalnej, energetycznej oraz komunikacji i telekomunikacji.

Dwa pierwsze podrozdziały zawierają zagadnienia ochrony zasobów i walorów. W pierwszym z nich przywołano najważniejsze cechy środowiska przyrodniczego gminy, w tym ponad 60% lesistość, wysoką jeziorność oraz pokrywające ponad 60% obszaru gminy obszary w sieci NATURA 2000. Podrozdział drugi, przypominając, że zasoby dziedzictwa kulturowego są w gminie Studzienice raczej skromne, wskazuje na bezwzględną potrzebę zachowania wiejskiego krajobrazu kulturowego, jako najwyższej wartości. Polityka gminy w zakresie ochrony przyrody i dziedzictwa kulturowego, została sformułowana zarówno generalne, jak też w odniesieniu do specyficznych obszarów. W aneksach na końcu opracowania pomieszczono wykazy: obszarów i obiektów postulowanych do objęcia ochroną prawną zasobów przyrody w różnych formach (rezerwatów, pomników przyrody i użytków ekologicznych, aneksy 1-3) oraz obiekty dziedzictwa kulturowego wpisane do rejestru i ewidencji zabytków WKZ.

Trzeci podrozdział stawia sobie za zadanie sformułowanie celu, kierunków i zasad, jakie mają towarzyszyć rozwojowi osadnictwa w gminie Studzienice. Nawiązując do dwu poprzednich, formułuje cele, kierunki i zasady, jakie władze gminne winny stosować przy wydawaniu decyzji inwestycyjnych i budowlanych, by w maksymalnym stopniu zapewnić harmonijny rozwój zabudowy mieszkaniowej i gospodarczej na terenie gminy. Ponadto w tej części sformułowano zestaw wskaźników i parametrów, jakim winna odpowiadać nowa i modernizowana zabudowa – wskazuje się wśród nich ograniczenie wielkości i obowiązkowe stosowanie w projektach proporcji budynków, wynikających z tradycji historycznej, dachów pochyłych, lokalnych materiałów wykończeniowych w elewacjach. Podrozdział zawiera także wytyczne odnośnie lokowania nowej zabudowy w poszczególnych wsiach, a także przedstawia potrzebę urządzania atrakcyjnej przestrzeni publicznej i zasady jej kształtowania.

Ostatnią część podrozdziału 3 poświęcono terenom, gdzie zabudowa nie powinna powstawać lub też w bardzo ograniczonym zakresie. Są to obszary zagrożeń naturalnych – powodziowego (niewielkie) możliwości powstawania osuwisk (grunty położone na nachyleniach powyżej 12%, przede wszystkim strefy krawędziowe jezior, dość liczne w urozmaiconym krajobrazie gminy), wreszcie rejony występowania gruntów o niskiej przydatności dla budownictwa - łąk i torfowisk. Na terenie gminy występują także ograniczenia wynikające z gospodarki – strefy ochronne od linii elektroenergetycznych i gazociągów oraz strefa zagrożona wybuchem gazu płynnego, gromadzonego w magazynach dystrybutora.

Czwarty podrozdział poświęcony jest rozwojowi infrastruktury komunalnej – przede wszystkim wodociągów i kanalizacji sanitarnej. Dostęp do kanalizacji zakończonej oczyszczalnią ścieków posiada wprawdzie ponad połowa mieszkańców, jednak potrzeby ochrony środowiska nakazują, by system kanalizacji objął kolejne wsi. Studium zakłada, ze będzie to nie tylko aglomeracja wodno-ściekowa Studzienice, lecz także miejscowości, które znalazły się poza jej granicami, w tym szczególnie Sominy, gdzie jest dziś największa presja na inwestycje mieszkaniowe. Rejon ten położony jest w zlewni chronionej rzeki Brdy, zasilającej w wodę konsumpcyjną aglomeracje bydgoską. Występują tam ogromne trudności w odprowadzeniu ścieków oczyszczonych - lokalna sieć rzeczna jest bardzo słabo rozwinięta a odległość od jezior, do których ścieki nie powinny trafiać – niewielka. Niezależny od aglomeracji system unieszkodliwiania ścieków wraz z oczyszczalnią należy zbudować także w rejonie Skwierawy.

Mieszkańcy gminy Studzienice czerpią generalnie dobre jakościowo wody podziemne do celów pitnych i przemysłowych, a wody powierzchniowe wykorzystują do celów gospodarczych w rolnictwie i leśnictwie oraz do celów kąpieliskowych. Wody powierzchniowe na terenie gminy są wrażliwe na zanieczyszczenie, niektóre zbiorniki wodne, w tym jez. Somińskie wykazują symptomy degradacji.

Niezbędna jest poprawa niezawodności funkcjonującego zintegrowanego systemu zaopatrzenia w wodę. Należy dążyć do zabezpieczenia dostępu do zbiorowego systemu zaopatrzenia w wodę kolejnym miejscowościom, a także pozostającym poza jego zasięgiem ośrodkom wczasowym. Ważne jest przystosowanie systemu do funkcjonowania w warunkach specjalnych, w tym szczególnie zabezpieczenie dostatecznej ilości wody dla celów ppoż.

Gmina Studzienice nie ma dostępu do gazu przewodowego, stąd też, w wyniku spalania węgla w kotłowniach i paleniskach domowych może pogarszać się stan powietrza atmosferycznego – jak do tej pory wielkiego atutu gminy. Zaleca się działania na rzecz przyłączenia gminy do przebiegającego przez jej teren gazociągu wysokiego ciśnienia, a także szerokie wykorzystanie nowoczesnych i jednocześnie odnawialnych źródeł energii – solarów i indywidualnych elektrowni wiatrowych.

Piąty podrozdział poświęcono infrastrukturze transportu oraz komunikacji elektronicznej. Miejscowości gminy Studzienice są zasadniczo dobrze obsłużone systemem dróg lokalnych, dostęp do stolicy powiatu i województwa zapewniają drogi powiatowe i droga wojewódzka DK20. Ta ostatnia musi być jednakże dostosowana do parametrów drogi głównej, drogi powiatowe zaś zmodernizowane. Ważnym zagadnieniem jest też utrzymanie dróg gminnych, zapewniających obsługę zabudowy rozproszonej i osiedli letniskowych, a także ich czytelne oznakowanie.

Bardzo ważnym, tak z punktu widzenia rozwoju, jak też jakości życia mieszkańców jest reaktywowanie linii kolejowej Bytów – Lipusz. Poprawi to warunki funkcjonowania miejscowego przemysłu, a także – w ramach kolei metropolitalnej - dostęp do stolicy regionu. W ramach działań regionalnych planuje się też zapewnienie dostępu mieszkańców gminy do Internetu szerokopasmowego.

Gmina Studzienice położona jest na szlaku międzyregionalnych i regionalnych tras rowerowych. Rower to nie tylko narzędzie rekreacji, lecz także tradycyjny środek komunikacji miejscowych. Studium przywiązuje wielką wagę do rozwoju warunków dla ruchu rowerowego.

Rozdział trzeci omawia możliwości zrównoważonego rozwoju funkcji gospodarczych w gminie. Prowadzona działalności nie powinna zagrażać jakości życia mieszkańców, ani środowiska, w tym klimatu akustycznego, stanu powietrza atmosferycznego, jakości wód, walorów krajobrazu itp.

Wysoka lesistość sprzyja rozwojowi gospodarki leśnej, jednak jak dotąd na terenie gminy nie powstały znaczące zakłady przetwarzające pozyskane drewno. Studium nie postuluje dalszego zwiększania lesistości, jednak wskazuje na celowość zalesiania gruntów marginalnych oraz takich, gdzie spadki terenu przekraczają 12%.

Tradycyjnie ważną gałęzią gospodarki gminy jest rolnictwo, które jednak nie dysponuje bardzo dobrymi warunkami do rozwoju. Rolnictwo podlegać będzie dalszym przemianom rynkowym, zmierzającym do racjonalnego kształtowania przestrzeni rolniczej oraz wzrostu wielofunkcyjności, w tym przede wszystkim rozwoju rolnictwa ekologicznego i agroturystyki.

Na terenie gminy udokumentowano dwa złoża kruszywa. W oparciu o jedno z nich prowadzona jest eksploatacja w obszarze górniczym oraz produkcja materiałów budowlanych. Przedsiębiorstwo zamierza podjąć kroki dla udokumentowania kolejnych zasobów. Kruszywa zalegają w obszarach atrakcyjnych krajobrazowo, stąd zaleca się dużą ostrożność w rozszerzaniu eksploatacji, która może przyczynić się do pogorszenia warunków życia mieszkańców (hałas od transportu urobku, degradacja krajobrazu).

Predyspozycje naturalne gminy Studzienice sprzyjają rozwojowi rekreacji i turystyki. By jednak istniejące szanse zostały wykorzystane – niezbędna jest atrakcyjna infrastruktura turystyczna, której brak. Dotyczy to tak kąpielisk i urządzeń do korzystania ze sprzętu pływającego, jak też bezpiecznych dróg rowerowych, parkingów, usług gastronomicznych i informacji dostępnej w miejscach, gdzie ruch turystyczny jest największy. Jak dotąd, w gminie Studzienice największa popularnością cieszą się pobyty wypoczynkowe we własnych i wynajmowanych obiektach. Aby utrwalać i rozwijać ten trend, należy podnosić atrakcyjność przestrzeni publicznej – placów, skwerów, parków otoczenia instytucji publicznych. Kształtowanie przestrzeni publicznej winno odbywać się przy współudziale mieszkańców.

Tematem piątego, ostatniego podrozdziału w część gospodarczej jest wskazanie, jaka winna być skala przedsięwzięć gospodarczych lokowanych w gminie, by nie spowodowały utraty jej charakteru i degradacji krajobrazu wiejskiego. W tej części zawarto również wskaźniki dotyczące planowania zabudowy gospodarczej. Winna ona powstawać przede wszystkim (wyłącznie?) w strefie „C" tzw. rolno – osadniczej, a powstająca zabudowa gospodarcza komponować się w otaczającym krajobrazie.

Rozdział czwarty traktuje o obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji. W gminie Studzienice występują takie obszary. Należy do nich teren zamkniętego wysypiska odpadów w Osławie Dąbrowie (wymaga rekultywacji) a także atrakcyjne tereny rekreacyjne, których wartość obniża prymitywne, tymczasowe zagospodarowanie. W Studium nie tylko wskazano te obszary, lecz także zaproponowano narzędzia możliwe do zastosowania przez władze publiczne.

Rozdziały piaty i szósty zawierają listy planów miejscowych, które Gmina musi sporządzić z uwagi na obowiązki wynikające z przepisów szczególnych oraz uwarunkowania lokalne. W pierwszej grupie znalazły się plany terenów górniczych, jednak ich sporządzenie będzie niezbędne tylko w przypadku podjęcia eksploatacji kopalin. W drugiej grupie wskazano obszary, dla których mieszkańcy i właściciele nieruchomości złożyli wnioski o zmianę przeznaczenia gruntów. Dokonano wstępnej selekcji wniosków, tam, gdzie dotyczą one lasów, dużych areałów cennych dla rolnictwa lub też obszarów zakwalifikowanych wcześniej, jako podlegających znaczącym ograniczeniom zabudowy – plany nie będą sporządzane. Do sporządzenia planów zakwalifikowano tereny o dużej powierzchni, gdzie znaczna liczba złożonych wniosków na pojedyncze nieruchomości wskazuje, iż istnieje realne zagrożenie zachwiania równowagi ekologicznej bądź utraty ładu przestrzennego. Do sporządzenia planów miejscowych zakwalifikowano także grunty komunalne oraz wnioski dotyczące zalesień.

Obszary, gdzie gmina zamierza przystąpić do sporządzenia mpzp wskazuje się jedynie orientacyjnie. Na ogół są to dość dokładne przybliżenia lokalizacji, powierzchni i planowanej funkcji, **nie można ich jednak traktować jako precyzyjnego odniesienia w procesie sprawdzania zgodności projektu planu miejscowego ze Studium**. Jako podstawowe kryterium zgodności wskazuje się natomiast ustalone w Studium **cele, kierunki i zasady** zagospodarowania przestrzennego, jakie winny być przestrzegane tak w procesie ostatecznej delimitacji planów, jak też formułowania ich ustaleń.

Aneks nr 1

Wykaz i charakterystyka postulowanych użytków ekologicznych[21]:

1. **Jezioro Prądzonka** - pow. 5,25 ha. Jezioro dystroficzne i niewielkie fragmenty pła torfowego na jego obrzeżu. Stanowisko szeregu rzadkich roślin torfowiskowych.
2. **Jezioro Osienewko** - pow. 2,5 ha. Mały zbiornik dystroficzny otoczony płem torfowym. Dość liczne populacje gatunków roślin chronionych i rzadkich.
3. **Jezioro Wilczówko** – pow. 3,15 ha. Projektowany użytek ekologiczny o walorach podobnych do Jez. Osienewko. Widoczne efekty lokalnego osuszenia torfowiska.
4. **Zatoka Kłączna** – pow. 5,15 ha. Silnie wypłycona zatoka Jeziora Kłączno z torfowiskiem przejściowym wiszącym na tafli jeziora, fragmentami szuwarów trzcinowych i zarośli wierzbowych.
5. **Bór – Bagno Kostki** - pow. 15,25 ha. Torfowisko przejściowe podawane przez J. i M. Jasnowskich jako jedno z najcenniejszych na Pojezierzu Bytowskim. Obecnie nieznaczna utrata walorów w efekcie odwodnień i rębni w otoczeniu misy torfowej.
6. **Czarnodąbrowski Moczar** - pow. 3,25 ha. Niewielkie torfowisko przejściowe z dobrze zachowanymi płatami roślinności torfowiskowej i fragmentami boru bagiennego. Liczne populacje szeregu roślin chronionych.
7. **Torfowisko w Rogu** - pow. 8,40 ha. Zespół trzech torfowisk położonych we wspólnej rynnie, ale oddzielonych od siebie mineralnymi groblami. Wschodnie torfowisko otacza niewielkie jeziorko dystroficzne. Populacje licznych gatunków roślin chronionych roślin, w tym bardzo obfita populacja bażyny czarnej *Empetrum nigrum*.
8. **Torfowisko Łąkie** – pow. 3,65 ha. Torfowisko przejściowe z licznymi gatunkami roślin chronionych i rzadkich.
9. **Skwierawski Moczar** – pow. 2,55 ha. Niewielkie, dość dobrze zachowane torfowisko przejściowe, otaczające jeziorko dystroficzne. Obiekt położony w izolowanym zagłębieniu wytopiskowym na równinie sandrowej.
10. **Jezioro Okuniówko** – pow. 1,50 ha. Bardzo małe, okrągłe jeziorko dystroficzne z wąskim pasem pła torfowego otaczającego zbiornik wodny. Stanowisko kilku rzadkich gatunków roślin.
11. **Kielski Moczar** - pow. 3,20 ha. Torfowisko przejściowe położone w pobliżu południowego brzegu Jeziora Kielskiego. Dość dobry stan zachowania obiektu. Zbiorowiska torfowiskowe, fragmenty boru bagiennego, kilka gatunków roślin rzadkich i chronionych.
12. **Studzienicki Moczar** – pow. 2,65 ha. Torfowisko wysokie i przejściowe położone w strefie przejścia miedzy sandrem i moreną, nieco zniekształcone osuszeniami i rębniami w otoczeniu obiektu.

Aneks nr 2

Wykaz postulowanych pomników przyrody w gminie Studzienice[22]

Nr	Przedmiot ochrony	Obwód [m]	Położenie
1	*Quercus robur* dąb szypułkowy	4,18	100 m na S od Jez. Helenowo
2	*Betula pendula* brzoza brodawkowata	2,71	200 m na NW od Jez. Opławiec

[21] wg *Inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczej gminy Studzienice, Biuro Dokumentacji i Ochrony Przyrody, Gdańsk – Słupsk 2003*

[22] wg *Inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczej gminy Studzienice, Biuro Dokumentacji i Ochrony Przyrody, Gdańsk – Słupsk 2003*

Nr	Przedmiot ochrony	Obwód [m]	Położenie
3	*Tilia cordata* lipa drobnolistna *Tilia cordata* lipa drobnolistna	3,08 3,02	przy NW brzegu Jez. Opławiec
4	*Prunus avium* czereśnia ptasia	3,25	900 m na N od Półczna
5	głaz	6,80	Półczno
6	głaz	6,00	Półczno
7	*Acer platanoides* klon zwyczajny	2,65	1000 m na NW od Półczna
8	*Acer platanoides* klon zwyczajny	2,50	950 m na NW od Półczna
9	*Acer platanoides* klon zwyczajny	2,65	900 m na NW od Półczna
10	*Salix alba* wierzba biała	4,20	Półczenko
11	*Aesculus hippocastanum* kasztanowiec zwyczajny	2,85	Półczenko
12	*Alnus glutinosa* olsza czarna	3,37	przy N brzegu Jez. Łąkie
13	*Fagus sylvatica* buk zwyczajny	3,28	przy E brzegu Jez. Łąkie
14	*Fagus sylvatica* buk zwyczajny	3,58	przy E brzegu Jez. Łąkie
15	*Fagus sylvatica* buk zwyczajny *Fagus sylvatica* buk zwyczajny *Fagus sylvatica* buk zwyczajny *Fagus sylvatica* buk zwyczajny	3,39 4,27 3,02 3,80	przy E brzegu J. Łąkie
16	*Prunus avium* czereśnia ptasia	1,61	100 m na N od Jez. Lubienieckiego
17	*Acer platanoides* klon zwyczajny	2,72	Łubieniec
18	głaz	6,20	Łubieniec
19	głaz	6,20	Rabacino
20	*Carpinus betulus* grab zwyczajny	2,60	1,6 km na SW od Ugoszczy
21	*Acer platanoides* klon zwyczajny	4,40	Czarna Dąbrowa
22	*Acer platanoides* klon zwyczajny	3,30	Czarna Dąbrowa
23	*Betula pendula* brzoza brodawkowata	2,10	Czarna Dąbrowa
24	*Acer pseudoplatanus* klon jawor	3,22	Widno, 250 m na NE od jez. Fiszewo
25	*Acer platanoides* klon zwyczajny *Acer platanoides* klon zwyczajny	2,88 2,985	Imieni, 100 m na NE od jez. Fiszewo
26	*Betula pendula* brzoza brodawkowata *Betula pendula* brzoza brodawkowata	2,57 2,10	900 m na SW od Kłączna
27	*Acer platanoides* klon zwyczajny	2,50	Rynszt
28	*Juniperus communis* jałowiec pospolity	0,75	Przewóz
29	*Acer platanoides* klon zwyczajny	2,73	Przewóz
30	*Acer platanoides* klon zwyczajny	2,67	Sominy
31	*Acer platanoides* klon zwyczajny	2,97	Sominy

Aneks nr 3

Wykaz i charakterystyka postulowanych rezerwatów przyrody[23]:

1) **Bory nad Jeziorem Skoszewskim** – pow. 53,80 ha. Obiekt powinien obejmować jedne z najlepiej zachowanych w skali regionu gdańskiego płaty świeżego boru sosnowego *Leucobryo-Pinetum*. Wyróżniają się one drzewostanem osiągającym wiek ok. 120 lat i niemal modelową strukturą florystyczną runa. Drzewostan jest tu różnowiekowy, z licznym, naturalnym odnowieniem sosny, co jest obecnie zjawiskiem rzadko rejestrowanym w lasach gospodarczych.
2) **Jezioro Gromadzkie** – pow. 57,70 ha. Postulowany rezerwat obejmuje silnie wypłycone jezioro eutroficzne, dobrze zachowane płaty żyznych olsów porzeczkowych, zarośli wierzbowych, zbiorowisk szuwarowych i wilgotnych łąk. Występuje tu szereg rzadkich i chronionych gatunków roślin i zwierząt.
3) **Ryński Rojst** – pow. 6,25 ha. Dobrze zachowane torfowisko przejściowe położone w pobliżu Jeziora Ryńskiego. Obiekt cechuje się znacznymi powierzchniami otwartego pła torfowego i dużą mozaiką zbiorowisk roślinnych. Stanowisko szeregu rzadkich gatunków roślin i zwierząt, m.in. żurawia.
4) **Źródliska Kulawy** – pow. 48,00 ha. Obiekt obejmuje nawapienne torfowisko położone w pobliżu leśniczówki Bukówki z licznymi wysiękami wód i znacznymi powierzchniami bardzo rzadkich zbiorowisk młak nawapiennych. Interesująca i bardzo bogata jest tu flora roślin naczyniowych i zarodnikowych, w tym gatunków mających pojedyncze stanowiska w regionie gdańskim. Bogata i zróżnicowana jest też fauna zwierząt bezkręgowych.
5) **Studzienicki Rojst** – pow. 5,00 ha. Dobrze zachowane torfowisko przejściowe i wysokie o znacznym stopniu uwilgotnienia, a także fragmenty boru bagiennego i brzeziny bagiennej. Stanowiska wielu cennych gatunków roślin torfowiskowych.
6) **Torfowisko w Studzienicach** – pow. 12,25 ha. Obiekt obejmuje dobrze zachowane torfowisko przejściowe oraz fragmenty bory bagiennego. Mimo pewnych zniekształceń warunków siedliskowych i struktury zbiorowisk zachowały się tu walory kwalifikujące go do ochrony w formie rezerwatu przyrody.
7) **Torfowisko w Czarnej Dąbrowie** - pow. 6,45 ha. Bardzo dobrze zachowane torfowisko przejściowe i wysokie o niemal modelowej strukturze i silnie uwilgotnionym złożu torfowym. Stanowisko licznych populacji roślin torfowiskowych rzadkich w regionie i w Polsce.

[23] wg *Inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczej gminy Studzienice, Biuro Dokumentacji i Ochrony Przyrody, Gdańsk – Słupsk 2003*

Aneks nr 4.

Obiekty i tereny chronione na podstawie ustawy o ochronie zabytków

Wykaz obiektów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 23 lipca 2003 r., o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. nr 162 poz. 1568 z późn. zmianami)

Czarna Dąbrowa:

Obiekty wpisane do rejestru Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków:

Dom nr 11, budynek gospodarczy na posesji nr 11, drewniany, XIX wiek, Obydwa nr rejestru A-258/40 z dnia 23.03.1960

Obiekty w ewidencji:

Dom nr 6, drewniany, budynek stodolno – inwentarski na posesji nr 6, drewniany, częściowo murowany, z połowy XIX wieku

Kłączno:

Obiekty w ewidencji Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków, Delegatura w Słupsku:

- Dom nr 3, drewniany, XIX wiek
- Dom nr 10, drewniany, przymurowany, XIX i XX wiek
- Dom nr 13, drewniany z 1 połowy XIX wieku, częściowo przemurowany w XX wieku
- Dom nr 15, murowany, XIX wiek

Bardzo interesujący jest zlokalizowany na skraju wsi, przy drodze wylotowej, „pomnik rodziny Szrederów" – obiekt nowożytny, jednak o interesującym wyrazie artystycznym i silnym kontekście kulturowym.

Łąkie

W ewidencji Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków, Delegatura w Słupsku znajduje się

- dwór murowany z 2 połowy XIX wieku

Osława Dąbrowa

Obiekty w ewidencji Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków, Delegatura w Słupsku:

Dom nr 5 z końca XIX wieku, drewniany i stodoła na posesji drewniano-szach., pocz. XX w.;
Dom nr 33 z połowy XIX wieku, drewniany, stodoła na posesji drewniano-szach., poł. XIX w.

Przewóz

W ewidencji Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków Delegatura w Słupsku brak jest obiektów we wsi Przewóz. Kilka domów zbudowanych u schyłku XIX wieku lub na początku XX wieku zasługuje na ochronę. Są to budynki w zagrodach: nr 2, 4, 6, 7, 8, 9, wzniesione w cegle, z licowanymi elewacjami. Są to interesujące przykłady architektury mieszkalnej, o charakterze małomiasteczkowym.

Przewóz – Rynszt

Obiekty w ewidencji Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków Delegatura w Słupsku:

Dom nr 28, drewniany, z połowy XIX wieku

Prądzonka

Obiekty w ewidencji Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków Delegatura w Słupsku:
Dom nr 1, drewniany, XIX/XX wiek
Dom nr 3, drewniany, ok. 1930
Dom nr 4, drewniany XIX wiek
Dom nr 6, drewniany, datowany 1948
Dom nr 7 i stodoła na posesji, drewniane, XIX/XX, XIX wiek
Dom nr 9, stodoła i budynek inwentarski na posesji, drewniane, połowa XIX wieku
Dom nr 11, drewniany, połowa XIX wieku
Dom nr 15, drewniany, XIX wiek
Obora nr 15, drewniana, XIX wiek

Półczno

Obiekty **w rejestrze** Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków Delegatura w Słupska:
Kościół p.w. Świętych Piotra i Pawła, murowany, w stylu neoromańskim z 1906/107, nr rej. A-1809 z dnia 23.10.2007

Obiekty w ewidencji:

Dom nr 10, drewniany, pocz. XX wieku
Dom nr 32, dawna komora celna, drewniany, koniec XIX wieku
Dom nr 34, dawny dom urzędnika celnego, drewniany, pocz. XX wieku
Cmentarz ewangelicki, założony na początku XX wieku, obecnie nieczynny..
Cmentarz katolicki, założony po 1945r., użytkowany obecnie, o powierzchni 0.82 ha..

Rabacino

Obiekty w ewidencji Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków Delegatura w Słupsku:

Budynek inwentarski nr 7, drewniany, koniec XIX wieku
Stodoła nr 13, drewniana, 1 połowa XIX wieku
Budynek inwentarski nr 13, ściany z kamienia, szczyty drewniane, 2 połowa XIX w.
Chałupa nr 27, drewniana, XVIII wiek
Cmentarz ewangelicki, założony zapewne z początkiem XX wieku, o powierzchni 0,13 ha, obecnie nieczynny

Skwierawy

Obiekty wpisane do **rejestru** Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków, Del. w Słupsku:

- Zagroda nr 6, poł. XIX wieku, składająca się z drewnianej chałupy, obory i stodoły w konstrukcji zrębowej **nr rej. A-204**

Sominy

Obiekty w rejestrze Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków, Delegatura w Słupsku:

- Kościół katolicki p.w. Matki Boskiej Królowej Polski, drewniany, XVII w nr rejestru A-151 z dnia 19.03.1960
- Dom owczarza nr 19, drewniany XVIII wiek, skansen Muzeum Kaszubskiego w Bytowie, nr rej. A-205
- Budynek gospodarczy nr 19, drewniany, z 1824 roku, skansen Muzeum Kaszubskiego w Bytowie, nr rej. A- 152
- Obiekty w ewidencji:
- Stajnia na posesji nr 1, drewniana, 1 połowa XIX wieku
- Dom nr 4, drewniany, połowa XIX wieku
- Budynek inwentarsko – stodolny na posesji nr 6, konstrukcja szkieletowa, początek XX wieku
- Stajnia na posesji nr 7, murowana, XIX wiek
- Stodoła na posesji nr 9, drewniana, 1 połowa XIX wieku
- Dawna plebania, posesja nr 12, drewniana, pocz. XX wieku
- Dom nr 13, konstrukcja szkieletowa, wypełnienie z cegły, koniec XIX wieku
- Dom nr 15, d. szkoła, drewniany, ok. 1930
- D ubikacja szkolna na posesji nr 15, drewniany, ok. 1930
- Dom nr 29, drewniany, 1 połowa XIX wieku
- Stodoła na posesji nr 30, drewniana, XIX wiek
- Dom nr 44, konstrukcja szachulcowa, XIX/XX wiek
- Stodoła na posesji nr 50, drewniana, XIX wiek
- Dom nr 51, drewniany, XIX/XX wiek
- Obora na posesji nr 53, drewniana, XVIII/XIX wiek
- Cmentarz przy kościele, położony w centralnej części wsi, przy drodze głównej. Założony w 2 połowie XVIII wieku, zapewne w czasie budowy kościoła (1755-1757). Powierzchnia ca 0.21 ha, nieczynny. Wokół kościoła stare klony.
- Cmentarz ewangelicki, przy szosie do Studzienic, na zachód od wsi. Założony w 2 połowie XIX wieku, o powierzchni ca o.56 ha, nieczynny.
- Cmentarz parafialny, założony w 1970 roku, o powierzchni ca 0.35 ha.

Studzienice

Obiekty wpisane do rejestru Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków:

Dom nr 13, drewniany z 1870 r., nr rejestru A-203 z dnia 21.02.1971
Dom nr 28, drewniany, ok. 1870 r., nr rejestru A- 203, z dnia 23.01.1971

Obiekty w ewidencji:

- Kościół p.w. Świętej Trójcy, d. kaplica ewangelicka, neogotycki, murowany, 1890 rok
- Stodoła na posesji nr 16, drewniana, koniec XVIII wieku
- Dom nr 21, drewniany, na kamiennej podmurówce, z 1824 roku
- Dom nr 45, drewniany, połowa XIX wieku
- Cmentarz położony przy szosie do Osławy Dąbrowy, przy ul. Spacerowej, o powierzchni ca 0.18 ha, założony na początku XX wieku, jako ewangelicki, nieczynny.
- Cmentarz parafialny, w centrum wsi, założony na początku XIX wieku, o powierzchni ca 0,82 ha, przy ul. Piastowskiej. Zachowane granice pierwotnego układu i część dawnych nagrobków. W obrębie cmentarza zachowały się fundamenty drewnianego kościoła, z 1615 roku, który spłonął w 1937 roku.

Ugoszcz

Obiekty wpisane do rejestru Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków:

Kościół katolicki p.w. Św. Marii Magdaleny, Ugoszcz nr 14 A, datowany 1822, w konstrukcji szkieletowej, nr rejestru A- 175 z dnia 19.03.1960

Obiekty w ewidencji:

- Kościół p.w. MB Szkaplerznej, dawny kościół ewangelicki, neogotycki, murowany, 1897
- Dom nr 12, konstrukcja szkieletowa, wypełnienie cegłą, 2 połowa XIX wieku
- Dom nr 19, murowany, lico ceglane, dekoracje z cegły na zrąb, koniec XIX wieku
- Dom nr 48, murowany, tynkowany, w stylu eklektycznym, z dekoracjami w tynku, datowany 1901
- Dom nr 52, murowany i konstrukcja szkieletowa, koniec XIX wieku
- Dom nr 62, konstrukcja szkieletowa, koniec XVIII wieku i 1922 rok
- Stodoła na posesji nr 63, konstrukcja szkieletowa, początek XIX wieku
- Stodoła na posesji nr 69, konstrukcja szkieletowa, połowa XIX wieku
- Stodoła na posesji nr 81, konstrukcja szkieletowa, połowa XIX wieku
- Cmentarz ewangelicki, założony na pocz. XX wieku, o powierzchni 0.30 ha, w formie regularnego prostokąta, nieczynny. Położony w zachodniej części wsi, w odległości ca 0.5 km od kościoła poewangelickiego.
- Cmentarz parafialny, czynny, założony w czwartej ćwierci XIX wieku, o powierzchni 0,45 ha, w południowej części wsi, przy drodze do Studzienic.

Aneks nr 5

Katalog zasobów archeologicznych objętych strefą W.I. pełnej ochrony archeologiczno - konserwatorskiej

Nr strefy W. I. na rysunku studium	Nr stanowiska archeologicznego w woj. Ewidencji zabytków AZP	Funkcja – kultura archeologiczna – chronologia
1	15-34/64	Cmentarzysko kurhanowe wczesnośredniowieczne, X - XII
2	16-34/24	Cmentarzysko kurhanowe
3	16-35/3	Cmentarzysko kurhanowe

Katalog zasobów archeologicznych objętych strefą W.II. częściowej ochrony archeologiczno - konserwatorskiej

Nr strefy W. II. na rysunku studium	Nr stanowiska archeologicznego w woj. Ewidencji zabytków AZP	Funkcja – kultura archeologiczna – chronologia
1	16-33/88; 16-33/89	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna, Cmentarzysko płaskie kultury pomorskiej
2	16-33/101	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna,
3	16-33/105	Cmentarzysko kultury pomorskiej
4	16-33/111; 16-33/112	Osada kultury łużyckiej, wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
5	16-33/113	Osada wczesnośredniowieczna
6	16-34/15	Cmentarzysko kultury pomorskiej
7	16-34/28	Cmentarzysko kultury pomorskiej
8	16-35/35	Cmentarzysko kultury pomorskiej
9	17-34/B35	Cmentarzysko kultury pomorskiej
10	17-34/B29; 17-34/B30 17-34/B31	Osada pradzieje Osada kultury łużycko-pomorskiej
11	17-34/D9	Osada kultury łużycko-pomorskiej
12	17-35/2	Cmentarzysko kultury pomorskiej
13	17-35/4	Osada schyłkowoneolityczna – wczesnobrązowa, kultury łużycko – pomorskiej, wczesnośredniowieczna
14	17-35/5 17-35/6	Osada kultury ceramiki sznurowej, kultury łużycko-pomorskiej, pradziejowe, nowożytne
15	17-35/7	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wielbarskiej, wczesnośredniowieczna, późnośredniowieczna
16	17-35/10	Osada kultury amfor kulistych, kultury łużycko - pomorskiej

Katalog zasobów archeologicznych objętych strefą W.III. ograniczonej ochrony archeologiczno – konserwatorskiej

Nr strefy W. II. na rysunku studium	Nr stanowiska archeologicznego w woj. Ewidencji zabytków AZP	Funkcja – kultura archeologiczna – chronologia
1	15-34/63	Osada wczesnośredniowieczna
2	16-33/85; 16-33/86	Osada wczesnośredniowieczna
3	16-33/87	Osada wczesnośredniowieczna
4	16-33/90	Osada kultury łużyckiej
5	16-33/91	Osada kultury łużyckiej, wczesnośredniowieczna
6	16-33/92	Osada wczesnośredniowieczna
7	16-33/95	Osada kultury wielbarskiej
8	16-33/96	Osada kultury pomorskiej, wczesnośredniowieczna
9	16-33/97	Osada kultury wielbarskiej
10	16-33/98	Osada kultury pomorskiej
11	16-33/99; 16-33/100	Osada kultury łużyckiej, wielbarskiej
12	16-33/102	Osada wczesnośredniowieczna
13	16-33/103	Osada kultury łużyckiej
14	16-33/104	Osada kultury łużyckiej
15	16-33/106	Osada wczesnośredniowieczna
16	16-33/107	Osada wczesnośredniowieczna
17	16-33/108	Osada kultury łużyckiej
18	16-33/110	Osada wczesnośredniowieczna

19	16-33/114	Osada wczesnośredniowieczna
20	16-34/13	Osada kultury łużyckiej
21	16-34/14	Osada kultury łużyckiej
22	16-34/16	Osada wczesnośredniowieczna
23	16-34/16a	Osada kultury łużyckiej
24	16-34/17	Osada wczesnośredniowieczna
25	16-34/18 16-34/19; 16-34/20	Osada wczesnośredniowieczna
26	16-34/21	Osada kultury łużyckiej, wczesnośredniowieczna
27	16-34/22; 16-34/23	Osada wczesnośredniowieczna
28	16-34/25; 16-34/26	Osada kultury łużyckiej, neolit
29	16-34/27	Osada wczesnośredniowieczna
30	16-34/29	Osada kultury pomorskiej, wczesnośredniowieczna
31	16-34/30	Osada wczesnośredniowieczna, średniowieczna
32	16-34/31	Osada wczesnośredniowieczna, średniowieczna
33	16-35/6	Osada kultury łużyckiej
34	16-35/36	Osada kultury łużyckiej
35	16-35/38	Osada kultury łużyckiej
36	16-35/39	Osada kultury łużyckiej
37	17-33/D15	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna
38	17-33/D14	Osada późnośredniowieczna, pradzieje, nowożytna
39	17-33/B45	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna
40	17-33/B46	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna
41	17-33/B44	Osada kultury łużyckiej
42	17-33/D16	Osada wczesnośredniowieczna, późnośredniowieczna
43	17-33/D17	Osada późnośredniowieczna
44	17-33/B47	Osada wczesnośredniowieczna, późnośredniowieczna, nowożytna
45	17-33/D10	Osada późnośredniowieczna, nowożytna
46	17-33/D11	Osada późnośredniowieczna, nowożytna
47	17-33/D12	Osada późnośredniowieczna, nowożytna
48	17-33/B37	Osada kultury łużycko-pomorskiej, średniowieczna
49	17-33/B38	Osada późnośredniowieczna, nowożytna
50	17-33/B39	Osada kultury łużycko-pomorskiej, średniowieczna
51	17-33/B40	Osada kult. łużycko-pomorskiej, średniowieczna, nowożytna
52	17-33/B41	Osada kult. łużycko-pomorskiej, średniowieczna, nowożytna
53	17-33/B42	Osada kult. łużycko-pomorskiej, średniowieczna, nowożytna
54	17-33/B43	Osada kult. łużycko-pomorskiej, średniowieczna, nowożytna
55	17-34/B34	Osada wczesnośredniowieczna
56	17-34/B32 17-34/B33	Osada kultury pomorskiej, pradzieje (kultura pucharów lejkowatych)
57	17-34/D7	Osada schyłkowo neolityczna – wczesnobrązowa, późnośredniowieczna, nowożytna
58	17-34/B22	Osada późnośredniowieczna, nowożytna
59	17-34/B24	Osada późnośredniowieczna, nowożytna
60	17-34/D8	Osada późnośredniowieczna, nowożytna
61	17-34/B26	Osada późnośredniowieczna, nowożytna
62	17-34/B27	Osada późnośredniowieczna, nowożytna
63	17-34/B28	Osada późnośredniowieczna, nowożytna
64	17-34/B19	Osada późnośredniowieczna, nowożytna
65	17-34/B18	Osada późnośredniowieczna, nowożytna
66	17-34/D4	Osada wczesnośredniowieczna, późnośredniowieczna

67	17-34/D6	Osada późnośredniowieczna, nowożytna
68	17-34/B16	Osada kultury łużycko-pomorskiej, oksywsko-wielbarskiej, średniowieczna
69	17-34/B17	Osada kult. łużycko-pomorskiej, średniowieczna, nowożytna
70	17-34B15	Osada późnośredniowieczna, nowożytna
71	17-34/B11	Osada kultury łużycko-pomorskiej
72	17-34/B12	Osada wczesnośredniowieczna, późnośredniowieczna, nowożytna
73	17-34/B13	Osada wczesnośredniowieczna, późnośredniowieczna, nowożytna
74	17-34/B14	Osada późnośredniowieczna, nowożytna
75	17-34/D3	Osada kultury łużycko-pomorskiej, średniowieczna
76	17-35/3	Osada wczesnośredniowieczna
77	17-35/1	Osada wczesnośredniowieczna
78	17-35/8	Osada kultury łużycko-pomorskiej, średniowieczna
79	17-35/9	Osada kult. łużycko-pomorskiej, średniowieczna, nowożytna
80	17-35/11	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wielbarskiej
81	17-35/12	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wielbarskiej, nowożytna
82	18-34/3	Osada wczesnośredniowieczna
83	18-34/4	Osada wczesnośredniowieczna, pradzieje
84	18-34/5	Osada późnośredniowieczna
85	18-34/6	Osada późnośredniowieczna
86	18-34/7	Osada późnośredniowieczna
87	18-34/8	Osada późnośredniowieczna
88	18-34/9	Osada późnośredniowieczna
89	18-34/10	Osada późnośredniowieczna, nowożytna
90	18-34/11	Osada późnośredniowieczna
91	18-34/12	Osada późnośredniowieczna
92	18-34/13	Osada wczesnośredniowieczna
93	18-34/14	Osada późnośredniowieczna, nowożytna
94	18-34/16	Osada późnośredniowieczna, pradzieje
95	18-34/17	Osada późnośredniowieczna, pradzieje, nowożytna
96	18-34/18	Osada późnośredniowieczna
97	18-34/19	Osada wczesnośredniowieczna, nowożytna
98	18-34/20	Osada późnośredniowieczna
99	18-34/21	Osada kult. łużycko-pomorskiej, średniowieczna, nowożytna
100	18-34/22; 18-34/23	Osada kultury łużycko-pomorskiej, średniowieczna
101	18-34/24	Osada późnośredniowieczna

8. Literatura i materiały źródłowe

1. Analiza i ocena warunków terenowych, stosunków wodnogospodarczych oraz infrastruktury wodnej i melioracyjnej na obszarze woj. słupskiego, IMGW Oddział w Krakowie i Oddział w Słupsku, Kraków 1998,
2. Bank Danych Regionalnych. GUS. Warszawa,
3. Betlejewska Cz., 2009, Dziedzictwo kulturowe gminy Studzienice, Gdańsk;
4. Bronk L. i inni. 2002. Projekt założeń do planu zaopatrzenia Gminy Studzience w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe, Instytut Energetyki Jednostka Rozwojowo – Badawcza Oddział Gdańsk,
5. Cyzman W. (red.) 2000 mnscr, Program ochrony przyrody, Nadleśnictwo Osusznica. Stan na 2000.01.01,
6. Dodatek nr 1 do karty rejestracyjnej złoża kruszywa naturalnego dla potrzeb budownictwa drogowego „Przewóz", GEOLEH, Gdynia 2001,
7. Dodatek do dokumentacji geologicznej złoża piasków kwarcowych „Studzienice", GEOLEH, Gdynia 2003,
8. Dokumentacja hydrogeologiczna ujęcia wody podziemnej w miejscowości Półczno, Koszalin 1974,
9. Dokumentacja hydrogeologiczna Zbiornika Wód Podziemnych Bytów (GZWP Nr 117), mnscr, ARCADIS EKOKONREM, Wrocław 2002,
10. Dokumentacja techniczna kolektora sanitarnego oraz przepompowni na trasie Półczno-Czarna Dąbrowa-Rabacino-Ugoszcz, Zakład Usług Geotechnicznych GEODOM, Gdańsk 2007,
11. Glaza E. 1983, Dokumentacja hydrogeologiczna ujęcia wody podziemnej z utworów czwartorzędowych dla Osady Leśnej w Studzienicach, Słupsk,
12. Gaza M., Fitowski T. 2006. Operat wodno prawny do wniosku o udzielenie pozwolenia wodno prawnego na szczególne korzystanie z wód, pobór wód podziemnych na ujęciu wody Studzienice,
13. Geodezyjne wykazy gruntów. Stan na 1.01.2002 r. i 1.01.2008 r. Starostwo Powiatowe w Bytowie.
14. Górski W. 1991a. Status i ochrona lęgowisk ptaków wodnych i błotnych w środkowej części Pomorza. Górski W. (red.) Lęgowiska ptaków wodnych i błotnych oraz ich ochrona w środkowej części Pomorza. Wyd. WSP, Słupsk,
15. Górski W. 1991b. Ptaki wodne jezior północnej części Pojezierzy Południowobałtyckich w sezonach lęgowych 1976- 1985. Górski W. (red.) Lęgowiska ptaków wodnych i błotnych oraz ich ochrona w środkowej części Pomorza. Wyd. WSP, Słupsk,
16. Gromadzki i inni 1994, Ostoje ptaków w Polsce, Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków, Biblioteka Monitoringu Środowiska, Gdańsk,
17. Jańczak J. (red.), 1996, Atlas jezior Polski, t.I, IMGW, Poznań
18. Jeziora lobeliowe położone na terenie województwa słupskiego, 1998, PIOŚ-WIOŚ w Słupsku, Biblioteka Monitoringu Środowiska, Słupsk,
19. Łopato M. 2000. Operat wodno prawny na eksploatację ujęcia wody głębinowej dla miejscowości Sominy gm. Studzienice, Bytów,
20. Łopato M. 2000. Operat wodno prawny na eksploatację ujęcia wody głębinowej dla miejscowości Przewóz gm. Studzienice, Bytów,
21. Łopato M. 2001. Operat wodnoprawny na eksploatację ujęcia wody głębinowej dla miejscowości Ugoszcz gm. Studzienice, Bytów,
22. Łopato M. 2000. Operat wodnoprawny na eksploatację ujęcia wody głębinowej dla miejscowości Kłączno gm. Studzienice, Bytów,
23. Łopato M. 2001. Operat wodnoprawny na eksploatację ujęcia wody głębinowej dla miejscowości Skwierawy gm. Studzienice, Bytów;
24. Jasnowski M., 1990, Torfowiska województwa słupskiego – Stan, zasoby, znaczenie, zasady gospodarowania, ochrona, Akademia Rolnicza w Szczecinie, Wojewódzkie Biuro Planowania Przestrzennego w Słupsku, seria Nauka-Praktyce, Szczecin,
25. Kiszkurno S. 1974. Dokumentacja hydrogeologiczna ujęcia wody podziemnej z utworów czwartorzędowych dla wsi Półczno. Koszalin,
26. Kliński Z. 2007, Operat wodnoprawny na pobór wód podziemnych z utworów czwartorzędowych oraz zrzut wód nasadowych do gruntu na terenie ujęcia wiejskiego we wsi Rabacino dz. nr 122/2. Zakład Usług Hydrogeologicznych, Gdańsk,
27. Komunikat nr 2/08 PWIS Gdańsk (kąpieliska śródlądowe), 2008, www.wsse.gda.pl,
28. Kondracki J.,1980, Geografia fizyczna Polski, PWN Warszawa,
29. Koncepcja programowa gazyfikacji gminy Studzienice, BOI Pracownia Projektowa, Bytów 1998,
30. Kozerska I., 2009, Studium ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego do Studium uwarunkowań i kierunków gminy Studzienice, Słupsk,
31. Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych, aktualizacja 2009,
32. Krajowy Program Zwiększania Lesistości, MOŚNiL 1995r, zaktualizowany w 2003 r.,

33. Makomaska-Juchniewicz M, Perzanowska J., Ogólne zalecenia dla ochrony typów siedlisk oraz gatunków zwierząt (poza ptakami) i roślin wymienionych w załączniku I i II Dyrektywy Siedliskowej przewidywane na terenach specjalnej obszarów ochrony siedlisk Natura 2000 w Polsce, http://natura2000mos.gov.pl,
34. Mapa glebowo-rolnicza województwa słupskiego. Skala 1:100 000. IUNG Puławy, 1983.
35. Mapy glebowo-rolnicze obrębów Kłączno, Osława Dąbrowa, Prądzonka, Przewóz, Rabacino, Sominy, Studzienice, Ugoszcz, skala 1:5000, WODGiK Gdańsk, WODGiK Gdańsk,
36. Mapy ewidencyjne obrębów geodezyjnych Czarna Dąbrowa, Łąkie, Kłączno, Osława Dąbrowa, Półczno, Prądzonka, Przewóz, Rabacino, Sominy, Studzienice, Ugoszcz, skala 1:5000,
37. Mapa syt.-wysokościowa w skali 1:25 000, arkusz 324.13; 324.14; 324.31; 324.32; 324.33; 324.34, WODGiK Gdańsk,
38. Miejscowy plan ogólny zagospodarowania przestrzennego gminy Studzienice – inwentaryzacja urbanistyczna skala 1:10 000, BPP Gdańsk 1994,
39. Mieńko W. i inni, 2003 mnscr. Inwentaryzacja i waloryzacja przyrodnicza gminy Studzienice. BDiOP, Gdańsk,
40. Ocena jakości wody w gminie Studzienice nr 4. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Bytowie, 2008,
41. Ocena roczna jakości powietrza w woj. pomorskim za 2008 rok, PWIOŚ Gdańsk 2009,
42. Ochrona Środowiska 2008, GUS Warszawa, 2008,
43. Operat wodno-prawny na eksploatację wody głębinowej dla miejscowości Ugoszcz Gm. Studzienice, Usługi Projektowe M. Łopatko, Bytów 2001,
44. Opracowanie ekofizjograficzne Gminy Studzienice (podstawowe), Wojewódzkie Biuro Planowania Przestrzennego w Słupsku, 2009,
45. Partnerska Strategia Rozwoju Gminy Studzienice 2009-2020, przyjęta dnia 27 sierpnia 2009 Uchwałą nr XXIV/219/2009;
46. Plan gospodarki odpadami dla Gminy Studzienice na lata 2004-2007 przyjęty uchwałą nr XXI/125/2004 Rady Gminy Studzienice z dnia 10 listopada 2004 r.
47. Plan gospodarowania wodami dla obszaru dorzecza Wisły (projekt), KZGW Kraków 2008,
48. Plan rozwoju lokalnego gminy Studzienice na lata 2004-2013, Studzienice 2005,
49. Plan urządzenia lasu Nadleśnictwa Bytów, Obręb Bytów, BULiGL, Szczecinek 2005,
50. Polityka Ekologiczna Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016, M.P. nr 34, Warszawa 2009
51. Program ochrony środowiska dla Gminy Studzienice na lata 2004-2007 przyjęty uchwałą nr XXI/125/2004 Rady Gminy Studzienice z dnia 10 listopada 2004 r.,
52. Program ochrony środowiska powiatu bytowskiego 2010, aktualizacja 2008, Zespół Autorski Pomorskiego Centrum Badań i Technologii Środowiska POMCERT,
53. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013,
54. Projekt korytarzy ekologicznych łączących Europejską Sieć Natura 2000 w Polsce, Zakład Badania Ssaków PAN, Białowieża, 2005,
55. Raport o stanie środowiska woj. pomorskiego w 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007 r, WIOŚ Gdańsk,
56. Rastrowa Mapa Podziału Hydrograficznego Polski 1:50 000, Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej 2007, http://www.kzgw.gov.pl/655.html,
57. Rejestr potencjalnych sprawców poważnych awarii, WIOŚ w Gdańsku, 7.03.2007,
58. Roczniki Statystyczne Województwa Pomorskiego z lat 2003-2008, US Gdańsk,
59. Szmeja J., 1996, Rejestr polskich jezior lobeliowych, Fragm. Flor. Geobot. 3,
60. Standardowy formularz danych Natura 2000 dla obszaru specjalnej ochrony ptaków PLB 220009 Bory Tucholskie, www.mos.gov.pl,
61. Standardowy formularz danych Natura 2000 dla obszaru specjalnej ochrony ptaków PLB 220001 Wielki Sandr Brdy, www.mos.gov.pl
62. Standardowy formularz danych Natura 2000 dla obszaru specjalnej ochrony siedlisk PLH220005 Bytowskie Jeziora Lobeliowe, www.mos.gov.pl
63. Standardowy formularz danych Natura 2000 dla obszaru specjalnej ochrony siedlisk PLH220026 Sandr Brdy, www.mos.gov.pl
64. Standardowy formularz danych Natura 2000 dla obszaru specjalnej ochrony siedlisk PLH220028 Studzienickie Torfowiska, www.mos.gov.pl
65. Standardowy formularz danych Natura 2000 dla obszaru specjalnej ochrony siedlisk PLH220037 Dolina Stropnej, www.mos.gov.pl
66. Studium ekofizjograficzne do planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego, 2006, Pomorskie Studia Regionalne, Urząd Marszałkowski Woj. Pomorskiego, Gdańsk,

67. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Studzienice (skala 1:25 000), Biuro Planowania Przestrzennego w Gdańsku, 1995,
68. Tomiałojć L., 1990, Ptaki Polski – rozmieszczenie i liczebność, PWN Warszawa,
69. Uggla H., 1979, Gleboznawstwo Rolnicze, PWN Warszawa,
70. Witkowski A., Błachuta J, Kotusz J, Heese T., 1999. Czerwona lista słodkowodnej ichtiofauny Polski. Chrońmy Przyrodę Ojczystą,
71. Wolski J., 2007. Projekt prac geologicznych na wykonanie otworu rozpoznawczo-eksploatacyjnego (nr 5) na ujęciu wód podziemnych w m. Ugoszcz, Sławno;
72. Wykaz ludnościowy mieszkańców gminy Studzienice w latach 2000 i 2008 wg sołectw i miejscowości. Urząd Gminy w Studzienicach,
73. Wyznaczanie granic obszarów bezpośredniego zagrożenia powodzią w celu uzasadnionego odtworzenia obszarów zalewowych – rzeka Wda, gmina Studzienice (mapa 1:10 000), RZGW Gdańsk 2006,
74. Wyznaczanie granic obszarów bezpośredniego zagrożenia powodzią w celu uzasadnionego odtworzenia obszarów zalewowych – rzeka Zbrzyca, gmina Studzienice (mapa 1:10 000), RZGW Gdańsk 2006,
75. Zestawienie powierzchni użytków i konturów klasyfikacyjnych dla obrębów geodezyjnych. Stan na 2.01.2007 r. Urząd Gminy w Studzienicach,
76. Zmiana Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego (projekt), UMWP, Gdańsk, 2009,